

Europeiska
unionens råd

Luxemburg den 16 oktober 2017
(OR. en)

12816/17

COPS 300
COHOM 108
CFSP/PESC 840
CSDP/PSDC 523
FREMP 105
INF 179
JAI 870
RELEX 818

LÄGESRAPPORT

från: Rådets generalsekretariat

av den: 16 oktober 2017

till: Delegationerna

Föreg. dok. nr: 12714/17 COPS 294 COHOM 104 CFSP/PESC 834 CSDP/PSDC 514
FREMP 101 INF 172 JAI 857 RELEX 807
12715/17 COPS 295 COHOM 105 CFSP/PESC 835 CSDP/PSDC 515
FREMP 102 INF 173 JAI 858 RELEX 808

Ärende: EU:s årsrapport om mänskliga rättigheter och demokrati i världen 2016

För delegationerna bifogas EU:s årsrapport om mänskliga rättigheter och demokrati i världen 2016, som antogs av rådet vid dess 3566:e möte den 16 oktober 2017.

**EU:S ÅRSRAPPORT OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER OCH DEMOKRATI I
VÄRLDEN 2016****DE TEMATISKA OCH GEOGRAFISKA DELARNA****Innehåll****TEMATISK DEL**

1. Inledning.....	3
2. EU:s människorättsbaserade strategi i konflikter och kriser.....	12
3. Hantering av de största utmaningarna på området mänskliga rättigheter och demokrati.....	22
4. Mänskliga rättigheter som ett genomgående inslag i EU:s externa politik.....	49

GEOGRAFISK DEL

I. Kandidatländer och potentiella kandidatländer	53
II. EES-/Eftaländerna	64
III. Den europeiska grannskapspolitiken	67
IV. Ryssland och Centralasien	121
V. Afrika	140
VI. Arabiska halvön	255
VII. Asien.....	270
VIII. Oceanien.....	338
IX. Amerika	367
Förteckning över akronymer och initialord	439

EU:S ÅRSRAPPORT OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER OCH DEMOKRATI I VÄRLDEN 2016

TEMATISK DEL

1. INLEDNING

År 2016 var ett svårt år för de mänskliga rättigheterna och demokratin i och med ett minskande utrymme för civilsamhället och nya komplicerade humanitära och politiska kriser. Flera länder meddelade också att de tänkte lämna Internationella brottmålsdomstolen. I detta sammanhang visade Europeiska unionen prov på ledarskap och stod bestämt fast vid sitt åtagande att främja och skydda mänskliga rättigheter och demokrati i hela världen.

I juni 2016 antog EU den globala utrikes- och säkerhetspolitiska strategin *Delade visioner, gemensamma åtgärder: ett starkare Europa*, där man anger vilka EU:s viktigaste intressen och principer är i dialogen med resten av världen¹, och EU strävar efter att göra Europa till en än mer enad och inflytelserik aktör på den globala arenan. I den globala strategin bekräftas en agenda för EU:s yttre åtgärder med mänskliga rättigheter och demokrati i centrum. Statlig och samhällelig motståndskraft förutsätter stark demokrati och respekt för mänskliga rättigheter. I strategin efterlyses också systematisk integrering av mänskliga rättigheter och jämställdhet – en grundprincip i EU:s handlingsplan för mänskliga rättigheter och demokrati (2015–2019).²

Den 20 juli 2016 var det ett år sedan EU:s handlingsplan antogs. I handlingsplanen fastställs EU huvudsakliga människorättspolitik inom yttre åtgärder. Handlingsplanen tar upp skyddet av mänskliga rättigheter och stödet till demokrati inom alla aspekter av EU:s yttre åtgärder och är EU:s viktigaste verktyg för genomförande av EU:s strategiska ram för mänskliga rättigheter och demokrati från 2012.³

¹ Rådets slutsatser om den globala strategin för Europeiska unionens utrikes- och säkerhetspolitik, dok. 13202/16, den 17 oktober 2016.

² Rådets slutsatser om handlingsplanen för mänskliga rättigheter och demokrati (2015–2019), dok. 10897/15, den 20 juli 2015.

³ Mänskliga rättigheter och demokrati: EU:s strategiska ram och EU:s handlingsplan, dok. 11855/2012, den 25 juni 2012.

Även den andra omgången av landsstrategierna för mänskliga rättigheter och demokrati inleddes 2016. Strategierna är av central betydelse för genomförandet av mänskliga rättigheter på landsnivå. Alla strategier uppdaterades 2016 för att möta de nuvarande utmaningarna och ta hänsyn till utvecklingen sedan landsstrategiernas införande 2011.

I den här rapporten ges en bred beskrivning av EU:s människorättsinsatser för tredjeländer 2016. Rapporten innehåller två delar. Den första delen är tematisk och beskriver särskilt noggrant den människorättsbaserade strategin i konflikter och kriser, de viktigaste utmaningarna på människorättsområdet och mänskliga rättigheter som ett genomgående inslag i EU:s externa politik. Den andra delen är geografisk och behandlar EU:s insatser i tredjeländer och kartlägger således människorättsläget i detalj i hela världen.

EU:S SÄRSKILDA REPRESENTANT FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

EU:s särskilda representant för mänskliga rättigheter, Stavros Lambrinidis, som utnämndes 2012, fortsatte, under den höga representantens/vice ordförandens överinseende, att arbeta för att göra EU:s utrikespolitik på människorättsområdet mer effektiv och synlig. Under 2016 var hans arbete särskilt inriktat på att stärka EU:s kontakter på människorättsområdet med strategiska partner med en betydande regional och multilateral närvaro. Detta innebar bland annat att den särskilda representanten ledde de människorättsdialoger som EU förde med Mexiko och Sydafrika och avlade ett andra officiellt besök på hög nivå i USA. Man fokuserade också i större utsträckning på EU:s grannskap, bland annat genom att den särskilda representanten för första gången besökte Vitryssland, att aktiva kontakter upprätthölls och att en konsekvent uppföljning gjordes av hans tidigare besök i Azerbajdzjan och Egypten. Under 2016 fortsatte de intensiva kontakterna med utvalda länder under övergång till marknadsekonomi, och i det arbetet ingick bland annat ett femte besök i Myanmar/Burma, det första besöket på hög nivå någonsin i Kuba av en särskild representant för mänskliga rättigheter från EU, inledandet av förberedande samtal om mänskliga rättigheter med Iran, möten på hög politisk nivå med Bahrain och förstagångsbesök i Guatemala och Honduras. Den särskilda representanten fortsatte att verka för att höja profilen för EU:s förbindelser med FN och med regionala människorättsmekanismer för att främja regionalt egenansvar och för att hantera de allt större utmaningarna i samband med de mänskliga rättigheternas universalitet och det civila samhällets utrymme, inbegripet genom starka och väletablerade förbindelser och ett starkt och väletablerat samarbete med FN:s människorättsorgan och människorättsmekanismer. Den särskilda representanten fortsatte sitt långvariga samarbete på hög nivå med Europarådet, som han besökte för ett tal till Europarådets ministerkommitté. Han gjorde också fortsatta insatser för att fördjupa samarbetet med OSSE/ODIHR, Amerikanska samarbetsorganisationen och Unesco.

På ett tematiskt plan lade den särskilda representanten fortsatt stor vikt vid att främja utrymmet för det civila samhället och skydda människorättsförsvarare, med inriktning på att få bort repressiva åtgärder och nya restriktiva lagar som riktar sig mot icke-statliga organisationer i vissa länder samt vid att få fängslade människorättsförsvarare och politiska fångar frisläppta. En viktig del av den särskilda representantens arbete har också varit att främja dialogen mellan civilsamhället och myndigheter och lyfta fram vikten av detta för att åstadkomma stabila samhällen.

I linje med den globala strategin för Europeiska unionens utrikes- och säkerhetspolitik förespråkade den särskilda representanten under 2016 aktivt idén om "hållbar säkerhet" för samtliga aktörer. Inom ramen för konceptet, som stöder den särskilda representantens ansträngningar, understryks att en hållbar säkerhet på lång sikt endast är möjlig om den är förenlig med grundläggande fri- och rättigheter och rättssäkerhetskrav.

Genom ett stort antal besök under 2016, anföranden vid multilaterala högnivåmöten och möten med hundratals viktiga intressenter från regeringar, internationella organisationer och det civila samhället har den särskilda representanten också strävat efter att öka EU:s samstämmighet, effektivitet och synlighet som en framstående global aktör på människorättsområdet och efter att främja EU:s centrala prioriteringar. Bland dessa kan nämnas kampen mot tortyr, avskaffande av dödsstraffet, sociala och kulturella rättigheter, företag och mänskliga rättigheter, yttrande- och föreningsfrihet, religions- och trosfrihet, kvinnors och barns rättigheter och främjande av utkrävande av ansvar för kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

För att öka medvetenheten, både inom EU och internationellt, om EU:s centrala roll när det gäller att främja och skydda mänskliga rättigheter världen över inledde den särskilda representanten i juni, tillsammans med den höga representanten och vice ordföranden, informationskampanjen #EU4HumanRights i vilken samtliga EU-medlemsstater deltar.

EU-INSTRUMENT

EU har ett brett spektrum av politiska strategier, verktyg och externa finansieringsinstrument till sitt förfogande för främjande och försvarande av mänskliga rättigheter. Dessa inbegriper inte bara offentlig diplomati, t.ex. EU:s uttalanden och förklaringar, och mer diskreta diplomatiska verktyg, bland annat *démarches*⁴ och politiska dialoger, utan även riktlinjer och landsstrategier för mänskliga rättigheter, regelbundna människorättsdialoger samt finansiella samarbetsprojekt, inbegripet stöd till det civila samhället. EU eftersträvar ett så effektivt samspel mellan dessa instrument som möjligt, vilket innebär att man försöker använda dem på ett så verkningsfullt sätt som möjligt och i samverkan med varandra i syfte att uppnå bästa möjliga resultat. Människorättsfrågor bör t.ex. inte begränsas till människorättsdialoger utan också tas upp på dagordningen för andra möten, såsom politiska eller andra dialoger, t.ex. om viseringsliberalisering, och toppmöten.

Riktlinjer om mänskliga rättigheter: EU har antagit 11 uppsättningar av riktlinjer där man fastställer prioriterade områden för de yttre åtgärderna.⁵ Riktlinjerna är inte rättsligt bindande men är, i och med att de har antagits på ministernivå, en tydlig politisk signal om att detta är något som unionen prioriterar. Riktlinjerna uppdateras regelbundet och fungerar som ett praktiskt verktyg som ger EU-aktörer runtom i världen vägledning vid genomförandet av EU:s människorättsprioriteringar på lokal nivå.

⁴ En *démarche* är en typ av diplomatisk framställning. Det är en formell hänvändelse som riktas till en företrädare för ett tredjeland eller en internationell organisation i syfte att påverka, bilda underlag för eller inhämta en regerings formella åsikter i en särskild fråga. Den kan göras skriftligen eller muntligen.

⁵ *Riktlinjer för EU:s politik gentemot tredje land om tortyr och annan grym, omänsklig och förnedrande behandling eller bestraffning* – en uppdatering av riktlinjerna (2012), *EU:s riktlinjer för främjande och skydd av religions- och trosfrihet* (2013), *EU:s riktlinjer för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna för homosexuella, bisexuella, transpersoner och intersexuella (hbtqi-personer)* (2013), *EU:s riktlinjer om dödsstraff – reviderad och uppdaterad version* (2013), *EU:s riktlinjer för dialoger om mänskliga rättigheter med tredjeländer – uppdatering* (2008), *EU:s riktlinjer om barn och väpnad konflikt* (2008), *Säkerställande av skydd – Europeiska unionens riktlinjer om människorättsförsvarare* (2008), *EU:s riktlinjer om våld mot kvinnor och kampen mot alla former av diskriminering av kvinnor* (2008), *EU:s riktlinjer för främjande av efterlevnaden av internationell humanitär rätt* (2009), *EU:s riktlinjer om mänskliga rättigheter vad gäller yttrandefrihet online och offline* (2014), *EU:s riktlinjer för främjande och skydd av barnets rättigheter* (2007).

Landsstrategier för mänskliga rättigheter och demokrati: Dessa strategier utarbetas i stor utsträckning på lokal nivå av EU:s delegationer och bygger på en analys av människorättssituationen i ett visst land. I strategierna identifieras de främsta prioriteringarna för EU:s åtgärder avseende mänskliga rättigheter och demokrati, fastställs de centrala målen på lång och kort sikt samt anges konkreta åtgärder för hur man ska uppnå dessa mål i respektive länder. Strategierna har uppdaterats fullständigt för 2016–2020 och innehåller nu en särskild demokratianalys. Strategierna är ett centralt verktyg för att säkerställa en enhetlig politik och förbereda högnivåbesök och politiska dialoger.

Människorättsdialoger: Under årens lopp har människorättsdialoger upprättats med allt fler länder. Syftet med dem är bland annat att diskutera frågor av gemensamt intresse och stärka människorättsarbetet i multilaterala forum som Förenta nationerna (FN), att göra det möjligt för EU att ta upp sina farhågor om människorättskränkningar med partnerländerna, att samla in information och att försöka förbättra människorättssituationen i det berörda partnerlandet. Dessa dialoger är centrala instrument för EU:s bilaterala kontakter om mänskliga rättigheter, inbegripet särskilda teman såsom tortyr och misshandel, dödsstraffet, religions- och trosfrihet, yttrandefrihet online och offline, funktionsnedsättning, kvinnors och barns rättigheter, jämställdhet, grundläggande rättigheter och principer i arbetslivet samt samarbete i multilaterala forum.

Innan människorättsdialogerna inleds hålls, i Bryssel och i det land som är värdland för dialogen, samråd med det civila samhället. Informationsmöten hålls också om resultaten av dialogerna. De politiska forumen och dialogerna kompletteras under hela året med tekniska möten med civilsamhällesorganisationer, där EU informerar om verksamhet och strategier. Särskilda seminarier för det civila samhället anordnades också i anslutning till flera människorättsdialoger.

Under 2016 hade EU dialoger och samråd på människorättsområdet med 42 partnerländer och regionala grupperingar. Människorättsdialogen med Azerbajdzjan återupptogs 2016 efter den senaste dialogen 2014, och för första gången förde EU en människorättsdialog med Sri Lanka och en informell dialog med Bahrain. EU och Mongoliet enades om att föra sin första människorättsdialog 2017 inom ramen för sitt bilaterala partnerskaps- och samarbetsavtal. EU och Iran enades om att föra en dialog om mänskliga rättigheter; det senaste mötet hölls 2004. Detta skulle inledas med ett besöksutbyte, och de första förberedande samtalen om mänskliga rättigheter hölls 2016 som en del av den bilaterala politiska högnivådialogen. Diskussionerna om mänskliga rättigheter fortsatte även med Kuba i syfte att upprätta en människorättsdialog inom ramen för det nyligen undertecknade avtalet om politisk dialog och samarbete.

Det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter: Det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR) är ett av de viktigaste externa finansieringsinstrumenten som används för att främja och stödja demokrati och mänskliga rättigheter runtom i världen. Med utgångspunkt i sin främsta styrka – förmågan att agera utan att behöva värdregeringens medgivande – kan EIDMR fokusera på känsliga frågor och innovativa tillvägagångssätt och samarbeta direkt med isolerade eller marginaliserade civilsamhällesorganisationer. I jämförelse med EIDMR för 2007–2013 har EIDMR för 2014–2020 anpassats så att hänsyn tas till den nya verkligheten; det har också ett mer strategiskt fokus och är procedurmässigt enkelt att använda.

EIDMR:s budget har ökats, vilket gör det möjligt för EU att ge mer stöd till utvecklingen av blomstrande civila samhällen och deras särskilda roll som centrala aktörer för positiv förändring till stöd för mänskliga rättigheter och demokrati. Detta omfattar att öka EU:s förmåga att snabbt reagera då mänskliga rättigheter kränks, genomföra valobservatörsuppdrag, följa upp deras rekommendationer och förbättra demokratiska processer och valprocesser samt ge mer stöd till internationella och regionala mekanismer till skydd för mänskliga rättigheter.

Under 2016 ingicks, genom det landsbaserade stödsystemet, finansieringsöverenskommelser till ett värde av totalt 82,01 miljoner euro av EU:s delegationer i 101 länder världen över, i syfte att utveckla blomstrande civila samhällen genom att främja mänskliga rättigheter och demokratisk reform, bland annat genom att behandla följande aktuella frågor: minskande utrymme för civilsamhället; civilsamhällets åtgärder för att säkerställa att Internationella brottmålsdomstolen fungerar effektivt; jämställdhet; ursprungsbefolkningar; rättigheter för personer som tillhör minoriteter, personer som utsätts för diskriminering på grund av kasttillhörighet, hbt-personer och andra utsatta grupper; yttrandefrihet och religions- och trosfrihet; dödsstraff och tortyr; civilsamhällesorganisationers förberedelser av val och av uppföljning av rekommendationer från valobservatörsuppdrag; skydd av ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, i synnerhet för grupper som är särskilt utsatta för diskriminering, såsom fattiga, kvinnor, barn, ursprungsbefolkningar och migranter samt rättigheter för personer som tillhör minoriteter; och fackföreningar.

Som ett resultat av den globala förslagsinbjudan till stöd för EU:s prioriterade frågor ingicks avtal till ett värde av 27,94 miljoner euro enligt följande: 5,11 miljoner euro till lokala sammanslutningar av människorättsförsvarare som verkar på gräsrotsnivå; 4,46 miljoner euro till bevakning och effektivt genomförande av relevanta internationella nyckelkonventioner inom ramen för det allmänna preferenssystemet (GSP+); 6,55 miljoner euro till stöd för kampen mot dödsstraffet; 6,61 miljoner euro till stöd till migranter, inklusive asylsökande i tredjeländer, internflyktingar och statslösa personer samt 5,21 miljoner euro till stöd till barn som har samröre med väpnade grupper och gäng och som har berörts av väpnat våld. EIDMR fortsatte att snabbt ge bistånd till utsatta människorättsförsvarare och även att stärka deras förmåga att utföra människorättsarbete på medellång och lång sikt, inom ramen för 2015 års avtal om inrättande av Protectdefenders (15 miljoner euro) och en facilitet för små bidrag (3 miljoner euro), samt till verksamhet inriktad på det minskande utrymmet för civilsamhället genom ett krisinstrument (3,5 miljoner euro).

En summa på 19,20 miljoner euro anslogs till verksamhet till stöd för centrala aktörer inom internationella och regionala mekanismer till skydd för mänskliga rättigheter, såsom kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, verksamhet som utförs av FN:s särskilda rapportör om situationen för människorättsförsvarare, FN:s särskilda rapportör för rätten till frihet att delta i fredliga sammankomster och föreningsfrihet och FN:s särskilda rapportör för främjandet och skyddet av rätten till åsikts- och yttrandefrihet samt deras gemensamma verksamheter, Internationella brottmålsdomstolen, två projekt inriktade på ursprungsbefolkningars rättigheter (stöd till det tekniska sekretariatet för urbefolkningars företrädare i FN:s forum via urbefolkningarnas centrum för dokumentation, forskning och information (doCip) och på arbete med ILO för förbättrad tillgång för urbefolkningar till rättslig prövning och utveckling genom lokalt baserad bevakning, respekten för kultur och friheter genom användande av serieteckningar i pressen som ett universellt uttrycksmedel (genomfört av Cartooning for Peace) samt till stöd för ett program tillsammans med FN:s flyktingkommissarie för tekniskt bistånd och kapacitetsuppbyggnad i syfte att förebygga fängslande av barn och skydda barn och andra asylsökande som hålls i förvar.

Dessutom lanserades under 2016 ett särskilt stödprogram med anslag på 1,43 miljoner euro, finansierat av EIDMR, som kombinerar utbildning och tekniskt stöd om den rättighetsbaserade strategin för EU:s utvecklingssamarbete, en strategi som omfattar alla mänskliga rättigheter.

EU:S ARBETE PÅ MULTILATERAL NIVÅ

EU fortsatte 2016 att vara en ivrig förkämpe för det universella främjandet och skyddet av mänskliga rättigheter på multilateral nivå, särskilt genom FN:s generalförsamlings tredje utskott och FN:s råd för mänskliga rättigheter, men också genom specialiserade FN-organ, såsom Internationella arbetsorganisationen (ILO). I dessa sammanhang främjade EU sina tematiska och landsspecifika prioriteringar och samarbetade med länder från alla regioner för att uppnå sina mål. EU stödde också en integrering av människorättsfrågor i FN:s arbete mer generellt. EU fortsatte att använda en årlig strategisk arbetsplan, arrangemang för bördefördelning med EU:s medlemsstater och riktad utåtriktad verksamhet i syfte att göra sitt deltagande i dessa forum mer effektivt. EU samarbetade också nära med kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, Europarådet och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE).

EU INOM FN:S MÄNNISKORÄTTSFORUM

EU:s och FN:s partnerskap om mänskliga rättigheter:

EU är starkt engagerat i FN:s människorättsorgan och verkar för ett tillgängligt, effektivt och verkningsfullt FN-system för mänskliga rättigheter. EU stöder FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter och hans personal i deras arbete för de mänskliga rättigheterna världen över. EU främjar ett fullständigt samarbete med människorättsrådets särskilda förfaranden, bl.a. genom att se till att mandatinnehavare obehindrat kan få tillgång till och ha kontakter med enskilda personer och det civila samhället. EU är orubbligt i sitt engagemang för FN:s konventionsorgan och använder deras resultat och rekommendationer som underlag i sitt landsspecifika arbete. Likaledes stöder EU den allmänna återkommande utvärderingen och ILO:s övervakningsmekanismer och uppmanar alla länder att till fullo delta i dessa processer, bl.a. genom att säkerställa att rekommendationer följs upp.

71:a sessionen i FN:s generalförsamling, tredje utskottet:

EU fick gehör för de flesta av sina prioriteringar i tredje utskottet (sociala, humanitära och kulturella frågor) vid den 71:a sessionen i FN:s generalförsamling i oktober/november 2016. De EU-ledda resolutionerna om religions- och trosfrihet, barnets rättigheter (tillsammans med gruppen med latinamerikanska och västindiska stater – Grulac) samt Demokratiska folkrepubliken Korea (tillsammans med Japan) antogs utan omröstning. Initiativ som stöddes av EU, t.ex. resolutionerna om kränkningar av de mänskliga rättigheterna i Syrien och Iran, på Krimhalvön och i staden Sevastopol, gav samtidigt en tydlig signal från det internationella samfundet till dem som gör sig skyldiga till människorättskränkningar. Resolutionen om ett moratorium för dödsstraff fick dessutom en ytterligare ja-röst jämfört med FN:s generalförsamlings 69:e session. EU deltog i de flesta interaktiva dialogerna med mandatinnehavare vid särskilda FN-förfaranden, och EU-medlemsstaterna förde ett nära samarbete med EU:s delegation till FN för att stödja EU:s ståndpunkter, bl.a. genom bördefördelning i fråga om resolutioner och uttalanden. Vid sessionen förekom dock även försök att undergräva människorättssystemet i sig (t.ex. framläggande av blockerande förslag mot landsresolutioner, införande av en suveränitetsklausul i resolutionen om dödsstraffet, ifrågasättande av hänvisningar till Internationella brottmålsdomstolen och ett initiativ för att bestrida mandatet för ett av de särskilda FN-förfarandena). EU måste därför fortsätta att vara vaksamt och bibehålla sitt engagemang för att aktivt stödja tredje utskottets arbete.

FN:s råd för mänskliga rättigheter, sessionerna 2016:

EU bekräftade sitt starka engagemang för de mänskliga rättigheterna under människorättsrådets tre ordinarie sessioner (mars, juni och september 2016) samt under de två extra sessioner som ägnades åt Syrien och situationen i Aleppo (oktober 2016) och Sydsudan (december 2016). Bland EU:s viktigaste bedrifter under det senaste året återfinns antagandet av en EU-ledd resolution om Burundi, genom vilken det inrättas en undersökningskommission som ska utreda människorättskränkningar som begåtts i landet, och det framgångsrika antagandet av resolutioner om Syrien, Demokratiska republiken Kongo, Sudan och Jemen. I samma anda antogs flera viktiga tematiska resolutioner av människorättsrådet, bland annat om urbefolkningar, mödradödlighet, journalisters säkerhet och terrorism. Samtidigt präglades sessionerna dock av ökandekonfrontation och polarisering inom människorättsrådet.

2. EU:S MÄNNISKORÄTTSBASERADE STRATEGI I KONFLIKTER OCH KRISER

INTEGRERING AV MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I KONFLIKTFÖREBYGGANDE, KRISHANTERING OCH ÖVERGÅNGSRÄTTVISA

Kränkningar av de mänskliga rättigheterna är en del av konflikt- och krisdynamiken i alla de olika sammanhang där uppdrag och insatser för närvarande pågår inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (GSFP). Det är därför av största vikt att mänskliga rättigheter och jämställdhet integreras i planeringen, genomförandet, utförandet och utvärderingen av GSFP:s uppdrag och insatser. I maj 2015 välkomnade Europeiska unionens råd idén om en referensstudie för att mäta hur mänskliga rättigheter och jämställdhet integreras i GSFP. I studien, som slutfördes i november 2016, identifieras 21 referenslägen som kommer att göra det möjligt att mäta framsteg och resultat över tid.⁶

I april antog rådet även en ny uppförandekod och nya regler för sina civila krishanteringsuppdrag.⁷ Syftet med dessa är att se till att uppdragen uppfyller de högst ställda normerna för professionalism och uppförande, vilket bl.a. innebär nolltolerans för sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp.

⁶ *Report on the Baseline Study on Integrating Human Rights and Gender into the European Union's Common Security and Defence Policy*, arbetsdokument från utrikestjänsten av den 10 november 2016.

⁷ *Code of Conduct and Discipline for EU Civilian CSDP Missions*, dok. 12076/16, den 9 september 2016.

Under 2016 fortsatte EU att engagera sig i processer för övergångsrättvisa på olika ställen i världen, i så skilda länder som Colombia, Sri Lanka, Centralafrikanska republiken och Kosovo*, i syfte att stödja offer, se till att förövare ställs till svars och främja fred och försoning.

Under året fokuserade EU på genomförandet av sina strategiska ramar för stöd till övergångsrättvisa.⁸ EU tog t.ex. upp frågan om övergångsrättvisa i många politiska dialoger med partnerländer, anordnade utbildningar för EU-personal och personal från medlemsstaterna samt utvidgade sitt engagemang i frågan genom ett nätverk för EU-institutionernas personal samt en expertgrupp med företrädare för medlemsstaterna. De nya landsstrategierna för mänskliga rättigheter och demokrati innehåller nu ett särskilt avsnitt om övergångsrättvisa.

För att främja en interregional dialog om övergångsrättvisa i syfte att förbättra samarbetet mellan regionala organisationer anordnade Belgien och EU gemensamt en rundabordsdiskussion i Bryssel i september 2016 om främjande av samarbetet mellan EU och Afrikanska unionen (AU) på området övergångsrättvisa. Evenemanget kom särskilt lägligt eftersom Afrikanska unionen arbetar med att slutföra sin egen strategi för övergångsrättvisa. I december 2016 anordnade Nederländerna det första internationella givarmötet om övergångsrättvisa, där EU, dess medlemsstater, FN och andra tredjelandsgivare deltog.

* Denna beteckning påverkar inte ståndpunkter om Kosovos status och är i överensstämmelse med FN:s säkerhetsråds resolution 1244 (1999) och med Internationella domstolens utlåtande om Kosovos självständighetsförklaring.

⁸ EU:s stöd till övergångsrättvisa – rådets slutsatser, dok. 13576/15, den 16 november 2015.

EU fortsatte att vara en av de största givarna av finansiellt stöd till initiativ för övergångsrättvisa världen över och tillhandahöll finansiering på det rättsliga området samt till initiativ för sanningssökande, institutionella reformer och program för gottgörelse, bland annat genom stöd till det civila samhället och organisationer till stöd för offer. Den globala förslagsinfordran 2016 från EIDMR innehåller en särskild del på 5 miljoner euro för strafflöshetsfrågor och övergångsrättvisa. Utöver detta finansierade EU ett antal initiativ för övergångsrättvisa under 2016 via en rad olika finansieringsinstrument. För att nämna några exempel fortsatte instrumentet som bidrar till stabilitet och fred⁹ sitt finansiella stöd till Sri Lankas prioriteringsplan för fredsbyggande (8,1 miljoner euro) och till det arbete som utförs av kommissionen för internationell rättvisa och ansvarsskyldighet när det gäller brottsutredningar och bevarande av bevis för eventuella krigsförbrytelser i Syrien (1,5 miljoner euro). Ett EU-finansierat program inom ramen för Europeiska utvecklingsfonden (EUF)¹⁰ om reformering av rättsväsendet i Conakry, Guinea (20 miljoner euro) innehåller en del som syftar till att stödja organisationer till stöd för offer i deras ansträngningar för att bekämpa strafflöshet och delta i den nationella försoningsprocessen. Slutligen finansierade det europeiska grannskapsinstrumentet¹¹ ett program för reformering av rättsväsendet i Tunisien (15 miljoner euro), som stöder aktörer i den straffrättsliga kedjan samt inrättandet av en skyddsmekanism för offer och vittnen.

INTERNATIONELLA BROTTMÅLSDOMSTOLEN (ICC)

EU fortsatte sitt arbete för att se till att de som gjort sig skyldiga till folkmord, krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten ställs till svars för sina handlingar och att rättvisa skipas för brottsoffren. Romstadgan är ett centralt och unikt verktyg inom internationell straffrätt. Internationella brottmålsdomstolens existens och arbete förblir en viktig garanti för att internationell humanitär rätt och internationell människorättslagstiftning respekteras i alla länder. I detta sammanhang fortsatte EU att stödja ICC genom att ge domstolen politiskt stöd i multilaterala forum, såsom FN:s säkerhetsråd och FN:s råd för mänskliga rättigheter. EU har gett ekonomiskt bistånd till domstolen och till aktörer inom det civila samhället till stöd för domstolens verksamhet.

⁹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 230/2014 av den 11 mars 2014 om inrättande av ett instrument som bidrar till stabilitet och fred.

¹⁰ Avtal om ändring för andra gången av partnerskapsavtalet mellan medlemmarna i gruppen av stater i Afrika, Västindien och Stilla-havsområdet, å ena sidan, och Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å andra sidan, undertecknat i Cotonou den 23 juni 2000 och ändrat första gången i Luxemburg den 25 juni 2005.

¹¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 232/2014 av den 11 mars 2014 om inrättande av ett europeiskt grannskapsinstrument.

Sydafrikas, Burundis och Gambias underrättelser om frånträde från Romstadgan gav upphov till allvarlig oro. Den 21 oktober 2016 gjorde den höga representanten ett uttalande på EU:s vägnar, där hon beklagade dessa länders frånträde och upprepade sitt stöd för ICC. Vid den 15:e stadgепartsförsamlingen gjorde EU och dess medlemsstater ett uttalande där de uttryckte oro över Sydafrikas, Burundis och Gambias beslut och uppmanade dem att inleda en konstruktiv och öppen dialog. Det är också beklagligt att Ryssland tidigare i år beslutade att dra tillbaka sitt undertecknande av Romstadgan.

EU:s politik till stöd för ICC och för Romstadgans universalitet grundar sig på ett rådsbeslut¹² och en handlingsplan¹³ för dess genomförande, båda från 2011, och de anger den ram inom vilken EU har hanterat utvecklingen på senare tid. I den globala strategin för Europeiska unionens utrikes- och säkerhetspolitik upprepade den höga representanten uttryckligen EU:s åtaganden om att fortsätta med detta stöd. Genom sina delegationer, i Bryssel och i den 15:e stadgепartsförsamlingen har EU haft kontakter med myndigheter och intressenter i de berörda länderna och Afrikanska unionen i syfte att främja en mobilisering till förmån för ICC i Afrika och förhindra parter frånträde.

INTERNATIONELL HUMANITÄR RÄTT

Antalet kriser och väpnade konflikter fortsatte att öka under 2016, med ödesdigra humanitära konsekvenser. Under året tvångsförflyttades personer i en omfattning som inte skådats sedan andra världskriget, och skyddet av civila i konflikter förblev ett allvarligt problem.

EU stod fast vid behovet av att skydda biståndsarbetare samt liv och värdighet för de människor som de hjälper, vilket innefattar säkert tillträde för biståndssändningar i konfliktsituationer. I oktober 2016 gjorde t.ex. den höga representanten och kommissionären med ansvar för humanitärt bistånd och krishantering ett uttalande om det ökande våldet i västra Aleppo.¹⁴ I uttalandet betonades att respekten för humanitära principer är avgörande för att man ska kunna minimera riskerna och säkerställa skydd av biståndsarbetare.

¹² Rådets beslut 2011/168/Gusp av den 21 mars 2011 om Internationella brottmålsdomstolen och om upphävande av gemensam ståndpunkt 2003/444/Gusp.

¹³ Handlingsplan om uppföljning av beslutet om Internationella brottmålsdomstolen, dok. 12080/11 av den 11 juli 2011.

¹⁴ Uttalande från den höga representanten/vice ordföranden Federica Mogherini och kommissionären med ansvar för humanitärt bistånd och krishantering, Christos Stylianides, om det ökande våldet i västra Aleppo. Bryssel den 31 oktober 2016.

EU och dess medlemsstater fortsatte att vara en av de viktigaste förespråkarna för internationell humanitär rätt, särskilt Genèvekonventionerna, och principerna för humanitära insatser, nämligen mänsklighet, opartiskhet, neutralitet och oberoende. EU fortsatte att främja genomförandet av sina riktlinjer för internationell humanitär rätt, vilka är ett innovativt verktyg för att främja tredjestaters och icke-statliga aktörers efterlevnad av internationell humanitär rätt.

Världstoppmötet om humanitära frågor, som hölls i Istanbul den 23–24 maj 2016, var ett viktigt tillfälle för det internationella samfundet att återigen ta ställning för internationell humanitär rätt och grundläggande humanitära principer. EU gjorde substantiella utfästelser och arbetar med att genomföra dem på ett systematiskt sätt.

EU har också aktivt stött den process som ledde fram till resolution 2286 (2016) från FN:s säkerhetsråd och uppföljningen av denna, inklusive rekommendationerna från FN:s generalsekreterare. Det finns ett akut behov av åtgärder för ökat skydd av sjukvårds- och biståndspersonal och sjukhus.

Det behövs dock en mer systematisk och regelbunden dialog på internationell nivå för att förbättra efterlevnaden av internationell humanitär rätt. EU stöder fortfarande starkt initiativet från Schweiz och Internationella rödakorskommittén (ICRC) om att inrätta en frivillig samling av stater, som regelbundet skulle kunna behandla nationella genomföranderapporter om internationell humanitär rätt. De diskussioner som har underlättats av Schweiz och Internationella rödakorskommittén (ICRC) visade fortfarande att de befintliga efterlevnadsmekanismerna inte är tillräckliga.

MIGRATION

Under 2016 utgjorde skyddet av migranternas och flyktingars rättigheter ett centralt inslag i alla delar av EU:s externa politik på migrationsområdet. Eftersom migrationen var fortsatt hög – 387 000 migranter kom till Europa under 2016 –¹⁵ siktade EU på att bygga upp ett starkt system för migrationshantering – ett system där man fullt ut respekterar de grundläggande och mänskliga rättigheterna, både internt och externt, och som kan fungera både vid normala och vid höga migrationstal.

¹⁵ Internationella organisationen för migration (IOM), *Migration flows Europe*, <http://migration.iom.int/europe/>.

Med utgångspunkt i åtagandena i den europeiska migrationsagendan¹⁶ och från toppmötet i Valletta 2015 tog EU ett banbrytande steg i juni 2016 genom att inrätta en partnerskapsram¹⁷, som godkändes av Europeiska rådet. Partnerskapsramen ger EU möjlighet att fördjupa förbindelserna med viktiga ursprungs- och transitländer utanför EU för att bättre hantera migrationen, med fullständig respekt för humanitära och människorättsliga skyldigheter. Inom partnerskapsramen har EU utvecklat förstärkta partnerskap med fem länder – Mali, Nigeria, Niger, Senegal och Etiopien. Resultaten hittills är positiva när det gäller migranternas mänskliga rättigheter. Till exempel har EU:s stöd i Niger bidragit till att främja tillgången till förfaranden för fastställande av status, mottagandeförhållanden och hjälp vad gäller asylsökande och flyktingar genom det regionala utvecklings- och skyddsprogrammet för Nordafrika. Via Europeiska utvecklingsfonden har EU dessutom stött Nigers nationella organ för bekämpning av smuggling av migranter och människohandel (*Agence nationale de lutte contre la traite des personnes*), och utbildning har tillhandahållits av Eucap Sahel Niger. I Nigeria pågår till exempel ett projekt med inriktning på utsatta och fördrivna barn och ungdomar som drabbats av konflikten i delstaten Borno. Dessutom sjuksattes i oktober 2016 en EU-samarbetsplattform mot smuggling av migranter och människohandel för att förbättra samordningen mellan alla aktörer.

¹⁶ Meddelande om en europeisk migrationsagenda, COM(2015) 240 final av den 13 maj 2015

¹⁷ Meddelande om en ny partnerskapsram med tredjeländer inom den europeiska migrationsagendan, COM(2016) 385 final av den 20 juni 2016.

EU och dess medlemsstater har gjort avsevärda insatser för att skydda migranternas, asylsökandes och flyktingars rättigheter vid Europas gränser och för att förstöra smugglarnas och människohandlarnas affärsmodell och samtidigt även skydda de yttre gränserna. Under 2015 och 2016 räddade insatsen Eunavfor MED Sophia och Frontex-insatserna Triton och Poseidon över 400 000 människor till havs. Europeiska unionens militära insats i södra centrala Medelhavsområdet, insatsen Eunavfor MED Sophia, genomförs i fullständig överensstämmelse med internationell rätt, inbegripet principen om non-refoulement. Rådgivare har utnämnts på områdena mänskliga rättigheter, flyktingrätt och jämställdhet vid insatsens högkvarter, och personalen har fått utbildning i mänskliga rättigheter och humanitär rätt. Utbildningen av den libyska kustbevakningen och marinen omfattar viktiga utbildningsmoduler som erbjuds tillsammans med internationella organisationer och som ska ge den libyska marinens och kustbevakningens personal förbättrad kapacitet när det gäller att bistå personer som räddas till havs, med full respekt för de mänskliga rättigheterna. Det operativa högkvarteret för insatsen Eunavfor MED Sophia har tagit fram en utbildningshandbok som särskilt inriktar sig på behandling av migranter och där man betonar att tillvägagångssättet måste vara grundat på genusmedvetenhet och att utsatta migranter måste identifieras. Det finns även rådgivare på områdena för flyktingrätt och jämställdhet vid insatsen Eunavfor MED Sophia. Utöver den utbildning som erbjuds inom ramen för insatsen Eunavfor MED Sophia har officerare vid libyska kustbevakningen även utbildats inom ramen för programmet för Seahorse-nätverket för Medelhavet, då även utbildning i mänskliga rättigheter och principen om non-refoulement ingått. Mänskliga rättigheter och grundläggande rättigheter är grundpelare i de kapacitetsuppbyggnads- och utbildningsprogram som tillhandahålls genom GSFP-uppdrag och GSFP-insatser. Europeiska utrikestjänsten förstärkte även personalkapaciteten i november 2016 genom att anordna en utbildning i mänskliga rättigheter i fråga om flyktingars och migranternas rättigheter för EU-delegationerna, tjänstemän från medlemsstaterna m.fl.

Frågor i samband med flyktingars och migranternas rättigheter togs ofta upp av EU i människorättsdialoger och andra bilaterala diskussioner med tredjeländer under året. Dessutom antogs New York-deklarationen vid högnivåmötet den 19 september 2016 för att hantera stora flykting- och migrantströmmar. EU stödde aktivt införandet av åtaganden i fråga om flyktingar och migranter och kommer nu att verka för antagandet av FN:s globala pakter för flyktingar respektive migranter. EU stödde även aktivt ILO:s fastställande av allmänna principer och operativa riktlinjer för rättvis rekrytering och vägledande principer om flyktingars och andra tvångsflyttade personers tillträde till arbetsmarknaden och förberedde sig inför Internationella arbetskonferensen 2017, där dessa frågor skulle tas upp.

Under 2016 fortsatte EU att konsekvent ta upp människohandel och människosmuggling i dialoger och förbindelser med de ursprungs-, transiterings- och bestämmelseländer för människohandelns offer, bland annat inom ramen för partnerskapsramen och i samband med Khartoum- och Rabatprocesserna, och gjorde viktiga framsteg med genomförandet av EU:s åtgärdsplan mot smuggling av migranter¹⁸, som antogs i maj 2015. Såsom anges i planen har kommissionen också utvärderat den rättsliga ramen mot människosmuggling och därvid dragit slutsatsen att förstärkt utbyte av kunskap och bästa praxis mellan åklagare, brottsbekämpning och civilsamhälle skulle kunna bidra till att förbättra den rådande situationen och undvika riskerna för kriminalisering av genuint humanitärt bistånd. I detta syfte kommer kommissionen att fortsätta med dialogen med relevanta intressenter och EU-byråer, till exempel Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) och Eurojust, för att ge användbar information om befintliga regler, deras tillämplighet och samspel med andra rättsliga ramar på internationell och nationell nivå och om verktyg som kan stödja de rättsliga myndigheternas verksamhet.

När det gäller frihetsberövande av migranter, asylsökande och flyktingar har EU haft ett nära samarbete med Förenta nationernas höge flyktingkommissaries kampanj "Beyond Detention" och finansierat ett projekt på 1,2 miljoner euro 2016 för att stödja flyktingkommissariens arbete med migrerande barn vid förvarsenheter.

¹⁸ Meddelande om EU:s åtgärdsplan mot smuggling av migranter (2015–2020), COM(2015) 285 final av den 25 maj 2015.

EU tillhandahöll ett betydande ekonomiskt stöd under 2016 för att främja flyktingars och migranternas rättigheter. Ett ytterligare belopp på 500 miljoner euro tillfördes EU:s förvaltningsfond för nödgärder i Afrika¹⁹ inriktade på stabilitet och insatser mot de bakomliggande orsakerna till irreguljär migration och tvångsförflyttning, och fonden uppgår nu till 2,9 miljarder euro. De regionala utvecklings- och skyddsprogrammen i Nordafrika och på Afrikas horn bistår länder som påverkas av blandade migrationsströmmar och/eller som har tagit emot ett stort antal flyktingar när det gäller att tillgodose migranternas, flyktingarnas och asylsökandenas skydds- och utvecklingsbehov och de behov som migranternas och flyktingarnas värdsamhällen har samt att stödja utvecklingen av fungerande nationella skyddssystem. Dessutom hanterar EU:s regionala förvaltningsfond för insatser med anledning av krisen i Syrien (Madad-fonden)²⁰ mer långsiktiga återhämtningsbehov hos syriska flyktingar och internflyktingar i grannländerna. Fonden stöder även värdsamhällen och förvaltningar. Dessa insatser följer av EU:s nya politiska strategi när det gäller tvångsförflyttningar som tillkännagavs i april 2016 och som syftar till att förhindra att tvångsförflyttningar blir långvariga och att bryta beroendet av humanitärt bistånd i befintliga tvångsförflyttningssituationer.

Via EIDMR stöder EU även civilsamhällesorganisationers projekt för att skydda migranter utanför EU. Under 2016 fortsatte EU att genomföra projekt som valdes ut inom ramen för 2015 års globala inbjudan att lämna förslag till stöd för migranternas mänskliga rättigheter (6 miljoner euro). Projekt på detta område valdes även ut enligt den inbjudan att lämna förslag som inleddes 2016 inom ramen för det tematiska programmet om migration och asyl inom programmet globala allmänna nyttigheter och utmaningar för genomförandet av Romprogrammet (Rabatprocessen). Som ett exempel på ett produktivt partnerskap mellan EU och det civila samhället kan nämnas att EU samarbetar med Röda korset för att tillhandahålla stöd till migrerande hushållsarbetare och offer för människosmuggling i 15 länder runtom i världen inom programmet Civil Society Action for Promoting Human Rights of Migrants (12,8 miljoner euro).

¹⁹ Kommissionens beslut om inrättande av Europeiska unionens förvaltningsfond för nödgärder i Afrika inriktade på stabilitet och insatser mot de bakomliggande orsakerna till irreguljär migration och fördrivna personer, C(2015) 7293 final, den 20 oktober 2015.

²⁰ Avtal om inrättande av EU:s regionala förvaltningsfond för insatser med anledning av krisen i Syrien, den 13 mars 2016

TERRORISMBEKÄMPNING

Internationell terrorism är fortsatt ett extremt hot mot Europas säkerhet och världsfreden. Under 2016 drabbades Europa av allvarliga terroristattacker, med förlust av många människoliv och störningar i de europeiska medborgarnas dagliga liv som följd, och det förekom även flera misslyckade försök.

Med utgångspunkt i sin strategi för kampen mot terrorism från 2005²¹ fokuserar EU på tre huvudsakliga åtgärdsområden: a) att garantera medborgarnas säkerhet, b) att förebygga radikaliserings och skydda EU:s värden och c) att samarbeta med internationella partner.

Den globala strategin för Europeiska unionens utrikes- och säkerhetspolitik är mycket tydlig på säkerhetsområdet. Terrorismen kan dock inte bara besegras med säkerhetsåtgärder. Det krävs förebyggande åtgärder i hela världen för att motverka radikaliserings och rekrytering på ett heltäckande sätt. Åtgärderna måste under alla omständigheter upprätthålla rättstatsprincipen och respekten för de mänskliga rättigheterna, internationell humanitär rätt och internationell flyktingrätt.

EU arbetar med nya sätt för att hantera både den interna och den internationella dimensionen av detta hot. Ny lagstiftning har antagits på hemmaplan för att förbättra polissamarbetet och det rättsliga samarbetet. Det pågår även arbete i våra lokalsamhällen, där radikaliserings och rekryterings sker. Utanför sina gränser fokuserar EU på kapacitetsuppbyggnad i Mellanöstern och Nordafrika, i Turkiet och på västra Balkan samt i Sahel och på Afrikas horn.

EU fortsatte 2016 även att avsätta alltmer medel till partner som arbetar med nya strategier för att förebygga våldsam extremism. Hittills har EU investerat mer än 150 miljoner euro i ett flertal syften, bland annat att skapa en förståelse för detta komplexa fenomen, arbeta med lokalsamhällen och bygga upp kapacitet. När det gäller kapacitetsuppbyggnad fortsatte Maltainstitutet (*International Institute for Justice and the Rule of Law*) att utbilda domare från Benin, Tchad, Mali, Niger, Kamerun, Senegal och Burkina Faso i terrorismmål. Ett annat mål är att stävja flödet av utländska terroriststridande och hantera deras återvändande.

²¹ Europeiska unionens råd den 30 november 2005: Europeiska unionens strategi för kampen mot terrorism.

Terroristers missbruk av internet och sociala medier är ett annat problem som måste lösas, samtidigt som de grundläggande rättigheterna till yttrande- och informationsfrihet upprätthålls. Under 2016 fortsatte EU att göra detta via EU:s internetforum, som lanserades i slutet av 2015 och vars syfte är att reducera åtkomsten till terrorist-relaterat innehåll på nätet och stärka det civila samhällets partner för att främja effektiva motbudskap för att motverka sådant innehåll.

EU fortsatte även att föra dialoger om terrorismbekämpning med viktiga länder i världen. Under 2016 fördes det elva sådana dialoger (med Algeriet, Kanada, Egypten, Indonesien, Israel, Jordanien, Libanon, Pakistan, Qatar, Turkiet och Förenade Arabemiraten). Nödvändigheten att respektera de mänskliga rättigheterna togs alltid upp i dessa dialoger. Samarbetet med USA är en annan central aspekt av EU:s strategi för kampen mot terrorism. EU har även ett nära samarbete med FN och andra organisationer för att bygga upp ett internationellt samförstånd och främja internationella normer för terrorismbekämpning, som är i linje med de människorättsliga normerna.

3. HANTERING AV DE STÖRSTA UTMANINGARNA PÅ OMRÅDET MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER OCH DEMOKRATI

FRÄMJANDE AV ETT FRITT UTRYMME FÖR DET CIVILA SAMHÄLLET, SAMT STÖD TILL MÄNNISKORÄTTSFÖRSVARARE

Under det senaste årtiondet har människorättsorganisationer, demokratiaktörer och rörelser i det civila samhället i stort ställts inför ökade restriktioner när de försöker utföra sitt arbete. Under 2016 har ett allt större icke-statliga organisationer, samhällsrörelser och individuella aktivister vuxit fram, samtidigt som fenomenet med ett krympande utrymme har spridit sig till omkring ett hundra länder. Restriktionerna mot det civila samhället och förtrycket av människorättsförsvarare har tagit sig många former – från administrativa och rättsliga trakasserier till förtalskampanjer, reseförbud, kriminalisering, stigmatisering, godtyckliga anhållanden och kvarhållanden, utomrättsliga avrättningar och hindrad tillgång till finansiering, särskilt från externa källor. Både statliga och icke-statliga aktörer, inklusive väpnade grupper och fundamentalistiska grupper, utgör ett hot mot det civila samhällets friheter, både på och utanför nätet. Terrorismbekämpning och lagstiftning mot terrorism har vid flera tillfällen utnyttjats som en förevändning för att manipulera, bevaka och begränsa information på nätet och utöva censur och övervakning.

I den globala strategin för Europeiska unionens utrikes- och säkerhetspolitik bekräftade den höga representanten återigen sin övertygelse att den samhälleliga motståndskraften kommer att stärkas genom fördjupade förbindelser med det civila samhället och uttryckte det bestämda åtagandet att uttala sig mot det krympande handlingsutrymmet för det civila samhället. Under 2016 fortsatte EU att på flera nivåer – bland annat inom ramen för bilaterala människorättsdialoger och i multilaterala forum – uttrycka sin starka oro över omotiverade restriktioner av de grundläggande friheterna i partnerländer.

Vad gäller yttrandefriheten online och offline uttryckte EU under 2016 en stark oro över den fortsatta ökningen av trakasserier, påtryckningar och våld mot journalister i världen. I detta sammanhang förblir genomförandet av EU:s riktlinjer för yttrandefrihet online och offline från 2014 en central prioritering.

EU har tagit upp yttrandefriheten på olika nivåer i den politiska dialogen, även i sina människorättsdialoger och samråd med partnerländer. EU har också gjort ett flertal offentliga uttalanden och démarcher för att främja yttrandefriheten och efterlysa ett ökat skydd av journalisters rättigheter och mediefrihet.

EU fortsatte att verka för att yttrandefriheten står kvar som en viktig fråga på FN:s dagordning genom att aktivt delta i alla relevanta multilaterala forum och stödja det arbete som utförs av de särskilda rapportörerna med därtill relaterade mandat från FN och regionala organisationer.

Under 2016 gav EU sitt stöd till antagandet av en resolution från FN:s människorättsråd om journalisters säkerhet²² och en resolution om främjande, skydd och åtnjutande av mänskliga rättigheter på internet²³, varvid man fördömde "åtgärder för att avsiktligt förhindra eller försvåra åtkomst till eller spridning av information online".

²² Resolutionen (A/HRC/33/L.6) är ett initiativ från Österrike tillsammans med Brasilien, Frankrike, Grekland, Marocko, Qatar och Tunisien.

²³ Resolutionen lades fram av Sverige, Brasilien, Nigeria, Tunisien, Turkiet och USA och stöddes av samtliga EU-medlemsstater.

EU har aktivt deltagit i diskussioner om yttrandefriheten online inom Icann (*Internet Corporation for Assigned Names and Numbers*), Forumet för förvaltning av internet (IGF), världstoppmötet om informationssamhället WSIS) och *Freedom Online Coalition* samt inom ramen för EU:s cyberdialoger med tredjeländer, bland annat Sydkorea, Indien, Kina, USA och Japan.

EU fortsatte att främja sina riktlinjer för yttrandefrihet online och offline bland samtliga EU-delegationer, som ett underlag för all kommande programplanering. Ett nytt delegationsstödprogram har som syfte att hjälpa både delegationerna och medieaktörer i tredjeländer att tillämpa riktlinjerna effektivt.

Nya projekt till stöd för yttrandefriheten och medierna har finansierats med totalt 27 miljoner euro. Yttrandefrihets- och mediefrågor integreras också alltmer i bredare program på området demokratisk samhällsstyrning, särskilt i nya projekt om korruptionsbekämpning i Honduras, valstöd i Rwanda eller Centralafrikanska republiken samt säkerhet i Somalia.

Under 2016 beviljades dessutom cirka 200 journalister, bloggare, författare och konstnärer nödstöd från EIDMR:s nödfond för hotade människorättsförsvarare.

Under hela 2016 fortsatte EU att uttrycka sin oro över det ökade antalet omotiverade begränsningar av mötes- och föreningsfriheten, bland annat via sina politiska dialoger med tredjeländer och i internationella forum. Flera offentliga uttalanden gjordes under året, där EU efterlyste respekt för rätten till fredliga demonstrationer och rätten för föreningar – registrerade eller oregistrerade – att ansöka om och få tillgång till finansiering och resurser och efterlyste ett effektivt genomförande av grundläggande arbetsnormer om föreningsfriheten och den kollektiva förhandlingsrätten. EU anser att partnerskap med det civila samhället är en nödvändig förutsättning för att ge människor möjlighet att förstå och hävda sina rättigheter och för att kontrollera offentliga myndigheters åtgärder. EIDMR är fortfarande ett ytterst värdefullt instrument i detta avseende.

Europeiska unionen är medveten om de nationella människorättsinstitutionernas viktiga roll som människorättsaktörer och katalysatorer för utveckling och ökar sitt stöd – såväl politiskt som ekonomiskt – till dessa institutioner. När nationella människorättsinstitutioner agerar oberoende och har tillräckliga ekonomiska och personella resurser kan de bygga broar mellan det civila samhället, befolkningen och regeringen, å ena sidan, och mellan nationella myndigheter och regionala/internationella människorättsorgan, å andra sidan. De är viktiga aktörer och utgör ett centralt inslag i de nationella, regionala och internationella ramarna för mänskliga rättigheter.

EU:s politiska åtagande är också kopplat till ett ekonomiskt stöd till de nationella människorättsinstitutionerna inom ramen för EIDMR. Under 2015 inleddes ett treårigt, riktat program för kapacitetsuppbyggnad av nationella människorättsinstitutioner med ett EU-bidrag på 5 miljoner euro. Programmet ska stödja inte bara de nationella människorättsinstitutionernas kapacitet utan även deras samarbete med regionala och internationella nätverk. Programmet är inriktat på fyra temaområden: ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, företag och mänskliga rättigheter, utbildning i mänskliga rättigheter samt stärkandet av de nationella människorättsinstitutionernas huvudmandat.

Dessutom stödde EU resolutionen om nationella människorättsinstitutioner vid människorättsrådets 33:e session. I resolutionen välkomnades oberoende nationella människorättsinstitutioners värdefulla deltagande i och bidrag till alla relevanta FN-mekanismer och FN-processer i enlighet med deras respektive mandat. I resolutionen uppmanades även nationella människorättsinstitutioner att fortsätta att delta i människorättsrådets arbete, inbegripet den allmänna återkommande utvärderingen, och att samarbeta med organen för särskilda förfaranden och fördrag.

Under 2016 fortsatte **människorättsförsvarare** att utsättas för repressalier på grund av sitt legitima arbete i alla världens regioner. EU-delegationerna i tredjeländer fortsatte sina insatser för att ytterligare stärka EU:s åtgärder till stöd för människorättsförsvarare. I linje med EU:s riktlinjer om människorättsförsvarare från 2004 vidtog EU-tjänstemän under 2016 åtgärder genom att t.ex. fördöma hot och angrepp mot människorättsförsvarare, utfärda démarcher och offentliga uttalanden, övervaka rättegångar och göra fängelsebesök. EU har dessutom systematiskt tagit upp individuella människorättsförsvarares fall i människorättsdialoger, underutskottsmöten och samråd med tredjeländers myndigheter. Människorättsförsvarare fanns med på dagordningen för 80 % av de människorättsdialoger som EU förde under 2016.

Den 10 december 2016 anslöt sig EU och dess medlemsstater till FN:s uppmaning att "stå upp för någons rättigheter" med anledning av FN-dagen för mänskliga rättigheter. EU:s delegationer runtom i världen uppmärksammade dagen genom olika evenemang, och i ett uttalande framhöll den höga representanten/vice ordföranden Federica Mogherini vikten av att skydda människorättsförsvarare.

Under 2016 fick över 250 människorättsförsvarare och deras familjer EU-stöd genom nödfonden för utsatta människorättsförsvarare inom ramen för EIDMR. De direkta bidragen har främst använts till att betala för rättskostnader, sjukvård, installation av säkerhetsutrustning, nödomplacering och ett antal andra praktiska åtgärder.

Sex globala projekt med en sammanlagd budget på 5,5 miljoner euro började genomföras i slutet av 2016. Projekten valdes ut inom ramen för den globala inbjudan 2015 från EIDMR att lämna förslag. Syftet med projekten är att stödja människorättsförsvararorganisationer som arbetar på gräsrotsnivå, med särskilt fokus på de svåraste situationerna och mest avlägsna områdena.

RELIGIONS- OCH TROSFRIHET

Den grundläggande rättigheten till religions- och trosfrihet är fortfarande hotad i många delar av världen. Genomförandet av EU:s riktlinjer och religions- och trosfrihetsfrågor förblev en central prioritering för EU:s åtgärder för att skydda och främja religions- och trosfrihet under 2016.

EU tog upp religions- och trosfrihet i sina människorättsdialoger och samråd med partnerländer. Offentliga uttalanden och privata démarches utfärdades även för att främja religions- och trosfrihet, fördöma våld mot personer som tillhör religiösa minoriteter samt mana till icke-diskriminering på grundval av religion eller övertygelse.

EU fortsätter att verka för att religions- och trosfriheten ska stå högt på FN:s dagordning, med stark tonvikt på mänskliga rättigheter. Vid människorättsrådets 31:a session (mars 2016) lade EU fram en resolution om en treårig förlängning av mandatet för den särskilda rapportören om religions- och trosfrihet. Resolutionen antogs med konsensus. Liksom tidigare år organiserade EU:s delegation i Genève även ett sidoevenemang med den särskilda rapportören om religions- och trosfrihet i anslutning till människorättsrådets 31:a session i mars 2016. EU var också med om att anordna en offentlig föreläsning med anledning av 30-årsjubileet för mandatet för FN:s särskilda rapportör om religions- och trosfrihet. I den resolution om religions- och trosfrihet som antogs vid den 71:a sessionen i FN:s generalförsamling (december 2016) behölls uppdateringarna från tidigare år. I resolutionen betonas särskilt betydelsen av en heltäckande och inkluderande samhällsbaserad förbyggande strategi för att bekämpa terroristdåd med deltagande av ett stort antal aktörer, inbegripet det civila samhället och religiösa samfund.

EU har intensifierat sina insatser för att öka medvetenheten om EU:s riktlinjer och religions- och trosfrihetsfrågor bland EU-personalen och medlemsstaternas företrädare genom att anordna utbildningar och workshoppar.

Under 2016 fortsatte genomförandet av projekt världen över för att bekämpa diskriminering på grundval av religion eller övertygelse. Projekten valdes ut från den globala förslagsinbjudan 2015 från EIDMR och dess reservlista. Detta innebär att EIDMR:s stöd till främjandet av religions- och trosfrihet totalt uppgick till över 15 miljoner euro under perioden 2007–2016. Under 2016 inbegrep EIDMR:s globala inbjudan att lämna förslag även rättigheter för personer som tillhör religiösa minoriteter.

I maj 2016 inrättade Europeiska kommissionens ordförande den nya posten EU:s särskilda sändebud för främjande av religions- och trosfrihet utanför EU. Ján Figel, som för närvarande har detta uppdrag, uppmärksammade under andra halvåret 2016 särskilt den interreligiösa dialogen, med Mellanöstern som prioriterad region.

EU stöder initiativ för en interkulturell och interreligiös dialog i en anda av öppenhet, engagemang och ömsesidig förståelse, bland annat inom ramen för Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (Unesco), FN:s allians mellan civilisationer, Anna Lindh-stiftelsen och Istanbulprocessen.

STÖD FÖR DEMOKRATI OCH VAL

Även om demokrati kan ta sig många former, är dess grundläggande mål att göra det möjligt för medborgarna att utöva alla sina mänskliga rättigheter, oavsett om de är politiska och medborgerliga eller kulturella, ekonomiska och sociala. Utöver valobservation har EU tillhandahållit program för demokratistöd i hela världen i syfte att stärka demokratiska institutioner och medborgarnas deltagande i utformningen av politiken.

EU fortsatte under 2016 att stödja valprocesser runtom i världen genom att sända ut valobservatörsuppdrag och valexpertuppdrag samt ge tekniskt och ekonomiskt stöd till valadministrationsorgan och inhemska observatörer eller till civilsamhällesorganisationer som arbetar med valobservation. Valobservatörsuppdragen tillämpar systematiskt och strikt höga standarder för integritet och oberoende i linje med förklaringen om principer för internationell valobservation. EU samarbetar nära med alla de internationella observatörsgrupper som har förbundit sig att strikt tillämpa principförklaringen. EU:s valobservatörsuppdrag är oberoende uppdrag som leds av en chefsobservatör – vanligtvis en ledamot av Europaparlamentet. Valobservatörsuppdragen kräver stark samordning mellan EU-institutionerna och med EU-medlemsstaterna, internationella partner och civilsamhällesorganisationer. EU arbetar även för att se till att det råder fullständig komplementaritet mellan valobservation, valstöd och samverkan på det politiska planet med mottagarländerna.

Under 2016 genomfördes valobservatörsuppdrag i Peru, Gabon, Jordanien, Ghana, Zambia, Uganda och Haiti²⁴ i enlighet med internationella normer. Dessutom genomfördes valexpertuppdrag i Niger, Benin, Komorerna, Tchad, Somalia, Centralafrikanska republiken, Marocko, Haiti och Burkina Faso. Valuppföljningsuppdrag sändes ut till Kenya, Madagaskar och Pakistan.

²⁴ Valobservatörsuppdraget i Haiti avbröts innan valet hade slutförts på grund av betänkligheter med anledning av annulleringen av den första omgången i presidentvalet.

Under 2016 inriktade EU sig på att följa upp rekommendationerna från valobservatörsuppdragen i enlighet med den vägledande principen om att öka samstämmigheten inom EU:s politik samt vid användningen av EU-instrument. En rad informella samråd inleddes med experter från EU-medlemsstaterna, internationella partner, europeiska civilsamhällesorganisationer, EU:s chefsobservatörer samt berörda ledamöter av Europaparlamentet. Diskussionerna rörde främst initiativ till stöd för genomförandet av rekommendationer från EU:s valobservatörsuppdrag/valexpertuppdrag och de valuppdrag som Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)/ODIHR²⁵ genomför. Syftet var att kartlägga och konsolidera "bästa praxis" i linje med EU:s handlingsplan för mänskliga rättigheter och demokrati 2015–2019. Samråden gav också möjlighet att undersöka hur EU:s institutioner och medlemsstater kan effektivisera samordningen av uppföljningen av valobservatörsuppdrag/valexpertuppdrag, även i multilaterala och internationella forum såsom FN-systemet, OSSE, Europarådet, Amerikanska samarbetsorganisationen (OAS) och Afrikanska unionen (AU). På EU-nivå tas nu valobservatörsuppdragens rekommendationer konsekvent upp i de politiska dialogerna med partnerländer och bidrar till utformningen av EU:s valstöd.

Under 2016 fortsatte EU även sitt pilotarbete i tolv länder för att bidra till att förbättra samstämmigheten i sin politik för demokratistöd. EU:s delegationer i pilotländerna fastställde demokratirelaterade prioriteringar och har sedan dess börjat utarbeta handlingsplaner för demokrati i syfte att stärka kopplingen mellan analysen av det politiska sammanhang där EU ger sitt stöd och utformningen av program till stöd för en demokratisk övergång. Ett viktigt resultat av pilotprojektet är att demokratifrågor nu har en mer framträdande plats i landsstrategierna för mänskliga rättigheter och demokrati.

²⁵ OSSE:s kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter.

Pilotprojektet har även visat att EU bör öka fokus på samverkan mellan statliga institutioner och medborgarna, stödja lagstiftande församlingar, stärka kopplingen mellan politiska partier och medborgarna samt förbättra decentraliseringsreformer och lokal demokrati. Under 2016 fortsatte EU att stödja parlamenten som en central del av demokratiska politiska system. Europaparlamentet gav stöd till parlamenten i ett antal partnerländer i form av studiebesök och kollegiala utbyten mellan parlamentsledamöter i sådana frågor som förbindelserna mellan lagstiftande församlingar och verkställande organ, budgetcykeln, utskottens arbete eller förbindelserna mellan politiska grupper. Den ukrainska veckan i Europaparlamentet i mars 2016, där över 60 ukrainska parlamentsledamöter deltog, bidrog till att stärka partnerskapet mellan Europaparlamentet och Ukrainas parlament.

EU har också arbetat för att stärka de offentliga institutionernas ansvarighet gentemot medborgarna och för att bekämpa korruption. Viktiga rättsstatsprogram godkändes 2016, särskilt till stöd för reformer inom säkerhetssektorn och god samhällsstyrning. EU har finansierat organisationer och institutioner som arbetar med korruptionsbekämpning för att stärka deras mandat.

Korruptionsbekämpning är även ett av de områden som omnämns i EU:s prioriteringar för samarbetet med Europarådet 2015–2017. Projekt pågår i länderna i det östliga partnerskapet och i Centralasien om rättsligt oberoende och professionalism samt om ansvarighet inom rättsväsendet.²⁶

Att stärka det civila samhället är också en fortsatt prioritering för EU. Det civila samhället har varit en oundgänglig partner i EU:s pilotprojekt för demokratistöd, och en större roll för det civila samhället är en central del i genomförandet av den reviderade europeiska grannskapspolitiken.²⁷

Vid forumet för det civila samhället inom det östliga partnerskapet i november 2016 tillkännagavs ett stipendieprogram för att främja ledarskap och professionalism bland aktivister inom det civila samhället.

²⁶ Europeiska unionens och Europarådets ram för partnerskapssamarbete för länderna i det östliga partnerskapet 2015–2017.

²⁷ Gemensamt meddelande till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: *Översyn av den europeiska grannskapspolitiken*, JOIN(2015) 50 final, den 18 november 2015.

EU fortsatte att samarbeta med det europeiska initiativet för demokrati, som drivs oberoende från EU men som kompletterar EU-instrument. Det fokuserar på övergångsprocesser och stöder aktörer som inte kan nås på andra sätt i det europeiska grannskapet och utanför detta. EU har beviljat 12 miljoner euro för 2015–2018 inom ramen för den europeiska grannskapspolitiken för att finansiera initiativets driftskostnader.

God samhällsstyrning och rättstatsprincipen hör till de universella värden som styr EU:s inre och yttre åtgärder, och dessa värden står också i centrum för Agenda 2030 för hållbar utveckling. Under 2016 började EU arbeta med det nya europeiska samförståndet om utveckling²⁸, som ytterligare kommer att stärka kopplingen mellan god samhällsstyrning, ansvarsfulla demokratiska institutioner och hållbar utveckling.

DÖDSSTRAFFET

Arbetet för ett globalt avskaffande av dödsstraffet står fortfarande i centrum för EU:s prioriteringar på människorättsområdet. Under hela 2016 fortsatte EU att protestera mot dödsstraffet och använde alla diplomatiska verktyg som stod till dess förfogande för att dödsstraffet ska avskaffas i hela världen. Frågan togs konsekvent upp med länder som fortfarande tillämpar dödsstraff och stod på dagordningen vid olika politiska dialoger och särskilda människorättsdialoger.

Över 140 länder – mer än två tredjedelar av världens länder – har nu avskaffat dödsstraffet, antingen genom lagstiftning eller i praktiken. Under 2016 förbättrades i viss mån läget ytterligare: tre länder avskaffade dödsstraffet fullständigt (Nauru, Guinea och Mongoliet) och i USA var antalet avrättningar det lägsta sedan 1991: 20 personer avrättades, jämfört med 28 under 2015.

Världskongressen om avskaffande av dödsstraffet, som sammanträder vart tredje år, hölls i Oslo med över tusen deltagare från länder i hela världen. EU visade sitt stöd för detta viktiga evenemang, både ekonomiskt och genom aktivt deltagande. Stavros Lambrinidis, EU:s särskilda representant för mänskliga rättigheter, uttalade sig där med kraft för ett universellt avskaffande tillsammans med andra företrädare för EU:s medlemsstater på hög nivå.

²⁸ Gemensamt meddelande till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: *Förslag till ett nytt europeiskt samförstånd om utveckling – Vår värld, vår värdighet, vår framtid*, COM(2016) 740 final, den 22 november 2016.

Året präglades dock även av uppmaningar om ett återinförande av dödsstraff från ledare i vissa länder, särskilt med avseende på kampen mot terrorism, organiserad brottslighet och narkotika. Vissa länder bröt också sitt långvariga moratorium. EU tog avstånd från sådana uttalanden och sökte möjligheter till dialog för att framhålla alternativa och mer effektiva åtgärder för att kontrollera brottslighet.

Med utgångspunkt i de minimistandarder som fastställts i internationell rätt och EU:s riktlinjer om dödsstraff gjorde EU flera offentliga uttalanden där användningen av dödsstraff fördömdes, och uppmanade de berörda länderna att överväga ett moratorium. Det gällde framför allt Vitryssland, Indonesien, Iran, Japan, Malaysia, Pakistan, Saudiarabien, Singapore och USA, men EU utfärdade uttalanden och démarcher också med avseende på många andra länder. EU har tydligt lyft fram kränkningarna av dessa miniminormer och betonat att det är oacceptabelt att dödsstraff tillämpas på minderåriga och personer med intellektuell funktionsnedsättning och för brott som inte hör till de "mest allvarliga", exempelvis narkotikabrott. Vid FN:s generalförsamlings särskilda session (UNGASS 2016) framhöll EU vid flera tillfällen att unionen med kraft motsätter sig dödsstraffet.

EU fortsatte även att protestera mot dödsstraffet i alla relevanta multilaterala forum, särskilt i FN, OSSE och Europarådet. Vid den 71:a sessionen i FN:s generalförsamling arbetade EU aktivt för att generalförsamlingen skulle anta en resolution om ett moratorium för användning av dödsstraff, som antogs med stöd av lika många länder som den resolution som antogs 2014. Nya inslag i resolutionen är bl.a. erkännandet av nationella människorättsorganisationers funktion, betoningen på behovet av att behandla personer som hotas av dödsstraff på ett mänskligt och värdigt sätt, förfarandena för nåd och benådning och att man framhåller behovet av insyn. EU:s särskilda representant för mänskliga rättigheter stärkte EU:s profil när det gäller motståndet mot dödsstraff genom sitt tal vid det högnivåevenemang i FN:s säkerhetsråd som anordnades i New York i september med dödsstraffet och offren som tema.

Med anledning av Europadagen mot dödsstraffet och Världsdagen mot dödsstraffet den 10 oktober 2016 gjorde EU och Europarådet ett gemensamt uttalande där de bekräftade att de motsätter sig dödsstraffet under alla omständigheter och att de är fast beslutna att arbeta för att det ska avskaffas i hela världen. Många EU-delegationer uppmärksammade denna viktiga dag genom att organisera diskussioner, teaterföreställningar och filmvisningar, publicera gästkrönikor och anordna andra offentliga evenemang.

EU arbetade aktivt med de vitryska myndigheterna i fråga om dödsstraffet och har agerat för att öka den vitryska allmänhetens kunskaper i frågan. Vitryssland är det enda landet i Europa som fortfarande tillämpar dödsstraff. Under året gick myndigheterna med på att inleda en offentlig debatt om dödsstraffet och i mars och december 2016 anordnades konferenser i Minsk gemensamt av det vitryska utrikesministeriet och internationella partner. EU deltog aktivt i båda konferenserna – EU:s särskilda representant för mänskliga rättigheter talade vid konferensen i mars och dödsstraffet behandlades utförligt i bilaterala diskussioner med myndigheter.

Inom ramen för 2015 års globala förslagsinbjudan från EIDMR valdes sex projekt ut och avtal undertecknades om stöd till civilsamhällesorganisationer som är aktiva i kampen mot dödsstraffet världen över, till ett värde av totalt 6,5 miljoner euro (endast EU-bidrag). Dessa projekt genomförs nu i ett antal länder, bl.a. Indonesien, USA, Kamerun, Demokratiska republiken Kongo, Malaysia, Egypten, Somalia och Tunisien. Projekten kommer att bidra till utbildning av domarkåren, offentliga informationskampanjer, förbättrad övervakning och påverkansarbete och kommer dessutom att främja en bredare dialog om dödsstraffet, även i samband med terrorismbekämpning och kampen mot narkotika.

TORTYR OCH ANNAN MISSHANDEL

I enlighet med EU:s handlingsplan för mänskliga rättigheter och demokrati (åtgärd 13) och riktlinjerna för EU:s politik gentemot tredje land om tortyr och annan grym, omänsklig och förnedrande behandling eller bestraffning intensifierade EU ytterligare sitt arbete mot tortyr och annan misshandel världen över under 2016.

EU:s och de icke-statliga organisationernas årliga människorättsforum 2016 hölls på temat "En enad front mot alla former av tortyr – tillämpning av ett övergripande perspektiv för att förebygga, förbjuda och söka upprättelse för tortyr i hela världen". Många ansedda experter från länder i hela världen deltog i forumet, som gav tillfälle till utförliga och engagerade diskussioner och erfarenhetsutbyten. Framför allt framhölls betydelsen av upprättelse för offren, tortyrens roll som pushfaktor för migration, särskilda behov hos utsatta grupper, bl.a. barn och urbefolkningar, och särskilda omständigheter när det gäller kvinnor. Generellt betonades vikten av att protestera mot och öka medvetenheten om tortyr och misshandel, var detta än förekommer, och om vad tortyr kostar samhället i stort. Behovet av att bekämpa tortyr inom ramen för terrorismbekämpning erkändes också.

Den höga representanten deltog också i forumet, och betonade att frågan är mycket viktig för EU. Hon gjorde dessutom ett uttalande med anledning av den internationella dagen till stöd för tortyroffer den 26 juni där hon betonade såväl den viktiga roll som det civila samhället spelar i kampen mot tortyr som staternas ansvar att uppfylla sina rättsliga skyldigheter och åtaganden. Hon sade att hon tror att tortyr kan förebyggas och till slut utrotas genom politisk vilja och gemensamt globalt arbete. Flera EU-delegationer anordnade även särskilda evenemang med anledning av världsdagen för att sprida kunskap om hur viktigt det är att bekämpa tortyr.

Den särskilda representanten för mänskliga rättigheter bidrog till kampen mot tortyr under sina besök runtom i världen och tog upp frågan både offentligt och i bilaterala samtal med andra ledare. Han deltog i två högnivåevenemang i Genève i anslutning till FN:s råd för mänskliga rättigheter och tog då upp dels hur man kan förebygga tortyr av personer som är anhållna eller häktade, dels tortyroffers behov av upprättelse. Det sistnämnda evenemanget organiserades tillsammans med Sydafrika som ett konkret resultat av 2015 års människorättsdialog med landet, i samarbete med Danmark och FN:s frivilliga fond för tortyroffer.

EU fortsatte att systematiskt ta upp tortyr och misshandel i sina människorättsdialoger. Länderna uppmanades särskilt att ratificera och fullständigt genomföra konventionen mot tortyr och dess fakultativa protokoll, fullständigt anpassa sin lagstiftning till konventionen, följa rekommendationer från nationella och internationella övervakningsmekanismer och se till att alla rapporter om tortyr och misshandel utreds och lagförs på ett korrekt och opartiskt sätt och att offren ges upprättelse. Vid lämpliga tillfällen tog EU även upp frågor om påtvingade försvinnanden och hemlig internering. I dessa dialoger kom EU med konkreta erbjudanden om bistånd, bl.a. i form av ekonomiskt stöd, för att alltefter behov hjälpa länderna i deras arbete för att avskaffa tortyr och misshandel. Till exempel anordnades ett besök till Bryssel, Strasbourg och Berlin för Brasiliens nationella förebyggande mekanism, som gav möjlighet att stärka förbindelserna och via erfarenhetsutbyte bygga upp kapacitet för att förebygga tortyr.

EU fortsatte att främja reformer av rättsväsendet i flera länder, med målet att få till stånd ett oberoende rättsväsen, tillgång till rättslig prövning och bättre fängelseförhållanden i flera länder, genom både politisk dialog och ekonomiskt stöd. Stöd gavs för att poliser och all annan personal inom det straffrättsliga systemet skulle få utbildning i människorättsfrågor och hur man upptäcker och rapporterar anklagelser om tortyr, bl.a. genom korrekt tillämpning av Istanbulprotokollet.

Projekt som finansieras inom ramen för EIDMR främjar också kapacitetsuppbyggnad och utbyte av bästa praxis om förebyggande av tortyr. Inom det projekt som gäller en global heltäckande strategi för kampen mot straffrihet i samband med tortyr har t.ex. en användbar databas utformats för registrering av tortyrfall vid rehabiliteringscentrum i länder över hela världen. Ett annat projekt syftar till att uppmuntra stater som aldrig tidigare har lämnat rapporter till FN:s kommitté mot tortyr att göra detta. Projektarbetet bedrivs genom att man publicerar studier om strafflöshet, lämnar in alternativa rapporter, anordnar diskussioner och bedriver påverkansarbete. Genom ramen för programsamarbete med Europarådet²⁹ bidrar EU med stöd och kapacitetsuppbyggnad till straffrättsliga system, särskilt i utvidgnings- och grannskapsländer. EIDMR:s inbjudan att lämna förslag 2016 omfattade en del på 13,5 miljoner euro till stöd för kampen mot tortyr och annan grym, omänsklig och förnedrande behandling eller bestraffning. Denna del omfattar även överväganden som är relevanta för förebyggande av tortyr och rehabilitering av offer i samband med terrorismbekämpningsaktioner och internationella kriser samt könsbaserat våld och sexuell tortyr. I inbjudan beaktas rekommendationerna i revisionsrättens generellt positiva särskilda rapport 2015 om EU:s stöd till kampen mot tortyr och till avskaffandet av dödsstraff³⁰.

²⁹ Europeiska unionens och Europarådets ram för partnerskapssamarbete för länderna i det östliga partnerskapet 2015–2017.

³⁰ Europeiska revisionsrättens särskilda rapport nr 9/2015, *EU:s stöd till kampen mot tortyr och till avskaffandet av dödsstraff*.

ANTIDISKRIMINERING

Jämställdhet

Under 2016 förespråkade EU sin agenda för jämställdhet och kvinnor, fred och säkerhet i sina människorättsdialoger med de flesta tredjeländer, medan EU:s delegationer runtom i världen anordnade särskilda aktiviteter för att främja och skydda kvinnors och barns rättigheter.

Delegationerna anordnade bland annat informationskampanjer och evenemang i opinionsbildande syfte, och dessutom genomfördes politiska dialoger med tredjeländer, offentligt påverkansarbete samt finansieringsprojekt och finansieringsprogram. Dessa projekt och program bidrog till att förebygga könsbaserat våld, öka kvinnors deltagande i det sociala och politiska livet och främja kvinnors ekonomiska egenmakt. EU är en fullt deltagande partner i de globala insatserna för att utrota våld mot kvinnor och flickor, och EU:s institutioner och delegationer deltog än en gång i de FN-ledda kampanjen "16 dagars aktivism för att stoppa könsrelaterat våld", från den 25 november till den 10 december 2016. EU och medlemsstaterna välkomnade att man vid trepartsmötet mellan experterna, som handlade om våld mot kvinnor och män i arbetslivet, lyckades enas om slutsatser som ska ge vägledning vid arbetet med att fastställa normer, som inleds vid Internationella arbetskonferensen 2018.

EU har också arbetat med denna fråga inom ramen för FN, bl.a. med människorättsrådet och kvinnokommissionen (CSW) och med andra multilaterala partner, t.ex. ILO, OSSE, Europarådet, AU, OAS, Nato och Sydostasiatiska nationers förbund (Asean), för att säkerställa att jämställdhet, kvinnors egenmakt och alla kvinnors och flickors mänskliga rättigheter står i centrum för den globala agendan. EU har gett aktivt stöd åt de syriska kvinnornas rådgivande nämnd (Women's Advisory Board) som inrättats av FN:s särskilda sändebud för Syrien, i syfte att bidra till att integrera ett starkt jämställdhetsperspektiv i fredsförhandlingarna. Arbeta har också pågått med genomförandet av FN:s handlingsplan för att motverka våldsam extremism från 2015, som innehåller ett avsnitt om kvinnors egenmakt som en nödvändig förutsättning för ett effektivt förebyggande av våldsam extremism. EU har arbetat med att hantera grundorsakerna till våld och extremism via en rad småskaliga skräddarsydda projekt tillsammans med det civila samhället och lokalsamhällen och har finansierat projekt på Afrikas horn, i Pakistan och i Mellanöstern och Nordafrika (Mena-regionen), bl.a. med särskilda jämställdhetsinriktade åtgärder.

EU har aktivt följt upp sina åtaganden under 2015 års högnivåöversyn av FN:s säkerhetsråds resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. Europeiska utrikestjänsten, inklusive EU-delegationer, uppdrag och insatser inom den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken (GSFP) och EU:s särskilda representanter, har fortsatt att vidta konkreta åtgärder för att främja kvinnors deltagande och ledarskap i freds- och säkerhetsprocesser, utrota sexuellt och könsrelaterat våld i situationer under och efter konflikter, ytterligare integrera jämställdhetsperspektivet vid bekämpningen av framväxande hot, däribland terrorism och våldsam extremism, och stärka samarbetsramarna, både internt och externt. Brysselkonferensen om Afghanistan i oktober 2016 var en viktig milstolpe, och omfattade ett högnivåevenemang under rubriken "Kvinnor med egenmakt skapar ett välmående Afghanistan". Detta var resultatet av ett nära samarbete mellan EU och afghanska partner om utvecklingen av landets nationella handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet, där EU var en av de första som gav stöd för att handlingsplanen skulle genomföras i hela landet.

EU stärkte också sin ansvarsskyldighet i fråga om kvinnor, fred och säkerhet genom att i oktober 2016 avsluta en process för att anpassa och bredda metoden för att mäta hur EU genomför sina åtaganden. Arbete pågår med en rapport om EU:s genomförande, som mäts mot en förnyad uppsättning övergripande framstegsindikatorer.

Europeiska utrikestjänstens chefsrådgivare i frågor som rör jämställdhet och genomförandet av FN:s säkerhetsråds resolution 1325 har verkat för bättre intern/extern samordning av arbetet med jämställdhet, kvinnors egenmakt och kvinnor, fred och säkerhet. Mot bakgrund av EU:s planerade anslutning till Europarådets Istanbulkonvention har utrikestjänstens chefsrådgivare i olika forum förespråkade att staterna ska utnyttja denna ram för bekämpning av våld mot kvinnor och flickor och av våld i hemmet.

EU står fast vid sitt engagemang för främjandet, skyddet och förverkligandet av alla de mänskliga rättigheterna och för ett fullständigt och effektivt genomförande av handlingsplanen från Peking och handlingsprogrammet från den internationella konferensen om befolkning och utveckling samt resultatet från deras översynskonferenser och förblir engagerat för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i detta sammanhang³¹. Med detta i åtanke bekräftar EU sitt åtagande att främja, skydda och infria varje individs rätt att ha full kontroll över och fritt och ansvarsfullt besluta i frågor som rör deras sexualitet och sexuell och reproduktiv hälsa, utan diskriminering, tvång och våld. EU betonar också behovet av universell tillgång till kvalitativ och överkomlig övergripande information och undervisning om sexuell och reproduktiv hälsa, inbegripet övergripande sexualundervisning, samt hälso- och sjukvård.

Under 2016 fortsatte EU att genomföra 2013 års policy för jämställdhet inom humanitärt bistånd med inriktning på olika behov och anpassat bistånd³², där jämställdhet erkänns som ett kvalitetskriterium som bidrar till att garantera att EU:s humanitära bistånd når ut till de mest utsatta människorna och effektivt motsvarar kvinnors, flickors, pojkars, mäns och äldre kvinnor och mäns särskilda behov. Dessutom fortsatte EU att fullgöra sina åtaganden om spridning av policy och finansiering inom ramen för uppmaningen till insatser mot könsrelaterat våld i krissituationer, ett globalt humanitärt initiativ som EU deltagit i sedan 2013. EU beräknas ha anslagit över 27 miljoner euro i humanitärt bistånd under 2016 för att förebygga och reagera på könsrelaterat våld och man nådde då ut till 3,4 miljoner kvinnor, män, pojkar och flickor.

Barn

EU arbetar för att främja och skydda barns rättigheter runtom i världen och säkerställa att barnets bästa respekteras i alla politiska åtgärder som påverkar barn. Mot bakgrund av antagandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling³³ och löftet om att ingen ska hamna på efterkälken förstärker EU sina insatser för att se till att man når även de mest marginaliserade barnen.

³¹ Alla hänvisningar till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter bör läsas tillsammans med det nya europeiska samförståndet om utveckling (punkt 34).

³² Arbetsdokument från kommissionens avdelningar: *Gender in Humanitarian Aid: Different Needs, Adapted Assistance*, SWD(2013) 290 final, den 22 juli 2013.

³³ *Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling*, resolution antagen av generalförsamlingen den 25 september 2015 (UNGA A/RES/70/1).

Riktlinjerna för främjande och skydd av barnets rättigheter³⁴ ger en omfattande vägledning för tjänstemän vid EU:s institutioner och i medlemsstaterna och handlar om hur man arbetar effektivt för att främja och skydda barnets rättigheter i partnerländer och om de åtgärder som EU kommer att vidta för att uppnå målen i riktlinjerna. EU främjar en systemförstärkande metod med målet att se till att alla åtgärder, strukturer och aktörer finns på plats för att garantera att inga barn hamnar på efterkälken. Samtidigt beaktas flera nya inslag i EU:s människorättspolitik, t.ex. genomförandet av en rättighetsbaserad strategi för utvecklingssamarbete³⁵ (2014) och betoningen på ytterligare integrering av mänskliga rättigheter, som Europeiska kommissionen lyfter fram i sitt förslag om ett nytt europeiskt samförstånd om utvecklingssamarbete³⁶.

För närvarande är var fjärde person som söker asyl i Europa ett barn. EU välkomnade de åtaganden som görs i New York-deklarationen om flyktingar och migranter³⁷, bl.a. när det gäller att se till att alla flyktingbarn och migrerande barn får skolundervisning inom några månader efter ankomsten, att förebygga och bemöta sexuellt och könsrelaterat våld och att arbeta för att praxisen att hålla barn i förvar för att bestämma deras migrationsstatus ska upphöra.

De särskilda behoven och sårbarheten hos barn på flykt, särskilt när det gäller deras rätt till utbildning och skydd, betonas även i kommissionens meddelande *Ett värdigt liv: Från biståndsberoende till självständighet. Tvångsförflyttning och utveckling från april 2016*³⁸. I ett arbetsdokument från kommissionens avdelningar, *Humanitarian Protection: Improving protection outcomes to reduce risks for people in humanitarian crises*, angavs i maj 2016 vad som definierar EU:s humanitära skyddsarbete, inbegripet skydd av barn³⁹, och vilka målen är.

³⁴ EU:s riktlinjer för främjande och skydd av barnets rättigheter (2007)

³⁵ Kommissionen tog till sin personal fram en verktygslåda för att anta en rättighetsbaserad strategi, *Commission Staff Working Document Tool-Box A Rights-Based Approach, Encompassing all Human Rights for EU Development Cooperation* (SWD(2014) 152 final) (9489/14, 5 maj 2014).

³⁶ Förslag till ett nytt europeiskt samförstånd om utveckling: *Vår värld, vår värdighet, vår framtid* (COM(2016) 740 final, 22 november 2016).

³⁷ New York-deklarationen om flyktingar och migranter, A/71/L.1*, 13 september 2016.

³⁸ Meddelandet *Ett värdigt liv: Från biståndsberoende till självständighet – Tvångsförflyttning och utveckling*, COM(2016) 234 final, april 2016.

³⁹ Arbetsdokument från kommissionens avdelningar: *Humanitarian Protection: Improving protection outcomes to reduce risks for people in humanitarian crises*, SWD(2016) 183 final, den 23 maj 2016.

EU:s humanitära finansiering av utbildning i nödsituationer hjälpte 2012–2016 nästan fyra miljoner krisdrabbade barn i världen att få tillgång till utbildning. Under 2016 viktes 4 % av EU:s humanitära budget för utbildning i nödsituationer. I internationella forum har EU dessutom tydligt förespråkat att barn ska ha rätt till utbildning, och man anordnade i november 2016 ett internationellt forum om utbildning i nödsituationer.

På multilateral nivå lägger EU varje år fram två resolutioner om barnets rättigheter för FN tillsammans med gruppen med latinamerikanska och västindiska stater (Grulac). EU ledde arbetet med både FN:s människorättsråds resolution om informations- och kommunikationsteknik och sexuellt utnyttjande av barn från mars 2016 och resolutionen om migrerande barn från FN:s generalförsamlings tredje utskott.

EU upprätthöll sitt starka åtagande om skydd av barn mot alla former av våld. Vid ett särskilt möte i oktober 2016 diskuterade rådets arbetsgrupp för de mänskliga rättigheterna barnets rättigheter inom ramen för EU:s externa politik. Diskussionerna handlade om stärkandet av skyddssystem för barn, barns deltagande, hur man förebygger institutionalisering av barn och utvecklar alternativa barnomsorgslösningar samt hur man skyddar barn mot skadliga metoder.

Under 2016 antog rådet slutsatser om barnarbete⁴⁰ där man erinrar om sitt starka engagemang för att avskaffa barnarbete och uppmanar till deltagande i den fjärde världskonferensen om barnarbete som hålls i Argentina i november 2017.

EU fortsatte att stödja kampanjen "Children, Not Soldiers" som 2014 inleddes gemensamt av FN:s generalsekreterares särskilda representant för barn och väpnade konflikter och FN:s barnfond (Unicef), och som syftade till att senast 2016 sätta stopp för rekryteringen och utnyttjandet av barn av regeringsstyrkor i konflikt. Trots att konfliktnivån har trappats upp och att säkerhetsutmaningarna har blivit större i några av kampanjländerna under 2015 har kampanjen hittills lett till att tusentals före detta barnsoldater har frisläppts. Samtliga åtta länder har nu undertecknat handlingsplaner med FN för att avskaffa och förebygga rekrytering och utnyttjande av barn. Inom ramen för EIDMR stödde kommissionen sex projekt till ett värde av 5 miljoner euro under 2016, som inriktades på barn som har samröre med väpnade grupper och gäng och som har berörts av väpnat våld. Projekt genomförs i Colombia, Demokratiska republiken Kongo, de palestinska territorierna, Sudan och Libanon.

⁴⁰ Rådets slutsatser om barnarbete, dok. 10244/16, den 20 juni 2016.

ÄLDRE MÄNNISKOR

EU är mycket väl medvetet om de svårigheter som äldre människor möter och att mer måste göras för att säkerställa fullständig respekt för deras mänskliga rättigheter. I början av 2016 bidrog EU till rapporten från FN:s oberoende expert på äldre människors åtnjutande av alla mänskliga rättigheter, Rosa Kornfeld-Matte, och gav också sitt stöd till en förlängning av hennes mandat i en resolution från människorättsrådet i september. Vid den sjunde sessionen i FN:s öppna arbetsgrupp om åldrande som hölls i New York i december 2016 bidrog EU aktivt till den öppna diskussionen och utbytet av bästa praxis, och tog avstånd från diskriminering av äldre människor. EU stödde också beslutet att låta nationella institutioner för mänskliga rättigheter delta i den öppna arbetsgruppens arbete. Beslutet fattades med konsensus, med resultatet att nationella institutioner för mänskliga rättigheter med A-status nu kan delta fullständigt i arbetsgruppen, dock utan rösträtt.

Homosexuella, bisexuella, transpersoner och intersexuella (hbti)

Under 2016 gjordes kontinuerliga framsteg mot avkriminalisering av förhållanden mellan personer av samma kön. Nauru och Seychellerna upphävde lagar som kriminaliserar homosexualitet och Belizes högsta domstol avskaffade landets lag mot sodomi. Epokgörande lagar om könsidentitet antogs också i många delar av världen. För första gången fanns hbti-frågor även med på den officiella dagordningen för Världsekonomiskt forum i Davos, vilket utgjorde ett erkännande av de viktiga sambanden mellan hbti-personers delaktighet i samhället och den ekonomiska utvecklingen.

Våld och diskriminering förblev dock en vardaglig realitet för många hbti-personer, och den fruktansvärda attacken mot en gaynattklubb i Orlando i Florida chockade världen. Det är fortfarande brottsligt att ha homosexuella förhållanden i 73 länder och i 13 stater är homosexuella handlingar belagda med dödsstraff. Orättvis tillgång till hälsovård, utbildning och andra sektorer är fortfarande vanligt. EU har fortsatt att arbeta förebyggande tillsammans med tredjeländer för att utrota våld och diskriminering mot hbti-personer och använde tyst diplomati vid särskilda fall av sådant våld och sådan diskriminering.

Den 17 maj 2016 gjorde den höga representanten för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken ett uttalande med anledning av den internationella dagen mot homofobi, transfobi och bifobi, där hon hyllade aktivisterna för deras modiga insatser för att hbtj-personer ska kunna åtnjuta alla mänskliga rättigheter. Flera EU-delegationer runtom i världen uppmärksammade dagen genom att hissa regnbågsflaggan, utfärda pressmeddelanden och organisera evenemang för att öka medvetenheten om hbtj-personers mänskliga rättigheter, medan många andra stödde lokala Pride-parader och samarbetade med det civila samhället för att avskaffa diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet. EU tog även fram vägledning och personlig utbildning för sin personal i hur man sörjer för hbtj-personers mänskliga rättigheter i syfte att förbättra kommunikationen och främja en proaktiv hantering av hbtj-frågor i förbindelser med tredjeländer.

Under 2016 stödde EU 19 projekt inom ramen för EIDMR för att öka acceptansen för hbtj-organisationer, göra dem mer synliga och förbättra deras dialog med myndigheterna för att ändra lagar, bekämpa homofobi, skydda hbtj-personer mot våld samt tillhandahålla utbildning, information och rättsligt stöd till hbtj-personer och icke-statliga organisationer. Tonvikten låg på regionala projekt som syftade till att bygga upp kapaciteten hos lokala civilsamhällesorganisationer och samhällsbaserade organisationer och skapa nätverk. I rapporten *Global Resources Report for Philanthropic and Government Support to LGBTI Communities 2013–2014* (offentliggjord i juni 2016) omnämns EU som den tredje största offentliga och multilaterala bidragsgivaren på hbtj-området räknat i totala belopp.

EU förblev aktivt inom multilaterala insatser för att motverka våld mot och diskriminering av hbtj-personer genom att vara engagerat i de berörda särskilda förfarandena, bland annat den nya oberoende experten för skydd mot våld och diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet. Som medlem i FN:s kärngrupp för hbtj-frågor deltog EU i anordnandet av #Path2Equality, ett ministermöte på hög nivå som hölls under den 71:a generalförsamlingen. EU:s särskilda representant för mänskliga rättigheter deltog i evenemanget, där ledare från hela världen träffades för att diskutera framstegen när det gäller hbtj-personers mänskliga rättigheter. I januari 2016 fastställdes även hbtj-frågor som en av EU:s prioriteringar i samarbetet med Europarådet under 2015–2017.

Personer med funktionsnedsättning

År 2016 hade FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som EU är part i, funnits i tio år. Konventionen har nu ratificerats av 168 länder. EU anordnade ett antal offentliga evenemang och konferenser för att högtidlighålla årsdagen och deltog även i evenemang som organiserats av andra partner, t.ex. ett evenemang i anslutning till den 31:a sessionen i FN:s råd för mänskliga rättigheter i februari 2016 om att anpassa Agenda 2030 till rättigheterna för personer med funktionsnedsättning.

Under samma session i människorättsrådet inriktades den årliga debatten om rättigheter för personer med funktionsnedsättning på risksituationer och humanitära nödsituationer. Under den årliga konferensen för parterna i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i juni argumenterade EU för behovet av att minska hindren för social delaktighet och jämlikhet genom att ta itu med tillgänglighetsproblem på arbetsmarknaden. Rådet intervenerade också om fattigdom och tillgänglighet och anordnade flera sidoevenemang tillsammans med civilsamhällesorganisationer, bland annat organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning.

I linje med rådets slutsatser om världstoppmötet om humanitära frågor av den 12 maj 2016⁴¹ anslöt sig EU även till stadgan om inkluderande åtgärder för personer med funktionsnedsättning i humanitära insatser. Stadgan ger uttryck för en gemensam vilja att sätta personer med funktionsnedsättning i centrum vid humanitära insatser.

EU deltog i det sextonde informella Asem-seminariet om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning i Peking i Kina den 8–11 november 2016. Seminariet gav möjlighet att diskutera integrering i fråga om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning med många olika intressenter, bl.a. personer med funktionsnedsättning.

⁴¹ Slutsatser från rådet och företrädarna för medlemsstaternas regeringar, församlade i rådet, om världstoppmötet om humanitära frågor, dok. 8850/16, den 12 maj 2016.

Under 2016 inledde EU och kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter också genomförandet av det gemensamma fyraåriga projektet *Bridging the Gap I: Human Rights indicators for the CRPD in support of a disability-inclusive 2030 Agenda for Sustainable Development*. Projektet kommer att tillhandahålla viktiga verktyg och vägledning för utformningen av genomförande och övervakning av och rapportering om konventionen i förhållande till målen för hållbar utveckling. I december 2016 undertecknade EU det nya bidragsavtalet *Bridging the Gap II: Inclusive policies and services for equal rights of persons with disabilities*, som kommer att genomföras av myndigheter från EU:s medlemsstater Österrike, Italien och Spanien i partnerskap med Europeiska handikappforumet och organisationen International Disability and Development Consortium. Syftet med projektet är att öka utvecklingsparternas tekniska kapacitet att göra personer med funktionsnedsättning delaktiga i det allmänna utvecklingssamarbetet, för att se till att arbetet för att uppnå målen för hållbar utveckling överensstämmer med konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Ett annat syfte är att förbättra kapaciteten hos fem partnerregeringar i låg- och medelinkomstländer för att utforma och genomföra politik och tjänster som gör personer med funktionsnedsättning delaktiga i samhället.

Dessutom finansierade EU under 2015–2016 mer än 80 projekt med inriktning på främjande av rättigheter för och social inkludering av personer med funktionsnedsättning i partnerländer, med en budget på över 56 miljoner euro.

Rättigheter för urbefolkningar och personer som tillhör minoriteter

Beklagligt nog visade händelser under 2016 med all tydlighet att EU måste fortsätta att främja urbefolkningars rättigheter i fråga om miljö, klimat och besittningsrätt till mark. Under året utfärdade EU uttalanden och démarches och krävde att rättvisa skulle skipas sedan försvarare av urbefolkningars rättigheter hade dödats. EU gav också nödbistånd till sådana människorättsförsvarare vilkas säkerhet var hotad.

EU fick även fortsatt ta emot rapporter om kränkningar av urbefolkningars rättigheter till följd av markroffer i samband med utvinningsindustri och andra affärs- och utvecklingsrelaterade verksamheter. EU-delegationerna hjälper till med att kontrollera sådana rapporter och utforma lämpliga svarsåtgärder.

EU gav via EIDMR på nytt uttryck för sitt stöd till urbefolkningarnas centrum för dokumentation, forskning och information (doCip), en stiftelse som fungerar som tekniskt sekretariat för urbefolkningars företrädare vid FN:s organ, enheter och möten på människorättsområdet. Projektets syfte är att underlätta fullständig och effektiv representation av urbefolkningar i FN:s människorättssystem och kraftfullare synergier med och mellan urbefolkningarnas organisationer. Som ett svar på Europaparlamentets begäran om stöd till samverkan mellan företrädare för urbefolkningarna och de europeiska institutionerna ingick dessutom för allra första gången ett europeisk inslag i aktiviteterna.

Den 17 oktober 2016 offentliggjorde Europeiska kommissionen och den höga utrikesrepresentanten för utrikesfrågor och säkerhetspolitik det gemensamma arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar *Implementing EU External Policy on Indigenous Peoples*⁴². Dokumentet innehåller en lägesrapport om fullgörandet av åtagandena i EU:s handlingsplan för mänskliga rättigheter och demokrati 2015–2019, som direkt rör urbefolkningar, i linje med FN:s förklaring om urbefolkningars rättigheter och slutdokumentet från världskonferensen om urbefolkningar i New York 2014, SDW (2016) 340 final. Slutsatsen i dokumentet är att EU har en lämplig politisk ram för urbefolkningars rättigheter som tillämpas på ett lyckat sätt. Det innehåller dock även ett antal överväganden om hur EU kan förstärka åtgärdernas effekt och ändamålsenlighet, och hur den politiska ramen kan tillämpas mer konsekvent i EU:s förbindelser med partnerländerna.

I FN bidrar EU aktivt till de särskilda mekanismerna för urbefolkningsfrågor och till resolutioner om urbefolkningars rättigheter vid människorättsrådet och generalförsamlingens tredje utskott. Framför allt bidrog EU under 2016 till en framgångsrik översyn av mandatet för människorättsrådets expertmekanism om urbefolkningars rättigheter. EU deltar även i de samråd som hålls under ledning av generalförsamlingens ordförande om möjligheter för urbefolkningars företrädare och institutioner att delta i relevanta FN-organs möten om frågor som berör dem.

⁴² Det gemensamma dokumentet från kommissionens avdelningar *Implementing EU External Policy on Indigenous Peoples*, SWD(2016) 340 final, den 17 oktober 2016.

Personer som tillhör minoriteter drabbas oproportionerligt hårt av den ökade osäkerheten och intoleransen och av de alltför tvångsförflyttningarna i många delar av världen. Eftersom många länder inte har mekanismer för att skydda rättigheterna för personer som tillhör minoriteter har de ofta ingen talan och kriminaliseras ofta för berättigade sociala protester. Mot bakgrund av denna otrygga situation stärkte EU sitt fokus på personer som tillhör minoriteter i sina människorättsdialoger med partnerländer och regionala organisationer under 2016. Dialogerna omfattade även frågor rörande personer som utsätts för diskriminering på grund av kasttillhörighet, med särskild uppmärksamhet på de mest utsatta människorna inom minoritetsgrupper, såsom kvinnor, barn och personer med funktionsnedsättning. En viktig lärdom från dialogerna under året är att Agenda 2030 och målen för hållbar utveckling utgör en stark plattform för att ta itu med orättvisor, och de kompletterar därigenom diskussionerna om upprätthållandet av de mänskliga rättigheterna för personer som tillhör minoriteter.

Under 2016 fortsatte EU att samarbeta med innehavare av internationella mandatavseende minoritetsfrågor, t.ex. Europarådets generalsekreterares särskilda representant för romska frågor, FN:s särskilda rapportör om minoritetsfrågor och OSSE:s högkommissarie för nationella minoriteter. EU har konsekvent förespråkat obehindrat tillträde för OSSE:s högkommissarie för nationella minoriteter till geografiska områden med starka spänningar.

Den nionde sessionen i FN:s forum för minoritetsfrågor hölls i november 2016 och fokuserade på minoriteter i situationer med humanitära kriser. Med utgångspunkt i sina åtaganden till världstoppmötet om humanitära frågor 2015 hade EU goda förutsättningar att bidra till forumets diskussioner.

Rasism, rasdiskriminering, främlingsfientlighet och därmed sammanhängande intolerans

EU för dialoger med partnerländer, i multilaterala forum och med det civila samhället om strategier för att bekämpa rasism, rasdiskriminering, främlingsfientlighet och därmed sammanhängande intolerans. I sina människorättsdialoger betonar EU betydelsen av universell ratificering och allmänt genomförande av den internationella konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering. I FN engagerar sig EU i genomförandet av Durbanförklaringen och Durbanhandlingsprogrammet samt verksamhetsprogrammet för det internationella årtiondet för människor av afrikansk härkomst. I sitt deltagande i FN-mekanismerna för avskaffande av rasdiskriminering strävar EU efter samförstånd, med fokus på staternas skyldigheter att säkerställa alla människors mänskliga rättigheter, utan diskriminering. EU tar dessutom varje tillfälle i akt, däribland i interaktiva dialoger med innehavare av relevanta mandat från människorättsrådet, att uttala sig mot rasism, rasdiskriminering, främlingsfientlighet och därmed sammanhängande intolerans runtom i världen.

FÖRETAG OCH MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Mot bakgrund av de fortsatta rapporterna om kränkningar av medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter till följd av företags agerande stödde EU människorättsförsvarens aktiviteter på detta område och främjade respekt för de mänskliga rättigheterna från företagens sida. Denna fråga togs upp under människorättsdialoger med ett antal tredjeländer, särskilt i Latinamerika och Asien. EU:s särskilda representant för mänskliga rättigheter tog upp ämnet företag och mänskliga rättigheter i sina diskussioner med strategiska partner, bl.a. Sydafrika och Brasilien, och med Afrikanska unionen.

EU fortsatte att främja FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, som 2011 fick enhälligt stöd i FN, som det bästa politiska verktyget för att angripa dessa frågor på ett heltäckande sätt. Vid utgången av 2016 hade åtta EU-medlemsstater antagit nationella handlingsplaner för företag och mänskliga rättigheter, och de flesta av de andra medlemsstaterna hade antingen färdigställt eller gjort betydande framsteg med utarbetandet av nationella handlingsplaner för företagens sociala ansvar eller för företag och mänskliga rättigheter. Under 2016 antog rådet dessutom slutsatser om företag och mänskliga rättigheter och om ansvarsfulla globala värdekedjor. EU och medlemsstaterna hade en betydelsefull roll när Internationella arbetsorganisationen antog slutsatser och en handlingsplan för arbete på skäliga villkor inom globala leveranskedjor.

I sitt meddelande *Nästa steg för en hållbar europeisk framtid*⁴³ från november 2016 åtar sig kommissionen att intensifiera sitt arbete med ansvarsfullt företagsagerande genom att fokusera på konkreta åtgärder som bygger på principerna och den politiska strategin i EU:s strategi för företagens sociala ansvar⁴⁴, som kommissionen lade fram 2011.

I fråga om tekniskt stöd publicerade kommissionen 2016 en inbjudan från EIDMR att lämna förslag om genomförandet av FN:s vägledande principer. Tekniskt stöd för utarbetande av nationella handlingsplaner tillhandahölls via partnerskapsinstrumentet⁴⁵ till länder i Latinamerika, t.ex. Brasilien, Costa Rica, Mexiko, Panama och Peru. Det gjordes även förberedelser för en bredare uppföljning av åtgärder inom ramen för partnerskapsinstrumentet i fråga om ansvarsfullt företagsagerande i Latinamerika och Västindien. Dessutom finansierade EU tekniskt stöd till Afrikanska unionen för utarbetandet av ett AU-ramverk för främjande av ansvarsfullt företagsagerande i Afrika.

Inom den multilaterala ramen hölls det andra mötet i en mellanstatlig arbetsgrupp för utarbetandet av ett internationellt rättsligt bindande instrument för företag och mänskliga rättigheter vid människorättsrådet i oktober 2016. EU deltog aktivt och välkomnade att arbetsgruppen inte bara kommer att fokusera på transnationella företag, utan på alla typer av företag.

⁴³ Meddelandet *Nästa steg för en hållbar europeisk framtid: EU-åtgärder för hållbarhet*, COM(2016) 739 final, 22 november 2016.

⁴⁴ Meddelandet *En förnyad EU-strategi 2011–2014 för företagens sociala ansvar*, KOM(2011) 681 slutlig, den 25 oktober 2011.

⁴⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 234/2014 av den 11 mars 2014 om inrättande av ett partnerskapsinstrument för samarbete med tredjeländer.

4. MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER SOM ETT GENOMGÅENDE INSLAG I EU:S EXTERNA POLITIK

HANDEL

Handelspolitiken kan stödja främjandet av och respekten för mänskliga rättigheter i tredjeländer i samverkan med EU:s övriga externa politik, särskilt dess utvecklingssamarbete. I meddelandet *Handel för alla: mot en mer ansvarsfull handels- och investeringspolitik* från 2015 erbjuds hjälp från EU så att utvecklingsländerna, särskilt utsatta länder och de minst utvecklade länderna, kan integreras i det globala handelssystemet och dra största möjliga nytta av den internationella handeln⁴⁶. Här ingår flera politiska instrument, bland annat EU:s "Aid for Trade"-policy⁴⁷, systemet med unilaterala handelsförmåner och bestämmelser i bilaterala och regionala handelsavtal. Människorättsaspekter, även grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet, är integrerade i unilaterala förmåner, i EU:s exportkontrollpolitik och i EU:s bilaterala frihandelsavtal.

Den nuvarande förordningen om det allmänna preferenssystemet (GSP) har varit i kraft sedan den 1 januari 2014 och tillhandahåller fortfarande världens mest generösa unilaterala handelspreferenser för att stödja den ekonomiska utvecklingen i utvecklingsländerna. Fjorton länder har beviljats särskilt fördelaktiga handelsförmåner (GSP+) inom ramen för det nya systemet, på villkor att de ratificerar och faktiskt genomför 27 internationella konventioner, inklusive centrala människorätts- och arbetsrättskonventioner. Under 2016 ingick fem länder frihandelsavtal med EU och lämnade därför GSP+-systemet, och ett nytt land, Sri Lanka, ansökte om GSP+-status. Under året offentliggjorde kommissionen den första tvåårsrapporten om GSP+-övervakningscykeln⁴⁸, och den andra ska offentliggöras 2018.

EIDMR omfattar ett särskilt stöd på 5 miljoner euro för att göra det möjligt för aktörer inom det civila samhället att bidra till övervakningen och det faktiska genomförandet av de 27 relevanta konventioner som ratificerats av förmånsländer inom GSP+.

⁴⁶ Meddelandet *Handel för alla: mot en mer ansvarsfull handels- och investeringspolitik*, (COM(2015) 497 final), den 14 oktober 2015.

⁴⁷ En EU-strategi för "Aid for Trade": Förstärkt EU-stöd till handelsrelaterade behov i utvecklingsländer, dok. 14470/07, den 29 oktober 2007.

⁴⁸ Det gemensamma arbetsdokument från avdelningarna *The EU Special Incentive Arrangement for Sustainable Development and Good Governance ('GSP+') covering the period 2014 – 2015*, SWD(2016)8, den 28 januari 2016.

Under 2016 fortsatte EU även att arbeta med avtalet "Bangladesh Compact" tillsammans med Bangladeshs regering, ILO, USA och Kanada, med målsättningen att förbättra de grundläggande arbetsnormerna och säkerheten inom textilindustrin.

Europeiska kommissionen genomför konsekvensbedömningar innan handelsförhandlingar inleds eller ny eller reviderad lagstiftning om EU:s handelspolitik införs. Dessutom utför kommissionen bedömningar av konsekvenserna för hållbar utveckling parallellt med handelsförhandlingar. EU har föresatt sig att bedöma människorättsliga aspekter både i konsekvensbedömningar och i bedömningar av konsekvenserna för hållbar utveckling. Ett särskilt vägledningsverktyg⁴⁹ togs fram 2015 för att bedöma människorättsliga aspekter inom ramen för handelsåtgärder. Vägledningen användes i alla bedömningar under 2016. Den användes i bedömningar av konsekvenserna för hållbar utveckling i fråga om investeringsavtalen mellan EU och Kina och EU och Burma/Myanmar samt i konsekvensbedömningen av avtalet mellan EU och Turkiet om modernisering av tullunionen, och i pågående konsekvensbedömningar i fråga om förhandlingarna om frihandelsavtal med Nya Zeeland, Australien och Chile.

De frihandelsavtal som har ingåtts efter 2009 är knutna till människorättsbestämmelserna i respektive politiska ramavtal mellan parterna. Om det inte finns något gällande ramavtal mellan parterna införs för det fall att mänskliga rättigheter kränks en grundsatsklausul och möjligheter till tillfälligt upphävande i frihandelsavtalet.

Vad gäller EU:s exportkontroll har förordning (EG) nr 1236/2005 om handel med varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr setts över, och de nya ändringarna trädde i kraft den 16 december 2016⁵⁰. Kommissionen antog 2016 även en uppdatering av rådets förordning (EG) nr 428/2009 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export, överföring, förmedling och transitering av produkter med dubbla användningsområden. I denna gemenskapsordning ingår även att gå igenom kontroller av övervakningsteknik för att minska de potentiella riskerna med okontrollerad export av IKT-produkter som kan användas för kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

⁴⁹ *Guidelines on the analysis of human rights impacts in impact assessments for trade-related policy initiatives* (2015).

⁵⁰ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/2134 av den 23 november 2016 om ändring av rådets förordning (EG) nr 1236/2005 om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff, tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Europeiska kommissionen främjar privata rättvisa och etiska handelssystem och anser att de kan vara bra för att stärka principerna för hållbar utveckling, inbegripet respekten för de mänskliga rättigheterna. Kommissionen har inte för avsikt att rangordna eller reglera sådana system men arbetade under 2016 med att förbättra informationsflödet för att se till att konsumenterna förstår de kriterier som ligger till grund för varje system, kan fatta välgrundade beslut och snabbt upptäcker falska påståenden.

På multilateral nivå stöder EU vapenhandelsfördraget, som syftar till att öka ansvaret och transparensen inom vapenhandeln och som trädde i kraft i slutet av 2014. Enligt fördraget måste bl.a. risken för att vapen används för att begå eller underlätta allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna eller av internationell humanitär rätt, inklusive könsrelaterat våld, bedömas vid beslut om vapenexport. Det är också förbjudet att exportera vapen om de kan komma att användas för att begå folkmord, brott mot mänskligheten, grova överträdelser av Genèvekonventionen, attacker riktade mot civila eller andra krigsförbrytelser enligt definitionen i tillämpliga internationella konventioner.

EU fortsatte under 2016 att arbeta för att alla FN:s medlemsstater ska ratificera vapenhandelsfördraget. Utöver dessa diplomatiska ansträngningar har det EU-finansierade programmet till stöd för genomförandet av vapenhandelsfördraget hittills gett tekniskt stöd till 17 länder, för att hjälpa dem att stärka sina nationella system i linje med fördragets krav.

UTVECKLINGSSAMARBETE

EU är fast beslutet att integrera mänskliga rättigheter i sitt utvecklingssamarbete, oavsett om det rör sig om medborgerliga och politiska rättigheter eller om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Målet är inte enbart att "inte göra skada" genom att undvika att utvecklingsverksamheten får en oavsiktlig negativ påverkan på de slutliga stödmottagarna, utan också att "göra största möjliga nytta" genom att konkret och direkt bidra till att förverkliga deras mänskliga rättigheter, sett både som ett medel och som ett mål för utvecklingssamarbetet. Under 2014 offentliggjordes ett arbetsdokument från kommissionens avdelningar⁵¹ och därpå antog rådet slutsatser om en "rättighetsbaserad strategi för utvecklingssamarbete, som omfattar alla mänskliga rättigheter"⁵². Detta gav verktyg och konkret vägledning om det rättighetsbaserade tillvägagångssättet för utvecklingssamarbete, som EU nu genomför inom alla utvecklingsprogram. I januari 2016 lanserades ett särskilt stödprogram för genomförandet av det rättighetsbaserade tillvägagångssättet, som kombinerar utbildning och tekniskt stöd för att bygga upp intern kapacitet för detta. Programmet är främst avsett för personal vid EU-delegationerna, men medlemsstaterna, partnerländer som genomför Europeiska utvecklingsfonden och lokala civilsamhällesorganisationer kan också dra nytta av utbildningen. Dessutom togs sektorsinriktad vägledning fram för EU:s externa samarbetsinsatser som rör terrorism, organiserad brottslighet och it-säkerhet. I slutet av 2016 organiserade EU ett möte med medlemsstaterna och FN-organ för att utbyta erfarenheter och bästa praxis om rättighetsbaserade tillvägagångssätt för att genomföra målen för hållbar utveckling, där man enades om att ha ett mer regelbundet och omfattande utbyte om metoder för rättighetsbaserade tillvägagångssätt mellan EU, dess medlemsstater och kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter.

⁵¹ Arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar *Tool-box: A rights-based approach encompassing all human rights for development cooperation*, SWD (2014) 152 final, den 30 april 2014.

⁵² Rådets slutsatser om en rättighetsbaserad strategi för utvecklingssamarbete, som omfattar alla mänskliga rättigheter, den 19 maj 2014.

EU:S ÅRSRAPPORT OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER OCH DEMOKRATI I VÄRLDEN 2016

GEOGRAFISK DEL

I. KANDIDATLÄNDER OCH POTENTIELLA KANDIDATLÄNDER

De värden som EU bygger på enligt artikel 2 i fördraget om Europeiska unionen återspeglas i anslutningskriterierna. Till dessa grundförutsättningar, som alla kandidatländer måste uppfylla för att få gå med, hör bland annat: stabila institutioner som garanterar demokrati, rättsstatsprincipen, mänskliga rättigheter och respekt för och skydd av minoriteter. Den nuvarande utvidgningsagendan omfattar länderna på västra Balkan samt Turkiet⁵³. De framsteg som dessa länder gjort i riktning mot att uppfylla kriterierna behandlas ingående i Europeiska kommissionens utvidgningspaket 2016. Kommissionen har tillämpat sin justerade rapporteringsmetod, som infördes 2015, på nya områden i årsrapporterna om utvidgningsländerna. Bedömningarna återspeglar de framsteg som gjorts under det senaste året och läget när det gäller ländernas beredskap att fullgöra de skyldigheter som följer av ett medlemskap. I rapporterna bedöms även åtgärder som vidtagits för att hantera rekommendationerna från 2015 och de innehåller ytterligare vägledning om prioriteringar för reformer i varje land.

EU fortsatte att genomföra sin utvidgningspolitik enligt principen "det grundläggande först". Kommissionen fortsatte att inrikta sina insatser på rättsstatsprincipen, däribland säkerhet, grundläggande rättigheter, demokratiska institutioner och reform av den offentliga förvaltningen, samt ekonomisk utveckling och konkurrenskraft – viktiga övergripande frågor som är avgörande för att uppfylla Köpenhamnskriterierna och som, om de hanteras på rätt sätt, ger kandidatländerna möjlighet att klara de skyldigheter som följer av ett medlemskap. Strategin har gett resultat på fältet och reformprocesserna går på det hela taget framåt, om än i olika takt. Eftersom de nödvändiga reformerna är komplexa är det en långsiktig process och brister kvarstår på ett antal centrala områden.

⁵³ 2016 års meddelande om EU:s utvidgningspolitik, COM(2016) 715 final, av den 9 november 2016

I 2016 års meddelande om EU:s utvidgningspolitik noteras att de **grundläggande rättigheterna** fortfarande i stor utsträckning är fastställda i utvidgningsländernas lagstiftning. På västra Balkan kvarstår brister i den praktiska tillämpningen, men läget är i stort sett stabilt. I Turkiet har utvecklingen gått bakåt på detta område och det finns ofta betydande brister i det praktiska genomförandet. Efter kuppförsöket i Turkiet den 15 juli 2016 påverkas yttrandefriheten negativt av den selektiva och godtyckliga tillämpningen av lagstiftningen, särskilt bestämmelserna om nationell säkerhet och terrorismbekämpning. Brottmålen mot journalister, människorättsförsvarare och parlamentsledamöter är djupt oroväckande. Situationen i fråga om yttrande- och mediefrihet är fortfarande bekymmersam i de flesta utvidgningsländer, om än i olika grad.

Diskriminering av och våld mot utsatta grupper, t.ex. på grund av sexuell läggning eller könsidentitet ger fortfarande upphov till allvarlig oro. Det krävs ytterligare arbete för att säkerställa jämställdhet mellan kvinnor och män, t.ex. måste våld i hemmet och könsbaserat våld bekämpas och lika möjligheter för kvinnor, särskilt på arbetsmarknaden, garanteras. Barnets rättigheter behöver stärkas. Vilket omfattar utarbetande av system för skydd av barn och effektiva strategier för att stödja personer med funktionsnedsättning. Romernas svåra situation är fortfarande i stort sett oförändrad och romer är fortfarande utsatta för diskriminering och social utestängning, särskilt på västra Balkan. I många utvidgningsländer har ett effektivt skydd av personuppgifter och gedigna system för att säkerställa processuella rättigheter ännu inte etablerats fullt ut.

Välfungerande **demokratiska institutioner** är fortfarande en viktig utmaning i flera länder. Den centrala roll som de nationella parlamenten spelar för att trygga demokratin måste förankras i den politiska kulturen. Den parlamentariska kontrollen undergrävs ofta av otillräcklig rapportering från regeringarna, svag parlamentarisk utskottsstruktur och en alltför omfattande användning av påskyndade parlamentariska förfaranden. Även om genomförandet av val i sig generellt sett sker utan större incidenter har allvarliga brister, t.ex. när det gäller valadministration och politisk inblandning i mediernas rapportering, en negativ inverkan på den övergripande förvals- och valprocessens integritet. Val ses fortfarande ofta som en möjlighet att vinna politisk kontroll över den övergripande förvaltningen och även över oberoende institutioner.

Kommissionen fortsätter att stödja reformansträngningarna inom grundläggande områden när det gäller demokrati och grundläggande rättigheter, bl.a. genom finansiellt bistånd och kapacitetssuppleveringsåtgärder. Kandidatländerna deltar också i berörda arbetsgrupper vid kommissionen, såsom arbetsgruppen för Utbildning 2020, med att främja medborgarskap och de gemensamma värderingarna frihet, tolerans och icke-diskriminering genom utbildning som främjar utbyte av god praxis för utbildning inom icke-diskriminering, jämställdhet och mänskliga rättigheter.

Mer information finns på: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_strategy_paper_en.pdf

Republiken Albanien

Inom ramen för föranslutningsinstrumentet (IPA)⁵⁴ pågår fyra centrala projekt med inriktning på: förstärkning av Albaniens system för skydd av mänskliga rättigheter och antidiskriminering (IPA 2013: 1,5 miljoner euro); ekonomisk och social egenmakt för romer och balkanegyptier (IPA 2014: 4 miljoner euro); alternativ tvistlösning med syftet att tillhandahålla alternativa tvistlösningsmetoder för medborgarna (IPA 2012: 750 000 euro) och kriminalvården (IPA 2013: 1 miljon euro).

Inom ramen för IPA:s facilitet för det civila samhället handlar sju projekt (på totalt cirka 1,2 miljoner euro) om skydd för mänskliga rättigheter. De syftar till att främja social delaktighet för personer som tillhör minoriteter, främst romer och balkanegyptier, övervaka att grundläggande rättigheter respekteras i förvarsenheter, stödja tillgången till rättslig prövning för utsatta grupper och främja reparativ rättvisa och medling mellan offer och förövare i gruppen ungdomar.

Två pågående projekt som finansieras genom det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR) (totalt 1,2 miljoner euro) fokuserar på skydd av barn i Albanien och kvinnors egenmakt i bergsregionerna i norra delen av landet. Dessa projekt ger stöd till ett stort antal mottagare på lägre nivå i syfte att öka åtgärdernas spridning.

Mer information finns på: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_albania.pdf

⁵⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 231/2014 av den 11 mars 2014 om inrättande av ett instrument för stöd inför anslutningen (IPA II)

Bosnien och Hercegovina

Under 2016 inriktades det finansiella biståndet inom ramen för föranslutningsinstrumentet (**IPA**) dels på barn och vuxna med funktionsnedsättning, genom stöd till omvandling av institutioner för social trygghet och förstärkning av samhällsbaserade modeller för social omsorg för barn som saknar föräldraomvårdnad (1,3 miljoner euro) och dels på förstärkning av civilsamhällesorganisationers kapacitet att övervaka och verka för barns rättigheter och främja innovativa tjänster för alla (5,8 miljoner euro till regionala projekt på västra Balkan och i Turkiet). Genomförandet av ett projekt på 2,5 miljoner euro för socioekonomisk inkludering av den romska befolkningen pågår. Det omfattar tillhandahållandet av 140 bostadsenheter och integrerade socioekonomiska åtgärder, vid sidan av ett aktivt deltagande i översynen av åtgärdsplanen 2017–2020 för sysselsättning, bostäder och hälso- och sjukvård för romer. Stöd till ministeriet för mänskliga rättigheter och flyktingar gavs också i samband med arbetet med att ändra Bosnien och Hercegovinas antidiskrimineringslag och den tillhörande strategin.

Tolv pågående projekt som finansieras inom ramen för **EIDMR** genomfördes under 2016 (2,7 miljoner euro). Projekten var framför allt inriktade på skydd för minoriteter, bland annat romer och i synnerhet romska barn, skydd för hbtqi-personer, rättigheter för personer med funktionsnedsättning, främjande av studerandes deltagande i demokratiska reformer, ungdomars egenmakt och deltagande samt socioekonomisk egenmakt för marginaliserade grupper. Ytterligare fem bidrag beviljades i slutet av 2016 till ett totalbelopp av 1,7 miljoner euro för att ta itu med könsrelaterat våld, kartlägga mänskliga rättigheter i media, rätten till utbildning för alla, åtgärder för integrering av romer och förebyggande av familjevåld mot kvinnor i landsbygdsområden.

Mer information finns på: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_bosnia_and_herzegovina.pdf

F.d. jugoslaviska republiken Makedonien

Under 2016 fortsatte EU att inrikta den politiska dialogen och IPA-stödet på att öka respekten för de grundläggande rättigheterna i landet. Genom 67 projekt med det civila samhällets organisationer till ett värde av över 10,3 miljoner euro ges stöd till bland annat yttrande- och mediefrihet och undersökande journalistik samt deltagandedemokrati. Vissa projekt syftar också till att motverka diskriminering i alla dess former och stärka skyddet för romers och utsatta barns och ungdomars rättigheter liksom rättigheterna för personer med funktionshinder, minska klyftan mellan kvinnor och män samt förbättra jämställdheten. Inom ramen för EU:s och Europarådets övergripande facilitet för västra Balkan och Turkiet och de regionala programmen inom Jufrex har projekt till ett värde av 7 miljoner euro inletts för att motverka diskriminering och förbättra skyddet av utsatta grupper, slå vakt om yttrandefriheten och stärka domstolarnas kapacitet att skydda mänskliga rättigheter och arbeta mot misshandel och strafflöshet. Centrala institutioner som exempelvis ombudsmannen, justitieministeriet, åklagarmyndigheten, direktoratet för skydd av personuppgifter, det rättsliga rådet, rådet för allmänna åklagare, direktoratet för verkställande av påföljder, akademien för domare och åklagare och ministeriet för arbetsmarknad och socialpolitik har också fått betydande IPA-stöd (över 18 miljoner euro), som utöver att bygga upp den operativa kapaciteten även syftar till att skydda mänskliga rättigheter och se till att internationella konventioner och tillhörande lagstiftning efterlevs i landet.

Inom ramen för EIDMR-programmet genomförde EU-delegationen i Skopje 19 projekt till ett värde av 2 miljoner euro under 2016. Projekten handlade om allt från yttrandefrihet till förbättrad tillgång till rättslig prövning, främjande av kvinnors, ungdomars och barns rättigheter, skydd av och respekt för mångfald, icke-diskriminering, social integrering av romer, främjande av dialog mellan olika religioner och av religiös mångfald samt initiativ för att främja EU:s roll i demokratiseringsprocesser och utvecklingsarbete.

Mer information finns på: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_the_former_yugoslav_republic_of_macedonia.pdf

Kosovo*

Under 2016 har gemenskapens stabiliseringsprogram fas III – en del av **IPA** 2014 som genomförs av Internationella organisationen för migration – hittills genomfört 124 projekt (98 enskilda familjeföretag och 26 lokala utvecklingsprojekt) som skapat och/eller säkrat 280 arbetstillfällen och indirekt påverkar ungefär 30 000 invånare i missgynnade minoritetsområden. Projekten för partnersamverkan för att bekämpa homofobi och transfobi avslutades 2016. Faciliteten för det civila samhället stödde två koalitioner: ERAC (Equal Rights for All Coalition) för främjande och skydd av utsatta och marginaliserade gruppers grundläggande rättigheter (900 000 euro) och KEEN (Kosovo Education and Employment Network) för att främja anställbarheten för utsatta grupper i Kosovo* och deras delaktighet i både utbildningssektorn och på arbetsmarknaden (900 000 euro). Inom samma instrument inriktas tre administrationsbidrag på skydd och främjande av rättigheter för personer med funktionsnedsättning, hbt-personer och folkgrupperna romer, ashkali och balkanegyptier. EU:s/Europarådets övergripande regionala facilitet för västra Balkan och Turkiet inledde arbetet med fängelsereformen, införandet av Cepej-verktyg för domstolsväsendet samt utbildning (bekämpning av diskriminering och korruption).

Under året har avtal om åtta **EIDMR**-projekt till ett belopp på sammanlagt 1,7 miljoner euro ingåtts. Ett projekt kommer att stödja ombudsmannen, två är inriktade på kvinnors politiska deltagande, två stöder barns rättigheter och tre åtgärder är inriktade på bekämpning av diskriminering. Dessutom fortsatte genomförandet av tre EIDMR-projekt (till ett värde av cirka 600 000 euro) på områdena övervakning av domstolar, subventionerat boende och skydd av personuppgifter.

Mer information finns på: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_kosovo.pdf

* Denna beteckning påverkar inte ståndpunkter om Kosovos status och är i överensstämmelse med FN:s säkerhetsråds resolution 1244 (1999) och med Internationella domstolens utlåtande om Kosovos självständighetsförklaring.

* Denna beteckning påverkar inte ståndpunkter om Kosovos status och är i överensstämmelse med FN:s säkerhetsråds resolution 1244 (1999) och med Internationella domstolens utlåtande om Kosovos självständighetsförklaring.

Montenegro

Under 2016 genomfördes tre **IPA**-projekt (till ett värde av cirka 2,5 miljoner euro) på området mänskliga rättigheter, däribland hållbara lösningar för den internt fördrivna romska befolkningen, jämställdhetsfrågor, stöd till ombudsmannen, ministeriet för mänskliga rättigheter och minoriteters rättigheter och justitieministeriet (fängelseförvaltningen) för tillämpningen av människorättsnormer. När det gäller nya åtaganden anslogs 1 miljon euro till främjande och skydd av mänskliga rättigheter för romer, balkanegyptier och andra utsatta grupper under 2016. Inom ramen för IPA:s operativa program för utveckling av mänskliga resurser valdes nio bidragsprojekt till ett totalt värde av 0,75 miljoner euro ut för tillhandahållandet av utbildning och sysselsättningsmöjligheter för personer med funktionsnedsättning och de romska och egyptiska befolkningsgrupperna. Inom ramen för IPA:s facilitet för det civila samhället genomfördes under 2016 dessutom sju projekt till ett värde av omkring 1 miljon euro på områdena antidiskrimineringsåtgärder och mänskliga rättigheter (social delaktighet för barn och ungdomar med funktionsnedsättning, konsumenters och patienters rättigheter, rättigheter för psykiskt sjuka och socialt entreprenörskap).

Genomförandet av sex projekt inom ramen för **EIDMR** (landbaserat stödsystem) till ett sammanlagt värde av 700 000 euro fortsatte under 2016. Projekten omfattade hbtqi-personers mänskliga rättigheter, romers politiska deltagande (bildandet av den första fackföreningen för romska arbetstagare), konsumentskydd och patienträttigheter, ökat förtroende för val, bekämpning av könsrelaterat våld samt ett regionalt EIDMR-projekt på 570 000 euro för förebyggande av misshandel i fängelser och kamp mot strafflöshet.

Mer information finns på: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_montenegro.pdf

Republiken Serbien

Under 2016 fortsatte EU att inom ramen för **IPA**-programmet genomföra ett antal projekt för att stödja antidiskrimineringsstrategier och förbättra situationen för utsatta personer, däribland romer, flyktingar och internflyktingar. Under 2016 pågick fyra projekt för integration av romer till ett sammanlagt värde av 11,4 miljoner euro. I oktober 2015 lanserades ett projekt för partnersamverkan för främjande av mänskliga rättigheter och nolltolerans mot diskriminering. Projektet kommer att pågå under 20 månader och värdet uppgår till sammanlagt 1,2 miljoner euro. Inom faciliteten för det civila samhället beviljades 10 bidrag på totalt 3,5 miljoner euro till organisationer i det civila samhället. Stöd i form av långfristiga bidrag, bl.a. till kapacitetsuppbyggnad för organisationer på gräsrotsnivå, kommer att effektivisera civilsamhällesorganisationernas genomförande av initiativ med inriktning på rättsstatsprincipen, regionalt samarbete och civilsamhällets deltagande i förhandlingsprocessen i Serbien och övervakningen av politiken.

Under 2016 genomfördes 19 projekt på sammanlagt två miljoner euro som finansierades genom **EIDMR**. Projekten var främst inriktade på skydd av minoriteter, hbt-personers mänskliga rättigheter, jämställdhet, barns rättigheter samt rättigheter för asylsökande och personer med funktionsnedsättning. En ny anbudsinfordran publicerades, till ett sammanlagt värde av 1,75 miljoner euro inom ramen för EIDMR:s budget för 2016 och 2017.

Mer information finns på: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_serbia.pdf

Republiken Turkiet

Reform- och kapacitetsuppbyggnadsbehov inom ramen för rättsstatlighet och grundläggande rättigheter fastställdes vara viktiga prioriteringar i landstrategidokumentet 2014–2020 (**IPA II**-stöd) för Turkiet. De hade fortsatt hög prioritet 2016, i en särskilt känslig kontext, inte minst i efterdyningarna av kuppförsöket i juli 2016. När det gäller genomförandet togs mycket stora anslag redan i anspråk för Turkiet under 2015 och 2016 för migration, asyl och gränsförvaltning, till följd av migrationskrisen och genomförandet av färdplanen för viseringsliberalisering⁵⁵, medan stöd som rör flyktingkrisen även fortsättningsvis kommer att mobiliseras genom faciliteten för flyktingar i Turkiet. Den politiska och institutionella osäkerhet som vissa centrala stödmottagare erfarit efter kuppförsöket beaktas också.

Flera projekt inom ramen för **IPA** förtjänar ett omnämnande för sitt fokus på mänskliga rättigheter, såsom projekt för kapacitetsuppbyggnad med relevanta människorättsinstitutioner (t.ex. det nationella institutet för mänskliga rättigheter, ombudsmannen och parlamentet), projekt för yttrandefrihet och projekt som fokuserar på kvinnors rättigheter, antidiskriminering och social delaktighet. Mot bakgrund av den övergripande försämringen av människorättssituationen förra året, i synnerhet efter kuppförsöket, omfattar 2016 års nationella IPA-program en åtgärd på 5 miljoner euro för att stärka respekten för de grundläggande fri- och rättigheterna för alla fysiska personer, utan åtskillnad, i överensstämmelse med Europakonventionen på områdena jämställdhet och romer i Turkiet. Insatserna på inrikesområdet 2016 innebär att Turkiet erhåller stöd för att genomföra relaterade krav och bidra till arbetet med att ta emot flyktingar från konflikten i Syrien (92,05 miljoner euro i EU-bidrag). Genom faciliteten för flyktingar har under 2016 dessutom 2,2 miljarder euro avsatts till projekt som bistår flyktingar och värdsamhällen, med full respekt för internationella människorättsnormer.

⁵⁵ Europeiska kommissionens färdplan mot en viseringsfri ordning med Turkiet, av den 16 december 2013

EIDMR-projekten i Turkiet är inriktade på de mest brännande människorätsfrågorna i landet, bland annat yttrandefrihet och oberoende medier, förbättrad tillgång till rättslig prövning, bekämpning av tortyr och strafflöshet, skydd och respekt för kulturell mångfald, utsatta grupper och rättigheter för personer som tillhör minoriteter, program för utbildning i mänskliga rättigheter och främjande av politisk representation och deltagande i samhället, framför allt för underrepresenterade grupper (bland annat kvinnor, hbtv-personer, romer och ungdomar). I december 2016 genomfördes 22 projekt inom ramen för Turkietprogrammet och 23 nya bidrag till ett värde av 5 miljoner euro avtalades. De nya projekten omfattar flera människorätsområden av avgörande betydelse: människorätsförsvarare, mänskliga rättigheter för hbtv-personer, kvinnors rättigheter och motverkande av våld mot kvinnor samt minoriteter. EIDMR väntas också fylla en funktion i hanteringen av Syrienkrisen, genom samarbete med det civila samhällets organisationer för flyktingars, asylsökandes, internflyktingars och migranternas rättigheter i allmänhet. För detta ändamål lades 2 miljoner euro till i finansieringsramen till stöd för flyktingars, asylsökandes och migranternas rättigheter. De prioriterade frågorna på detta område är förenliga med och kompletterar arbetet inom ramen för IPA, instrumentet som bidrar till stabilitet och fred och andra viktiga instrument såsom EU:s förvaltningsfond.

Mer information finns på: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_turkey.pdf

Stöd riktat till flera mottagare

Inom ramen för det **IPA**-stöd som riktas till flera mottagare finansieras områden som främjande av mänskliga rättigheter, skydd av minoriteter, icke-diskriminering och skyddsinriktad migrationshantering genom ett anslag på totalt 32,1 miljoner euro.

Demokrati och främjande av mänskliga rättigheter hanteras i första hand genom EU:s och Europarådets övergripande facilitet för länderna på västra Balkan och Turkiet till ett totalt belopp av 25 miljoner euro (20 miljoner euro i EU-bidrag). Europarådet har dessutom genomfört ett EU-finansierat program för skydd och främjande av rättigheter för personer som tillhör minoriteter till ett sammanlagt värde av 3,6 miljoner euro. Ett bidrag på 8 miljoner euro gick också till att öka fokus på mänskliga rättigheter i migrationshanteringen på västra Balkan inom ramen för pågående avtal som genomförs av IOM och Frontex i samarbete med FN:s flyktingkommissarie och Europeiska stödkontoret för asylfrågor.

Dessutom upprätthöll EU sitt stöd för Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien genom olika avtal till ett totalt belopp av 500 000 euro. Syftet med detta arbete är att informera dem som drabbats av konflikten inte bara om resultaten av rättegångarna vid tribunalen utan också om de viktiga principer som ligger till grund för domstolens arbete: individuellt straffrättsligt ansvar, rättsstatsprincipen och respekt för de mänskliga rättigheterna, m.fl. Dessa principer hör till de grundvärderingar som delas av alla medlemmar i Europeiska unionen.

Dessutom ger Europeiska kommissionen genom faciliteten för det civila samhället på västra Balkan och Turkiet betydande finansiellt bistånd till stöd för det civila samhällets utveckling. För perioden 2014–2020 är omkring 3,5 % av det samlade föranslutningsstödet preliminärt öronmärkt för det civila samhället och medierna. Under 2016 erhöles cirka 50 regionala nätverk som omfattar mer än 250 civilsamhällesorganisationer på västra Balkan och i Turkiet finansiellt stöd via faciliteten (totalt cirka 25 miljoner euro). Det rörde sig i de flesta fall om väktar- och opinionsbildningsinitiativ inom en rad olika sektorer till stöd för politiska reformer och anslutningsprocessen (främjande av kvinnors rättigheter och förebyggande av könsrelaterat våld, skydd av hbtqi-personers och funktionshindrades mänskliga rättigheter, säkerställande av goda styrelseformer, övervakning av förvaltningen av de offentliga finanserna och reform av den offentliga förvaltningen). Dessutom stöder faciliteten ett antal regionala program som genomförs av internationella organisationer (t.ex. Unicef, Unesco, och Europarådet för yttrandefrihet) till ett sammanlagt värde av 9,5 miljoner euro.

II. EES-/EFTALÄNDERNA — VÄSTEUROPEISKA LÄNDER UTANFÖR EU (Schweiz, Norge, Island, Liechtenstein, Heliga stolen, Andorra, Monaco och San Marino)

EU:s människorättsnormer liknar dem som tillämpas av **Schweiz, Norge, Island, Liechtenstein, Heliga stolen, Andorra, Monaco och San Marino**. Därför är EU:s människorättsstrategi främst inriktad på att samarbeta med dessa partner och upprätthålla en nära dialog om människorättsfrågor i internationella organisationer (FN, Europarådet, OSSE osv.). Med Norge och Schweiz sker samarbete också i vissa länder runtom i världen och i samband med genomförandet av program för utvecklingsstöd och mänskliga rättigheter. I västeuropeiska länder utanför EU ingår mänskliga rättigheter även i EU:s offentliga diplomati och informationsverksamhet, i syfte att betona EU:s världsledande roll som förespråkare av den globala människorättsagendan. Eventuell oro från EU:s sida angående mänskliga rättigheter i västeuropeiska länder utanför EU tas främst upp inom ramen för de allmänna återkommande utvärderingarna i FN:s råd för mänskliga rättigheter.

Schweiz spelar en aktiv roll i FN:s råd för mänskliga rättigheter och har valts in i rådet för perioden 2016–2018. EU och Schweiz har mycket liknande ståndpunkter. Schweiz har spelat och spelar alltså en aktiv roll som medlare i konflikter runt om i världen.

Norge inrättade myndigheten Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter den 1 juli 2015. En av myndighetens första rekommendationer var att Norge skulle vidta åtgärder för att minska antalet fångar som hålls i isoleringscell. Norge är ledande inom agendan för kvinnor, fred och säkerhet och är en stark partner i fråga om FN:s säkerhetsråds resolution 1325. Barnskyddsorganet Barnevernet har fått kritik från utlandet, bl.a. från vissa EU-medlemsstater, för att ha tvångsomhändertagit barn till invandrade föräldrar som stått anklagade för barnmisshandel. Ikraftträdandet av 1996 års Haagkonvention den 1 juli 2016 bör stärka samarbetet med andra länder i gränsöverskridande fall av konflikter mellan föräldrar och mål som rör barns bästa.

Island har ett omfattande system för skydd av grundläggande fri- och rättigheter. Landet bedriver ett omfattande samarbete med internationella organisationer i människorättsfrågor. I september 2016 ratificerade Island FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Island har dessutom antagit en ny handlingsplan för jämställdhet för 2016–2019.

EU:s riktlinjer för främjande och skydd av religions- och trosfrihet utgör en grund för samarbete med Heliga stolen med tanke på den stora oro som de allt svårare förföljelserna av kristna i olika delar av världen ger upphov till.

Schweiziska edsförbundet

EU:s människorättsstrategi i Schweiz är främst inriktad på att samarbeta och upprätthålla en nära dialog om människorättsfrågor i internationella organisationer (FN, Europarådet, OSSE osv.) och i länder runtom i världen. Schweiz spelar en aktiv roll i FN:s råd för mänskliga rättigheter och har valts in i rådet för perioden 2016–2018.

Mänskliga rättigheter ingår i EU:s offentliga diplomati och informationsverksamhet i Schweiz för att betona EU:s världsledande roll som förespråkare av den globala människorättsagendan.

Vad gäller den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (nedan kallad *Europakonventionen*) är den allmänna uppfattningen att Europadomstolens domar, även om Schweiz inte alltid har instämt i dem i enskilda fall, har haft en positiv inverkan på den schweiziska förbundsdomstolens rättspraxis på människorättsområdet och konstitutionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Den politiska högern har dock lagt fram ett förslag om att det ska fastslås att den schweiziska konstitutionen ska stå över folkrätten, även Europakonventionen, med motiveringen att därmed på ett självständigt sätt slå vakt om grundläggande rättigheter och mänskliga rättigheter och – enligt initiativtagarna – respektera det schweiziska folkets vilja. Ständerrådet i Schweiz förbunds församling intog en något mjukare hållning när man i december diskuterade ett förslag som redan fått stöd av nationalrådet om att ge Schweiz förbunds råd mandat att på alla relevanta nivåer, framför allt i Europarådet, arbeta för att subsidiaritetsprincipen i ökad utsträckning ska följas och för att Europadomstolen i sin rättspraxis på ett mer systematiskt sätt ska ta hänsyn till nationella rättssystem.

Konungariket Norge

Eftersom EU och Norge har liknande människorättsnormer är EU:s människorättsstrategi främst inriktad på att samarbeta och upprätthålla en nära dialog med Norge om människorättsfrågor i internationella organisationer (FN, Europarådet, OSSE osv.) och i särskilda länder runtom i världen. Mänskliga rättigheter ingår i EU:s offentliga diplomati och informationsverksamhet i Norge för att betona EU:s ledande roll världen över.

Rent allmänt grundar sig Norges stöd för mänskliga rättigheter på det internationella regelverket för mänskliga rättigheter, de många konventionerna och andra instrumenten för att främja och skydda specifika mänskliga rättigheter, t.ex. när det gäller rasdiskriminering, tortyr och kvinnors, barns och funktionshindrades rättigheter, och på främjandet av mänskliga rättigheter enligt ingressen till den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna. Detta stöd upprätthålls på olika sätt, bland annat genom utvecklingssamarbete. Det finns ingen aktuell övergripande plan för insatser på människorättsområdet, men däremot finns planer för särskilda områden, t.ex. människohandel och barns och kvinnors rättigheter. Mänskliga rättigheter är och förblir mycket viktiga och den norska regeringen lägger mer tonvikt på olika tematiska områden där Norge anses ha särskilt stor erfarenhet. Bland de prioriterade områdena för norskt utvecklingssamarbete till stöd för mänskliga rättigheter finns bl.a. stöd till människorättsförsvarare, rättsstatsprincipen, bekämpning av tortyr och dödsstraff, yttrandefrihet och fria medier, företagens sociala ansvar, människorättsdialoger med vissa utvalda länder samt främjande av rättigheter för kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning, urbefolkningar och homosexuella, bisexuella och transpersoner (hbt-personer).

Island

Island har ett omfattande system för skydd av grundläggande fri- och rättigheter. Landet bedriver ett omfattande samarbete med internationella organisationer i människorättsfrågor. När det gäller särskilda initiativ har Island aktivt stött FN-initiativ och andra internationella initiativ för att främja mäns roll i jämställdhetsarbetet. På regional nivå har Island bidragit till Arktiska rådets arbete i dessa frågor.

Mänskliga rättigheter ingår i EU:s offentliga diplomati och informationsverksamhet i Island för att betona EU:s ledande roll världen över.

Heliga stolen

EU har många givande kontakter med Heliga stolen inom multilaterala forum i en rad olika människorättsfrågor, bl.a. i FN:s generalförsamling, FN:s råd för mänskliga rättigheter, OSSE och Europarådet. De allt svårare förföljelserna av kristna i olika delar av världen är något som bekymrar Heliga stolen och EU:s riktlinjer för främjande och skydd av religions- och trosfrihet har blivit en allt viktigare samarbetsgrund.

Furstendömet Andorra, Furstendömet Liechtenstein, Furstendömet Monaco och Republiken San Marino

EU och Andorra, Liechtenstein, Monaco och San Marino har liknande människorättsnormer och EU:s människorättsstrategi är i första hand inriktad på samordning med dessa länder om människorättsfrågor i internationella organisationer (FN, Europarådet, OSSE osv.). EU deltar även i den allmänna återkommande utvärderingen av människorättsläget i dessa länder inom ramen för FN:s råd för mänskliga rättigheter.

III. DEN EUROPEISKA GRANSKAPSPOLITIKEN

Republiken Armenien

Under 2016 förbättrades den allmänna människorättsituationen i landet något, men diskriminering och begränsningar av de grundläggande friheterna är fortfarande mycket vanliga och utvecklingen framåt går långsamt. Civilsamhällets ökade formella deltagande i arbetet med valreformer, kampen mot korruption, miljöfrågor och förhindrande av tortyr är positivt, liksom den viktiga roll som människorättsförsvarare spelar enligt den nya konstitutionen.

EU:s prioriteringar i Armenien inbegriper uppdatering och genomförande av den nationella handlingsplanen för mänskliga rättigheter, antagande av en heltäckande lag mot diskriminering och en lag om våld i hemmet, en definition av tortyr i enlighet med internationella normer, och kampen mot korruption.

Det finns flera problem, särskilt på områdena jämställdhet, våld mot kvinnor, våld i hemmet, våld mot barn och diskriminering av hbt-personer. Förebyggande av och påföljder för hatpropaganda behandlas inte tillräckligt ingående i det rättsliga systemet. Korruptionsanklagelser är vanligt förekommande men leder sällan till påföljder.

Andra människorättsproblem är bland annat strafflöshet för poliser och godtagande av bevisning som tvingats fram. Domstolsväsendets oberoende är inte garanterat och Armenien saknar en yrkesinspektion som kan behandla frågor om grundläggande arbetstagarrättigheter, inklusive problem med barnarbete, och säkerställa att lagstiftningen på området efterlevs i praktiken. Även om vissa förbättringar har gjorts kvarstår behovet av att förbättra förhållandena för kvarhållande, bl.a. på psykiatriska institutioner.

Under 2016 antog Armenien en ny vallag på grundval av en unik politisk överenskommelse om den nya vallagstiftningen mellan den regerande koalitionen och tre oppositionspartier, som delvis godtagits av det civila samhället. EU, Tyskland, Storbritannien och USA samfinansierar förbättringarna av valförfarandet för att förhindra bedrägerier och stödja tillämpningen av den politiska överenskommelsen inför parlamentsvalet i april 2017.

I december 2016 antogs lagstiftning om människorättsförsvarare (ombudsmannaämbetet) i linje med den nya konstitutionen, och om offentliga organisationer (civilsamhället) för socialt företagande och rätten att vända sig till domstol i miljöfrågor.

EU fortsatte att i olika forum diskutera mänskliga rättigheter och demokrati med Armenien, bland annat i samarbetsrådet (januari) och samarbetskommittén (december). Under den årliga människorättsdialogen och mötet i underkommittén för frågor om rättvisa, frihet och säkerhet i Jerevan i mars fördes öppna diskussioner i en rad frågor, bl.a. föreningsfrihet, yttrandefrihet, religions- och trosfrihet, förhindrande av tortyr och misshandel samt kvinnors rättigheter. Mänskliga rättigheter och grundläggande arbetsrättsfrågor tas även upp i samband med GSP+-övervakningen (rapport om det allmänna preferenssystemet under perioden 2014–2015). EU fortsatte arbetet med att integrera mänskliga rättigheter i sin politik i Armenien och uppmanade berörda parter att utarbeta och anta en ny nationell handlingsplan för mänskliga rättigheter.

Det fanns inga internationellt erkända politiska fångar eller häktade personer, även om olika grupper hävdar att vissa fångar hålls fängslade på politiska grunder. Vid utgången av 2016 satt 17 av de 770 personer som frihetsberövades i samband med de två veckor långa protesterna som följde på den väpnade ockupationen av Erebuni polisstation fortfarande i fängelse. Vissa oppositionsaktivister sitter häktade sedan lång tid endast på grundval av polisvittnesmål. Utredningar av rapporterade kränkningar och överdrivet våld från polisens sida har gett magert resultat.

EU har genom uttalanden och tal samt regelbundna möten inom ramen för den politiska dialogen mellan EU och Armenien och officiella ad hoc-möten gett uttryck för sina farhågor i syfte att uppmana regeringen att säkerställa fullständig respekt för de mänskliga rättigheterna. Ett icke-officiellt dokument om kampen mot korruption har överlämnats till premiärministern, och nationalförsamlingen har antagit lagändringar om kriminalisering av olagligt berikande, högt uppsatta tjänstemän och civilsamhällesorganisationers representation i rådet mot korruption.

EU stödde förberedande expertdiskussioner om en framtida lag mot diskriminering.

EU:s delegation i Armenien var mycket engagerad i att stödja den offentliga diskussionen och dialogen mellan regeringen och det civila samhällets organisationer om kampen mot våld i hemmet/könsrelaterat våld och främjande av jämställdhet. Delegationen bidrog också till utarbetandet av lagen om bekämpning av våld i hemmet. På grund av politiseringen av lagförslaget hade det vid utgången av 2016 inte slutförts.

Dessutom har EU i nära samordning med EU-medlemsstater och likasinnade partner genomfört flera formella och informella uppsökande initiativ gentemot de nationella myndigheterna i flera människorättsrelaterade domstolsärenden.

Under 2016 fortsatte EU att ge finansiellt stöd till projekt som finansieras genom det europeiska grannskapsinstrumentet och EIDMR och genom medel från EU:s medlemsstater. EU finansierar, i samarbete med ILO, ett projekt för att stärka de offentliga förvaltningarnas kapacitet att genomföra ILO:s centrala arbetsrättskonventioner som en del av GSP+-åtagandena.

Den mest betydande finansieringen var bidraget på 12 miljoner euro till stödprojekten för skyddet av de mänskliga rättigheterna i Armenien som ska genomföras mellan 2016 och 2019.

Finansieringen omfattar också EU-stöd till valreformer. Konkreta resultat har fastställts bland annat vad gäller antagandet av lagstiftning.

29 projekt till ett totalbelopp på 20 miljoner euro var inriktade på att stärka det civila samhällets förmåga att försvara mänskliga rättigheter, stödja kampen mot könsrelaterat våld och främja kvinnors egenmakt, främja barns rättigheter (sambandsbaserade tjänster för barn med funktionsnedsättning), förbättra förhållandena i fängelser, stödja integreringen av flyktingar samt övergripande insatser för att öka medvetenheten om de mänskliga rättigheterna genom olika verksamheter.

Republiken Azerbajdzjan

Även om det under 2016 skedde vissa förbättringar när det gäller människorättssituationen jämfört med det mycket osäkra läget 2015 kvarstår stora utmaningar. Yttrandefrihet och mötesfrihet är särskilt problematiska områden. Den mycket betungande lagstiftningen om icke-statliga organisationer och de svårigheter som utländska givare ställs inför när de försöker ge bidrag gör det civila samhället i Azerbajdzjan mycket sårbart. En rad ändringar av konstitutionen godkändes i en folkomröstning den 26 september. De flesta av ändringarna som rör människorättsartiklar bedömdes i allmänhet som positiva av Venedigkommissionen, med undantag för ändringsförslaget om berövande av medborgarskap. Venedigkommissionen har dock uttryckt djup oro över den institutionella reformen och de nya befogenheter som presidenten ges.

Azerbajdzjans uppfyllande av sina åtaganden som medlem av Europarådet, vilket också gäller verkställandet av Europadomstolens domar, och som part i de flesta av FN:s människorättskonventioner är fortfarande en utmaning. Det är också nödvändigt att främja en gynnsam miljö för civilsamhällesorganisationers verksamhetsutövande (bl.a. tillgång till utländsk finansiering) och att vid behov stödja människorättsförsvarare och deras familjer. Yttrandefriheten och mötesfriheten är kraftigt begränsade och kritik mot regeringen ger allvarliga påföljder: politiska aktivister har fått stränga straff, enligt uppgift bl.a. på grundval av bekännelser som tvingats fram. Den nyligen genomförda konstitutionella reformen medger förlust av medborgarskap under vissa omständigheter. Medierna står under strikt statlig kontroll. Regeringen har vidtagit åtgärder för att bekämpa korruption och öka insynen, som är två stora problemområden. Azerbajdzjan rankas som nummer 120 av 169 i Transparency Internationals korruptionsindex. Andra människorättsproblem är exempelvis långvariga häktningstider, bristande rättssäkerhet och undermåliga fängelseförhållanden.

Inför folkomröstningen om konstitutionen var det inte möjligt för politiska oppositionspartier att registrera sig för att officiellt delta i kampanjen. Många medlemmar av oppositionspartier och aktivister frihetsberövades under veckorna före folkomröstningen. Flera av dem åtalades för sitt engagemang i Gülenrörelsen. Efter gripandena av demonstranter den 11 och 17 september beslutade organisatörerna att ställa in den sista demonstrationen den 24 september. Folkomröstningen om konstitutionen ägde rum under fredliga och ordnade former (officiellt valdeltagande: 69,7 %).

En positiv händelseutveckling under 2016 var att 147 fångar benådades i samband med högtiden nouruz (i mars), däribland 14 framstående människorättsförsvarare. Därefter blev också journalisten Khadiya Ismaylova och människorättsadvokaten Intigam Aliyev villkorligt frigivna. Makarna Leyla och Arif Yunus fick tillåtelse att resa utomlands av hälsoskäl. Den 21 oktober undertecknade presidenten ett dekret om förenkling av den registrering som utländska givare måste göra för att ge bidrag i Azerbajdzjan. De azerbajdzjanska myndigheterna godkände även ett undantag för att EU skulle få registrera sig som givare för program som omfattas av finansieringsöverenskommelser.

EU fortsatte att delta i diskussioner om mänskliga rättigheter och demokrati med Azerbajdzjan i olika forum, bland annat vid mötet i underkommittén för frågor om rättvisa, frihet, säkerhet, mänskliga rättigheter och demokrati i Baku i oktober. EU-delegationen följer människorättssituationen noga och har vid upprepade tillfällen tagit upp sina huvudsakliga betänkligheter med myndigheter och andra aktörer. Delegationen övervakar och följer upp flera enskilda, oroande fall av särskilt intresse och träffar advokater och familjemedlemmar till fängslade aktivister, ger delegationer på besök i Azerbajdzjan lägesuppdateringar och har möten med ombudsmannen. EU har genom uttalanden, tal och formella och informella åtgärder gett uttryck för sina farhågor i syfte att uppmana regeringen att säkerställa fullständig respekt för de mänskliga rättigheterna. Människorättsfrågor tas regelbundet upp på alla nivåer, bl.a. gjorde den höga representanten/vice ordföranden det i samband med sitt besök i Baku i februari 2016.

Under 2016 fattades beslut om EU-stöd till tre människorättsprojekt: 1) Stöd för utvecklingen av rättsväsendet och förbättring av de tjänster som tillhandahålls av organ som genomför domstolsbeslut i Azerbajdzjan – tekniskt stöd (tjänsteavtal). Genomförs av: Particip. Värde: 1,4 miljoner euro. 2) Ytterligare stöd till kriminalvården. Genomförs av: Europarådet (delegeringsavtal – gemensam förvaltning). Värde: 500 000 euro. 3) Förbättring av den nationella kapaciteten att bekämpa människohandel i Azerbajdzjan. Genomförs av: Internationella organisationen för migration (delegeringsavtal – gemensam förvaltning). Värde: 700 000 euro.

Andra EU-finansierade projekt som började genomföras under 2016 var ett för dialog med det civila samhället, som genomförs av Europarådet till ett värde av 300 000 euro och ett för stöd till en förstärkning av kommissarien för mänskliga rättigheter (ombudsmannen) i Azerbajdzjan, som är ett samarbetsprojekt med Tyskland till ett värde av 1 360 000 euro.

EU har sedan 2007 delat ut 74 bidrag till ett totalvärde av cirka 19 miljoner euro för att stödja det civila samhällets verksamheter i Azerbajdzjan, vilket gör EU till den största utländska givaren till det civila samhället i landet. Här ingår medel som kanaliseras till civilsamhällesorganisationer genom EIDMR, det tematiska programmet för icke-statliga aktörer och lokala myndigheter och andra tematiska program inom finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete (framför allt Migration och asyl samt Investera i människor) liksom faciliteten för det civila samhället inom ramen för det europeiska grannskaps- och partnerskapsinstrumentet. Projekt för partnersamverkan har gett mycket goda resultat i Azerbajdzjan. Sedan 2007 har 43 partnersamverkansprojekt inletts i landet (25 har slutförts, nio pågår och nio förbereds), vilket är en av de högsta siffrorna i regionen.

Azerbajdzjan är part i de flesta av FN:s människorättskonventioner och har utfärdat en stående inbjudan till FN:s särskilda övervakningsmekanismer. Under 2016 tog landet emot besök från den särskilda rapportören för människorättsförsvarare och arbetsgruppen mot godtyckligt frihetsberövande. När det gäller Europarådet respekterar Azerbajdzjan inte alltid Europadomstolens domar. I fallet med den fängslade oppositionspolitikern Ilqar Mämmədov har de azerbajdzjanska myndigheterna inte verkställt Europadomstolens dom från oktober 2014, där de uppmanades att omedelbart frige honom. Europarådets ministerkommitté har förklarat att de beslutsamt tänker se till att domen verkställs och aktivt överväga att använda alla de medel som står till buds för organisationen för att åstadkomma detta. Landet har ännu inte ratificerat Istanbulkonventionen om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet eller protokoll nr 13 till Europakonventionen avseende avskaffande av dödsstraffet under alla omständigheter.

Azerbajdzjan kvarstod som fullvärdig medlem av utvinningsindustrins initiativ för ökad öppenhet (EITI). Detta medlemskap är viktigt för exporten av olja och gas från Azerbajdzjan. På grund av begränsningar i lagstiftningen om registrering av bidrag nedgraderades Azerbajdzjans medlemskap i EITI under 2015 i avvaktan på korrigerande åtgärder med koppling till det civila samhällets deltagande i processen. I oktober 2016 beslutade EITI:s styrelse att förlänga Azerbajdzjans tidsfrist för att genomföra korrigerande åtgärder. Till dessa hör bland annat förenklade förfaranden för bidragsregistrering och ett avskaffande av kravet på registrering av givare.

En av de största utmaningarna när det gäller mänskliga rättigheter är det restriktiva klimatet för civilsamhällesorganisationers genomförande av sina verksamheter. Förenklingen av bidragsregistreringen är en prioriterad fråga. Utmaningar finns också i samband med yttrandefriheten och mötesfriheten, rättsstatsprincipen och domstolsväsendets oberoende.

Republiken Vitryssland

Inga betydande förbättringar skedde på människorättsområdet i Vitryssland 2016, men regeringen antog för första gången en nationell handlingsplan för mänskliga rättigheter i syfte att genomföra de av Vitryssland godkända rekommendationerna från den allmänna återkommande utvärderingen. Restriktiva lagar som inverkar på de grundläggande friheterna har inte ändrats och dödsstraffet tillämpas fortfarande. Någon oberoende institution för mänskliga rättigheter har ännu inte inrättats.

EU fortsätter att följa en politik som präglas av ett kritiskt engagemang gentemot Vitryssland som omsätts i små steg mot ett djupare samarbete med landet. I rådets slutsatser från februari 2016 om Vitryssland upprepade rådet sitt fasta åtagande att stärka EU:s engagemang med det vitryska folket och civilsamhället och slog fast att "konkreta steg som Vitryssland vidtar för att respektera universella grundläggande friheter, rättsstatsprincipen och de mänskliga rättigheterna förblir avgörande för utformningen av EU:s framtida politik gentemot Vitryssland".

Situationen på människorättsområdet påverkas fortfarande negativt av systematiska kränkningar. Föreningsfriheten och yttrandefriheten är starkt begränsade och många regimkritiker tvingas verka från utlandet. Brister i genomförandet av ILO:s grundläggande konvention om tvångsarbete granskades 2016 av Internationella arbetskonferensen. EU uppmanade regeringen att ändra de delar av lagstiftningen som skulle kunna leda till tvångsarbete. Internationella arbetskonferensen uppmanade Vitryssland att vidta alla tänkbara åtgärder för att avskaffa tvångsarbete, lagföra tvångsarbete och ta emot tekniskt stöd från ILO.

Valprocessen har kritiserats hårt av OSSE/ODIHR, bland annat för bristen på transparens och för användningen av statsapparaten för att stödja dem som sitter vid makten. Oppositionspartierna möter administrativa hinder i form av registrering, och det är straffbart att agera utanför registrerade organisationer.

Även om inga konkreta framsteg gjorts när det gäller politiska rättigheter och grundläggande friheter visade myndigheterna under 2016 större beredvillighet att diskutera människorättsfrågor med internationella partner och det civila samhället. Den positiva trenden i förbindelserna mellan EU och Vitryssland stärktes i februari 2016, sedan rådet hävt de flesta av de restriktiva åtgärderna mot Vitryssland, främst till följd av att de återstående politiska fångarna släpptes fria i augusti 2015. Den vitryska regeringen har varit mer öppen för att föra en dialog med EU om människorättsfrågor, vilket framgick av EU:s särskilda representant Stavros Lambrinidis besök i Minsk i mars 2016. Anordnandet av en konferens om dödsstraffet, värdskapet för människorättsdialogen mellan EU och Vitryssland, där civilsamhällesorganisationer delvis kunde delta, samt antagandet av en nationell handlingsplan för mänskliga rättigheter, var ytterligare steg i samma riktning.

Parlamentsvalet i september 2016 ägde rum i en mer öppen anda med större möjligheter för oppositionskandidater att ställa upp och resulterade i att en oppositionskandidat och en oberoende kandidat blev invalda.

EU fortsatte att delta i diskussioner om mänskliga rättigheter och demokrati med Vitryssland i olika sammanhang, bland annat i samordningsgruppen EU–Vitryssland (i Bryssel i april 2016 och i Minsk i november 2016) och under den årliga människorättsdialogen (i Minsk i juni 2016). Vid dessa tillfällen kunde öppna diskussioner föras om en rad olika frågor, bland annat fria och rättvisa val, föreningsfrihet, yttrandefrihet, domstolsväsendets oberoende, återinförande av medborgerliga och politiska rättigheter för f.d. politiska fångar samt dödsstraffet.

EU och medlemsstaterna verkar ständigt för att det civila samhället ska inkluderas i samråd om människorättsfrågor och har regelbundna möten med människorättsförsvarare vid besök på hög nivå. Genom att stödja ett antal projekt som genomförs av icke-statliga organisationer och människorättsorganisationer bidrar EU till att stärka och utveckla det civila samhällets kapacitet. Under 2016 utökade EU avsevärt sina kontakter med det civila samhället genom att utnyttja de sakkunskaper som finns inom icke-statliga organisationer och plattformen för det civila samhället inom det östliga partnerskapet och genom att informera dem om EU:s politik gentemot Vitryssland.

Under 2016 fortsatte EU att ge finansiellt stöd till projekt som finansieras genom det europeiska grannskapsinstrumentet, EIDMR, programmet för det civila samhällets organisationer och lokala myndigheter (CSO-LA) och med medel från EU:s medlemsstater.

Icke-statliga organisationers deltagande är också ett viktigt inslag i projekt på andra områden, t.ex. ekonomisk utveckling och miljö. Det har lett till att ett forum har skapats för politisk dialog mellan förvaltningen och det civila samhället, och har bidragit till att förtroende upprättats dem emellan.

Vitryssland är part i ett antal internationella människorättskonventioner. Landet har ratificerat 10 internationella människorättskonventioner och godtagit att kommittén för de mänskliga rättigheterna och kommittén för avskaffande av diskriminering av kvinnor är behöriga att ta emot och pröva framställningar från enskilda som omfattas av deras respektive jurisdiktion. Vitryssland har erkänt undersökningsförfarandet enligt konventionen mot tortyr och enligt det fakultativa protokollet till konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor.

Vitryssland erkänner inte mandatet för FN:s särskilda rapportör om människorättssituationen i Vitryssland.

I rådets slutsatser om Vitryssland från februari 2016 uppmanar EU enträget de vitryska myndigheterna att skyndsamt förverkliga rekommendationerna från OSSE/ODIHR, påminner om den vikt EU fäster vid förbättringar på detta område och vid respekt för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatsprincipen, fördömer tillämpningen av dödsstraff i Vitryssland och manar med kraft de vitryska myndigheterna att införa ett moratorium som ett första steg mot att avskaffa dödsstraffet.

Georgien

Under 2016 befäste Georgien sina stora framsteg med att anpassa den nationella lagstiftningen till EU:s normer, också på människorättsområdet. Georgien har fortsatt genomförandet av människorättsstrategin 2014–2020 tillsammans med tillhörande handlingsplan 2016–2017. Förändringarna av valsystemen syftade till att garantera lika rösträtt för alla. Parlamentsvalet i oktober 2016 genomfördes med respekt för de grundläggande friheterna.

Vid den nionde människorättsdialogen mellan EU och Georgien i april noterade EU de omfattande framsteg som gjorts när det gäller att ta itu med tortyr och misshandel, men betonade att insatserna måste fortsätta för att förhindra misshandel i fängelser och säkerställa att alla fall utreds ordentligt och de ansvariga ställs inför rätta. EU välkomnade de stora framsteg som Georgien gjort med att förbättra människorättsnormerna och uppmanade Georgien att fortsätta med reformerna och ta itu med de återstående utmaningarna, framför allt barnfattigdom, diskriminering, våld i hemmet och jämställdhet mellan könen.

2016 års parlamentsval var öppna för deltagande av flera kandidater och välorganiserade, och de grundläggande friheterna respekterades på det hela taget. Stämningen var i allmänhet lugn och präglades av en öppen kampanj, dock förekom anklagelser om oegentligheter i valkampanjerna, fall av bristande öppenhet och bristande möjligheter till rättslig prövning samt ett antal våldsamma incidenter.

Någon lag om informationsfrihet har ännu inte antagits. Regelverket garanterar pressfrihet. Medieaktörer fortsatte att utföra sitt arbete självständigt utan otillbörlig inblandning eller rädsla för våld eller förföljelse. På grund av den politiska polariseringen av medierna parallellt med en allt starkare ägarkoncentration och låga inkomster från medierna blev omdömet om det georgiska medielandskapet från Freedom House 2016 "delvis fritt".

Reformer har främjat domstolarnas oberoende, professionalism, ansvarighet och effektivitet. Det tredje reformpaketet, som antogs i december 2016, behandlar de flesta av de kvarstående problemen såsom bristen på öppenhet i den rättsliga förvaltningen. Trots regeringens utfästelser har det inte skett några framsteg när det gäller att inrätta ett effektivt oberoende utredningsorgan som kan ta itu med påstådda försummelse av åklagare och tjänstemän inom brottsbekämpningen. Parlamentet utövar inte heller finns någon effektiv tillsyn över rättsvårdande institutioner.

Framsteg gjordes inom kriminalvården i form av förbättringar av behandlingen av fångarna och sjukvården. Fortfarande är dock antalet fångar i proportion till befolkningen som helhet bland de högsta i Europa. När det gäller förebyggande av och kamp mot korruption antogs en reviderad strategi mot korruption i mars 2016. Strategin utvidgades till att även omfatta lokal nivå och i december 2016 inrättades ett övervakningssystem för redovisning av tillgångar inom den offentliga förvaltningen. Georgien har redan varit föremål för två övervakningsomgångar, av Europarådets grupp av stater mot korruption (Greco) och av OECD:s antikorrupsionsnätverk. Finansieringen av politiska partier har ännu inte åtgärdats med beaktande av Grecos rekommendationer (tredje utvärderingsomgången), redovisningen av tillgångar måste förbättras och större uppmärksamhet bör fästas vid genomförandet av antikorrupsionspolitik, särskilt på sektorsnivå.

När det gäller likabehandling har lagen om avskaffande av all slags diskriminering inte genomförts fullt ut eftersom det saknas effektiva påföljder och förebyggande åtgärder. Lagändringar för att stärka mekanismen mot diskriminering har ännu inte antagits. Vid några tillfällen har statliga institutioner underlåtit att agera snabbt och effektivt mot kränkningar av mänskliga rättigheter och diskriminering av minoriteter, hbt-personer och religiösa minoriteter.

Vad gäller bristande jämställdhet innehåller handlingsplanen för mänskliga rättigheter bestämmelser om bekämpning av våld mot kvinnor, våld i hemmet och skydd av offren. Kvinnors deltagande i politiken har ökat men är fortfarande överlag lågt: 16 % av de nyvalda parlamentsledamöterna 2016 är kvinnor, jämfört med 12 % i tidigare val. Förekomsten av våld mot kvinnor är fortsatt hög. Istanbulkonventionen om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet ratificerades inte under 2016.

När det gäller barns rättigheter kan sägas att barnfattigdomen fortfarande är utbredd trots försök att reformera det sociala trygghetssystemet och identifiera de mest utsatta barnen. I och med ikraftträdandet av lagen om rättskipning för unga i januari 2016 finns ett heltäckande regelverk för barn i rättsliga förfaranden och för barn som fallit offer för eller bevittnat brott. Civillagen har ändrats och den bestämmelse som möjliggör för barn under 18 år att gifta sig med föräldrarnas samtycke ska avskaffas helt i januari 2017. Georgien har ratificerat det tredje fakultativa protokollet till barnkonventionen som ger utsatta barn möjlighet att lämna in klagomål om deras rättigheter kränks. I Georgien är fattigdomen och ojämlikheten mycket omfattande även om fattigdomen år 2014 minskade för fjärde året i rad. Fattigdom är också en av de främsta orsakerna till barnarbete.

Enligt det befintliga regelverket kan politiska partier och civilsamhällsorganisationer inrättas och verka fritt. Lagstiftningsprocesserna och det politiska beslutsfattandet har blivit allt mer inkluderande men medborgardeltagandet är fortfarande sporadiskt.

EU fortsatte att noga övervaka och stödja reformprocesserna genom budgetstöd, bidrag (särskilt till ombudsmannen och EIDMR-projekt) och gemensamma insatser tillsammans med internationella organisationer, särskilt inom det rättsliga området, reformer av den offentliga förvaltningen och kriminalvården. EU övervakade också situationen före och under valet, bland annat genom att stödja valreformerna, bevaka medierna under valprocessen och låta personal från EU-delegationerna delta i OSSE/ODIHR:s valobservatörsuppdrag. Den nionde människorättsdialogen mellan EU och Georgien hölls i Bryssel i april 2016. Mänskliga rättigheter och grundläggande arbetsrättsfrågor tas även upp i samband med GSP+-övervakningen (rapport om det allmänna preferenssystemet under perioden 2014–2015).

Handlingsplanen för demokrati antogs av beskickningscheferna i oktober 2016 och återspeglas i den gemensamma programplaneringen med EU:s medlemsstater.

Delegationschefen och många ambassadörer från EU:s medlemsstater deltar regelbundet i offentliga evenemang om mänskliga rättigheter och betonar vikten av att främja och värna mänskliga rättigheter. Delegationschefens regelbundna närvaro vid ombudsmannens evenemang utgör ett tydligt stöd för dennes arbete. Färdplanen för samarbete med det civila samhällets organisationer följs genom olika åtgärder och det civila samhället informeras och deltar regelbundet i samråd i politiska frågor. Människorättsdagen uppmärksammades genom flera evenemang där landets resultat och utmaningar när det gäller mänskliga rättigheter framhölls. Genom EU-stödda projekt anordnades över tio evenemang, bl.a. en kampanj mot våld i hemmet, en presentation om integrering av personer med funktionshinder, uppsatstävlingar på temat mänskliga rättigheter samt gatuevenemang i nio städer runt om i landet.

Viktigt stöd ges genom programmet Mänskliga rättigheter för alla inom ramen för programmet med särskilda åtgärder för Georgien och Moldavien 2014 (10 miljoner euro), som kompletterar den politiska dialogen mellan Georgien och EU. Det övergripande målet är att stärka skyddet för de mänskliga rättigheterna i områden som prioriteras i avtal mellan EU och Georgien, bland annat rättigheterna för personer som tillhör minoriteter och utsatta grupper, intern och extern tillsyn över brottsbekämpning, skydd för privatlivet, arbetstagares rättigheter samt yttrande- och informationsfrihet. Programmet Rättsliga frågor, på totalt 50 miljoner euro, behandlar domstolsväsendet, civilrätt och förvaltningsrätt samt tillgång till rättslig prövning. Bilateral åtgärder i samarbete med Europarådet är inriktade på verkställandet av Europadomstolens domar, nationella minoriteters integration i samhället, sjukvård i fängelserna, penningtvätt, fria och professionella medier, frihet på internet, stöd vid val samt stöd till advokatsamfundet. För att förbättra effektiviteten, ansvarigheten och öppenheten i Georgiens offentliga förvaltning ges tekniskt stöd och budgetstöd till regeringen för utveckling av politik och lagstiftning, reformer av den offentliga förvaltningen, e-förvaltning, förvaltningen av de offentliga finanserna, offentliga tjänster till medborgarna, förebyggande och bekämpande av korruption samt medborgarnas tillgång till administrativ information. EU stöder också parlamentet, ombudsmannen och det civila samhällets organisationer på samma områden (45 miljoner euro 2015–2020). 12 EIDMR-projekt genomfördes under 2016. Från och med 2016 kommer medlen att sammanföras med medlen för 2017 (1,6 miljoner euro). En ny inbjudan att lämna förslag kommer först 2017.

Georgiens meriter är goda när det gäller att ratificera internationella instrument för mänskliga rättigheter men landet är ännu inte part i den internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden. Människorättsrådet antog resultatet av den allmänna återkommande utvärderingen av Georgien den 17 mars 2016. Georgien har sedan 2009 årligen lagt fram en resolution för generalförsamlingen om internflyktingar på ockuperade territorier (den senaste antogs den 7 juni 2016). Under människorättsrådets 33:e session beslutade Georgien att bordlägga sitt utkast till resolution om människorättssituationen i utbrytarregionerna Sydossetien och Abchazien till 2017 och lade i stället fram ett gemensamt uttalande vid denna session.

I OSSE ansluter sig Georgien regelbundet till EU:s uttalanden om människorättsproblem och har varit medförslagsställare till EU-förslag till beslut om grundläggande friheter inför ministerrådsmöten nyligen.

I januari 2016 begärde Internationella brottmålsdomstolen en utredning av krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten som begåtts under kriget i Georgien i augusti 2008.

Georgiens regelverk har successivt anpassats till EU:s regelverk och till flera internationella konventioner. Allt sammantaget är den viktigaste utmaningen för Georgien att på ett korrekt sätt genomföra lagstiftningen och se till att den efterlevs. Framför allt behöver den institutionella kapaciteten förstärkas för att genomföra lagstiftningen mot diskriminering och för lika rättigheter/jämställdhetsfrågor. Georgien måste också komma vidare i arbetet med att inrätta ett yrkesinspektionssystem som gör det möjligt att effektivt övervaka att grundläggande arbetstagarrättigheter respekteras.

Republiken Moldavien

Den politisk stabiliteten i Republiken Moldavien (nedan kallad *Moldavien*) återställdes till viss del under 2016 i och med att regeringen under ledning av premiärminister Pavel Filip tillträdde den 20 januari 2016. Parlamentet kunde anta viktig lagstiftning, bland annat när det gäller rättsstatsprincipen, men genomförandet kvarstår och reformprocessen måste fortsätta på viktiga områden som domstolsväsendet och korruptionsbekämpning.

I rådets slutsatser om Moldavien⁵⁶ från 2016 efterlystes åtgärder mot politiseringen av institutionerna och den strukturella korruptionen. En reform av rättsväsendet och behovet av att med bestämdhet utreda större bankbedrägerier var också centrala punkter i den politiska dialogen mellan EU och Moldavien. EU:s prioriteringar på människorättsområdet omfattade bland annat kampen mot tortyr och misshandel, antidiskriminering, mediefrihet och rättigheter för barn och personer med funktionsnedsättning. Den faktiska efterlevnaden av grundläggande arbetstagarrättigheter är också problematisk med tanke på den planerade omstruktureringen av det befintliga yrkesinspektionssystemet.

Under 2016 ägde ett antal uppmärksammade rättegångar rum, främst bakom stängda dörrar. Mål mot oppositionsföreträdare samt mot domare och advokater som arbetar med uppmärksammade fall har fortsatt eller inletts. Medieföretag som står nära oppositionspolitiker och undersökande journalister varnade för påtryckningar och svårigheter, delvis på grund av bristen på sund konkurrens inom mediesektorn och en stark ägarkoncentration inom medierna. Förhållandena i fängelserna är fortfarande bristfälliga. Våld i hemmet, både mot kvinnor och barn, är fortfarande vanligt förekommande. Människohandel förblir ett stort problem som myndigheterna ännu inte har tagit itu med.

Presidentvalet, som hölls i oktober/november 2016, var det första direkta presidentvalet sedan 1996 och genomfördes i stort sett i enlighet med internationella normer, även om vissa brister förekom när det gäller kampanjfinansiering, användningen av administrativa resurser och täckningen i medierna. Igor Dodon svors in som president den 23 december 2016.

Vissa reformer och beslut på människorättsområdet inleddes under 2016, bland annat ändringar av lagen mot våld i hemmet, utnämningen av en barnombudsman, en strategi för förbindelser mellan olika etniska grupper och ett beslut i författningsdomstolen om begränsning av häktning i avvaktan på rättegång. Ett annat positivt inslag är att en nationell förebyggande mekanism mot tortyr har återinförts.

⁵⁶ Rådets slutsatser om Republiken Moldavien av den 15 februari 2016

I juli 2016 trädde associeringsavtalet mellan EU och Moldavien i full kraft och tillnärmningen till EU:s lagstiftning inom olika sektorer fortsatte; vid alla bilaterala möten stod rättsstatsprincipen och de mänskliga rättigheterna inklusive arbetstagares rättigheter högt upp på dagordningen. Bland mötena kan nämnas associeringsrådet (mars), underkommittén för frihet, säkerhet och rättvisa (juni) och associeringskommittén (oktober), utskottet för handel och hållbar utveckling (november) samt bilaterala besök på hög nivå, t.ex. premiärminister Pavel Filips besök i Bryssel (mars och oktober) och kommissionär Johannes Hahns besök i Chisinau (september).

Den årliga människorättsdialogen i Bryssel den 8 juni liksom de årliga diskussionerna mellan människorättsexperter i Chisinau den 12 december tillsammans med OSSE, Europarådet och FN gav tillfälle till mer djupgående diskussioner om en rad frågor, bland annat mediefrihet, åtgärder mot tortyr och misshandel, våld i hemmet, barns rättigheter, antidiskriminering, rättigheter för personer som tillhör nationella minoriteter samt religions- och trosfrihet.

EU:s beskickningschefer utfärdade den 15 december 2016 ett lokalt uttalande om mänskliga rättigheter, med fokus på domstolsväsendet och medierna. Under året kommenterade den höga representantens/vice ordförandens talesperson insynen i domstolsförhandlingar och åtal mot domare till följd av undersökningar som gjorts av medierna.

I början av 2016 utvärderade ett EU-finansierat granskningsuppdrag hur väl Moldaviens rättsstatsinstitutioner fungerade. Flera rekommendationer gjordes för avhjälpande av problem på områdena domarkårens oberoende och korruption.

EU-delegationen och företrädare för medlemsstaterna närvarade rutinmässigt vid domstolsförhandlingar i de mest uppmärksammade målen.

Samråden med det civila samhället fortsatte under hela året, särskilt i fråga om människorättsrelaterade händelser. Dessutom publicerade EU-delegationen uttalanden i sociala medier och företrädare för EU-delegationen närvarade regelmässigt vid evenemang som anordnades med anledning av olika internationella dagar (Internationella människorättsdagen, världsdagen mot människohandel, Internationella kvinnodagen).

Under 2016 fortsatte EU att ge finansiellt stöd till projekt som finansieras genom det europeiska grannskapsinstrumentet, det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR) och programmet för det civila samhällets organisationer och lokala myndigheter (CSO-LA).

Tio projekt finansierades, till ett sammanlagt värde av 3,6 miljoner euro. Vissa av projekten fokuserade på insatser mot diskriminering, bland annat åtgärder mot diskriminering och misshandel av barn inom rättsväsendet, diskriminering av romer och diskriminering av hbtqi-personer, och gav stöd till det nationella systemet mot diskriminering. Andra projekt tangerade rättigheter för personer med funktionsnedsättning, förhindrande av tortyr och misshandel, jämställdhet mellan könen, kampen mot våld i hemmet, medierna och stöd till utsatta barn och familjer.

EU-delegationen lanserade också en lokal inbjudan att lämna förslag inom ramen för EIDMR som syftar till att identifiera projekt som gäller valförberedelser, rättegångsövervakning, yttrandefrihet och skydd av rättigheter för personer som tillhör minoriteter.

Medlemsstaterna fortsatte också att finansiera projekt till stöd för det civila samhället som omfattar en rad olika människorättsfrågor.

FN:s andra allmänna återkommande utvärdering genomfördes den 4 november 2016 och 200 rekommendationer utfärdades. Moldavien meddelade att man skulle följa upp 197 av rekommendationerna, men inte de återstående tre, däribland uppmaningen att ratificera den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk som Moldavien undertecknade 2002.

Trots vissa förbättringar av regelverket för finansiering av politiska partier och valkampanjer har vissa av rekommendationerna från internationella observatörer ännu inte följts upp. Det gäller t.ex. de överdrivna restriktionerna för donationer från väljare i utlandet och bristen på lämpliga sanktioner för partisk mediebevakning.

Ukraina

Den allmänna människorättssituationen i Ukraina påverkas kraftigt av konflikten i östra delen av landet och Ryska federationens olagliga annektering av Krimhalvön, som fortfarande utgör allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt. Andra problemområden är diskriminering på olika grunder, säkerheten för journalister, tortyr och misshandel samt skyddet av sårbara grupper. En positiv utveckling som kan nämnas är lagändringar som rör domstolsväsendet.

EU:s prioriteringar är att se till att ansvar utkrävs för alla brott som begåtts under den pågående väpnade konflikten, säkerställa stöd för reformen av rättsstatsinstitutionerna och skydd mot misshandel och tortyr, förespråka en valreform samt främja mediefrihet och mötesfrihet och skydd för rättigheter för personer som tillhör nationella minoriteter.

På Krimhalvön är krimtatarernas situation särskilt oroande, liksom situationen för journalister och andra som öppet motsätter sig den olagliga annekteringen. Verksamheten i mejlis, krimtatarernas självstyrande organ, stämplades som "extremistisk" och förbjöds i april 2016 av Krims s.k. högsta domstol. Beslutet bekräftades av Ryska federationens högsta domstol i september 2016.

I östra Ukraina, i det område som inte kontrolleras av regeringen, har rättsstaten och den allmänna ordningen kollapsat, och det tillståndet består. De allvarligaste fallen av tortyr, misshandel och strafflöshet noteras framför allt i de områden som inte står under den ukrainska regeringens kontroll. Samtidigt har den ukrainska regeringen även kritiserats av internationella övervakningsorgan för påtvingade försvinnanden, godtyckliga frihetsberövanden och misshandel.

EU har uppmanat myndigheterna att anta en långsiktig integrationsstrategi för internflyktingar och att återuppta socialbidrags- och pensionsutbetalningar som avbrutits i avvaktan på verifiering av bostadsort.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller kränkningarna av de mänskliga rättigheterna under demonstrationerna på Självständighetstorget och våldsamheterna i Odessa den 2 maj 2014, men endast ett fåtal förövare har ställts inför rätta. De fysiska angreppen mot journalister och strafflösheten för sådana brott har minskat. Bristande säkerhet för journalister är fortfarande ett problem, delvis på grund av att vissa ukrainska källor publicerar personuppgifter för journalister som har arbetat i de separatistiska områdena. Vissa framsteg har gjorts med reformen av public service-radio/tv.

De nödvändiga lagändringarna omfattar ett förbud mot alla former av diskriminering, däribland diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet, utarbetande av ny arbetslagstiftning och antidiskrimineringslagstiftning samt säkerställande av att den nya utbildningslagen skyddar rättigheterna för personer som tillhör nationella minoriteter.

En av de stora reformerna under 2016 var att parlamentet antog ändringar av författningen om domstolsväsendet och att dessa trädde i kraft. Tillgången till rättslig prövning förbättrades genom en förstärkning av rättshjälpen. Ukraina gjorde också betydande framsteg i kampen mot korruption när det gäller lagstiftning och institutioner, genom att skapa en institutionell ram och lansera ett system med e-deklarationer för offentliga tjänstemän.

Regeringen har antagit en ambitiös nationell strategi och handlingsplan för mänskliga rättigheter, med tydliga tidsfrister och definitioner av ansvarsområden. Tillräckliga resurser för genomförandet av dessa måste säkerställas. Reformen av den civila säkerhetssektorn har fortsatt och EU:s rådgivande uppdrag i Ukraina (EUAM Ukraina) har spelat en avgörande roll när det gäller att stödja de ukrainska myndigheterna i deras ansträngningar att öka respekten för rättsstatsprincipen, höja tjänsternas kvalitet och effektivitet och bygga upp medborgarnas förtroende för polisen och domstolsväsendet.

EU och Ukraina fortsatte sitt gemensamma aktiva engagemang för människorättsfrågor. Den årliga människorättsdialogen hölls i Kiev i juli 2016. Bland annat diskuterades människorättssituationen på Krimhalvön och i de områden i östra Ukraina som inte kontrolleras av regeringen, internflyktingars rättigheter, utredningarna av händelserna på Självständighetstorget och i Odessa, förhindrande av misshandel och tortyr, medielagstiftning och säkerheten för journalister, icke-diskriminering och hbtqi-personers mänskliga rättigheter samt situationen för ukrainska medborgare som sitter olagligt frihetsberövade i Ryssland.

Mänskliga rättigheter har också stått på dagordningen i samband med toppmötet mellan EU och Ukraina, associeringsrådet och associeringskommittén liksom inom ramen för de många besök som gjorts av kommissionärer och tjänstemän som företräder EU:s institutioner och medlemsstater. EU-delegationen i Kiev har regelbundet fört en dialog med de ukrainska myndigheterna, bl.a. med det ukrainska parlamentets ombudsman för de mänskliga rättigheterna.

EU har fört en kontinuerlig dialog med människorättsorganisationer i både Ukraina och Bryssel, bl.a. hölls flera samråd inför människorättsdialogen. Delegationen har organiserat flera evenemang, t.ex. tillsammans med Ukrainas parlament om jämställdhet och tillsammans med ombudsmannen på människorättsdagen.

Den höga representanten/vice ordföranden och hennes talesperson har gjort flera uttalanden där de begärt att ukrainska medborgare som olagligen hålls frihetsberövade i Ryssland ska släppas fria, däribland Nadija Savtjenko, som slutligen släpptes. EU-delegationen i Moskva har närvarat vid många domstolsförhandlingar. Talespersonen för den höga representanten/vice ordföranden uppmärksammade också i offentliga uttalanden situationen för krimtatarerna, bl.a. förbudet mot mejlis verksamhet och behandlingen av dess ledare Ilmi Umerov.

EU fortsatte att stödja det ukrainska civila samhället och ukrainska människorättsförsvarare i deras arbete för politiska, medborgerliga, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och demokratisering genom det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR) och programmet för stöd till det ukrainska civila samhället som finansieras genom det europeiska grannskapsinstrumentet. För närvarande använder EU dessa instrument för att stödja sammanlagt 15 projekt till ett värde av 9,74 miljoner euro på människorätts- och demokratiområdet, t.ex. internflyktingars rättigheter, stärkandet av oberoende medier och det civila samhällets roll i reformprocessen. En ny förslagsinfordran gick ut i november. Genom instrumentet som bidrar till stabilitet och fred stöder EU bl.a. det arbete som görs av FN:s övervakningsuppdrag för mänskliga rättigheter i Ukraina.

Ukraina har ratificerat de flesta av de viktigaste människorättsinstrumenten och samarbetet i detta avseende går bra. Författningsändringarna om domstolsväsendet som antogs under sommaren kommer också att göra det möjligt att ratificera Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen, även om det kan ske först efter en treårig övergångsperiod. Ukraina har avgett två förklaringar om att landet godtar Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion på Ukrainas territorium sedan november 2013. Ukraina har undertecknat Istanbulkonventionen om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, men parlamentet ratificerade den inte under 2016.

FN:s underkommitté för förebyggande av tortyr besökte Ukraina i maj och fortsatte sitt besök i september, efter att ha avbrutit det på grund av att man nekades tillträde till alla fängelser.

Med hänvisning till konsekvenserna av den pågående konflikten har Ukraina tillkännagett undantag från vissa av sina skyldigheter enligt den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och enligt Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Landet har åtagit sig att inrätta en mekanism för periodisk oberoende översyn från parlamentets sida av dessa undantag.

I samband med den pågående väpnade konflikten i östra Ukraina och på den olagligt annekterade Krimhalvön måste mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt respekteras av alla parter. Internationella människorättsaktörer måste få fullständigt, fritt och obegränsat tillträde till hela Ukrainas territorium, även Krim och Sevastopol. Den nationella strategin och handlingsplanen för mänskliga rättigheter utgör övergripande och noggrant utarbetade verktyg. Man måste se till att det finns tillräckliga resurser för att kunna genomföra dem.

Arabrepubliken Egypten

Egypten kämpar för att, i en onekligen mycket svår omgivning som präglas av terrorism, allvarliga sociala och ekonomiska svårigheter och regionala kriser, komma vidare med den övergång till demokrati som inleddes med att president Hosni Mubarak avsattes 2011. Framsteg på området mänskliga rättigheter och grundläggande friheter är dock alltjämt en utmaning.

Med utgångspunkt i övertygelsen om att mötes- och yttrandefrihet, rättssäkerhet, människorättsförsvare/människorättsorganisationer och icke-diskriminering är grundläggande för god samhällsstyrning och långsiktig stabilitet är de centrala områdena för EU i Egypten respekt för rättsstatsprincipen, rättsäkerhet, utredning av övergrepp, utrymme och tolerans för det civila samhället samt avskaffande av diskriminering på grund av bl.a. kön, ålder eller religiös övertygelse.

Godtyckliga arresteringar och långvariga häktningar enligt den kontroversiella protestlagen från 2013 är fortfarande en källa till oro. Samma sak gäller de pågående överföringarna av civila till militärdomstolar och massrättegångarna och dödsdomarna. Domarna mot demonstranter och aktivister och det allt större trycket mot journalister, kulturorganisationer, forskare och människorättsförsvare/människorättsorganisationer, som inte bara tar sig uttryck i reseförbud utan även i gripanden och frihetsberövanden, är också oroande. Dessutom fortsätter regelbundna rapporter att inkomma om tortyr, påtvingade försvinnanden, dåliga fängelseförhållanden och polisens användning av övervåld. Stränga straff döms alltjämt ut för förtal av religion, och förtrycket av hbtqi-personer fortsätter liksom det utbredda sexuella och könsrelaterade våldet (med vissa framsteg i och med att en ny lag antagits) och bruket av barnarbete.

Ett steg i rätt riktning är valet av ett nytt representanthus, med en människorättskommitté, liksom de fall där ansvar utkrävts av poliser som begått övergrepp, ibland genom åtal som i vissa fall lett till fängelsestraff. En kraftfullare politik för skydd av religiösa minoriteter, särskilt kristna, och för kvinnors rättigheter, bland annat mot kvinnlig könsstympning, är också en välkommen förbättring.

Aktuella människorättsfrågor togs upp på hög nivå under hela året av delegationschefen/chargé d'affaires och i samband med besök på hög nivå från högkvarteren (den höga representanten/vice ordföranden, Europaparlamentsledamöter, Kusp, EU:s samordnare för kampen mot terrorism och kommissionärer). Regelbundna möten hölls mellan EU-delegationen och utrikesministeriets enhet för mänskliga rättigheter och sociala frågor, där delegationen tog upp aktuella människorättsfrågor och förhörde sig om särskilt problematiska fall, däribland frihetsberövanden av människorättsförsvarare, den rättsliga situationen för människorättsorganisationer under tryck och det nya lagförslaget om icke-statliga organisationer, som parlamentet antog i november 2016. Underkommittén EU–Egypten höll ett möte om migration och sociala och konsulära frågor den 21 januari. Mötet om sociala frågor utgjorde ett tillfälle för EU att ta upp frågor om rättigheter för kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning och andra missgynnade samhällsgrupper.

EU har upprepade gånger uttryckt oro genom uttalanden och formella och informella åtgärder för att uppmana de egyptiska myndigheterna att tillåta civilsamhällets organisationer och människorättsförsvarare att verka oberoende, utan rädsla för hot.

Under EU-besök på hög nivå organiserade EU-delegationen möten med framträdande människorättsorganisationer/människorättsförsvarare för att diskutera människorättssituationen i landet i allmänhet och situationen för civilsamhället i synnerhet.

EU träffade regelbundet människorättsförsvarare för att diskutera relevanta människorättsfrågor. EU:s informella grupp för mänskliga rättigheter höll möten varje månad och diskuterade utvecklingen av mänskliga rättigheter och problem i detta sammanhang. Människorättsförsvarare, medlemmar av det nationella människorättsrådet, parlamentsledamöter och andra relevanta samtalspartner på människorättsområdet bjöds in som gästtalare. EU-delegationen och EU:s medlemsstater övervakade aktuella rättsfall ur ett människorättsperspektiv.

Talespersonen för den höga representanten/vice ordföranden gjorde sammanlagt fyra uttalanden där oro uttrycktes över människorättssituationen i Egypten, införandet av reseförbud, frysningar av tillgångar, kallelser till människorättsförsvarare att inställa sig inför rätta samt åtal mot tre av journalistförbundets ledare, som följdes av tvååriga fängelsestraff.

Den 8 mars antog Europaparlamentet en icke-bindande resolution⁵⁷ där man rekommenderade att militärt bistånd och stöd till Egypten som används för internt förtryck avbryts, mot bakgrund av bortförandet, tortyren av och mordet på den italienska doktoranden Giulio Regeni i Kairo, och där man också underströk att det inte var någon isolerad händelse, utan att det förekommit tortyr, dödsfall i häkten och påtvingade försvinnanden över hela Egypten under senare år.

EU gick vidare med att nämna Egypten i sitt uttalande inom ramen för punkt 4 i människorättsrådet och gav uttryck för allvarliga farhågor för människorättssituationen.

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som stöder mänskliga rättigheter inom ramen för ett antal olika instrument (EIDMR, DCI-NSA⁵⁸, CSO-LA⁵⁹, faciliteten för det civila samhället, EGPI – övergripande anslag och EGPI – bilaterala anslag).

EU-delegationen i Kairo förvaltar för närvarande 67 bidrag på människorättsområdet (27 miljoner euro). De EU-finansierade projekten bidrar direkt till att främja och skydda medborgerliga, politiska, sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter. Verksamheterna är inriktade på bekämpning av alla former av diskriminering (på grund av kön, religion och kultur), kvinnlig könsstympning och människohandel. De förstärker också kvinnors rättigheter, barns rättigheter, migranternas rättigheter, rättigheter för personer med funktionsnedsättning, tillgången till rättslig prövning, tillgången till kultur, kulturell mångfald och lokalt styre.

Genom det regionala utvecklings- och skyddsprogrammet stöder EU FN:s flyktingkommissariats arbete för att säkerställa att internflyktingar i Egypten får internationellt skydd genom att stärka kapaciteten för registrering, fastställande av flyktingstatus och hantering av vidarebosättning och genom att förbättra mottagandet, inklusive vid förvarsenheter.

⁵⁷ Europaparlamentets resolution av den 10 mars 2016 om Egypten, särskilt fallet med Giulio Regeni (2016/2608(RSP))

⁵⁸ Finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete – icke-statliga aktörer

⁵⁹ Programmet för det civila samhällets organisationer och lokala myndigheter

2016 antogs EU:s andra handlingsplan för jämställdhet (2016–2020). På nationell nivå omsattes den i en ram för genomförande och övervakning för Egypten, som EU och medlemsstaterna utvecklat gemensamt. Ramen fokuserar på utvalda mål när det gäller kvinnors egenmakt och jämställdhet, som ska uppnås genom politisk dialog, ekonomiskt stöd och andra medel, t.ex. forskning. En första rapport om landets genomförande av den andra handlingsplanen för jämställdhet överlämnades till högkvarteren i november 2016, med en redogörelse för hur man planerar att uppnå ett institutionellt kulturskifte i riktning mot jämställdhet och ökad egenmakt för kvinnor.

Betydande förbättringar krävs när det gäller sådana grundläggande friheter som mötesfriheten, yttrandefriheten och föreningsfriheten, bland annat bör man under alla omständigheter garantera rörelsefriheten och föreningsfriheten för människorättsförsvarare, upphäva frysningarna av tillgångar och sätta stopp för alla former av trakasserier – också inom rättsväsendet – av människorättsförsvarare och organisationer i Egypten. Vidare behöver befintlig lagstiftning förbättras och ny lagstiftning antas, inbegripet en ny lag om icke-statliga organisationer och en uppsättning lagar om mötesfriheten som överensstämmer med den egyptiska konstitutionen och internationella normer.

Staten Israel

Den övergripande situationen i Israel kännetecknades av respekt för ett demokratiskt styre och respekt för rättsstatsprincipen. De israeliska medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter skyddades i allmänhet även om minoriteter, och i synnerhet arabiska israeler, inte obehindrat kunde åtnjuta alla sina medborgerliga rättigheter. Under utvärderingsperioden genomfördes ett antal potentiellt odemokratiska åtgärder på lagstiftningsområdet, inbegripet en minskning av utrymmet för det civila samhället i offentligheten. Människorättssituationen var fortsatt svår i det palestinska territoriet, där Israel har ett särskilt ansvar som härrör från dess roll som ockupationsmakt.

Målen inom ramen för EU:s förbindelser med Israel är inriktade på minoriteternas och sårbara befolkningsgruppers situation, bevarandet av demokratiska värden och Israels ansvar i egenskap av ockupationsmakt, inbegripet när det gäller barn och väpnade konflikter.

Den arabiska minoriteten och beduinminoriteten fortsatte att stöta på svårigheter vid utövandet av sina grundläggande ekonomiska och sociala rättigheter. Högsta domstolen fastställde ett beslut som möjliggjorde rivning av beduinbyarna Umm al-Hiran och Atir, som regeringen planerade att ersätta med judiska bosättningar och en statsskog. Knesset antog den så kallade lagen om uteslutning som gör det möjligt att avsätta en vald ledamot av Knesset genom ett beslut av en majoritet på $\frac{3}{4}$ av ledamöterna. Lagen åsyftar huvudsakligen arabiska ledamöter i Knesset och möjliga grunder för uteslutning är vålds- och rashets samt stöd för en väpnad konflikt mot Israel.

Israel fortsatte att genomföra en policy för förebyggande och avvärjande gentemot irreguljära migranter och asylsökande. Israel fortsatte att uppmana de omkring 40 000 irreguljära migranter som för närvarande vistas i landet att flytta till tredjeländer, inklusive Rwanda och Uganda. Det nya regelverket, som ännu inte har genomförts, innebär en risk för frihetsberövande på obestämd tid för dem som vägrar lämna landet efter avslag på asylansökan.

I juli antogs en lag om krav på öppenhet och insyn avseende parter som stöds av utländska statliga organ (The Transparency Requirements for Parties Supported by Foreign State Entities Law), som innehåller föreskrifter om att icke-statliga organisationer som mottar mer än hälften av sin finansiering från utländska regeringar ska rapportera om detta varje år till registret över icke-statliga organisationer, där en förteckning över dessa icke-statliga organisationer offentliggörs. Enligt lagen får de icke-statliga organisationerna också en skyldighet att särskilt redovisa detta förhållande i sina officiella publikationer tillsammans med namnen på de länder som bidrar. Kravet på att icke-statliga organisationer ska identifiera utländska givare tillämpas inte när det gäller privat finansiering från utlandet.

109 palestinier och 17 israeler (eller civila utlänningar) dödades förra året på det ockuperade palestinska territoriet (östra Jerusalem, Västbanken och Gazaremsan). Det stora antalet dödsoffer bland palestinerna väckte farhågor om att de israeliska säkerhetsstyrkorna använder övervåld. I mars sköt en israelisk soldat en palestinsk angripare som redan låg stilla på marken, soldaten ställdes senare inför rätta i en israelisk militärdomstol. Antalet administrativt frihetsberövade steg från 584 i december 2015 till 644 i augusti 2016. Flera palestinier i administrativt förvar hungerstrejkade och vissa uppmärksammade fall avslutades efter det att uppgörelser förefaller ha träffats med de israeliska myndigheterna om att frihetsberövandena inte skulle förlängas. Undantag i den israeliska ungdomslagen tillämpades rutinmässigt på minderåriga från östra Jerusalem som anklagades för säkerhetsrelaterade brott, vilket innebar att deras rättsliga behandling de facto liknade den som gäller enligt Israels militärlagar och praxis som tillämpas på Västbanken. Israel fortsatte bedriva sin politik med bestraffningsrivningar av hem som tillhör palestinska angripare i östra Jerusalem och på Västbanken. Den humanitära situationen i Gaza är fortfarande ytterst bekymmersam och även om restriktionerna för förflyttningar till och från Gaza lättades avsevärt efter konflikten 2014 förblev de ytterst omfattande. Gazas BNP i fasta priser har minskat med nästan en tredjedel de senaste 20 åren och arbetslösheten har nått 43 % trots åtgärder som beviljandet av tillstånd att exportera produkter från Gaza till Israel och Västbanken för första gången sedan 2007.

Under 2016 inleddes regeringens femårsplan som syftar till att förbättra den ekonomiska och sociala integreringen av Israels arabiska medborgare (2,4 miljarder euro i ny finansiering och 1,3 miljarder euro inom ramen för befintliga projekt). Knesset röstade för att frihetsberövandet av asylsökande ska begränsas till högst 12 månader. Israel upphörde med sin politik att inte lämna ut kvarlevor efter palestinska attentatsmän från östra Jerusalem (utom vid samröre med Hamas). De sista kvarlevorna lämnades ut i september 2016.

EU fortsatte att delta i olika slags diskussioner om mänskliga rättigheter och demokrati med Israel. Vid det årliga mötet i underkommittén för politisk dialog diskuterades människorättssituationen på Västbanken och i Gaza. Den informella arbetsgruppen för de mänskliga rättigheterna tog upp människorättssituationen i Israel, inbegripet situationen för minoriteter, förhållandena i häkten och fängelser inklusive för minderåriga, föreningsfrihet och ansvarsskyldigheten för säkerhetsstyrkor och tjänstemän inom brottsbekämpningen. Den informella arbetsgruppen om internationella organisationer diskuterade den kommande sessionen i FN:s generalförsamling, generalförsamlingens resolutioner, kvinnokommissionen, Världshälsoförsamlingen, Unesco, Unea, reformen av FN, det kommande valet av en ny generalsekreterare för FN, målen för hållbar utveckling, FN:s ramkonvention om klimatförändringar samt fredsbevarande insatser. Underkommittén för migration, hälsa och sociala frågor tog upp irreguljär migration och Israels asylpolitik. Seminariet mellan EU och Israel om kampen mot rasism, främlingsfientlighet och antisemitism gav tillfälle att diskutera och utbyta politiska idéer och konkreta strategier för att ta itu med dessa utmaningar.

EU upprätthöll en dialog med det civila samhällets organisationer genom regelbundna samråd och informationsmöten. EU-delegationen stod värd för ett samråd med 18 civilsamhällesorganisationer inför mötena i den informella arbetsgruppen för de mänskliga rättigheterna och underkommittén för politisk dialog. Delegationen ägnade sig regelbundet åt offentlig diplomati med inriktning på människorättsfrågor, däribland tal och deltagande i evenemang. Under Ramadan bjöd delegationen företrädare för i första hand det arabiska samfundet på en Iftar-middag på residenset. I samband med Internationella dagen för avskaffande av våld mot kvinnor i november hölls också ett informationsevenemang på residenset för att lyfta fram EU:s förnyade engagemang för avskaffandet av våld mot kvinnor och flickor. Människorättsdagen uppmärksammades genom ett särskilt evenemang om skydd av åsikts- och yttrandefriheten, som anordnades i samarbete med The Minerva Centre for Human Rights vid Hebrew University of Jerusalem. FN:s särskilda rapportör för främjandet och skyddet av rätten till åsikts- och yttrandefrihet, David Kaye, var huvudtalare vid evenemanget.

Inom ramen för EIDMR-programmet gav EU stöd till utarbetandet av flera politiska rapporter som distribuerades genom politiska informationsmöten eller förelades relevanta FN-organ av stödmottagarna. Till exempel utarbetades en skuggrapport för Kommittén för avskaffande av diskriminering av kvinnor av Rackman Centre på universitetet Bar Ilan. En skuggrapport utarbetades också och förelades FN:s kommitté mot tortyr inför dess femte utvärdering av Israel. Bland insatserna inom andra EU-finansierade projekt kan nämnas två informationsmöten med Yesh Din, varav det ena handlade om organisationens nya ståndpunktsdokument som beskrev "det tysta antagandet av Levy-rapporten" om retroaktivt godkännande av olagligen uppförda bosättningar på Västbanken.

Genomförandet av landstrategin för mänskliga rättigheter och demokrati fortsatte inom ramen för de lokala subkluster för mänskliga rättigheter som består av EU-delegationen och representanter för medlemsstaten och som fokuserar på viktiga prioriteringar. Detta möjliggjorde bättre samarbete och arbetsfördelning mellan ambassaderna och delegationen i människorättsfrågor, i syfte att stärka budskapen vid kontakter med de israeliska myndigheterna.

EU fortsatte att tillhandahålla finansiellt stöd till projekt som finansieras genom EIDMR. Under 2016 pågick 28 EIDMR-projekt. Någon inbjudan att lämna förslag offentliggjordes inte eftersom man ämnar samla budgetanslagen för 2016 och 2017 (2,5 miljoner euro) i en enda ansökningsomgång som kommer att inledas i början av 2017. Pågående projekt inriktades på att stärka en gynnsam miljö för det civila samhällets organisationer och främja mänskliga rättigheter, främja utsatta grupper och minoriteters rättigheter i Israel samt förbättra respekten för internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter i det ockuperade palestinska territoriet, inklusive barns rättigheter i väpnade konflikter.

FN:s kommitté mot tortyr genomförde sin femte periodiska utvärdering av Israel den 3–4 maj. Israel upprepade sin beredskap att införliva definitionen av tortyr i israelisk lagstiftning. Den icke-statliga organisationen PCATI (Public Committee Against Torture in Israel) välkomnade uttalandet men uttryckte också oro över den utdragna processen med utarbetandet av lagstiftningen; hittills har definitionen inte införlivats och regeringen har heller inte gjort några tidsmässiga åtaganden i detta avseende.

Det senaste besöket av en särskild FN-rapportör med tematiskt ansvar var besöket av FN:s särskilda rapportör om våld mot kvinnor (den 12–22 september 2016). Israel har vägrat att samarbeta med de särskilda rapportörerna när det gäller människorättssituationen i det ockuperade palestinska territoriet. Den särskilda rapportören Makarim Wibisono avgick i januari och framförde då klagomål om att Israel aldrig beviljat honom tillträde till det ockuperade palestinska territoriet.

Det finns utrymme för att uttryckligen integrera principen om icke-diskriminering och jämlikhet i Israels grundlagar. EU kommer att fortsätta att uppmana Israel att utfärda en stående inbjudan till FN:s alla särskilda förfarandemekanismer.

Den palestinska myndigheten (det ockuperade palestinska territoriet)

Inledande anmärkning: En åtskillnad måste göras mellan den palestinska myndighetens ansvar och det ansvar som ankommer på Israel i dess egenskap av ockupationsmakt. Denna rapport avser den palestinska myndighetens ansvar på Västbanken och ansvaret för de facto-myndigheterna i Gaza (även om regeringen i Ramallah formellt också ansvarar för Gaza).

Under 2016 skedde varken några större förändringar eller kraftiga försämringar av den allmänna människorättssituationen i det ockuperade palestinska territoriet. Vissa framsteg kunde iakttas när det gäller rättsstatsprincipen, såsom antagandet av lagen om skydd av minderåriga. Allmänna val borde ha hållits i det ockuperade palestinska territoriet för länge sedan (det senaste valet ägde rum 2006). Mandaten för presidenten och parlamentet har löpt ut. De lokala val som hade planerats till den 8 oktober sköts upp. Respekten för yttrandefriheten, mötesfriheten och mediefriheten har inte förbättrats; dessa friheter utsattes för ett ökat tryck på grund av trakasserier, hot och ibland godtyckliga gripanden av journalister. 21 dödsdomar avkunnades i Gaza, men ingen på Västbanken tack vare ett moratorium.

På det hela taget är grundläggande friheter och mänskliga rättigheter stadfästa i Palestinas grundlag, men det finns ofta inga garantier för att de upprätthålls i praktiken.

EU:s prioritering är fortsatt kapacitetsuppbyggnad av den palestinska myndigheten och ökad medvetenhet bland befolkningen. Detta omfattar styrningsreformer inom säkerhetssektorn och de rättsliga institutionerna. En annan prioritering är att stärka det civila samhällets organisationer och öka medborgardeltagandet i det politiska livet. Den nya europeiska gemensamma strategin för (finansiellt) stöd, som utvecklades under 2016 i nära samarbete med den palestinska myndigheten återspeglar dessa mål för den kommande fyraårsperioden. Rådgivande stöd har också lämnats av EU:s GSFP-uppdrag och Eupol Copps på områdena säkerhet och rättvisa och dessa insatser kommer att fortsätta.

Det finns flera olika problem, särskilt på områdena jämställdhet, våld mot kvinnor (i hemmet) och diskriminering av hbtqi-personer. Personer med funktionsnedsättning drabbas fortfarande av social utestängning. Godtyckliga frihetsberövanden är fortfarande ett problem. Det inkom regelbundna rapporter om tortyr och misshandel i häkten och fängelser. I Gaza var yttrandefriheten fortsatt under hårt tryck och journalister attackerades. Korruptionsanklagelser är vanligt förekommande. Vissa framsteg kan noteras i fråga om rättsstatsprincipen, men risken för brister i fråga om rättsväsendets oberoende, ansvarighet och transparens är fortfarande problematisk, bl.a. på grund av myndigheternas inblandning i domstolsväsendets arbete. Vidare gjordes under 2016 få eller inga framsteg när det gäller de sedan länge välbehövliga reformerna av den rättsliga och institutionella ramen för att garantera en effektiv samhällsstyrning, interinstitutionellt samarbete och iakttagande av internationella förpliktelser i fråga om mänskliga rättigheter. I synnerhet har man ännu inte genomfört ändringen av lagen om rättsliga myndigheter för att klargöra roller, ansvarsområden och uppdrag för rättsväsendets institutioner. Detta förtydligande är särskilt viktigt för förvaltningen av domstolarna. Polislagen har ännu inte antagits på grund av den pågående debatten om polisverksamhetens civila karaktär och därmed förbunden jurisdiktion. Presidentens utnämning av högsta författningsdomstolen ägde rum utan samråd med politiska rörelser eller civilsamhällesorganisationer. Tydligt fastställda och vederbörligen offentliggjorda rättsliga förfaranden avseende domstolen saknas. Utkastet till en strategi för säkerhetssektorn för perioden 2017–2022 har ännu inte antagits.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller den bredare allmänhetens deltagande i utarbetandet av lagar och andra rättsliga initiativ. Det är dock inte alla initiativ som är föremål för allmänhetens deltagande och civilsamhällesorganisationers medverkan.

Vissa förbättringar noterades när det gäller rättsstatsprincipen, såsom antagandet av lagen om skydd av minderåriga. Dessutom bör utarbetandet och antagandet av den nationella politiska dagordningen, där åtgärder och mål tydligt struktureras, fungera som ett lämpligt styrverktyg för att förbättra lagstiftningsarbetet och dess genomförande.

EU fortsatte att diskutera mänskliga rättigheter och demokrati med den palestinska myndigheten. Sådant arbete kunde inte genomföras med Hamas de facto-myndigheter i Gaza på grund av EU:s policy om undvikande av kontakter. Mänskliga rättigheter och demokratifrågor diskuterades vid mötet i gemensamma kommittén EU–Palestinska befrielseorganisationen (PLO) i juni som föregicks av mötet i underkommittén för mänskliga rättigheter, god samhällsstyrning och rättsstatsprincipen i mars. De mest kritiska frågorna togs också upp av den höga representanten/vice ordföranden vid ett möte med president Mahmud Abbas i Bryssel i juni. EU-representationens kontor i Jerusalem utförde ett stort antal åtgärder på lokal nivå, såsom lokala uttalanden, besök på plats och närvaro vid domstolsförhandlingar samt formella och informella åtgärder. Angelägna frågor togs upp vid regelbundna möten med de palestinska motparterna. EU-representationen samarbetade med organisationer i det civila samhället för att få information och förklara och främja EU:s ståndpunkt. Det är inte lätt att mäta effekten av alla dessa åtgärder, men de har utan tvekan bidragit till att mänskliga rättigheter och demokratifrågor tagit plats i det offentliga rummet och därmed till att palestiniernas medvetenhet har ökat. EU har stött inrättandet av enheter för mänskliga rättigheter och jämställdhet inom de viktigaste ministerierna, såsom inrikesministeriet och justitieministeriet.

Genom en lång rad åtgärder, framför allt på lokal nivå, gav EU stöd till människorättsförsvarare i samband med israeliska styrkors gripanden av palestinier, oavsett om det rör sig om regelrätta häktningar eller administrativa frihetsberövanden, som även omfattar barn mellan 12 och 18 år och beduinsamhällen. Ett flertal möten hölls både i Bryssel och på Västbanken för att stödja civilsamhällesorganisationer som arbetar för mänskliga rättigheter. Eupol Copps höll många ad hoc-möten med olika civilsamhällesorganisationer för mänskliga rättigheter.

Under 2016 fortsatte EU att ge finansiellt stöd till projekt som finansieras genom det europeiska grannskapsinstrumentet, närmare bestämt genom stöd till alla berörda myndigheter via direktstödsmekanismen Pegase (palestinsk-europeisk mekanism för förvaltning av socio-ekonomiskt bistånd), instrumentet som bidrar till stabilitet och fred och GSFP-medel (för Eupol Copps). EU-finansieringen av humanitära biståndsprojekt fullbordade listan över de många olika insatserna.

Genom Pegase-mekanismen har kontinuerlig finansiering säkerställts för insatser som utförs av den palestinska myndigheten med avseende på bland annat mänskliga rättigheter och demokrati, däribland rättsstatsprincipen (sammanlagda anslag för Pegase under 2016: 155 miljoner euro, varav endast en del kan hänföras direkt till verksamhet för mänskliga rättigheter och demokrati). För samhällsstyrning tillgängliggjordes ett belopp på 8,1 miljoner euro: 9,17 miljoner euro för Eupol Copps och 3 miljoner euro för instrumentet som bidrar till stabilitet och fred. Ur ett samlat perspektiv är ett av de positiva resultaten att regeringen utarbetat och antagit en nationell politisk dagordning. Finansieringen understödde kapacitetsuppbyggnad och bidragen främjade civilsamhällesorganisationers arbete.

Under 2014 undertecknade president Mahmud Abbas anslutningsinstrument till 55 internationella människorättsfördrag, humanitära fördrag samt diplomatiska fördrag, utan reservationer. PLO undertecknade, i egenskap av medlem i Islamiska samarbetsorganisationen, Kairoförklaringen om mänskliga rättigheter och, i egenskap av medlem i Arabförbundet, Arabiska stadgan om mänskliga rättigheter. Flera FN-organ arbetar med människorättsfrågor i det ockuperade palestinska territoriet.

Trots anslutningen till FN:s tortyrkonvention i mars 2014 och presidentens dekret från maj 2013, där de palestinska myndigheternas åtagande om förbud mot alla former av tortyr bekräftades, har de regelbundna klagomålen om tortyr och misshandel i häkten och fängelser både i Gaza och på Västbanken fortsatt.

Utmaningar för ytterligare framsteg kan uppstå om den allmänna politiska situationen försämras och den palestinska myndighetens relativa stabilitet försvagas. Detta skulle kunna inträffa om dödläget i förverkligandet av en tvåstatslösning fortsätter, i synnerhet om Israels bosättningsverksamhet fortsätter att öka, som under 2016.

Hashemitiska konungariket Jordanien

Under 2016 kunde flera positiva utvecklingstendenser konstateras i frågor som rör demokrati och rättsstatsprincipen. Dessa positiva steg får dock inte överskugga den fortsatta inskränkningen av utrymmet för yttrandefriheten och föreningsfriheten i landet, som följer av Jordaniens svar på de ökade säkerhetsutmaningarna.

EU:s prioriteringar för 2016 var centrerade kring fyra huvudpunkter: demokratistöd i samband med parlamentsvalet, stöd till föreningsfrihet, civilsamhället och yttrandefrihet med anledning av den försämrade säkerhetssituationen, delaktighet och stöd för syriska flyktingars rättigheter.

Den förvärrade säkerhetssituationen i regionen som helhet liksom i Jordanien fick myndigheterna att stärka säkerhetsaspekterna av det politiska beslutsfattandet ännu mer. Jordanien tog allt oftare till beslut om munkavle på medierna och andra restriktiva åtgärder för att undvika rapportering om känsliga frågor, bland annat om försvarsmaktens och kungafamiljens roll. Samtidigt sattes mötes- och föreningsfriheten under press och kontrollerna av det civila samhället skärptes.

I september 2016 hölls parlamentsval. Trots några enstaka fristående incidenter var inhemska och internationella observatörer nöjda med hur valen hade skötts. Trots ändringar som syftar till att uppmuntra partipolitik tycks familjeband och lokala samhällsband fortfarande vara de viktigaste faktorerna när man röstar. Som en följd av detta utgör valresultatet endast ett litet steg i riktning mot målet om ett partibaserat parlament. EU:s valobservatörsuppdrag bedömde valen som "välorganiserade, öppna och fredliga".

När det gäller domstolsväsendet vidtogs vissa positiva åtgärder, t.ex. en minskad tillämpning av fängelsestraff och frihetsberövanden före rättegång i utkastet till straff- och processrättslagen, en uppdatering av lagen om korruptionsbekämpning genom tillägg av brott och ett bättre skydd för vittnen och uppgiftslämnare samt inrättandet av ett kungligt råd för reformen av rättsväsendet. Kungen lade också fram ett diskussionsunderlag om rättsstatsprincipen och civilstaten, med en färdplan för hur man ska uppnå den önskade civilstaten där lagen gäller för alla. Slutligen offentliggjorde myndigheterna en omfattande nationell plan för mänskliga rättigheter för perioden 2016–2025 som följdes av en genomförandeplan från justitieministeriet.

I mars 2016 anordnade EU:s delegation rundabordssamtal för att diskutera jämställdhetsfrågor med civilsamhällesorganisationer och medlemsstaterna.

Fem EU-prioriteringar fastställdes för de kommande åren: åsikts- och yttrandefrihet; rättsstatsprincipen och tortyr; dödsstraffet, kvinnor och jämställdhet samt civilsamhället och mötes- och föreningsfriheten.

EU fortsatte att i olika forum diskutera mänskliga rättigheter och demokratifrågor med Jordanien, bland annat i associeringskommittén (juli 2016) och underkommittén för mänskliga rättigheter (oktober 2016). EU betonade att det bästa motgiftet mot radikaliserings är ett öppet samhälle där mänskliga rättigheter och grundläggande friheter respekteras.

Vad gäller dödsstraffet gjorde EU en démarche i november och efterlyste ett återinförande av moratoriet. Trots att justitieministern sade sig vara villig att i högre grad anpassa frågan om dödsstraffet till internationella normer dömde domstolar i Jordanien två brottslingar till döden.

I december 2016 antog associeringsrådet EU-Jordanien prioriteringarna för partnerskapet och den därtill fogade pakten. En av de tre prioriteringarna är stärkande av demokratiska styrelseformer, rättsstatsprincipen och de mänskliga rättigheterna.

Samma månad gav EU och ett antal medlemsstater stöd till Karama Human Rights Film Festival och relaterade aktiviteter. I linje med kampanjen #EU4HumanRights producerade EU-delegationen ett antal videor som berör vissa av de människorättsliga prioriteringar som fastställts för Jordanien.

Under hela året gav EU ett betydande stöd till syriska flyktingar i Jordanien. Alla EU:s lokala samordningsgrupper diskuterade regelbundet situationen för syriska flyktingar och framför allt för dem som blivit strandsatta i "ingenmanslandet" mellan Jordanien och den syriska gränsen. Inläggen handlade också om säkerhetsläget i ingenmanslandet för att göra det möjligt för partner att återuppta humanitära hjälpinsatser. Arbetsgruppen för de mänskliga rättigheterna fick uppdaterad information om migrerande arbetstagares, och särskilt syriers, rättigheter mot bakgrund av pakten mellan EU och Jordanien. Fokus låg på de syriska flyktingarnas problem med att få arbetstillstånd och de åtgärder som Jordanien bör genomföra för att uppfylla åtagandena i pakten mellan EU och Jordanien (skapande av 100 000 arbetstillfällen före utgången av 2018) och fullt ut utnyttja de möjligheter som erbjuds genom den förenkling av ursprungsreglerna som beslutades i juli 2016.

Avslutningsvis valdes Jordanien, mot bakgrund av den betydelse som EU tillmäter landets engagemang för att främja religiös mångfald, ut som första uppdrag för det nyutsedda särskilda sändebudet för främjande av religions- och trosfriheten Ján Figel. Det särskilda sändebudet besökte landet i oktober och bekräftade att EU är berett att stödja Jordanien för att bekämpa religiös extremism och stärka Jordaniens traditionella roll som förkämpe för fredlig islam samt harmonisk samexistens med kristna och andra religiösa och etniska grupper.

Under 2016 fortsatte EU att ge finansiellt stöd till projekt som finansieras genom det europeiska grannskapsinstrumentet, det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR) och instrumentet som bidrar till stabilitet och fred.

Under 2016 ingicks avtal om 16 projekt (inklusive ett valobservatörsuppdrag) med inriktning på att stärka kapaciteten hos det civila samhället och medierna samt det nationella centrumet för mänskliga rättigheter, stödja demokratisk samhällsstyrning, stärka skyddet av barn och främja kvinnors egenmakt.

Jordanien är part i ett stort antal internationella människorättskonventioner. Landet är inte part i konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden, den internationella konventionen om skydd för alla migrerande arbetare och deras familjemedlemmar eller det andra fakultativa protokollet till den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter syftande till dödsstraffets avskaffande.

Den omständigheten att terrorismrelaterade fall avgörs av statssäkerhetsdomstolen ger anledning till oro när det gäller rätten till en rättvis rättegång. Fall av tortyr och misshandel inom polisen och vid statliga säkerhetsanläggningar rapporteras fortfarande av människorättsförsvarare och icke-statliga organisationer. Dessutom har Jordaniens rankning i Världsekonomiska forumets globala index om klyftan mellan könen fortsatt att falla de senaste åren (140 av 145).

Republiken Libanon

Trots det långa institutionella dödläget (som avslutades med att Michel Aoun valdes till president den 31 oktober 2016) och de allvarliga konsekvenser som Syreinkrisen orsakat Libanon kan viss positiv utveckling skönjas när det gäller skyddet av de mänskliga rättigheterna; bland annat har en nationell kommission för mänskliga rättigheter inrättats och kommunalval har genomförts med framgång. I den nya pakten mellan EU och Libanon förbinder sig Libanon att förbättra flyktingarnas levnadsvillkor. Libanons resultat i detta hänseende är emellertid blandade och landet har inte alltid uppfyllt nödvändiga internationella skyddsnormer. Till exempel har många flyktingar hamnat i en irreguljär situation på grund av de oöverkomliga avgifterna för uppehållstillstånd på 200 US-dollar. Dessutom har ett antal domstolsärenden anhängiggjorts med åberopande av lagen om förtal, vilket tycks syfta till att undergräva yttrandefriheten; och särskilt oroväckande är de begränsade garantierna för tillgång till en rättvis rättegång.

De centrala områdena för EU i Libanon har huvudsakligen varit yttrandefrihet, kampen mot tortyr och misshandel, dödsstraffet, åtal vid militärdomstolar samt flyktingars och migranternas tillgång till grundläggande rättigheter för att säkerställa anständiga levnadsvillkor för dem. Starkt fokus har lagts på kvinnors och barns rättigheter, kränkningar av de mänskliga rättigheterna i fängelser samt utdragna perioder av frihetsberövande före rättegång.

Offentliga institutioner uppvisar fortfarande stora brister när det gäller insyn och effektivitet, och i synnerhet korruption, vilket framkom i samband med 2015 års sophämningskris. Man hoppas nu att den nybildade nationella samlingsregeringen ska infria sitt åtagande i den första regeringsförklaringen och ta itu med korruptionen.

Kommunalvalen genomfördes framgångsrikt i maj 2016. EU stödde aktivt denna process genom FN:s utvecklingsprogramms projekt för valstöd i Libanon, som tillhandahöll tekniskt stöd till inrikesministeriet, och genom EU-stöd till det civila samhällets valövervakningsinsatser. EU:s och EU-medlemsstaternas diplomater besökte vallokalerna och bevittnade processen på plats under alla fyra valetapper. EU:s stöd och hjälp har inte bara i hög grad bidragit till det framgångsrika anordnandet av kommunalvalen utan bekräftade också EU:s förtroende för Libanons förmåga att hålla fria och rättvisa parlamentsval – vilket är planerat till maj 2017. EU har erbjudit fortsatt stöd till Libanons arbete med att ytterligare förbättra sina valprocesser, bland annat på grundval av tidigare valobservatörsuppdrags rekommendationer för säkerställande av mer transparenta, trovärdiga och inkluderande val: en oberoende valkommission, förtryckta valsedlar, lagstiftning som ska öka kvinnors valdetagande samt en sänkning av rösträttsåldern till 18 år (myndighetsålder). Resultatet när det gäller könsfördelningen vid deltagande i kommunalvalen var däremot inte tillfredsställande.

I oktober 2016 antog parlamentet en lag om inrättande av ett nationellt människorättsinstitut (en av rekommendationerna i den allmänna återkommande utvärderingen), där det stadgas att en nationell förebyggande mekanism ska inrättas för att utreda och övervaka användning av tortyr och misshandel vid inrättningar där människor hålls frihetsberövade. För första gången förfogar den nya nationella samlingsregeringen som bildades den 18 december 2016 över ett ministerium för mänskliga rättigheter och ett ministerium för kvinnofrågor samtidigt som en enhet för mänskliga rättigheter har inrättats inom säkerhetsmyndigheterna.

Med stöd från kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter har Libanons säkerhetsmyndigheter antagit en uppförandekod. Ett positivt steg i riktning mot icke-diskriminering var upphävandet av en artikel i strafflagen som gjorde det möjligt att lägga ned åtal och upphäva utdömda böter i de fall där förövaren av en våldtäkt ingick äktenskap med brottsoffret.

Under 2016 förhandlade och enades EU och Libanon om prioriteringar för partnerskapet och en pakt. Skyddet av de mänskliga rättigheterna utgjorde en viktig del av diskussionerna och de slutgiltiga överenskomna texterna. När det gäller pakten utgör skydd av flyktingars rättigheter en viktig del av Libanons åtaganden.

Under mötet i underkommittén EU–Libanon för mänskliga rättigheter, demokrati och samhällsstyrning (Bryssel, maj 2016) enades man om en förteckning med 12 operativa slutsatser som förväntas följas upp. Till slutsatserna bifogades en förteckning över domstolsärenden som EU ser som problematiska. EU har både före och efter det ovannämnda mötet arbetat tillsammans med ett brett spektrum av intressenter inom det civila samhället på området för de mänskliga rättigheterna vid huvudkontoret i Bryssel samt i Beirut via EU-delegationen. Tack vare det föregående mötet i underkommittén EU–Libanon för rättsliga och inrikes frågor i Beirut i april kunde EU också förmedla viktiga budskap om skydd av grundläggande mänskliga rättigheter.

EU hade regelbundna kontakter med FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) och EU:s delegation deltog i regelbundna UNHCR-genomgångar, framför allt om det nya intygssystem som Libanons socialministerium håller på att utveckla för "fördrivna personer från Syrien" och som är tänkt att ersätta den nuvarande UNHCR-flyktingstatusen. Det är oklart om den nya regeringen kommer att gå vidare med detta initiativ.

EU-delegationen anordnade flera tematiska samrådsmöten med det civila samhällets organisationer, som deltar alltmer aktivt.

Dessutom håller man regelbunden kontakt med de libanesiska myndigheterna för att säkerställa att genomförandet av EU–Libanon-färdplanen för terrorismbekämpning följer en människorättsbaserad strategi.

I samarbete med icke-statliga organisationer följer EU-delegationen och EU:s medlemsstater noga ett antal viktiga pågående ärenden som rör människorättsförsvare, särskilt dem som avser yttrandefriheten och missbruket av lagen om förtal. När det gäller fallet Manal Assi anordnade EU-delegationen ett möte med kontaktpunkterna för mänskliga rättigheter. I mötet deltog icke-statliga organisationer som aktivt förespråkar ett överklagande av brottmålsdomstolens dom, som genom åberopande av artikel 252 i strafflagen (som indirekt rättfärdigar hedersmord) sänkte straffet för en man som dömts för att ha misshandlat sin hustru till döds till fem års fängelse.

I samband med EU:s programplaneringsuppdrag i Beirut i november uppmanade ett antal intressenter från det civila samhället EU att mer uttryckligen ställa Libanons regering till svars för kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Många uttryckte oro över att EU:s inflytande i området höll på att försvagas på grund av farhågorna för flyktingkrisen.

Under 2016 vidtog EU-delegationen ett antal åtgärder som förespråkar avskaffandet av dödsstraffet och gjorde en démarche för att presentera EU:s prioriteringar för det tredje utskottet i FN:s generalförsamling. Med anledning av Världsdagen mot dödsstraffet gjorde EU:s ambassadör ett uttalande där hon uppmanade myndigheterna att anta lagstiftning som bekräftar det gällande moratoriet, så att dödsstraffet kan avskaffas.

Under 2016 fortsatte EU att ge finansiellt stöd till projekt som stöder mänskliga rättigheter genom en rad olika instrument. Inom ramen för det årliga handlingsprogrammet 2016 godkände EU ett nytt program för främjande av ungdomsrätt och straffrätt i Libanon (Advancing Juvenile and Criminal Justice in Lebanon) för att förbättra ungdomsrätten och säkerställa en skyddad miljö för barn i enlighet med internationella normer. EU-delegationen i Libanon förvaltar för närvarande sammanlagt 31 bidrag på människorättsområdet.

Inom ramen för EIDMR genomfördes totalt åtta projekt av organisationer i det civila samhället. Fokus låg på att stödja initiativ som syftar till att främja respekten för rätten till en rättvis rättegång, inbegripet avskaffandet av militär jurisdiktion över civila. Fortsatt stöd tillhandahölls även för förhindrande av tortyr och stöd till offer samt förbättrade förhållanden i häkten och fängelser. Stöd på området mänskliga rättigheter kanaliserades också via traditionella bilaterala anslag (det europeiska grannskapsinstrumentet) och ett antal åtgärder rörande genomförandet av den allmänna återkommande utvärderingen, reformen av fängelsesystemet och yttrandefriheten.

Annan verksamhet är inriktad på domstolsväsendets oberoende, rättshjälp, yttrandefrihet, reform av valsystemet, flyktingars och migrerande arbetstagares rättigheter samt tillgången till ett antal grundläggande rättigheter för flyktingar och sårbara värdsamhällen. Dessa projekt bidrar till att stärka Libanons demokrati samt levnadsvillkoren för flyktingar.

Trots de många utmaningar som Libanon står inför har landet visat ett engagemang för samarbete med internationella människorättsmekanismer. De rekommendationer som utfärdades för Libanon i den allmänna återkommande utvärderingen 2010 och 2016 har dock ännu inte följts upp helt och hållet och Libanon har fortfarande inte inrättat någon nationell kommitté för genomförandet.

Libanon tog emot den särskilda rapportören om religions- och trosfrihet och håller på att överväga dennes rekommendationer.

När det gäller konventionsorgan lade Libanon fram sin rapport om den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter i juni 2016. Man överväger att inrätta ett nationellt organ som ska ansvara för utarbetandet av samtliga rapporter till FN:s mekanismer, inklusive den allmänna återkommande utvärderingen, och främja samarbetet mellan ministerier i fråga om FN-rapporter.

Libanons främsta utmaningar på människorättsområdet är således fortfarande förhindrande av tortyr och godtyckliga arresteringar, administrativt frihetsberövande, anpassningen av fängelseförhållanden till internationella normer, avskaffande av dödsstraffet, främjande av jämställdhet mellan kvinnor och män, förbättring av levnadsvillkoren för flyktingar, skydd för migranter och andra utsatta grupper och bekämpning av diskriminering. Användningen av lagar om förtal för att begränsa yttrandefriheten och i synnerhet användningen av åtal vid militärdomstolar för personer som kritiserar landets regering eller dess institutioner är oroande och ökar också risken för andra kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Libanon har inte kunnat uppfylla lagstiftningens krav på att förbättra förhållandena i häkten och fängelser, vilket ökar sannolikheten för kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

För att rättslig och faktisk könsdiskriminering ska kunna förhindras måste kvinnornas representation i politiken öka och en civilståndslag antas. Det är också mycket viktigt att de bestämmelser i strafflagen som innebär diskriminering av kvinnor upphävs, liksom att diskrimineringen i fråga om kvinnors rätt att överföra sitt medborgarskap på sina barn upphör. Det har ännu inte antagits någon lagstiftning för att uppfylla Libanons åtaganden enligt FN:s tortyrkonvention och det fakultativa protokollet.

Förutom syriska flyktingar utsätts andra kategorier av befolkningen, såsom palestinska flyktingar från Libanon och migrerande arbetstagare, bland annat hushållsanställda, för diskriminering när det gäller tillgång till grundläggande rättigheter. Särskilt viktig är "rätten att ha rättigheter", det vill säga tillgång till handlingar som styrker identitet och laglig vistelse och uppehållsstatus som gör det möjligt att inge klagomål utan rädsla för frihetsberövande eller utvisning (bland annat genom att sponsring och kafala-system upphävs).

Arabrepubliken Syrien

Efter sex år av konflikt är situationen i Syrien fruktansvärd. EU fördömer de fortsatta systematiska, omfattande och grova människorättskränkningarna och människorättsbrotten liksom alla kränkningar av internationell humanitär rätt från samtliga parter sida, särskilt den syriska regimen och FN-förtecknade terroristorganisationer, något som dokumenterats av FN:s oberoende internationella undersökningskommission om Arabrepubliken Syrien.

EU:s mål för mänskliga rättigheter och demokrati upprepades i rådets slutsatser från maj och oktober 2016, som stöder en politisk lösning på krisen på grundval av Genèvekommunikén från 2012 och relevanta resolutioner från FN:s säkerhetsråd.⁶⁰

Ansvar måste utkrävas av alla som gjort sig skyldiga till brott mot internationell rätt, i synnerhet internationell humanitär rätt och människorättslagstiftning, som i vissa fall kan utgöra krigsförbrytelser eller brott mot mänskligheten, inbegripet förövare som begår brott mot religiösa, etniska eller andra grupper och minoriteter. Strafflöshet för sådana brott kan inte accepteras och därför fortsätter EU att stödja arbetet med att samla in bevis för framtida rättsliga åtgärder. EU erinrar om sin övertygelse om att situationen i Syrien bör hänskjutas till Internationella brottmålsdomstolen (ICC) och uppmanar på nytt FN:s säkerhetsråd att vidta åtgärder i detta hänseende. EU och dess medlemsstater undersökte möjligheterna till samordnade åtgärder bland annat genom FN:s generalförsamling, som slutligen antog en resolution i december 2016 varigenom man skapade en "internationell, opartisk och oberoende mekanism som ska bistå vid utredningar och lagföring av de som är ansvariga för de allvarligaste brott, enligt internationell rätt, som begåtts i Arabrepubliken Syrien sedan mars 2011".

EU har fortsatt sin dialog med det civila samhällets organisationer och människorättsaktivister i syfte att stödja deras ansträngningar för att hjälpa den syriska befolkningen och redogöra för de brott som begåtts av statliga och icke-statliga aktörer inom landet. Det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter finansierar några organisationer i det civila samhället som arbetar för att främja mänskliga rättigheter och stödja människorättsförsvarare.

⁶⁰ Rådets slutsatser om EU:s regionala strategi för Syrien och Irak och mot hotet från Daish av den 23 maj 2016 (dok. 9105/16) och rådets slutsatser om Syrien av den 17 oktober 2016

Under 2016 antog Europaparlamentet flera resolutioner för att uppmärksamma situationen i Syrien.⁶¹

EU har ställt sig bakom Syrienresolutionerna från FN:s råd för mänskliga rättigheter och FN:s generalförsamlings tredje utskott som fördömer upptrappningen av våldet i landet, de syriska myndigheternas användning av tunnbomber och kemiska vapen samt de väpnade extremistgruppernas människorättskränkningar och som uppmanar parterna att respektera sina skyldigheter enligt internationell humanitär rätt och se till att biståndsorganisationer ges obehindrat tillträde i Syrien.

EU har fortsatt sina restriktiva åtgärder avseende Syrien (förbud mot handel med olja och petroleumprodukter, förbud mot finansiella transaktioner, osv.) och har regelbundet infört nya sanktioner mot personer och enheter – inbegripet militärer och personer inom säkerhetstjänsten – som bär ansvar för våld och repressiva åtgärder i Syrien.

Libyen

Libyen står fortfarande inför en utmanande politisk övergång. Den nationella samlingsregeringen har ännu inte godkänts av representanthuset enligt den libyska politiska överenskommelsen som undertecknades den 17 december 2015 i Skhirat i Marocko. Även om den församling som ska utarbeta en ny konstitution har slutfört sitt arbete är det oklart om och när en folkomröstning om konstitutionen kan hållas. Många delar av landet hotas fortfarande av våldsamma sammandrabbningar och terroristattacker. Till följd av detta fortsatte människorätssituationen i Libyen att försämrats under 2016.

⁶¹ Bl.a. Europaparlamentets resolution av den 24 november 2016 om situationen i Syrien (2016/2933(RSP)), Europaparlamentets resolution av den 6 oktober 2016 om Syrien (2016/2894(RSP)) och Europaparlamentets resolution av den 12 april 2016 om situationen i Medelhavet och behovet av ett helhetsgrepp på migration i EU (2015/2095(INI))

Den libyska befolkningen plågas av parallella strukturer med väpnade grupper som fortsätter att begå människorättsbrott utan att riskera straff. Väpnade grupper på alla sidor begår brott mot de mänskliga rättigheterna, inklusive direkta och urskillningslösa attacker mot civila och civil infrastruktur, olagligt dödande, tortyr och misshandel i olagliga interneringsanstalter, godtyckliga gripanden, bortföranden, påtvingade försvinnanden och tvångsförflyttningar. Väpnade grupper fortsätter att föra bort civila på grundval av familjeband, identitet eller faktisk eller uppfattad politisk tillhörighet. Kränkningarna av mänskliga rättigheter var särskilt grova och utbredda i områden som kontrolleras av IS, där godtyckligt dödande, massavrättningar, tortyr, godtyckliga frihetsberövanden, tvångsäktenskap och barnäktenskap rapporterats.

Rättsväsendet är fortfarande strukturellt svagt och utsatt för påtryckningar från väpnade miliser. Verkställigheten av domar är inte alltid effektiv och Libyen har upplevt ett allmänt tillstånd av laglöshet efter revolutionen. Otillbörliga påtryckningar och angrepp mot rättsliga aktörer (åklagare, domare och försvarsadvokater) har allvarligt försvårat tillgången till rättslig prövning. Färre domstolar fungerar till följd av skador på domstolslokaler. Villkoren för domarkåren har ytterligare förvärrat korruptionen i landet. År 2016 låg Libyen på plats 170 i Transparency Internationals korruptionsindex.

Milisgrupperna har genom sin makt ofta lyckats hindra myndigheternas ansträngningar för att se till att lagar efterlevs. Human Rights Watch har rapporterat att tusentals personer hålls fängslade på godtyckliga grunder under lång tid och utsätts för tortyr och annan misshandel. Villkoren för migranter, flyktingar och internflyktingar ger fortsatt upphov till särskild oro.

Antalet internflyktingar sjönk år 2016 till 313 000, vilket anges i 2016 års översikt över humanitära behov (s. 10), varav cirka 140 000 befann sig i östra delen av landet, 151 000 i västra delen och 22 000 i södra delen. 241 000 av dessa internflyktingar bedömdes vara nödlidande. Majoriteten av internflyktingarna befann sig i storstäder som Benghazi, Misrata och Tripoli. Internflyktingarna rapporterades under 2016 i första hand vara i behov av andra artiklar än livsmedel, skydd, sjukvårdsstöd och livsmedel. Antalet migranter och flyktingar i landet beräknades år 2016 till 357 259, varav 295 652 bedömdes tillhöra gruppen i störst behov av hjälp. De löper risk att gripas och sättas i statliga förvarsenheter för migranter och i enheter som drivs av lokala milisgrupper på obestämd tid. Förhållandena i dessa enheter är extremt svåra; de är överbelagda och tillgången till rättsligt skydd, mat, sanitetsinrättningar och hälso- och sjukvård är mycket begränsad eller obefintlig, det förekommer våldsamma angrepp, våldtäkter, utpressning och utnyttjande. Även om internationella organisationer under 2016 beviljades begränsad tillgång till vissa statliga enheter var de informella enheter som drivs av milisgrupper i stort sett otillgängliga för humanitära organisationer. Libyen är fortfarande det huvudsakliga transitlandet för offer för människohandel som kommer till EU via den centrala Medelhavsrutten. IOM uppskattar att 80 % av de 11 000 nigerianska kvinnor och flickor som anlände till Italien år 2016 är offer för människohandel för sexuella ändamål i EU.

Förbudet mot våld i hemmet i libysk lagstiftning är inte tillräckligt starkt och landets civilståndslagar är alltför diskriminerande mot kvinnor, särskilt när det gäller äktenskap, skilsmässa och arv. Sexuella förbindelser mellan personer av samma kön är förbjudna och straffbara med upp till fem års fängelse.

Civilsamhällesorganisationer utsattes för angrepp från många av konfliktens parter. Under 2016 utfärdade civilsamhälleskommissionen bestämmelser som strikt begränsar verksamheten för lokala och internationella civilsamhällesorganisationer. Civilsamhälleskommissionens styrelse införde många begränsningar för det civila samhället och införde kontroller av det arbete som utförs av internationella icke-statliga organisationer i Libyen.

Reportrar utan gränser rapporterade att två journalister dödats under 2016. När det gäller första halvåret 2016 undersöker libyskt centrum för pressfrihet sju fall av mord och mordförsök och 48 fall av påtvingat försvinnande, människorov, godtyckligt frihetsberövande, överfall, hot och fysiska och verbala angrepp, arresteringar och tillfälligt frihetsberövande, ogrundad uppsägning och censur av journalister. År 2016 låg Libyen på plats 164 i Reportrar utan gränser internationella pressfrihetsindex.

I maj 2016 nådde kommunerna Misrata och Tawergha en överenskommelse som bl.a. omfattar inrättandet av en kommitté som ska besöka fängelser i staden Misrata. Någon konkret plan för återvändande av internflyktingar från Tawergha – som varit fördrivna sedan augusti 2011 – har dock ännu inte utarbetats.

Trots de utmaningar som avsaknaden av internationell eller europeisk närvaro på fältet orsakar fortsatte EU att delta i diskussioner om mänskliga rättigheter med de libyska myndigheterna och företrädare för Libyens civilsamhälle. EU:s delegation intensifierade samordningen med EU:s medlemsstater och internationella organisationer i människorättsfrågor. I oktober 2016 inledde UN Women en EU-finansierad studie om finansiell delaktighet, ekonomisk utveckling och kvinnor, med ett särskilt kapitel (jämförbarhetsprofil) om Libyen.

Människorättsförsvarare har blivit ett huvudmål för väpnade grupper. Under 2016 fortsatte EU sitt stöd till människorättsförsvarare och drog igång ett projekt som finansieras genom EIDMR och vars syfte är att öka kapaciteten hos icke-statliga organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter i Libyen.

EU drev två linjer i sin övergripande samarbetsstrategi i Libyen: dels att stödja den libyska politiska överenskommelsen, en nationell samlingsregering och lokala myndigheter genom institutionsuppbyggnad och dels att genomföra projekt som direkt gynnar utsatta migranter, internflyktingar och flyktingar liksom värdsamhällena. Genom det regionala utvecklings- och skyddsprogrammet inleddes t.ex. projekt för att ge direkt stöd till migranter, flyktingar och asylsökande som befinner sig i Libyen eller som landstigit i Libyen, renovera utvalda förvarsenheter samt utbilda den libyska kustbevakningen i de förfaranden som följer på migranternas landstigning.

Flera projekt på området övergångsprocesser fokuserar på lokalt styre i syfte att förbättra den lokala förvaltningens förmåga att styra och tillhandahålla adekvata tjänster samt öka de libyska civilsamhällsorganisationernas deltagande i politiska processer och i lokala frågor. Inom mediesektorn fortsätter projektet "Medier i Libyen" att erbjuda yrkesverksamma journalister utbildning i etisk journalistik och rapportering i fientliga miljöer och krisområden.

För att tillgodose de mest akuta behoven hos den libyska befolkningen är flera projekt inriktade på förbättrad tillgång till hälso- och sjukvård, utbildning och kampen mot könsrelaterat våld. Direkt bistånd, skydd och grundläggande hälso- och sjukvård tillhandahålls migranterna inom försvarsenheterna och i vårdssamhällena. Frivillig repatriering föreslås migranter som är strandsatta i Libyen och som är villiga att återvända till sitt hemland. Under 2016 finansierade EU cirka 500 migranternas frivilliga återvändande.

Konungariket Marocko

Fem år efter antagandet av 2011 års konstitution har Marocko fortsatt sitt lagstiftningsarbete genom antagandet av 15 av de 19 grundlagar som fastställs i konstitutionen. Val hölls den 7 oktober 2016. Ett europeiskt valexpertuppdrag skickades till Marocko.

Under 2016 fortsatte EU sitt samarbete till stöd för de reformer som genomförts av regeringen och upprätthöll sitt stöd till berörda parter inom civilsamhället. Migranternas rättigheter, kvinnors rättigheter och reformen av rättsväsendet och kriminalvården var viktiga områden där nya politiska strategier inleddes med stöd av EU.

Även om det praktiska genomförandet av 2011 års konstitution fortfarande är en utmaning på medellång till lång sikt kunde stora framsteg noteras under 2016:

- Grundlagarna om högsta domstolsrådet och domarstadgan antogs den 24 mars 2016.
- Efter ett offentligt samråd om översynen av strafflagen lade justitieministeriet i juni 2016 fram ett lagförslag för parlamentet som utskottet för rättsliga frågor och mänskliga rättigheter håller på att behandla.
- Vad gäller det civila samhällets roll antog parlamentet den 31 maj 2016 två grundlagar om deltagardemokrati, dvs. rätten att ta lagstiftningsinitiativ och rätten att göra framställningar.

- Vad gäller samhällsstyrning drog Marocko igång sin nationella strategi för korruptionsbekämpning, en avtalsmässig ram på 10 program med 239 projekt inom alla sektorer och berörda organ. Marocko låg år 2016 på plats 90 i Transparency Internationals index.
- Ett slag för kvinnors rättigheter slogs under 2016 i och med antagandet av förslaget om inrättande av myndigheten för jämställdhet och bekämpning av diskriminering.
- När det gäller migranternas rättigheter antog parlamentet en lag mot människohandel i augusti 2016. Lagstiftningen om asyl och migration är emellertid fortfarande på utkaststadiet. Marocko inledde under 2016 också den andra etappen av regleringen av irreguljära migranternas status.

Stora utmaningar kvarstår på området för mänskliga rättigheter.

Två år efter det att akter lades fram i november 2014 för att ratificera det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning är inrättandet av den nationella förebyggandemekanismen fortfarande på diskussionsstadiet och rapporter om påstådd misshandel förekommer fortfarande.

Yttrandefriheten och mötesfriheten är fortfarande angelägna frågor. Marocko låg år 2016 på plats 131 i Reportrar utan gränsers internationella pressfrihetsindex. Ett antal ämnen ansågs fortfarande särskilt känsliga. Vad gäller mötes- och föreningsfriheten har vissa civilsamhällesorganisationer uttryckt betänkligheter över tidsfristerna för erhållandet av konstitutionsenlig ackreditering.

Homosexualitet är fortfarande ett brott enligt artikel 489 i strafflagen. Det inkom rapporter om incidenter som grundades på homofobi under år 2016.

Slutligen innehåller utkastet till lag om ändring av strafflagen fortfarande bestämmelser om tillämpningen av dödsstraff. Marocko upprätthåller ett de facto-moratorium för dödsstraffet.

EU har alltid haft en öppen och konstruktiv dialog med Marocko om demokrati och mänskliga rättigheter inom ramen för associeringsrådet och underkommittén för mänskliga rättigheter, demokrati och samhällsstyrning. Efter domen om jordbruksavtalet mellan EU och Marocko i december 2015 ägde inga möten rum i associeringsrådet eller underkommittén för mänskliga rättigheter, demokrati och samhällsstyrning under 2016. EU arbetar på att återinleda och stärka båda dialogerna.

Stöd till demokratiska reformer och till hållbar ekonomisk utveckling för alla utgör en viktig del av EU:s finansiella stöd till Marocko. En stor del av stödet ges i form av budgetstöd till sociala reformer, utveckling av ekonomisk verksamhet, förbättrad samhällsstyrning, jämlikhet, migrationspolitik och reformer av rättsväsendet och kriminalvården. EU är medvetet om vilken viktig roll civilsamhället spelar i demokratiseringsprocessen och ger också direkt stöd till olika organisationer i det civila samhället.

Generellt sett har det skett en positiv utveckling på lagstiftningsområdet och ett stort antal lagar har antagits eller håller på att färdigställas. EU står fast vid sitt åtagande att bidra till reformprocessen genom ett effektivt genomförande av de konstitutionella principerna.

Västsahara

Västsahara betecknas av FN som ett icke självstyrande territorium vars status fortfarande är föremål för förhandlingar under FN:s överinseende. Det pågår därför en FN-ledd process som ska hjälpa parterna att nå en rättvis, hållbar och ömsesidigt acceptabel politisk lösning som ger Västsaharas invånare självbestämmanderätt inom ramen för arrangemang som är förenliga med principerna och målen i FN-stadgan. FN:s säkerhetsråd antog den 29 april 2016 resolution 2285 (2016) om förlängning av mandatet för FN:s uppdrag för folkomröstningen i Västsahara (MINURSO) med ett år.

EU uttryckte under 2016 upprepade gånger oro över den utdragna konflikten och dess följder för säkerhet, mänskliga rättigheter och samarbete i regionen.

EU har också konsekvent uttryckt stöd för FN och FN:s säkerhetsråds resolutioner som uppmanar parterna att fortsätta sina respektive insatser för att stärka främjande och skydd av mänskliga rättigheter i Västsahara och välkomnar förstärkningen av kommissionerna inom det nationella rådet för de mänskliga rättigheterna som är verksamma i al-Dakhla och El-Aaiún.

EU har också följt upp enskilda fall av påstådda kränkningar av de mänskliga rättigheterna genom sina kontakter med organisationer i det civila samhället, människorättsförsvarare, det nationella rådet för de mänskliga rättigheterna och dess regionala kontor.

Demokratiska folkrepubliken Algeriet

I en situation som präglas av ekonomiska svårigheter till följd av låga priser på olja och gas genomförde Algeriet en konstitutionell reform i februari 2016, som syftade till att stärka rättsstatsprincipen och skyddet av de grundläggande rättigheterna. Flera lagar har antagits för att genomföra dessa bestämmelser. Samtidigt var utövandet av vissa av dessa rättigheter, särskilt mötes- och yttrandefriheten, ibland fortfarande problematiskt i praktiken.

När det gäller prioriteringar fortsätter EU:s stöd till det civila samhället att vara mycket betydelsefullt i Algeriet, i synnerhet när det gäller lokal deltagandedemokrati och motståndskraften hos det civila samhället på lokal nivå. EU stöder också aktivt människorättsförsvarare, i första hand genom sitt tematiska program. För att få bevaka rättegångar krävdes emellertid fortfarande förhandstillstånd från myndigheterna. Slutligen stöder EU också främjandet av kvinnors och barns rättigheter.

Föreningslagen från 2012 innebär fortfarande utmaningar för både lokala och internationella föreningar i Algeriet. Flera EU-partner har ännu inte fått myndigheternas tillstånd att officiellt registrera sig som föreningar och kan därför inte verka i landet på ett adekvat sätt. Mötesfriheten är fortfarande begränsad i Alger och tillstånd för sammankomster nekas konsekvent. Flera sammankomster som gällde mänskliga rättigheter och som anordnats av föreningar förbjöds och organisatörerna greps för att sedan frisläppas utan åtal.

Algeriet har inte fullt ut genomfört ILO:s konvention nr 87 angående föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten när det gäller bildande av oberoende fackföreningar. År 2016 rekommenderade ILO att Algeriet skulle se till att det inte fanns några hinder för registrering av oberoende fackföreningar och att offentliganställda som enligt uppgift avskedats på grund av diskriminering mot fackföreningsanslutna skulle återanställas.

Trots Algeriets dynamiska medielandskap har landets strävanden efter att garantera mediepluralism och pressfrihet i praktiken inte alltid fått officiellt stöd. Administrativa frågor såsom beviljande av operativa licenser för medieföretag och utfärdande av bygglov eller reklamfinansiering användes för att utöva påtryckningar mot oberoende medier. Trots den senaste tidens ändringar av konstitutionen fortsatte allmänåklagarna att yrka på långa fängelsestraff för mediebrott. Flera bloggare har också åtalats för förtal och dömts till fängelse. År 2016 låg Algeriet på plats 129 i Reportrar utan gränsers internationella pressfrihetsindex.

I den konstitutionella översyn som antogs i februari 2016 fanns betydande förbättringar, t.ex. begränsas presidentens mandat till två mandatperioder, fängelsestraff för mediebrott avskaffas, domstolsväsendets oberoende stärks och tillfälligt frihetsberövande blir undantagsfall. Vidare fick tamazight status som officiellt språk i republiken. Efter antagandet av den konstitutionella översynen antog Algeriet en ny vallag, i vilken några av EU:s rekommendationer om behovet av ökad insyn och spårbarhet införlivades. En oberoende valkommission (Haute Instance Independent pour la Surveillance des Elections) inrättades. Ett råd för mänskliga rättigheter inrättades också och den nationella kommissionen för socioekonomiska frågor (CNES) fick författningsstatus, vilket även det nationella organet för förebyggande och kamp mot korruption fick. Dess medlemmar utsågs i september 2016. Samtidigt rankades Algeriet som nummer 108 i Transparency Internationals index för 2016. Men det råder fortfarande viss tveksamhet om dessa institutioners oberoende, och det återstår att se hur de fungerar i praktiken.

EU och Algeriet fortsatte sitt engagemang för mänskliga rättigheter inom ramen för sina politiska samråd och inom underkommittén för politisk dialog, mänskliga rättigheter och säkerhet. Under 2016 fick algeriska civilsamhällesorganisationer EU-finansiering inom områdena kultur och kulturarv samt ungdomsfrågor och sysselsättning genom programmen Patrimoine och Paje. Över 30 projekt fick EU-stöd via tematiska program (EIDMR och CSO-LA). Dessutom antogs det nya Capdel-programmet 2016 för att stödja medborgarnas deltagande i lokalt styre med inrikesministeriet vilket skapar ett nytt forum för en löpande politisk dialog med myndigheterna. Genom sina tematiska program finansierar EU också en rad olika projekt, från tekniskt stöd till lokala föreningar och förbättring av migranternas tillgång till hälso- och sjukvård. EU stöder även fortsättningsvis jämställdhetsprojekt genom sin handlingsplan för jämställdhet och fortsätter att erbjuda utbildning och möjligheter till kapacitetsuppbyggnad för människorättsförsvarare, särskilt genom att stödja det algeriska förbundet för försvar av de mänskliga rättigheterna.

Algeriet kommer att granskas i samband med den kommande allmänna återkommande utvärderingen 2017 och EU har samarbetat aktivt med civilsamhällesorganisationer inför utvärderingen. Algeriet har ratificerat alla centrala internationella människorättskonventioner med undantag för Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen, som undertecknades 2000, och konventionen mot påtvingade försvinnanden, som undertecknades 2007. FN:s särskilda rapportör om rätten till hälsa besökte Algeriet för första gången 2016. Besök av FN:s särskilda rapportörer om mötes- och föreningsfrihet respektive tortyr har dock skjutits upp sedan 2011. Algeriet fortsätter att upprätthålla sitt moratorium för dödsstraff.

Ett snabbt och effektivt genomförande av den konstitutionella översynen kommer att vara avgörande för att ta itu med rådande brister. I synnerhet kommer det att behövas ytterligare lagstiftning för att se till att de grundläggande rättigheter som garanteras i konstitutionen, t.ex. rätten till mötes-, förenings- och yttrandefrihet, upprätthålls på ett korrekt sätt, i linje med de allmänt erkända målen för hållbar utveckling i Agenda 2030. Detta är särskilt viktigt när det gäller föreningslagen.

Republiken Tunisien

Under 2016 gjordes framsteg i övergången till demokrati i Tunisien, trots att många problem kvarstod för landet. Ett effektivt genomförande av 2014 års författning är fortfarande den vägledande principen för främjandet av grundläggande rättigheter och friheter i Tunisien.

De viktigaste samhällsstyrningsfrågorna gällde inrättandet av institutioner och konstitutionella och oberoende organ och deras funktion. Även om vissa framsteg gjordes i fråga om det tunisiska parlamentets funktion begränsades dess effektivitet av otillräckliga resurser. Decentralisering och skapande av ekonomiskt och administrativt självständiga lokala myndigheter är en av de mest komplexa institutionella utmaningar som Tunisien står inför. Dock är det en nödvändig uppgift – inte minst för att kunna motverka de allt större ojämlikheterna i landet.

Viktiga reformer pågick under 2016 inför anordnandet av lokalvalen, till dessa hörde reformen av vallagen och utarbetandet av ett nytt utkast till lag om lokala myndigheter. Förseningarna i antagandet av denna nya lagstiftning ledde till att lokalvalen sköts upp till 2017. Oberoende organ (inklusive de fem konstitutionella) som anförtrotts uppgiften att främja demokrati befinner sig i olika stadier av inrättande, som i de flesta fall försenats. Deras administrativa och ekonomiska självständighet varierar mycket och äventyras i vissa fall av bristande resurser. Den sedan 2011 allt mer utbredda korruptionen är ett allvarligt problem eftersom den motverkar god samhällsstyrning och reformförsök. År 2016 låg Tunisien på plats 75 i 2016 i Transparency Internationals korruptionsindex. Framsteg gjordes genom antagande den 9 december 2016 av den nationella strategin för god samhällsstyrning och korruptionsbekämpning 2016–2020 och den tillhörande handlingsplanen för 2017–2018. Dessutom inrättades i januari 2016 ett nytt ministerium för att övervaka dessa uppgifter. Å andra sidan går arbetet långsamt med lagarna om skydd för personer som slår larm om missförhållanden, olagligt berikande och redovisning av tillgångar; korruptionsmål har fördröjts i domstolarna.

När det gäller reformen av domstolsväsendet valdes ledamöterna till högsta domstolsrådet i oktober 2016, men inga framsteg har gjorts med inrättande av en författningsdomstol. Övergångsprocessen inom rättsväsendet som genomförs genom "Instance Vérité et Dignité ", som inrättades i slutet av 2014, står fortfarande inför hinder. De första offentliga utfrågningarna av offer hölls den 17–18 november 2016.

Situationen i fängelserna är fortfarande osäker; överbeläggning är ett av de största problemen. Nästan 6 000 interner har anklagats och dömts för narkotikakonsumtion. Ett lagförslag för att se över den nuvarande lagstiftningen, som föreskriver ett minimistraff på ett års fängelse för narkotikakonsumtion, diskuteras för närvarande.

Det förekom fortfarande anklagelser om misshandel och tortyr, särskilt i fängelser och förvarsenheter. Tunisien är det första land i regionen som har inrättat (år 2016) en nationell förebyggande mekanism i överensstämmelse med landets skyldigheter enligt det fakultativa protokollet till FN:s tortyrkonvention, men – som i fallet med andra oberoende institutioner – dess funktion äventyras av bristen på medel.

Betydande framsteg har gjorts när det gäller främjande och skydd av de mänskliga rättigheterna. Parlamentet håller på att behandla ett nytt utkast till antidiskrimineringslag. Respekten för hbt-personers mänskliga rättigheter är fortfarande ett problemområde. Fällande domar mot homosexuella på grundval av strafflagen (artikel 230) och tillämpningen av strafflagen (påtvingade medicinska testet) aktualiserar frågan om överensstämmelse med konstitutionen. Ett lagförslag om våld mot kvinnor lades fram för parlamentet i juli.

En ny lag om tillgång till information antogs av parlamentet i mars 2016. I lagen definieras den rättighet som föreskrivs i artikel 32 i konstitutionen (om garantier för åsikts-, yttrande- och informations- och publikationsfrihet) och en oberoende myndighet inrättas, vilket man dock halkat efter tidsplanen för. Trots dessa betydande framsteg och inrättandet av en oberoende hög myndighet för audiovisuell kommunikation utsätts journalister och bloggare fortfarande för trakasserier (särskilt på grundval av artikel 91 i militärlagstiftningen och artikel 128 i strafflagen, som fortfarande ger långa fängelsestraff för förtal av civila eller militära myndigheter). År 2016 låg Tunisien på plats 96 i Reportrar utan gränsers internationella pressfrihetsindex.

Det tunisiska civilsamhället är dynamiskt och varierande, dock finns det en oro över den pågående reformen för att ersätta det liberala lagdekretet nr 2011-88 om sammanslutningar.

Under 2016 bekräftade EU sitt stöd för Tunisiens övergång till demokrati i alla sina dialoger och genom sitt samarbete. I det gemensamma meddelandet från den höga representanten och kommissionen med titeln *Ökat EU-stöd till Tunisien* av den 29 september 2016 ingår goda styrelseformer som en särskild prioritering för EU:s stöd. Tunisien är den enda partner i södra grannskapet med vilken EU organiserar trepartsdialoger där det civila samhället deltar inför möten i underkommittéer och andra dialoger och förhandlingar. Under 2016 följdes denna viktiga praxis konsekvent.

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till Tunisiens övergång genom flera pågående och nya sektorsspecifika program för främjande av kvinnors rättigheter, reform av rätts- och kriminalvårdssystemen, decentralisering och ett betydande antal initiativ till förmån för det civila samhället genom programmet "Support for Civil Society" och andra program och projekt. Dessutom har två projekt till stöd för Tunisiens migrationshantering och humanitära bistånd till de mest sårbara migranterna inletts inom ramen för det regionala utvecklings- och skyddsprogrammet.

Tunisien är part i åtta av de nio viktigaste FN-konventionerna om mänskliga rättigheter och samtliga centrala FN-konventioner. Den tredje rapporten om konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning lades fram 2016. Tunisien valdes in i FN:s råd för mänskliga rättigheter för perioden 2017–2019 och kommer att genomgå en allmän återkommande utvärdering 2017.

EU välkomnar samarbetet mellan Tunisien och Europarådet genom det EU-finansierade programmet South Programme II och uppmuntrar Tunisien att ansluta sig till Europarådets konventioner och protokoll.

IV. RYSSLAND OCH CENTRALASIEN

Ryska federationen

Under 2016 fortsatte den övergripande människorättssituationen i Ryssland att kännetecknas av inskränkningar av grundläggande friheter och av civilsamhällets oberoende. Parlamentet antog lagar som ökade befogenheterna för brottsbekämpande myndigheter och säkerhetsorgan. I slutet av 2016 uppmärksammades ett annat långvarigt problem, nämligen användningen av tortyr i fängelserna.

EU:s prioriteringar på detta område är inriktade på att stärka kapaciteten hos organisationer i det ryska civila samhället och människorättsförsvarare samt på att genom EU-finansierade projekt förbättra levnadsförhållandena för de mest utsatta grupperna i det ryska samhället, det vill säga barn, kvinnor, personer med funktionsnedsättning och urbefolkningar.

Det utökade genomförandet av restriktiv lagstiftning fortsatte under 2016, ett år då även ny repressiv lagstiftning infördes. I slutet av året uppgick antalet icke-statliga organisationer på justitieministeriets förteckning över "utländska agenter" till 154, jämfört med 111 vid utgången av 2015. Till de större organisationer som pekades ut som sådana under 2016 hörde inte bara Memorial International Society utan också Levada Centre (ett opinions- och forskningsinstitut), Ecological Watch on North Caucasus (en icke-statlig miljöorganisation) och ett växande antal icke-statliga organisationer som verkar inom området sociala frågor. I juni väcktes åtal mot Valentina Tjerevatenko, grundare av den icke-statliga organisationen Women of Don, vilket gjorde henne till den första person som blivit föremål för utredning inför straffrättsligt åtal enligt lagen om utländska agenter.

Dessutom utpekades tre enheter som "oönskade organisationer" enligt den relaterade lagen (som förbjuder all verksamhet som dessa organisationer bedriver i eller tillsammans med Ryssland), vilket gör att antalet organisationer med sådan beteckning uppgår till sju, samtliga med kopplingar till USA. Den tillfälliga stängningen av Amnesty Internationals Moskvakontor i november var ett exempel på obefogad förföljelse av en välkänd icke-statlig organisation.

Myndigheterna fortsätter att begränsa mötesfriheten vid massmöten och t.o.m. enmansdemonstrationer. Anklagelser om tortyr som offentliggjorts av Ildar Dadin – som dömdes och fängslades för fredliga enmansprotester – riktade på nytt fokus mot begränsningarna av mötesfriheten i Ryssland och den systematiska användningen av tortyr i det ryska kriminalvårdssystemet.

I juli undertecknade president Vladimir Putin det så kallade "Jarovaja-paketet" som innehåller lagstiftning för terrorismbekämpning och motverkande av extremism. De nya bestämmelserna utvidgade de brottsbekämpande organens befogenheter, i synnerhet när det gäller lagring av metadata, och införde straffrättsligt ansvar för underlåtenhet att rapportera kännedom om planerad terroristverksamhet. De ryska myndigheterna lagför personer som är anklagade för brottslig separatism och extremism, och även för material som sprids via internet. En av symbolerna för de rättsliga trakasserierna utifrån extremistlagarna är f.d. direktören för ukrainska biblioteket i Moskva, Natalja Sjarina, vars rättegång pågick i slutet av 2016.

Lagen som begränsar utländskt medieägande från 50 % till 20 % trädde i kraft 2016 och har ytterligare begränsat mediefriheten i Ryssland. I september dömdes den oberoende journalisten Zhalaudi Geriev – känd för sin rapportering om myndighetsmissbruk i Tjetjenien – till tre års fängelse efter ett tvivelaktigt åtal för narkotikainnehav. Hans fall är ett av många exempel på den fruktansvärda situationen för de mänskliga rättigheterna i Tjetjenien och begränsningarna av mediefriheten.

Parlamentsval ägde rum i september 2016; OSSE/ODIHR:s valobservatörsuppdrag bedömde att valet anordnades på ett transparent sätt, men att utmaningar när det gäller de demokratiska åtagandena kvarstod och att valklimatet påverkades negativt av begränsningar av grundläggande friheter och politiska rättigheter, strikt kontrollerade medier och ett allt hårdare grepp om civilsamhället samt brister när det gäller registrering av kandidater och den rättsliga ramen. EU erkände inte dumavalet på Krimhalvön; rådet förde upp de ledamöter som valts från den olagligt annekterade Krimhalvön på EU:s förteckning över reseförbud/frysning av tillgångar.

Trots att vissa ukrainska medborgare som fängslats olagligt i Ryssland har släppts, däribland Nadija Savtjenko, sitter fortfarande många ukrainska medborgare olagligt frihetsberövade i Ryssland.

Upprepade ansträngningar från EU:s sida att hålla samråd om mänskliga rättigheter i ett meningsfullt format har inte accepterats vilket har begränsat EU:s möjligheter att ta upp frågor om mänskliga rättigheter direkt med de ryska myndigheterna.

Men EU använder alla andra alternativ – inklusive möten mellan högre tjänstemän, internationella forum (dvs. FN, OSSE och Europarådet) och offentliga uttalanden – för att uttrycka farhågor över människorättssituationen i Ryssland. I detta hänseende gjordes flera uttalanden av den höga representanten/vice ordföranden och hennes talesperson samt i internationella forum. EU:s delegation i Moskva deltog, i samordning med medlemsstaterna, i flera människorättsrelaterade rättegångar och besökte icke-statliga organisationer över hela landet. Delegationen anordnade också flera evenemang med människorättsförsvarare och civilsamhällesorganisationer och träffade dem regelbundet. Europaparlamentet höll en brådsakande debatt om fallet Ildar Dadin och tortyr i Ryssland i november.

EU finansierade 17 projekt på sammanlagt 10 miljoner euro, som började genomföras 2016, med fokus på en förstärkning av kapaciteten hos det civila samhället och människorättsförsvarare, utbildning och främjande av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, stöd till oberoende medier, stöd till barn, kvinnor, personer med funktionsnedsättning samt miljöinitiativ i regioner som bebos av urbefolkningar.

I november 2016 drog Ryssland tillbaka undertecknandet av Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen. Beslutet förefaller ha föranletts av Internationella brottmålsdomstolens undersökningar av Rysslands agerande i Georgien och Ukraina och kraven på att Internationella brottmålsdomstolen ska utreda Rysslands agerande i Syrien.

I april 2016, efter antagandet i december 2015 av en ny lag som gör det möjligt för den ryska författningsdomstolen att förordna om icke-verkställighet av beslut från internationella människorättsorgan som anses stå i strid med den ryska författningen, fastslog den ryska författningsdomstolen för första gången att ett bindande beslut från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna var "icke-verkställigt" i Ryssland. EU gav i Europarådets ministerkommitté uttryck för oro över genomförandet av denna lag.

Människorättssituationen i Ryssland är fortfarande problematisk. Trots ökade hot, förföljelser och det krympande verksamhetsutrymmet är det ryska civilsamhället fortfarande starkt och fast beslutet att fortsätta arbeta för respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Republiken Kazakstan

Den övergripande människorättssituationen i landet har försämrats. Flera ändringar har antagits eller håller på att utarbetas i syfte att skärpa kontrollen i samhället för att motverka radikaliserings och våldsam extremism. Ändringarna hotar att avsevärt begränsa civilsamhällets verksamhetsutrymme och kan innebära överträdelser av ett antal grundläggande rättigheter.

EU:s prioritering är att effektivisera den institutionella ram som gör det möjligt för det civila samhället att delta i beslutsprocessen och att stödja kapacitetsuppbyggnad inom det civila samhället, i synnerhet för att främja yttrande- och föreningsfrihet och frihet att delta i fredliga sammankomster.

Kazakstan stod inför olika problem avseende mänskliga rättigheter och demokrati, särskilt i fråga om yttrande- och föreningsfrihet och frihet att delta i fredliga sammankomster. Regimkritiker tystades ofta ned under förevändning att de uppviglade till samhällsomstörtande verksamhet. Förfrågningar om tillstånd att hålla fredliga demonstrationer fick ofta avslag. Icke-statliga organisationer omfattades av många och betungande rapporteringskrav som står i vägen för deras verksamhet.

Internationella arbetskonferensen granskade brister i Kazakstans genomförande av ILO:s grundkonvention angående föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten för både arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer. Konferensen uppmanade regeringen att ändra den motsvarande lagstiftningen. Fackföreningsfientliga åtgärder i slutet av 2016 ger upphov till allvarlig oro och frågan kommer att granskas mer ingående av ILO:s tillsynsorgan.

Parlamentsvalet i mars 2016 var varken fritt eller demokratiskt. OSSE:s valövervakningsuppdrag konstaterade att Kazakstan fortfarande har lång väg att gå för att uppfylla sina OSSE-åtaganden om demokratiska val.

Stora framsteg har gjorts när det gäller att avskaffa tortyr och misshandel. Ansträngningar har också gjorts för att reformera rättsväsendet (även om domstolsväsendets oberoende fortfarande undergrävs kraftigt). Människorättsförvararen Vladimir Kozlov som greps efter händelserna i Zjanozen 2011 har frigivits från fängelset.

EU fortsatte att i olika forum diskutera mänskliga rättigheter och demokrati med Kazakstan, bland annat i samarbetsrådet (oktober) och i samarbetskommittén (mars).

Den årliga människorättsdialogen hölls i november. Dialogen möjliggjorde ett konstruktivt utbyte i flera olika frågor, inbegripet föreningsfrihet, kvinnors rättigheter, förhindrande av tortyr och misshandel av fångar, tryckfrihet och religions- och trosfrihet. Europeiska unionen uppmanade Kazakstan att så snart som möjligt anta den andra nationella handlingsplanen för mänskliga rättigheter. EU uttryckte sin uppskattning över de avsevärda ansträngningar som Kazakstan har gjort för att förebygga misshandel av fångar, bland annat genom arbetet i den nationella förebyggande mekanismen, och manade till genomförande av de slutsatser som FN:s underkommitté för förhindrande av tortyr utfärdade efter sitt besök i Kazakstan i september 2016. EU uttryckte oro över trycket på oberoende medieföretag och de eventuella negativa följderna av den nya lagen om betalningar, liksom domarna mot Max Bokajev och Talgat Ajan i samband med markdemonstrationerna under våren 2016.

Företrädare för EU-delegationen deltog som observatörer i de möten som hålls i det konsultativa rådgivande organet för den mänskliga dimensionen, en plattform för dialog mellan regeringen och företrädare för det civila samhället inom utrikesministeriet. EU deltog också i ett antal möten, seminarier och rundabordssamtal om människorättsfrågor som anordnas av regeringen, och upprätthöll regelbundna kontakter med regeringsföreträdare.

EU-delegationen stod värd för flera möten med företrädare för det civila samhället och företrädare för EU-medlemsstaternas beskickningar i Astana för att diskutera aktuella människorättsfrågor, och i synnerhet de planerade ändringarna i lagen om betalningar, medielagen och lagen om religiösa samfund.

EU gav genom uttalanden, tal och andra formella och informella åtgärder uttryck för sina farhågor, i syfte att uppmana den kazakstanska regeringen att säkerställa respekt för de mänskliga rättigheterna. I nära samarbete med EU-medlemsstater och likasinnade partner genomförde EU-delegationen utåtriktade initiativ i fråga om nationella myndigheter till stöd för människorättsrelaterade ärenden och bevakade domstolsärendet avseende Max Bokajev och Talgat Ajan.

Under 2016 fortsatte EU att tillhandahålla finansiellt stöd till projekt som finansieras genom det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR). EU-delegationen förvaltar för närvarande tre projekt till ett sammanlagt värde av 803 715 euro. Projekten omfattar områden som yttrandefrihet, kapacitetsuppbyggnad av civilsamhället samt skydd av människorättsförsvarare.

Två nya projekt inom ramen för EIDMR genomförs från och med 2017. Syftet med det första projektet är att främja institutionalisering av samarbetet mellan det civila samhällets organisationer och statliga myndigheter på området för den mänskliga dimensionen och lagstiftningsprocessen. Syftet med det andra projektet är att stärka kapaciteten hos aktörer i det civila samhället, däribland människorättsförsvarare, aktivister, jurister, folkråd och företrädare för medierna, och att hålla myndigheterna ansvariga för att upprätthålla rätten till yttrandefrihet, fredliga sammankomster och föreningsfrihet.

EU:s delegation har även inlett ett anbudsförfarande för en kartläggningsstudie av jämställdhetssituationen i Centralasien, inklusive Kazakstan. Studien ska bidra till ökade kunskaper om bristande jämställdhet, identifiera orsakerna till diskriminering och avge rekommendationer.

Kazakstan är part i de nio viktigaste FN-konventionerna om mänskliga rättigheter, utom konventionen om skydd för alla migrerande arbetare och deras familjemedlemmar, och har lämnat en stående inbjudan till alla FN:s särskilda rapportörer.

Kazakstan har inte undertecknat det andra fakultativa protokollet till den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter syftande till dödsstraffets avskaffande. Den kazakstanska konstitutionen har avskaffat dödsstraffet för alla brott utom terroristhandlingar som orsakar förlust av människoliv och exceptionellt allvarliga brott begångna i krigstid. Ett moratorium för dödsstraff råder dock sedan 2003. Kazakstan spelade en aktiv roll under de FN-förhandlingar som ledde till inrättandet av Internationella brottmålsdomstolen, men har ännu inte anslutit sig till Romstadgan.

Det krävs avsevärda framsteg i genomförandet av de olika lagar som antagits för att förebygga radikaliserings och våldsbejakande extremism för att säkerställa att tillämpningen av dessa lagar inte får några negativa inverkaner på hur det civila samhället fungerar.

Respekt för internationella normer måste komma till uttryck i utgången av domstolsärenden, särskilt sådana som rör yttrandefrihet och mötesfrihet.

Republiken Kirgizistan

Under 2016 var den övergripande människorättssituationen fortsatt stabil. En positiv utveckling kan noteras inom lagstiftningen, där problematiska lagstiftningsinitiativ förkastades eller avstannade och ny lagstiftning för att förbättra människorättssituationen antogs. Icke desto mindre var vissa aktörer i det civila samhället föremål för negativa offentliga uttalanden och hot. Ändringar av konstitutionen inverkar på uppfattningen av de mänskliga rättigheternas ställning.

EU:s prioritering är utvecklingen av ett rättsligt system som möjliggör ett effektivt genomförande av rättsstatsprincipen. EU stöder också aktivt en demokratisk samhällsstyrning. Dessutom stöder EU utvecklingen av den institutionella ramen som syftar till att garantera frihet från tortyr och misshandel och främjande av rättigheter för personer som tillhör minoriteter.

Rättsstatsprincipen är dock fortfarande bräcklig, med omfattande korruption inom domstolsväsendet. Rättsakterna förbättras systematiskt, men genomförandet är inte alltid korrekt. Detta undergräver förtroendet för institutionerna och de brottsbekämpande organen.

Det civila samhället spelar en aktiv roll. Parlamentets förkastande av ett lagförslag som skulle ha infört nya rapporteringskrav för icke-statliga organisationer som tar emot utländsk finansiering mottogs väl av det civila samhället och världssamfundet. Vissa människorättsförsvarare och företrädare för det civila samhället har trots detta utsatts för misskrediterande offentliga uttalanden, hot eller trakasserier. Situationen för de etniska minoriteterna är fortfarande känslig. Världsländet föreslog att man skulle ändra statusen för OSSE:s kontor, som har utfört ett omfattande arbete på områden som rör mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen.

En ny lag som förbjuder anordnande eller genomförande av religiösa vigselceremonier för minderåriga makar är ett viktigt steg för att säkerställa bättre skydd för flickor från tvångsäktenskap och barnäktenskap.

Myndigheterna arbetar för att inrätta mekanismer för att förhindra tortyr och andra former av grym och omänsklig behandling, bland annat genom samarbete med internationella organ. De rättsliga garantierna vid förvarsenheter är begränsade, vilket gör att frihetsberövade personer är extra utsatta direkt efter gripandet. Rapporterade fall leder sällan till en fullständig undersökning som följs av lagföring av förövarna och ersättning till offren.

Högsta domstolen tog hänsyn till de synpunkter som FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna antagit gällande Azimjon Askarovs klagomål, och öppnade ärendet på nytt för ytterligare utredning, dock utan att helt genomföra kommitténs rekommendationer. Den förnyade prövningen har fått stor uppmärksamhet, både lokalt och internationellt, på grund av dess symbolvärde när det gäller försoning och rättvisa för alla i samband med 2010 års händelser.

Ändringarna av konstitutionen, som antogs på ett fredligt och transparent sätt i en folkomröstning, väckte farhågor om delaktigheten i samrådsprocessen och om att de mänskliga rättigheternas betydelse skulle ha minskat; tidigare betecknades de som det viktigaste nationella värdet.

EU fortsatte att i olika forum diskutera mänskliga rättigheter och demokrati med Republiken Kirgizistan, bland annat i samarbetsrådet (februari) och samarbetskommittén (oktober). I den årliga människorättsdialogen, som hölls i Bisjkek i juni, deltog en rad företrädare för regeringen och övervakningsorgan som diskuterade en rad frågor om bland annat rättskipning och reform av rättsväsendet, god samhällsstyrning, förebyggande av tortyr, våldsbejakande radikaliseringskampen mot våld mot kvinnor och skydd av utsatta grupper. Den höga representanten/vice ordföranden och EU:s särskilda representant för Centralasien tog aktivt upp människorättsfrågor vid bilaterala möten. Europaparlamentet höll ett interparlamentariskt sammanträde med ledamöter av det kirgiziska parlamentet (april).

EU beviljade Kirgizistan ytterligare handelsförmåner inom ramen för det allmänna preferenssystemet (GSP+) som ett erkännande av landets ratificering av 27 internationella nyckelkonventioner om mänskliga rättigheter, arbetstagares rättigheter, hållbar utveckling och god samhällsstyrning, och till stöd för ett effektivt genomförande av konventionerna.

EU-delegationen upprätthöll regelbundna kontakter med civilsamhället och myndigheterna och använde sig av diplomatiska verktyg för att främja respekten för de mänskliga rättigheterna. EU-delegationen har gjort det till rutin att anordna ett årligt seminarium för det civila samhället. Temat detta år var kampen mot korruption. Ytterligare rundabordsdiskussioner och paneldebatter hölls i huvudstaden och i regionerna. Särskilda evenemang, t.ex. en workshop om genomförandet av GSP+ och en regional konferens om förebyggande av våldsbejakande extremism tog upp en rad frågor rörande de mänskliga rättigheterna ur ett bredare perspektiv.

Efter det att FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna offentliggjort sin uppfattning om Askarov-ärendet gjorde den höga representantens/vice ordförandens talesperson ett offentligt uttalande och uppmanade till ett fullständigt genomförande av rekommendationerna; uttalandet kompletterades senare med ett uttalande om återupptagandet av målet.

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete och det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter.

Stöd för att främja rättsstatsprincipen är en av de sektorer som prioriteras i utvecklingssamarbetet. EU har stött den pågående reformen av rättsväsendet och även inrättandet av ett mer professionellt, oberoende, ansvarigt och transparent domstolssystem. Ett annat projekt inom rättsstatsprogrammet är inriktat på kampen mot korruption. Andra EU-finansierade projekt inom samma rättsstatsprogram behandlar det civila samhällets förmåga att anmäla korruption och förstärka demokratisk samhällsstyrning. 9,5 miljoner euro har anslagits till det fyraåriga rättsstatsprogrammet. Vidare ger EU betydande stöd till stärkt demokrati genom valstöd, med ett budgetstöd på 13,1 miljoner euro. Tanken är att programmet ska leda till ökad trovärdighet, delaktighet och insyn i valprocessen, vilket i sin tur ska bidra till att öka legitimiteten för valda organ och allmänhetens förtroende för de demokratiska institutionerna.

Ytterligare projekt gav stöd till förhindrande av tortyr, förenkling av folkbokföring och säkerställande av alla medborgares rättigheter i detta hänseende, vidare främjade de förverkligandet av rättigheter för personer med funktionsnedsättning, kvinnors roll i fredsbyggnadsarbetet och jämlikhet mellan folkgrupper samt medborgerligt engagemang.

Kirgizistan är part i ett antal internationella människorättskonventioner och har samarbetat konstruktivt med FN:s människorättsorgan. Från 2016 till 2018 är landet medlem i FN:s råd för mänskliga rättigheter. Den konstitutionella översynen ledde dock till strykning av en artikel där Kirgizistan åtar sig att vidta åtgärder för att återställa personers rättigheter och/eller ge ersättning för skador på begäran av internationella människorättsorgan. Samtidigt har en översyn av mandatet för OSSE:s kontor inletts.

Republiken Tadzjikistan

Under 2016 försämrades den allmänna människorättssituationen i landet och antalet kränkningar av de mänskliga rättigheterna ökade. Tadzjikistan utvecklades i riktning mot ökad politisk centralisering med auktoritära tendenser, och betydande begränsningar infördes av mötes-, förenings-, medie- och religionsfriheten.

Regeringen samverkade dock med FN, samarbetade med vissa av det civila samhällets organisationer inför FN:s rapporter och gjorde ansträngningar för förbättringar när det gäller frihet från tortyr.

EU:s prioritering är att skydda grundläggande politisk pluralism och mediepluralism, främja den personliga säkerheten för aktivister inom oppositionen och deras släktingar, stärka religionsfriheten och främja kvinnors och barns rättigheter. EU bevakar också arbetslösas rättigheter vad gäller fattigdom och frågor med anknytning till radikaliserings.

Det förelåg olika problem, särskilt på områdena politisk pluralism och mötesfrihet. Efter förbudet mot Islamiska förnyelsepartiet i augusti 2015 dömdes partiets ledare till långa fängelsestraff 2016, något som effektivt tystade oppositionens starkaste röster. Tadzjikistans president gavs livslång personlig immunitet i en folkomröstning 2016. Trycket på medierna fortsatte och ökade även på icke-statliga organisationer. Anklagelser om korruption är vanliga. OSSE:s kontor i Dusjanbe rapporterade problem i arbetet för de mänskliga rättigheterna. Det totala utrymmet för politiskt deltagande krympte 2016; president Emomalii Rahmon sitter som vald president fram till 2020 och medlemmar i hans närmaste familj och bredare klan utses i allt högre utsträckning till ledande befattningar.

På den positiva sidan kan noteras att regeringen arbetat aktivt för att stärka kvinnors och barns rättigheter och för frihet från tortyr, särskilt för personer som sitter i häkte eller fängelse. I detta syfte samarbetade regeringen med det civila samhällets organisationer.

EU fortsatte att i olika forum diskutera mänskliga rättigheter och demokrati med Tadzjikistan, bland annat i samarbetsrådet (februari) och samarbetskommittén (september). Under den årliga människorättsdialogen i Dusjanbe i juni fördes öppna diskussioner i en rad frågor, bland annat föreningsfrihet, yttrandefrihet, religionsfrihet, fängelseförhållanden, förhindrande av tortyr och misshandel, statslöshet samt kvinnors och barns rättigheter.

EU uttryckte farhågor, både formellt och informellt, bland annat genom uttalanden, tal och workshoppar för att uppmuntra Tadzjikistans regering att säkerställa fullständig respekt för de mänskliga rättigheterna, i enlighet med dess internationella åtaganden. EU-delegationen följde noga rättegångarna mot ledarna för Islamiska förnyelsepartiet och hade många kontakter med den tadzjikistanska regeringen med avseende på dessa rättegångar och situationen när det gäller mediefrihet. Som en del av sitt fokus på yttrandefrihet anordnar EU-delegationen regelbundna pressfrukostar för lokala och internationella journalister.

EU-delegationen har gjort det till en rutin att anordna seminarier för det civila samhället, t.ex. anordnade man det 7:e seminariet för det civila samhället i Tadzjikistan i oktober 2016, där man tog upp frågan om radikalisering och våldsbejakande extremism.

Efter det att oppositionsledarna i Islamiska förnyelsepartiet dömdes till långa fängelsestraff i juni gjorde den höga representantens/vice ordförandens talesperson ett offentligt uttalande i juni 2016 och gav uttryck för EU:s tvivel om rättegångarnas laglighet, och uppmanade den tadzjikistanska regeringen att garantera alla tadzjikistanska medborgares grundläggande friheter även under säkerhetsoperationer och att upprätthålla rättsstatsprincipen. I uttalandet uttryckte EU även oro över de negativa effekter som domarna skulle kunna få på det tadzjikistanska samhällets övergripande sammanhållning.

I juni 2016 antog Europaparlamentet en parlamentsresolution där den tadzjikistanska regeringen kritiseras för den på det hela taget negativa utvecklingen på många människorättsområden. EU samordnade flera andra människorättsinitiativ i nära samarbete med EU-medlemsstater och likasinnade partner.

Under 2016 fortsatte EU att tillhandahålla finansiellt stöd till projekt som finansieras genom det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR).

Fyra projekt pågick under 2016 och finansierades med ett totalbelopp på knappt 1 miljon euro. Projekten inriktades på de socioekonomiska och kulturella rättigheterna för fångar och f.d. fångar i Tadzjikistan (0,3 miljoner euro), på att öka mediernas och civilsamhällets aktivisters kapacitet att stödja demokratiska reformer (0,22 miljoner euro), på att främja det civila samhällets roll och kapacitet för att överbrygga klyftan mellan samhälle och demokratiseringsprocesser (0,28 miljoner euro) och på att främja politisk pluralism och rättvisa val genom inrättandet av en plattform för dialog mellan politiska partier, icke-statliga organisationer och valmyndigheter (0,18 miljoner euro). Dessa projekt avslutades under 2016.

Under 2016 utlystes fem nya projekt som ska finansieras inom ramen för EIDMR med omkring 2 miljoner euro under flera år.

Tadzjikistan är part i ett antal internationella människorättskonventioner och alla centrala konventioner har ratificerats. EU försöker också övertyga den tadzjikistanska regeringen att underteckna det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. I september 2016 utvärderades Tadzjikistan av arbetsgruppen vid FN:s råd för mänskliga rättigheter som ett led i den allmänna återkommande utvärderingen. Vid utvärderingen drogs slutsatsen att Tadzjikistan visat en konstruktiv inställning och öppenhet under den allmänna återkommande utvärderingscykeln. Tadzjikistan har accepterat 153 av 203 rekommendationer.

Betydande framsteg på alla områden måste göras för att befästa den positiva utvecklingen i Tadzjikistan vad gäller demokratiska reformer samt politiskt deltagande och yttrandefrihet.

Turkmenistan

Under 2016 förblev den allmänna människorättssituationen i landet problematisk. Den konstitution som antogs i september 2016 föreskriver visserligen skydd och främjande av mänskliga rättigheter, men den stora klyftan mellan lagstiftningsramen och dess praktiska tillämpning har lett till fortsatta kränkningar av de mänskliga rättigheterna och till brister. Regeringen tog ett steg i rätt riktning i december när man antog en ombudsmannalag.

EU prioriterar fortsatt uppbyggnad av allmännyttiga tjänsters kapacitet för genomförandet av bestämmelserna i internationella konventioner med full respekt för mänskliga rättigheter, stöd till reformer av rättsväsendet och fängelsesystemet samt tillträdet till fängelser och stöd till det civila samhället och människorättsförsvarare.

Medborgerliga friheter åsidosattes i hög utsträckning, vilket innefattade bland annat begränsningar av yttrande-, press-, mötes-, rörelse- och religionsfriheten. Godtyckliga arresteringar och tortyr och fall där personer nekades ett korrekt rättsförfarande och en rättvis rättegång, liksom godtyckliga ingripanden i fråga om privatliv, hem och korrespondens förekom alltjämt. Dessutom kom oroande signaler om att myndigheterna intensifierat restriktionerna och begränsningarna av den fria rörligheten, av rätten att äga, använda och avyttra egendom samt av informationsfriheten.

Under hösten 2016 meddelade presidenten att presidentvalet i februari 2017 för första gången skulle innefatta flera partier: tre politiska partier och sammanlagt nio registrerade kandidater skulle delta. Under de senaste åren har inga val betraktats som fria och rättvisa av OSSE/ODIHR och det kommande valet kommer knappast, trots att ytterligare politiska partier deltar, att ge väljarna någon verklig möjlighet att välja mellan olika politiska alternativ och det är osannolikt att medborgarnas rätt att byta regering genom fria och demokratiska val kommer att garanteras.

Internationella arbetskonferensen granskade brister i Turkmenistans genomförande av ILO:s grundkonvention om tvångsarbete med avseende på de utbredda förekomsterna av tvångsarbete inom bomullsproduktionen. EU uppmanade regeringen att anpassa lagstiftningen till konventionen och vidta effektiva åtgärder för att fullständigt utrota tvångsarbete vid bomullsskörden.

Internationella arbetskonferensen uppmanade Turkmenistan att ta fram en handlingsplan för detta.

Vissa viktiga lagar och andra dokument om verkningsfullare främjande och skydd av de mänskliga rättigheterna antogs under 2016: en ambitiös nationell handlingsplan för mänskliga rättigheter antogs i januari. Den innehåller viktiga reformer för domstolsväsendet och de socioekonomiska, kulturella och politiska sektorerna, men ännu har ingen övervakningsmekanism för dess genomförande inrättats. En reviderad konstitution antogs i september och för första gången inrättades i landets rättsordning ämbetet kommissionär med ansvar för mänskliga rättigheter; ombudsmannalagen antogs i december.

EU fortsatte att diskutera mänskliga rättigheter och demokrati med Turkmenistan i olika forum, bland annat inom ramen för människorättsdialogen och den gemensamma kommittén. Under den årliga människorättsdialogen i Bryssel i maj fördes öppna diskussioner om en rad frågor, bland annat fängelseförhållanden, rapporterade fall av tortyr och påtvingade försvinnanden. EU uppmanade Turkmenistan att vidta ytterligare åtgärder i riktning mot ett effektivt genomförande av rättsliga reformer för att garantera rättsstatsprincipen samt förenings-, yttrande- och trosfriheten. EU uppmanade också Turkmenistan att lätta på restriktionerna för det civila samhället, inklusive kraven på registrering, upprätta en dialog med organisationerna i det civila samhället och tillhandahålla information om vad som har hänt försvunna fångar och var de befinner sig. EU krävde också att ett antal specifika fångar vars namn inte offentliggjordes skulle frigges. Man diskuterade också antagandet av en ombudsmannalag och betydelsen av denna institutions oberoende.

Under den gemensamma kommitténs årliga möte i Bryssel i november och vid besöken av EU:s särskilda representant för Centralasien i Asjchabad i mars och november, då utrikestjänstens avdelning för Centralasien också deltog, höll EU och Turkmenistan konstruktiva diskussioner om människorättsfrågor.

Tillsammans med FN:s utvecklingsprogram (UNDP) och kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter stödde EU Turkmenistan i utarbetandet av landets första nationella handlingsplan för mänskliga rättigheter. EU gav fortsatt stöd till landet genom utbildning av turkmenistanska domare och jurister om människorättskonventioner och, genom sin regionala rättsstatsplattform, seminarier om ombudsmannainstitutionen och det civila samhället.

EU uttryckte sin oro beträffande flera ärenden som rör mänskliga rättigheter genom verbalnoter, OSSE-uttalanden och andra åtgärder i nära samarbete med EU-medlemsstater och likasinnade partner för att uppmuntra den turkmenistanska regeringen att garantera fullständig respekt för de mänskliga rättigheterna.

På lokal nivå fortsatte EU:s sambandskontor att uppmana myndigheterna att garantera respekten för mänskliga rättigheter och höll regelbundna samrådsmöten med det civila samhället. EU:s kontor deltog också i ett andra besök vid ett fängelse i Turkmenistan i december.

Under 2016 fortsatte EU genomförandet av tre människorättsrelaterade projekt, både på bilateral och regional nivå. Inom ramen för det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR) stödde EU Internationella juristkommissionen (ICJ) genom ett projekt för 0,7 miljoner euro för utbildningsseminarier om människorättskonventioner riktade till turkmenistanska domare och jurister. Inom ramen för finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete anordnade EU:s rättsstatsplattform för Centralasien (ett regionalt projekt på 1,8 miljoner euro) seminarier i Turkmenistan, särskilt om ombudsmannen och om det civila samhällets roll. I oktober inleddes ett bilateralt projekt värt 4,5 miljoner euro för stöd till kapacitetsuppbyggnad inom offentlig förvaltning, som syftar till en höjning av de offentliganställdas kvalifikationer och till institutionell förstärkning.

Åren 2015 och 2016 deltog Turkmenistan i OSSE:s årliga möten om genomförandet av den mänskliga dimensionen. År 2016 bad Turkmenistan UNDP och OSSE att kommentera och ge rekommendationer om utkastet till reviderad konstitution. Turkmenistan är värd för OSSE:s kontor i Asjchabad, ett OSSE-fältuppdrag som samarbetar med myndigheterna om ett antal människorättsfrågor (rättsstaten, jämställdhet, mediefrihet, människohandel). Turkmenistan har inte framställt någon öppen inbjudan till människorättsrådets särskilda förfaranden.

Betydande framsteg måste göras för att överbrygga den stora klyftan mellan lagstiftningsramen och den praktiska tillämpningen av internationella människorättsinstrument och nationella lagar om skydd och främjande av de mänskliga rättigheterna. Det återstår fortfarande att välja en ombudsman och inrätta dennes kontor samt inrätta en mekanism för att övervaka genomförandet av den nationella handlingsplanen för mänskliga rättigheter.

Republiken Uzbekistan

Trots den senaste tidens utveckling och ett antal positiva tecken kvarstår utmaningar för de mänskliga rättigheterna på en rad områden. De största problemen gäller fortfarande respekten för grundläggande medborgerliga och politiska rättigheter, regelverket för det civila samhället och lagföring på politiska grunder, behandlingen av fångar/förhindrande av tortyr samt frågor som rör det arbete som utförs av människorättsförsvarare. Efter den mångårige ledaren Islam Karimovs död och valet av president Shavkat Mirziyoyev tycks den allmänna människorättssituationen i landet vara på väg att förbättras även om utgångsläget är mycket problematiskt. Omfattande reformer har inletts för att främja domstolsväsendets oberoende och förvaltningens ansvarighet, och för att förbättra företagsklimatet osv. Några fångar som varit föremål för oro har frisläppts⁶², men motsägelsefulla åtgärder har också vidtagits (t.ex. placerades den fängslade journalisten Muhammad Bekjanov i isoleringscell).

EU:s prioritering är att på ett effektivt sätt ta itu med barnarbete och tvångsarbete vid bomullsskörden. Även om barnarbete praktiskt taget har utrotats måste avskaffande av tvångsarbete övervakas noga i samarbete med ILO och andra berörda parter i enlighet med den begäran som Europaparlamentet framställde i sin decemberresolution som åtföljde beslutet om det slutliga godkännandet av "textilprotokollet". I och med ILO:s konvention nr 87 har Uzbekistan nu ratificerat alla centrala ILO-konventioner.

Många problem på människorättsområdet kvarstod, särskilt kvarhållandet av politiska fångar, godtycklig förlängning av fängelsestraff, påståenden om tortyr, den alltför stränga regleringen av icke-statliga organisationer, begränsningar av yttrande-, informations-, religions-, mötes- och föreningsfriheten samt problem med korruption och strafflöshet.

⁶² Dessutom är nära 40 000 vanliga interner potentiellt berättigade till benådning som en del av den årliga allmänna amnestin (det slutliga antalet förväntas bli cirka 5 000).

Landets nya ledare har dock gjort betydande ansträngningar för att åtgärda problemen för befolkningen, i synnerhet genom så kallade virtuella kontor inom förvaltningen, där medborgare kan lämna in klagomål på nätet som man lovar ska följas upp. Ett annat positivt exempel är inrättandet av en "ombudsman för näringslivet", vid sidan av den befintliga ombudsmannen för mänskliga rättigheter. Den nyvalda presidenten tog också upp frågan om parlamentsledamöternas politiska ansvarsskyldighet gentemot sina väljare och tillkännagav genomförandet av den nyligen omarbetade lagen om korruptionsbekämpning. Landets nya ledare har också börjat kommunicera på ett mer öppet sätt och förefaller ha en mer avslappnad attityd när det gäller kritik.

För första gången bevakades presidentvalet i december av ett fullfjädrat OSSE/ODIHR-valobservatörsuppdrag, som kunde konstatera många systematiska och tekniska brister. Även om valsystemet inte gav några verkliga alternativ till den tillträdande presidenten noterades vissa förbättringar jämfört med tidigare val. Den nya presidenten ville dessutom se ytterligare styrelse-reformer genomföras inom kort, t.ex. införandet av direktval av regionala guvernörer (Khokims). Vidare förklarade han att 2017 skulle vara "ett år av dialog med befolkningen och handla om människornas intressen".

EU fortsatte att delta i diskussioner om mänskliga rättigheter och demokrati med Uzbekistan i flera olika forum, inklusive det årliga mötet i underkommittén EU-Uzbekistan för rättsliga och inrikes frågor, mänskliga rättigheter och därmed sammanhängande frågor, som ägde rum i november. Utbytena täckte ett brett spektrum av frågor och var konstruktiva och vänskapliga trots att båda sidor tog upp ett antal svåra frågor.

EU har också uttryckt oro eller lyft fram positiv utveckling genom uttalanden, tal samt formella och informella insatser för att uppmuntra regeringen i Uzbekistan att garantera fullständig respekt för de mänskliga rättigheterna.

Under 2016 nekades EU-delegationen i Tasjkent att besöka häkten.

Europaparlamentet besökte Uzbekistan i november. Delegationsmedlemmar träffade företrädare för myndigheter och människorättsförsvarare samt företrädare för det civila samhället.

Dessutom har EU i nära samordning med EU-medlemsstater och likasinnade partner genomfört flera formella och informella uppsökande initiativ gentemot de nationella myndigheterna i flera människorättsrelaterade domstolsärenden.

EU fortsatte att tillhandahålla ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete (DCI), instrumentet som bidrar till stabilitet och fred (IcSP) och det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR). Genom fyra projekt (två EIDMR, ett IcSP och ett DCI) till ett sammanlagt värde av 8 miljoner euro gavs stöd till reformer som avser barnarbete och tvångsarbete vid bomullsskörden, åtgärder för att stärka det civila samhällets kapacitet på områdena mänskliga rättigheter, främjande och skydd av barns rättigheter samt skydd och främjande av sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter för utsatta grupper osv. IcSP- och DCI-projekten har huvudsakligen tillhandahållit stöd till reformer och dialog när det gäller arbetstagares rättigheter inom bomullssektorn, inbegripet internationell övervakning av bomullsskörden och informationskampanjer. Internationell övervakning tillåts i landet, vilket kunnat iakttas under de två senaste åren av projektgenomförandet; det är inte längre tabubelagt att tala om risken för tvångsarbete, och barnarbete vid bomullsplockning är inte längre socialt godtagbart i Uzbekistan. Europaparlamentet erkände dessa framsteg genom att vid sin omröstning den 14 december godkänna textilprotokollet till partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan EU och Uzbekistan, som legat på is sedan 2011.

Uzbekistan är part i de flesta internationella människorättskonventioner. EU fortsatte att uppmuntra Uzbekistan att ratificera det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr, vilket kan bidra till att lösa de återkommande klagomålen om tortyr, och att inrätta en nationell förebyggande mekanism.

Uzbekistan antog år 2014 en nationell handlingsplan som förberedelse inför den tredje utvärderingen av MR-rådets arbetsgrupp inom ramen för den allmänna återkommande utvärderingen 2018, och som en uppföljning av 2013 års utvärdering. För genomförandet av denna nationella handlingsplan har det nationella centrumet för mänskliga rättigheter nu ingått ett samförståndsavtal med FN:s utvecklingsprogram (UNDP).

Mycket kommer att hänga på ett fortsatt och effektivt genomförande av de reformer som inletts av landets nya ledare. EU är angeläget om att stödja dessa framsteg närhelst detta är möjligt och har börjat diskutera möjligheterna till ett fördjupat samarbete. I synnerhet bör man, i enlighet med Europaparlamentets resolution om textilprotokollet, se till att det inte sker någon återgång till sämre arbetsnormer i samband med bomullsskörden. Flagranta kränkningar av de mänskliga rättigheterna är något som bör tillhöra det förgångna.

V. AFRIKA

Afrikanska unionen (AU) – den gemensamma Afrika–EU-strategin

Under 2016 inriktades samarbetet med Afrikanska unionens kommission på att infria de gemensamma åtaganden som gjordes vid människorättsdialogen mellan AU och EU i Kigali i november 2015. Goda framsteg har gjorts när det gäller flera av dessa åtaganden. Framför allt anordnades en högnivådialog om främjande och skydd av mänskliga rättigheter i Arusha i november, inom ramen för det afrikanska året för mänskliga rättigheter med särskilt fokus på kvinnors rättigheter (2016). Samarbete pågår inom andra områden, som stöd till utvecklingen av en afrikansk policyram för genomförandet av FN:s vägledande principer om företag och mänskliga rättigheter samt främjandet av ratificeringen av AU:s rättsliga instrument för mänskliga rättigheter och styrelseformer. EU och AU gjorde två gemensamma uttalanden om mänskliga rättigheter med anledning av Internationella dagen mot straffrihet för brott mot journalister respektive Internationella dagen för demokrati. Nyligen offentliggjordes gemensamma uttalanden från EU:s och AU:s valobservatörsgrupper som utplacerats i Ghana och Tanzania (Zanzibar).

Samarbetet mellan EU och AU på människorättsområdet fick ett lyft tack vare det panafrikanska programmet 2016–2018, genom vilket stöd tillhandahålls olika AU-organ och AU-institutioner och det civila samhället. Det omfattar ekonomiskt och tekniskt bistånd till det afrikanska människorättssystemet (den afrikanska kommissionen för mänskliga och folkens rättigheter, Afrikanska domstolen för mänskliga och folkens rättigheter, den afrikanska kommittén för barnets rättigheter och välfärd samt Panafrikanska parlamentet). Stöd ges även till ett program som syftar till att stärka AU:s valövervakningskapacitet och metodik, särskilt vad gäller långsiktig övervakning. Vidare ges stöd till kampen mot kvinnlig könsstympning under ledning av Unicef och FN:s befolkningsfond (UNFPA), där samarbetet med Afrikanska unionens kommission utgör en viktig del. Inom ramen för EIDMR stöder EU dessutom de särskilda mekanismer som Afrikanska kommissionen för mänskliga och folkens rättigheter använder sig av på områdena föreningsfrihet, avskaffande av dödsstraffet och kvinnors rättigheter.

Republiken Angola

Under 2016 kännetecknades människorättsituationen av ett krympande politiskt utrymme inför parlaments- och presidentvalen som planerades till augusti 2017.

EU upprätthöll sitt stöd för ett fullständigt genomförande av Angolas författning, särskilt när det gäller domstolsväsendets oberoende, yttrandefriheten, föreningsfriheten och rätten att delta i fredliga sammankomster samt när det gäller godtyckliga gripanden.

Domstolsväsendets oberoende säkerställdes i högre grad under 2016 än under tidigare år. En politisk aktivist som frihetsberövats i Cabinda (på grund av uppror mot staten) släpptes efter beslut i högsta domstolen. När det gäller de unga aktivisterna i fallet "15+2" omfattades de 17 aktivister som dömts för att ha förberett ett uppror mot staten av en lag om allmän amnesti; följaktligen frigavs de och deras ärenden avslutades. Den senaste tidens dödsfall (inklusive en 14-årig pojke som sköts i huvudet) under rivningen av olagligt uppförda hus i närheten av den nya flygplatsen i huvudstaden Luanda är emellertid ett exempel på polisens och militärens upprepade användning av omotiverat överdrivet våld.

Ett nytt lagstiftningspaket rörande medier som ytterligare begränsar mediefriheten godkändes nyligen av nationalförsamlingen. Genom de fyra lagförslagen i det nya medielagstiftningspaketet ges ett nytt kontrollorgan (Angolas tillsynsorgan för social kommunikation) kontroll över alla massmediekanaler, inbegripet sociala medier och internet. Medielagen skulle kunna ge upphov till censur och begränsa de grundläggande friheterna. I det nya paketet finns också brottet förtal kvar och det hänvisas till begreppen "falska källor" och "olaglig framställning av information", som är begrepp som skulle kunna få en negativ inverkan på undersökande journalistik.

EU fortsatte att delta i diskussioner om mänskliga rättigheter och demokrati med de angolanska myndigheterna. EU har uppmanat Angola att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna. EU har i nära samarbete med EU-medlemsstater och likasinnade partner genomfört flera formella och informella uppsökande initiativ gentemot de nationella myndigheterna i flera människorättsrelaterade domstolsärenden. EU-delegationen och medlemsstaternas ambassader i landet gjorde ett lokalt uttalande den 29 mars 2016 som svar på de fällande domarna mot 15 + 2-aktivisterna och uttryckte reservationer i fråga om garantierna för ett korrekt rättsligt förfarande och proportionalitetsprincipen. Den höga representantens/vice ordförandens talesperson gjorde uttalanden både när den politiska aktivisten i Cabinda dömdes till fängelse och när han frigavs, och åtalet lades ner.

EU-delegationen för också en kontinuerlig dialog med företrädare för det civila samhället, internationella organisationer och andra givare som är verksamma i landet.

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom Europeiska utvecklingsfonden (EUF), det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR), finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete (DCI) och programmen för det civila samhällets organisationer och lokala myndigheter (CSO-LA). EIDMR- och CSO-LA-anslagen gick år 2016 till att stödja organisationer i det civila samhället som arbetar för att förbättra människorättssituationen i Angola. En lokal inbjudan att lämna förslag med inriktning på två relevanta prioriterade områden, nämligen tillgång till rättvisa med särskilt fokus på stöd under juristinseende till utsatta befolkningsgrupper och medborgarutbildning inför de kommande valen, inleddes 2016 och tre nationella icke-statliga organisationer valdes ut.

Parallellt med detta inleddes fyra projekt inom ramen för tionde EUF, varav två regionala projekt (PALOP⁶³-Östtimor), som bidrog till välbehövliga förbättringar inom olika områden av samhällsstyrning, t.ex. tillsyn över offentliga finanser, barns tillgång till rättvisa och kampen mot korruption.

FN:s särskilda rapportör om migranternas mänskliga rättigheter slutförde ett besök i landet i maj 2016 och lämnade rekommendationer. FN:s ekonomiska och sociala råd och kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter granskade den fjärde och den femte periodiska rapporten om Angola och gjorde flera anmärkningar vid mötet den 24 juni 2016. Angola håller på att förbereda sina allmänna återkommande halvtidsutvärderingar inför nästa års diskussioner.

När det gäller ekonomiska rättigheter har de lägre oljepriserna en avsevärd inverkan på de mest sårbara delarna av befolkningen. Regeringens förmåga att ingripa har också minskat avsevärt.

Markförvaltning och tillgång till mark är mycket viktiga frågor som bör övervakas.

Markanvändning, utveckling av jordbruket och utvidgade byggnadsplaner kommer även i fortsättningen att kollidera både med traditionella samhällen som lever av jorden och med olaglig/laglig byggnation som vuxit fram kring större städer.

Ikke-statliga organisationer omfattas fortfarande av de registreringskrav som infördes genom 2015 års lag om ikke-statliga organisationer och som redan lett till att viss internationell finansiering upphört, vilket ytterligare begränsar de lokala ikke-statliga organisationernas handlingsförmåga.

Republiken Benin

Benin utmärker sig bland de västafrikanska länderna genom sin goda människorättssituation, dvs. landets positiva resultat i fråga om medborgerliga och politiska rättigheter. Under 2016 beslutade dock den höga myndigheten för audiovisuella frågor och kommunikation (HAAC) att tillfälligt stänga ner vissa privata medier. Oppositionens och civilsamhällets tillgång till offentliga medier, framför allt nationell television, försämrades kraftigt under 2016.

⁶³ Afrikanska länder med portugisiska som officiellt språk

EU har fastställt följande prioriteringar på människorättsområdet för Benin för perioden 2016–2020: skydd av barns rättigheter, kvinnors rättigheter, ekonomiska och sociala rättigheter och i synnerhet tillgång till grundläggande tjänster, kampen mot korruption och strafflöshet samt tillgång till rättvisa.

Situationen för barns rättigheter är fortfarande problematisk. Till de oroväckande seder och bruk som utgör hinder för barns rättigheter hör bland annat att de placeras i familjehem och utnyttjas, tvångs- och barnäktenskap (ett av 10 barn gifter sig före 15 års ålder och tre av 10 före 18 års ålder), marginalisering och t.o.m. mord på så kallade barnhäxor samt sexuella övergrepp i skolan, som ibland leder till tidig graviditet. Enligt Global Slavery Index 2016 är 32 000 personer offer för modernt slaveri i Benin genom hushållsarbete (bruket av s.k. vidomegon, barnhushållsarbetare), tvångsarbete (jordbruk, fiske, byggnadsarbete) och sexuell exploatering.

De utbredda bedrägerierna och den utbredda korruptionen undergräver befolkningens sociala och ekonomiska rättigheter. Den nya regeringen har åtagit sig att ta itu med situationen, men resultaten har ännu inte utvärderats. På grund av det svaga och långsamma rättsväsendet och korruptionen inom denna sektor förekommer godtyckliga arresteringar och frihetsberövanden, långa frihetsberövanden före rättegång, rättsvägran och strafflöshet. Lynchning och överdrivet polisvåld har rapporterats. Situationen i fängelserna är fortfarande svår eftersom förhållandena för internerna är usla och på vissa platser innebär fängelseförhållandena i sig en kränkning av den mänskliga värdigheten.

Benin slutförde en valcykel med parlaments- och lokalval under 2015, följt av presidentval 2016. Externa observatörer bedömde valen som trovärdiga, fria och rättvisa. Valet av Patrice Talon till president i mars 2016 var ytterligare ett exempel på ett demokratiskt och fredligt maktskifte. Han inledde med en ambitiös institutionell reformagenda som gynnar den privata sektorn och lovade att få ett slut på den tidigare regimens korrumpierade metoder. Hittills har dock genomförandet av denna agenda gått långsamt.

Under 2016 förde EU en regelbunden politisk dialog med Benins regering i olika format. EU-delegationerna och medlemsstaterna tog upp flera frågor med Benins regering på olika nivåer, bl.a. hur man kan främja respekten för barns och kvinnors rättigheter och deras egenmakt och säkerställa en lämplig uppföljning av rekommendationerna i den allmänna återkommande utvärderingen genom uppsökande initiativ, démarches och regelbundna möten mellan beskickningschefer. EU och dess medlemsstater medverkar regelbundet i tekniska/finansiella partners sektoriella grupper på alla områden, t.ex. inom rättslig och social sektor i fråga om jämställdhet och socialt skydd.

Genom den gemensamma färdplanen för stöd till det civila samhället 2014–2017 fortsatte stödet till civilsamhällesorganisationernas arbete för att främja medborgardeltagande, mänskliga rättigheter och ökad tillgång till grundläggande sociala tjänster för Benins befolkning. Dessutom genomfördes program till stöd för det civila samhället för att stärka mekanismer genom vilka medborgarna kan utöva övervakning och utkräva ansvarighet, både centralt och lokalt. Betydande insatser har också gjorts för att stödja ungdomsorganisationer.

Åtgärder vidtogs även för att stödja centrum för sociala reformer över hela landet som fortsätter att ge rådgivning till människor som utsatts för rättighetskränkningar. Jämställdhetsfrågor är väl integrerade i EU:s och dess medlemsstaters program.

Tack vare det nationella integritetssystem som Transparency International inrättat och övervakningen av resultaten inom denna ram, kunde EU 2016 fastställa vilka konkreta åtgärder som behöver vidtas för att effektivisera kontrollerna i syfte att utrota korruptionen i Benin. I november 2016 antog ministerrådet en handlingsplan som lagts fram av ett konsortium av icke-statliga organisationer.

Under 2016 stödde EU och dess medlemsstater utvidgningen och det faktiska genomförandet av det nationella programmet för rättssektorn (PNDSJ). Genom projektet för stöd till rättssektorn (PAJ) stöder EU Benins ansträngningar för att effektivisera rättsliga mekanismer i första instans och i appellationsdomstol. Rättssektorsgruppen har upprätthållit en konstant dialog med myndigheterna om alla frågor av intresse för genomförandet av PNDSJ, däribland en förstärkning av domstolsväsendet och planeringen för en rättshjälpsmekanism.

Fortsatt EU-stöd för genomförandet av regeringens program för att förbättra levnadsvillkoren i fängelser har lett till mer gynnsamma förhållanden för fångar, inbegripet frihetsberövade minderåriga.

I regel uppmärksammas alla projekt och program av de beninska medierna. Genom anföranden som hållits vid viktiga tillfällen, dokument som delats ut och pressmeddelanden har EU:s och medlemsstaternas engagemang i människorättsfrågor kunnat lyftas fram.

Benin fortsatte att samarbeta med FN:s organ och andra organ på människorättsområdet. När det gäller en rad frågor, som dödsstraffet och Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion, är landet Europeiska unionens bundsförvant.

Under 2016 besökte företrädare för FN:s underkommitté för förebyggande av tortyr landet.

Även om balansräkningen när det gäller medborgerliga och politiska rättigheter anses vara positiv når rättigheterna för de mest utsatta i samhället, för barn och för kvinnor inte på långt när upp till vedertagna normer, ens i jämförelse med vissa grannländer. Dessutom råder stark acceptans i samhället av många kränkningar, vilket gör det svårt att få till stånd ett effektivt skydd.

Republiken Botswana

Botswanas resultat när det gäller mänskliga rättigheter är på det hela taget tillfredsställande, men det finns vissa allvarliga brister. Botswana är nämligen det enda landet i södra Afrika som fortsätter att tillämpa dödsstraff. Straffbara homosexuella handlingar leder sällan till åtal och samhällsacceptansen av homosexualitet ökar i landet, men situationen för hbtj-personer har inte förbättrats. Högsta domstolen fastställde ett tidigare beslut som berättigar en icke-statlig organisation som arbetar för hbtj-personers mänskliga rättigheter att registrera sig officiellt och regeringens överklagande ogillades.

Situationen för San/Basarwa-minoriteten är fortfarande svår och hanteringen av den är inte tillfredsställande. Det handlar om hot mot yttrandefriheten, med empiriska belägg för försök att påverka medierna, och växande spänningar mellan verkställande och dömande instanser samt inom rättsväsendet.

EU fortsätter att arbeta med frågan om dödsstraffet och rättigheter för personer som tillhör minoriteter, inklusive rättigheterna för San/Basarwa-minoriteten. Till EU:s prioriteringar hör också en förstärkning av de lokala människorättsorganisationernas kapacitet.

Sedan självständigheten 1966 har minst 48 dömda brottslingar avrättats. Den senaste avrättningen ägde rum i maj 2016. Målet var särskilt omtvistat eftersom det inte gjordes någon bedömning av den psykiska hälsan som en del av det rättsliga förfarandet och denna beaktades heller inte i samband med benådningsprocessen. Anhöriga informeras inte om avrättningen i förväg och kroppen lämnas inte ut efteråt.

EU samarbetar med Botswana inom ramen för den politiska artikel 8-dialogen. Under 2016 ägde dock ingen dialog rum på grund av utrikesministerns fulltecknade dagordning med anledning av dennes kandidatur till posten som ordförande för Afrikanska unionens kommission. EU-delegationen har vid flera tillfällen tagit upp människorättsfrågor, bland annat genom démarcher hos ministeriet för utrikes frågor och internationellt samarbete (MIAC) oftast på nivån för ständig sekreterare, biträdande ständig sekreterare och direktör. Under 2016 upprätthöll EU-beskickningarna sina regelbundna kontakter med lokala människorättsorganisationer och andra viktiga partner, som USA och FN (Unicef, Unaid).

EU-delegationen stöder på ett konkret sätt civilsamhällesorganisationer som arbetar för mänskliga rättigheter genom Europeiska utvecklingsfonden (EUF) och det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR). I juni 2016 gick en regional förslagsinfordran ut med syftet att främja medborgarutbildning i principerna om demokrati, deltagande, rättigheter och skyldigheter, förbättra tillgången till offentliga tjänster för barn, kvinnor och/eller män som tillhör urbefolkningar och öka kvinnors egenmakt genom att öka deras deltagande i strukturer för beslutsfattande på alla nivåer. Dessutom stöder delegationen människorättsförsvarare och deras insatser politiskt genom pressmeddelanden och genom artikel 8-dialoger.

Botswana delar och stöder ofta EU:s ståndpunkt i flera internationella forum (FN:s generalförsamling, FN:s råd för mänskliga rättigheter och Internationella brottmålsdomstolen). Botswana är för närvarande medlem i människorättsrådet. Regeringen tvekar inte att uttrycka sina synpunkter, vare sig det handlar om att uttrycka stöd för ICC, respektera de konstitutionella begränsningarna av presidenters mandatperioder eller fördöma kränkningar av mänskliga rättigheter eller internationell rätt (t.ex. i Nordkorea, Syrien eller Zimbabwe). EU:s beskickningar har gjort de nödvändiga démarcherna gentemot lokala myndigheter i samband med möten i FN:s råd för mänskliga rättigheter och FN:s generalförsamlings tredje utskott liksom inför viktiga internationella möten (Kommittén för avskaffande av diskriminering av kvinnor, ICC).

På regional nivå hade Botswana 2016 fortfarande inte undertecknat eller ratificerat det jämställdhetsprotokoll som tagits fram av Södra Afrikas utvecklingsgemenskap (SADC). Botswana och Mauritius är de enda två länderna i SADC som ännu inte har undertecknat jämställdhetsprotokollet.

Som ett led i den allmänna återkommande utvärderingen granskades Botswana i september 2013 för andra gången av arbetsgruppen vid FN:s råd för mänskliga rättigheter. EU-medlemsstater på plats i Botswana (Frankrike, Tyskland och Storbritannien) och EU-delegationen har vid upprepade tillfällen erbjudit sig att bistå regeringen i genomförandet av rekommendationerna. Hittills har regeringen inte begärt något stöd och väldigt få framsteg kan skönjas beträffande de godtagna rekommendationerna. Det faktum att MIAC, som ett led i förberedelserna inför nästa allmänna återkommande utvärderingsrapport, för en dialog med icke-statliga organisationer är dock ett positivt tecken.

Burkina Faso

Burkina Faso har genomgått en radikal omvandling efter en period av kaotiska förhållanden under 2014 och 2015. Vid ett folkuppror under denna period avsattes President Blaise Compaoré. Detta följdes av ett övergångsår, en misslyckad militärkupp i september 2015 och en större terroristattack mot civila i Ouagadougou i januari 2016. President Roch Kaboré valdes efter en oklanderlig och trovärdig valprocess i november 2015 och tillträdde i januari 2016.

Till EU:s prioriteringar hör säkerhet och stabilitet, ett förbättrat rättssystem och förbättrade fängelseförhållanden, bekämpning av den ekonomiska exploateringen av barn liksom av människohandel och tvångsarbete och slutligen stärkande av kvinnors rättigheter genom en strategi inriktad på jämställdhet.

Landet har gjort vissa framsteg på demokratiområdet under de senaste två åren, till föredöme för resten av Afrika, men Burkina Faso står inför viktiga sociala och ekonomiska utmaningar på grund av utbredd fattigdom, hög ungdomsarbetslöshet och en ohållbar befolkningsökning. De mest sårbara grupperna är kvinnor – i synnerhet unga kvinnor – samt barn och personer med funktionsnedsättning.

Avsaknaden av statlig kontroll vid gränsen mot Mali, närvaron av terroristgrupper i Mali och Niger samt de allt större problemen med våldsbejakande radikalisering i kombination med relativt svaga säkerhetsstyrkor gör att säkerhetsläget i norra delen av landet håller på att försämrats. Detta kan resultera i ytterligare försämringar av situationen för de grundläggande mänskliga rättigheterna i norr.

Civilsamhället spelar en dynamisk roll i Burkina Faso och var en avgörande faktor för avsättandet av president Blaise Compaoré. Föreningsfrihet och yttrandefrihet garanteras i konstitutionen och utövas i realiteten.

En oberoende kommission har inrättats för att utarbeta en ny konstitution. Dess mandat omfattar en förstärkning av demokratin genom ökad institutionell jämvikt, domstolsväsendets oberoende, ökad ansvarighet, rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter, särskilt kvinnors rättigheter och miljö rättigheter. Avskaffande av dödsstraffet har införts i utkastet, som ska antas genom en folkomröstning, vilket dock kan stöta på motstånd under pågående samråd. Dödsstraffet har inte tillämpats sedan 1998.

I mars 2016 fick den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter genom lagstiftning ett förstärkt mandat och ökad självständighet, i linje med internationella normer.

EU har följt Burkina Faso under övergångsprocessen och mobiliserat alla sina instrument för att stödja en förstärkning av statens kapacitet samt ekonomisk och social utveckling. Ett antal högnivåbesök ägde rum under 2016, däribland ett besök av kommissionsledamot Neven Mimica och EU:s särskilda representant för Sahel, Ángel Losada. Eftersom säkerhet är ett särskilt problem har man beslutat att stärka samarbetet genom IcSP och EU:s förvaltningsfond för nödåtgärder i Afrika. Dessutom kommer stöd att ges till grundläggande sociala tjänster i avlägsna områden i norra delen av landet.

En politisk artikel 8-dialog hölls i juli 2016 och man tog upp frågor rörande säkerhet, rättvisa, institutionella reformer och mänskliga rättigheter.

EU och dess medlemsstater stöder justitie- och inrikesministerierna i övervakningen av de lokala självförsvarsmiliserna (s.k. koglweogos) som är ansvariga för kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Stödet är främst inriktat på att stärka domstolsväsendets territoriella nätverk, på att göra domstolsväsendet mer professionellt, på tillgång till rättslig prövning, på människorättsutbildning som riktar sig till olika grupper (säkerhetsstyrkor, medier och medlemmar av domstolsväsendet) och på skolor. Nya projekt kommer att försöka komma till rätta med barnarbete i guldgruvor och med förhållandena i fängelser.

Människorättsförsvarare, däribland kvinnliga människorättsförsvarare, får stöd bl.a. genom tillhandahållande av rättshjälp.

Organisationer i det civila samhället får stöd genom ett EU-program som syftar till att förbättra förhållandena i fängelserna (sanitära förhållanden, juridisk rådgivning, återanpassning till samhället). Minskad användning av häktning i avvaktan på rättegång är en av de indikatorer som ska bevakas. EU och medlemsstaterna inriktar i första hand sitt stöd på skydd för kvinnor, t.ex. främjandet av åtgärder mot våld och könsstympning, på skydd för barn, i synnerhet utsatta barn, och på ungdomsbrottslingars återanpassning.

En drivande faktor bakom Burkina Fasos framsteg på området mänskliga rättigheter har varit en handlingsplan som utarbetats med utgångspunkt i den allmänna återkommande utvärderingen. Den senaste allmänna återkommande utvärderingen gjordes 2013 och innefattade 165 rekommendationer, särskilt när det gäller frågor som rör skyddet av barn, förebyggande och bekämpande av tortyr, korruptionsbekämpning och domstolsväsendets oberoende. Ett exempel är att kassationsdomstolens ordförande, och inte Burkina Fasos president, sedan övergångsregeringens revidering av författningen är ordförande i Conseil supérieur de la magistrature (högsta domstolsrådet).

Framtida EU-insatser inbegriper stöd till följande: samrådsprocessen om författningsreformen; civilsamhällets arbete för att öka olika gruppers, särskilt ungas, medvetenhet om de mänskliga rättigheterna och dess bidrag till demokratiska styrelseformer; medborgarfostran och åtgärder för att förhindra radikaliserings; domstolsväsendet och förbättrade förhållanden i fängelserna; registrering av födselar och folkbokföring; mänskliga rättigheter i samband med olaglig gruvdrift; mänskliga rättigheter och befastande av rättsstatsprincipen vid reformeringen av säkerhetssystemet.

Republiken Burundi

Under 2016 utmärktes det allmänna människorättsläget i Burundi fortfarande av systematiska människorättskränkningar och övergrepp, däribland lönnmord, påtvingade försvinnanden och fall av tortyr och misshandel, samtidigt som ansvariga alltjämt gick ostraffade; dessutom råder allvarliga inskränkningar av de grundläggande friheterna.

EU prioriterar ett fortsatt fokus på de talrika kränkningar som har skett under de senaste åren, i enlighet med vad som anges i rådets beslut av den 14 mars 2016 inom ramen för artikel 96 i AVS⁶⁴–EU-partnerskapsavtalet (Cotonouavtalet).⁶⁵

De viktigaste frågorna gäller grava och systematiska kränkningar av rätten till liv, användning av tortyr och förnedrande behandling från polisens sida, sexuellt våld och andra former av könsrelaterat våld, avsaknad av oberoende utredningar i synnerhet vid påtvingade försvinnanden, utbredd strafflöshet, godtyckliga gripanden och frihetsberövanden samt avsaknaden av ett oberoende domstolsväsende och av rättvisa rättegångar.

Ytterligare brister avser grundläggande friheter, däribland yttrandefrihet, mötesfrihet, demonstrationsfrihet, pressfrihet och tryckfrihet, som är särskilt hotade. Klyftan mellan könen är fortfarande djupt rotad i landet, och där görs inte många framsteg.

Ingen förbättring noterades under 2016, och enligt kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter i Burundi har man kunnat se en oroväckande försämring av läget, framför allt vad gäller påtvingade försvinnanden.

EU fortsatte att föra en dialog om mänskliga rättigheter och demokrati med Burundi, bland annat inom ramen för rådets beslut av den 14 mars 2016 (artikel 96 i Cotonouavtalet). Under dessa diskussioner togs människorätsfrågor upp systematiskt, såväl informellt som formellt (översyn av beslutet), eftersom mänskliga rättigheter och grundläggande friheter är grundläggande för de åtaganden som Burundis regering förväntas göra. De burundiska myndigheterna har emellertid nekat till samtliga anklagelser men förklarat sig villiga att göra en utredning som svar på det arbete som världssamfundet (främst FN och AU) har gjort.

⁶⁴ Gruppen av stater i Afrika, Västindien och Stilla-havsområdet

⁶⁵ Partnerskapsavtalet 2000/483/EC mellan medlemmarna i gruppen av stater i Afrika, Västindien och Stilla-havsområdet, å ena sidan, och Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å andra sidan

EU har försökt upprätthålla regelbundna kontakter med det lokala civilsamhället, men det formella årliga mötet med människorättsförsvarare och aktivister i Burundi hölls inte under 2016 eftersom de mest framträdande människorättsförsvararna var tvungna att fly landet och de som fanns kvar i Burundi var tvungna att antingen iakttäta stor försiktighet eller gå under jorden.

Under dessa problematiska omständigheter, där människorättsförsvarare måste bedriva sin verksamhet utan att dra till sig uppmärksamhet och där synligt stöd motverkar sitt syfte, har EU finansierat två EIDMR-projekt som utländska icke-statliga organisationer driver i partnerskap med inhemska civilsamhällesorganisationer. Det ena projektet har till syfte att stödja människorättsförsvarare och det andra att stärka kampen mot könsrelaterat våld. Utöver detta är ett regionalt freds- och säkerhetsprojekt, som genomförs av den internationella konferensen för området kring de afrikanska stora sjöarna (ICGLR), tänkt att stärka bl.a. förebyggande och bekämpande av sexuellt våld mot kvinnor och barn. EU stödde också, genom EIDMR:s nödfond, människorättsförsvarare och journalister som befann sig i fara på grund av sitt dagliga arbete.

Sedan 2008 har Burundi inrättat ansvariga och tillgängliga institutioner, och Burundi är part i flera internationella och regionala människorättskonventioner. Dessa institutioner är emellertid inte oberoende, och de tillämpliga lagarna och konventionerna om mänskliga rättigheter tillämpas inte och nonchaleras i många fall. Under 2016 har Burundi med kraft bestridit flera internationella rapporter som innehåller redogörelser för allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Regeringen avbröt i oktober 2016 sitt samarbete med kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter i Burundi och uppmanade kontoret att se över avtalet om kontorets säte.

I oktober 2016 meddelade Burundi sitt frånträde från Internationella brottmålsdomstolen (ICC).

Burundis regering intar fortfarande en oroande förnekande hållning och befäster strafflöshetsattityden i landet närhelst människorättsläget i landet tas upp av EU eller av andra internationella aktörer.

Republiken Kap Verde

Kap Verdes allmänna människorättsläge var fortsatt positivt under 2016 tack vare stabila politiska institutioner, en oberoende press, ett oberoende domstolsväsende och ett fungerande, demokratiskt politiskt system som säkerställer att mänskliga rättigheter och grundläggande friheter respekteras.

Trots det allmänna positiva läget i fråga om mänskliga rättigheter och demokratisk samhällsstyrning finns det fortfarande ett antal problem på människorättsområdet i Kap Verde; det handlar om rapporterat polisvåld mot intagna på fängelser och i häkten, försenade rättegångar, människohandel, fall av sexuell exploatering av barn, bl.a. i samband med sexturism, barnarbete och könsrelaterat våld.

Under 2016 fortsatte EU att föra en regelbunden dialog om bekräftande av demokrati och mänskliga rättigheter inom ramen för det särskilda partnerskapet mellan EU och Kap Verde, som föreskriver en förstärkt politisk dialog om demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstaten och goda styrelseformer. I handlingsplanen för det särskilda partnerskapet ägnas särskild uppmärksamhet åt kvinnors och barns rättigheter, migranternas situation, bekämpande av våld i nära relationer, förbättring av rättssystemet, bekämpande av korruption och främjande av goda styrelseformer. Dessutom fortsätter man inom ramen för de GSP+-ordningar som Kap Verde är part i att bevaka ratificeringen och den faktiska tillämpningen av 27 internationella konventioner om mänskliga rättigheter, arbetstagar rättigheter, miljöskydd och klimatförändringar och goda styrelseformer. EU offentliggjorde också i december 2016 sin handlingsplan för jämställdhet för Kap Verde för perioden 2016–2020.

Kap Verde fortsatte också att utgöra ett sällsynt exempel på en stabil och välfungerande parlamentarisk flerpartidemokrati i Afrika. Under 2016 hölls tre fredliga och rättvisa val i landet, som resulterade i att en ny regering under ledning av premiärminister Ulisses Correia e Silva bildades i mars och president Jorge Carlos Fonseca omvaldes i presidentvalet i oktober.

Under 2016 finansierade EU ett projekt inom ramen för EIDMR för att hjälpa handelspartner, bl.a. GSP+-mottagarländer, att tillämpa internationella arbetsnormer i praktiken och fullgöra sina rapporteringsskyldigheter. Kap Verde är det enda land i Afrika som fick stöd genom detta projekt.

EU gjorde démarcher om människorättsfrågor, bl.a. avseende ICC.

På det internationella planet har Kap Verde ratificerat flertalet internationella och regionala instrument för mänskliga rättigheter och upprätthållit sitt stabila stöd för ICC. Kap Verdes goda resultat när det gäller ratificering matchas dock inte av resultaten i fråga om de motsvarande rapporteringsskyldigheterna. Den ihållande eftersläpningen med rapporteringen beror till stor del på den låga kapaciteten hos landets begränsade förvaltning. Ett exempel är att FN:s tortyrkommitté i december 2016 granskade situationen i landet vad gäller konventionen mot tortyr och i avsaknad av en landsrapport lämnade ett antal synpunkter.

Trots vissa framsteg under senare år är könsrelaterat våld och social och ekonomisk diskriminering mot kvinnor fortfarande inrotat i de lantligare delarna av det kapverdiska samhället. Detta är ett område där framsteg behöver göras. Ett annat prioriterat område för åtgärder är oberoendet för den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter och medborgarskapsfrågor, som inrättades 2004. Parlamentet har ännu inte fattat något beslut om att anpassa kommissionens ställning och resurser till Parisprinciperna.

Republiken Kamerun

Under 2016 konfronterades Kamerun med säkerhetshotet från Boko Haram längst i norr. Terroristgruppen gjorde sig skyldig till grava människorättskränkningar och det kom anklagelser om att säkerhetsstyrkornas motåtgärder mot detta hot lett till kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Medborgerliga rättigheter som yttrandefrihet, bl.a. på sociala medier, och mötesfrihet utsattes för press, i synnerhet vid medborgarprotester och strejker i regionerna i nordväst och sydväst, där den engelskspråkiga minoriteten gav uttryck för sitt missnöje.

2016 utmärktes också av fortsatta oroväckande förhållanden i häkten och fängelser, problem med tillgång till rättslig prövning och systematiska kränkningar av utsatta minoriteter och av människorättsförsvarares rättigheter.

EU:s prioriterade frågor har varit beförhållanden av demokratiska processer inklusive valprocesserna, främjande och skydd av rättigheter för personer som tillhör utsatta grupper/minoriteter, kampen mot dödsstraffet, ett förbättrat rättsväsende samt skydd av människorättsförsvarare och deras rättigheter. Tillgänglighet till grundläggande tjänster, i synnerhet i områden med bristande säkerhet, har också varit en central ambition.

Vid sidan av den mer vittomfattande frågan om tillgänglighet till grundläggande samhällstjänster, bl.a. med avseende på bristande säkerhet eller uppseendeväckande humanitära situationer längst i norr och öster, är de viktigaste människorättsfrågorna kopplade till förhållanden i häkten och fängelser, tillgång till rättslig prövning, människorättskränkningar och övergrepp inom ramen för terrorismbekämpning, kränkningar av utsatta minoriteters rättigheter (bl.a. barn, kvinnor, hbt-personer), inskränkningar av friheten att delta i fredliga sammankomster och mötesfriheten samt hot mot yttrandefriheten.

Den nya strafflagen som antogs i juli 2016 innebar emellertid en del förändringar i positiv riktning: strafflagen brottsförklarar könsstämpning, inför alternativ till fängelsestraff i form av påföljder som inte innebär frihetsberövande och förbjuder vräkning från makarnas gemensamma bostad utan domstolsinblandning. Ett annat syfte med strafflagen är att brottsförklara korruption i samband med uttagningsprov inom förvaltningen. Däremot avskaffas inte dödsstraffet genom den nya strafflagen, och homosexualitet betraktas alltjämt som ett brott. Det återstår ännu att se hur en del av nyckelbestämmelserna i den nya strafflagen kommer att tillämpas i praktiken.

EU fortsatte att ta upp frågor om mänskliga rättigheter och demokratisering i sin politiska dialog med myndigheterna, såväl vid formella möten som informellt. Flera démarches gjordes också i ett antal människorättsfrågor för att förespråka ett avskaffande av dödsstraffet, en ratificering av Romstadgan och andra principer. Flera frågor togs upp vid informella bilaterala kontakter, bl.a. vad gäller respekten för mänskliga rättigheter vid terrorismbekämpning och tillgången till grundläggande offentliga tjänster i områden med bristande säkerhet.

EU närvarade vid och deltog aktivt i seminarier, konferenser och andra offentliga evenemang där man diskuterade människorättsfrågor, bl.a. förebyggande av våldshandlingar i samband med val, invigningen av det civilsamhälleliga observationscentrumet för hbt-frågor, jämställdhet, ungdomars roll, evenemang med anledning av människorättsdagen och förhållanden i häkten och fängelser. EU närvarade också vid flera domstolsförhandlingar under rättegången mot Ahmed Abba, en korrespondent för RFI (Radio France International) som stod anklagad för "medverkan till terroristhandlingar".

EU fortsatte att föra en regelbunden dialog och hålla regelbundna överläggningar med civilsamhällesföreträdare och människorättsförsvarare i landet och närvarade vid olika evenemang som de anordnade under året.

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom Europeiska utvecklingsfonden (EUF) och det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR). Målen för de förslagsinfordringar som publicerades 2015 var följande: att stödja deltagandedemokrati inklusive parlamentet; att främja yttrandefriheten, pressfriheten, föreningsfriheten och friheten att delta i fredliga sammankomster; att främja dialog och medborgarfostran för ökad stabilitet och fredlig samexistens mellan olika befolkningsgrupper; att hjälpa till att skapa tilltro till valprocesser. Under 2016 syftade två projekt till att medverka till deltagardemokrati och till att främja medborgerliga och politiska rättigheter. Dessutom togs ytterligare frågor upp inom ramen för andra projekt, bl.a. en stärkt roll för parlamentet, balansen mellan könen i det politiska livet, ungdomars deltagande i den offentliga debatten samt mediernas och det civila samhällets roll i valprocesser.

Andra projekt behandlade frågor som våld mot kvinnor, kvinnors situation i olika regioner, urbefolkningars medverkan vid skogsförvaltning, förbättrade förhållanden i häkten och fängelser och rättskipning för ungdomar. Slutligen har ett regionalt projekt som genomförs i Kamerun bidragit till främjandet av miljöförkämpars rättigheter i Kongobäckenet. EU har också publicerat en förslagsinfordran avseende ett program till stöd för ansvarsfull förvaltning av besittningsrättsliga förhållanden genom främjande av de fakultativa riktlinjerna för ansvarsfull förvaltning av markområden, fiskevatten och skogar mot bakgrund av den nationella livsmedelstryggheten.

Kamerun har ratificerat flera centrala internationella människorättsinstrument, bl.a. den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor och konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Vissa instrument – t.ex. det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning har däremot undertecknats men ännu inte ratificerats. Kamerun har inom ramen för den allmänna återkommande utvärderingen vid upprepade tillfällen förkastat undertecknandet eller ratificerandet av andra instrument, t.ex. det andra fakultativa protokollet till den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter syftande till dödsstraffets avskaffande. Kameruns senaste allmänna återkommande utvärdering gjordes 2013, och nästa kommer att göras i maj 2018.

Centralafrikanska republiken

Den ihållande strafflösheten i Centralafrikanska republiken bidrog under 2016 till fortsatt instabilitet och bristande säkerhet i hela landet inklusive i Bangui. Valprocessen under 2015–2016 (parlaments- och presidentval) avlöpte under fredliga förhållanden; inga allvarliga säkerhetsincidenter rapporterades och en stor andel kvinnor lade sina röster i valen. Att FN:s integrerade multidimensionella stabiliseringsinsats i Centralafrikanska republiken (Minusca) sattes in var otvivelaktigt till hjälp och underlättade en huvudsakligen fredlig avslutning av den politiska övergången i Centralafrikanska republiken. De nyvalda myndigheterna konfronteras emellertid fortfarande med att människorättskränkningar är utbredda och att det finns väpnade grupper i större delen av landet. Rättsväsendet är fortfarande svagt och ineffektivt, och regeringen kan inte ge befolkningen någon tillförsikt i fråga om rättssäkerhet eller kampen mot att skyldiga går ostraffade.

Rättsväsendet i Centralafrikanska republiken, som redan före konflikten var svagt, undergrävdes ytterligare av stridigheter i och omkring huvudstaden, varvid register förstördes och anställda vid rättsinstanser tvingades på flykt. Än idag finns det inte många fungerande domstolar eller domare utanför huvudstaden Bangui, och endast åtta av landets 35 fängelser är funktionsdugliga. Frihetsberövade är inhysta i förfallna och överfulla byggnader, med sanitära missförhållanden som följd. Säkerhetsbrister har lett till upprepade rymningar från fängelser.

Konflikten i Centralafrikanska republiken har lett till att en femtedel av befolkningen har flytt från sina hem, antingen inom landet eller till angränsande länder, i synnerhet Kamerun och Tchad. Som läget är nu efter konflikten kan markockupation och plundring av privatbostäder eller företag utnyttjas för privata syften och lägga permanenta hinder i vägen för dynamiken med flyktingars och internflyktingars återvändande. I det sammanhanget, som präglas av våldsamheter i hela landet och de övergrepp som väpnade grupper begått sedan 2013, är den nuvarande situationen i fråga om sexuella övergrepp och våld mot civila, i synnerhet kvinnor och ungdomar, ytterligt oroande.

Väpnade grupper fortsatta närvaro på Centralafrikanska republikens territorium och det säkerhetskaos som följer av Sélékas maktövertagande har haft en bestående inverkan på barns och familjers levnadsförhållanden. De väpnade grupperna har rekryterat många barn – enligt Unicef över 10 000 minderåriga – för dagliga hushållsbestyr eller för strid. Utöver detta håller det på att bli en särskilt viktig prioriterad fråga för försoningsprocessen att den särskilda brottmålsdomstolen, som inrättades genom lag i juni 2015, kan börja sitt arbete. Centralafrikanska republikens myndigheter har vidtagit åtgärder som är tänkta att leda till inrättandet av domstolen, med stöd av Minusca. Stater inbjöds i november 2016 att lämna förslag till kandidater till befattningar som utländska domare och annan personal, och rekryteringsprocessen för inhemska befattningar inleddes nyligen.

Under 2016 riktade EU sina insatser på rättsområdet genom projektet RESEJEP⁶⁶ (återuppbyggnad av rätts- och polissektorerna - EUF), med som huvudsyfte att bekämpa strafflöshet, återupprättande av statens myndighet, institutionell förstärkning av förvaltningen av rättsväsendet, modernisering av lagstiftningen, förbättringar av domstolsväsendets uppbyggnad och arbetssätt samt utbildning av personal inom domstolsväsendet.

Under 2016 fortsatte Europeiska unionen dessutom sina ansträngningar för att förbättra människorättsläget i landet, med fokus på en regelbunden dialog med den nya regeringen och med tydlig uppslutning kring president Touaderas politiska vilja att förbättra den allmänna människorättsituationen. I och med att den politiska artikel 8-dialogen inom ramen för Cotonouavtalet återupptogs under andra halvåret 2016 håller EU och dess medlemsstater på att inleda en fördjupad och kontinuerlig dialog med den centralafrikanska regeringen. Brister och utmaningar med avseende på människorättsläget i landet och bekämpandet av strafflöshet kräver fortsatt uppföljning. Under 2016 utvidgade EU och dess medlemsstater omfattningen av sina insatser i Centralafrikanska republiken genom att anamma en helhetsmodell som innefattade ett GSFP-uppdrag (EU-utbildningsuppdrag för Centralafrikanska republikens försvarsmakt) och kontinuitet vad gäller EU-förvaltningsfonden *Fonds Békou*.

⁶⁶ Franskspråkig akronym för *Réhabilitation des secteurs de la justice et de la police*.

Under 2016 gjorde EU flera uttalanden. Till exempel publicerade EU ett lokalt uttalande om Centralafrikanska republikens ratificering av det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr i oktober 2016. Den höga representantens/vice ordförandens talespersons kansli gjorde också uttalanden där man fördömde nyligen inträffade fall där civila avfördrats egendom eller dödats eller där Minusca-styrkor blivit måltavlor, något som skulle kunna utgöra krigsförbrytelser.

EU:s fastställda prioriterade frågor för en människorättsstrategi i Centralafrikanska republiken är inriktade på flera aspekter. Det är väsentligt att ytterligare uppmuntra det redan inledda arbete som syftar till att på nytt bygga upp domstolsväsendet, få den straffrättsliga kedjan att fungera igen och återupprätta ett säkert fängelseväsende.

Under 2016 finansierade EU flera projekt inom ramen för det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR), instrumentet som bidrar till stabilitet och fred och EU:s förvaltningsfond för Centralafrikanska republiken – *Fonds Békou*. Tre pågående EIDMR-projekt har som syfte att bygga upp kapaciteten hos organisationer i det civila samhället. Dessa projekt syftar främst till att förbättra tillgången till rättslig prövning för utsatta personer, till att slå vakt om att befolkningen verkningsfullt kan utöva sina rättigheter, till att med hjälp av lokala och nationella intressenter kämpa mot att ansvariga kan gå ostraffade och till att ge stöd till offer för folkrättsbrott.

Dessutom fick högkommissarien för mänskliga rättigheter (OHCHR), genom människorättsavdelningen – Minusca, stöd från instrumentet som bidrar till stabilitet och fred, med fokus på uppbyggnad av det lokala civila samhällets kapacitet. Detta var också i linje med OHCHR:s strategi för Centralafrikanska republiken för perioden 2014–2017, som bl.a. inriktar sig på bekämpande av strafflöshet och på stärkande av möjligheten till ansvarsutkrävande och av rättssäkerheten. Genom detta projekt har EU bidragit till att världssamfundet fått större insikt om och ökad medvetenhet om människorättsläget, till att information samlats in om människorättskränkningar i olika delar av landet och till att beslutsfattare fått tillförlitlig information. Dessutom gjorde projektet det möjligt för OHCHR att regelbundet bevaka och utreda fall där människorättskränkningar och övergrepp rapporterats. Utöver detta anordnades utbildningstillfällen för motparter inom det civila samhället så att de skulle kunna bedriva kartläggningsarbete i landet.

Genom instrumentet som bidrar till stabilitet och fred finansierades också ett projekt om främjande och skydd av bostads-, mark- och äganderättigheter för internflyktingar och flyktingar, bl.a. arbete med att uppmuntra dem att återvända till sina hem.

Centralafrikanska republiken har ett regelbundet och ingående samarbete med kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter i Genève. I avvaktan på den politiska övergången i Centralafrikanska republiken kunde regeringen lägga fram sin landsrapport för den allmänna återkommande utvärderingen i november 2013. Dessutom anordnade människorättsrådet en interaktiv dialog om Centralafrikanska republiken vid sitt möte i juni 2016. Sedan 2014 har OHCHR:s oberoende expert bistått myndigheterna och uppmuntrat dem att vidta nödvändiga och lämpliga åtgärder när det gäller bekämpande av strafflöshet och att främja dialogen om människorättsläget i landet.

Republiken Tchad

Under 2016 var den allmänna människorättssituationen i Tchad fortsatt ogynnsam. Boko Haram utgjorde ett hot och fördrev tiotusentals personer i regionen. Tchads myndigheter anklagades också för att ha inskränkt friheter och slagit ned på oppositionen; säkerhetsstyrkorna har, i ett strafflöshetssammanhang, regelbundet använt mer våld än nöden kräver.

I slutet av 2016 infördes ändringar i lagstiftningen, i synnerhet om avskaffande av dödsstraffet (utom i terrorism-mål), men den nya strafflagen har ännu inte konsoliderats.

Den afrikanska specialdomstolen *Chambres africaines extraordinaires* i Dakar har dömt Tchads f.d. president Hissène Habré till livstids fängelse för brott mot mänskligheten. Detta afrikanska domstolsinitiativ, som EU stöder, är en historisk seger och en förebild för internationell rättskipning.

EU har arbetat utifrån fem prioriteringar: demokratiprinciper (bl.a. politiskt deltagande och det civila samhället), säkerhetsstyrkorna, rättsväsendet, rättigheter för utsatta (kvinnor, barn, flyktingar/internflyktingar) och skydd av människorättsförsvarare.

Allvarliga problem härrörde framför allt från den överväldigande dominans som president Idriss Déby och dennes politiska parti *Mouvement Patriotique du Salut* utövade över den verkställande och lagstiftande makten, samtidigt som oberoendet för och kapaciteten inom domstolsväsendet var bristande.

Svågertpolitik och korruption är djupt inrotade och bristen på statlig öppenhet och insyn förvärrade den finanskris och ekonomiska kris som landet upplever. I februari 2016 lade en ung flicka fram anklagelser om att hon våldtagits av en grupp barn till högt uppsatta tjänstemän, vilka inte straffats. Detta fall ledde till flera protester från det civila samhällets sida, och är alltså en källa till allmän indignation och mobilisering. Fallet ger också bekräftelse på att könsrelaterat våld, även mot barn, är vida förekommande i landet, som hamnar långt ned på internationella index, framför allt vad gäller kvinnlig könsstympning och barnäktenskap.

Andra människorättsproblem är bl.a. vittomfattande repression mot politisk och civilsamhällelig opposition samt säkerhetsstyrkornas övergrepp. Demonstrationer och sammankomster förbjöds systematiskt under 2016. Regeringen utlyste undantagstillstånd i området runt Tchadsjön och fortsatte i praktiken med militariserade politiska metoder i norra delen av landet.

När det gäller pressfrihet kunde den inhemska pressen ges ut fritt, men då och då blockerades sociala medier (Facebook, WhatsApp, Twitter). Myndigheterna avbröt också emellanåt tillgången till internet och sms-tjänster, och tre journalister som arbetade för TV5 Monde fick sin ackreditering tillfälligt indragen.

I april 2016 hölls det under förhållandevis ordnade former presidentval i vilka oppositionen deltog; biometri användes vid upprättandet av röstlängden. President Déby, som har suttit vid makten sedan statskuppen 1990, vann den första valomgången med 60 % av rösterna. Processen var emellertid behäftad med oegentligheter och företrädare för det civila samhället frihetsberövades och ställdes inför rätta. Det blev också debatt kring dussintals medlemmar av försvarsmakten vilka kan ha röstat på oppositionen och "försvunnit" eller blivit utsatta för repressalier. Parlamentsvalet (som skulle hållits 2015) sköts upp på obestämd tid.

Nationalförsamlingen antog i december 2016 en ändring av strafflagen, med ett förslag om avskaffande av dödsstraffet (utom i terrorism-mål), om brottsförklaring av barnäktenskap och könsrelaterat våld och om medtagande av bestämmelser om krigsförbrytelser och tortyr i strafflagen.

EU fortsatte att föra diskussioner om mänskliga rättigheter och demokrati med Tchad genom politisk dialog (artikel 8) och dialog med nationalförsamlingen samt genom uttalanden, seminarier och informella åtgärder.

I samband med presidentvalet stödde EU ett valexpertuppdrag och finansierade ett informationsprojekt. Stöd till reformeringen av säkerhetsstyrkorna tog formen av flera forum, utbildningstillfällen och gemensamma åtgärder om riktlinjer och om ett observationscentrum inriktat på polisens uppträdande. EU samordnade noga med EU:s medlemsstater sitt arbete i denna fråga.

Det visade sig vara svårt att arbeta med människorättsförsvarare i Tchad. Fem människorättsförsvarare greps före valet och dömdes för att ha anordnat fredliga protester. Den höga representantens/vice ordförandens talesperson gjorde ett offentligt uttalande, och inom landet besökte EU-delegationen människorättsförsvararna i fängelset och närvarade vid rättegången.

Som en del av sitt fokus på alla former av könsrelaterat våld finansierade EU åtgärder (genom flera olika samarbetsinstrument) om medvetenhet och tillgång till rättslig prövning. I en bedömning kartlades sätt att införliva genusperspektivet i alla projekt som finansieras inom ramen för 11:e EUF.

Under 2016 genomfördes inom ramen för det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR) fem projekt med syftet att värna och främja barns och kvinnors rättigheter i hela Tchad. Vad gäller reformering av rättsväsendet och polisen avslutades under 2014 och 2016 två EU-projekt, och Europeiska unionen började att arbeta tillsammans med berörda ministerier och andra huvudintressenter med att fastställa nya program som torde inledas under 2017.

Den reviderade strafflagen (som församlingen antog 2016) kommer att göra det möjligt för Tchad att fullgöra några av de människorättsskyldigheter som följer av internationella fördrag och konventioner som landet tidigare ratificerat.

Tchad är part i Romstadgan, men dess stöd för Internationella brottmålsdomstolen kan inte tas för givet. Sudans president al-Bashir besökte i augusti 2016 Tchad utan hinder, trots ICC:s åtal mot honom.

Kungörandet och den faktiska tillämpningen av den reviderade strafflagen behöver bevakas ytterligare, i synnerhet med avseende på dödsstraffet, som fortfarande är tillåtet i terrorism-mål och i fråga om vilket lagen fortfarande skulle kunna bli föremål för politiska uttolkningar.

Politiska rättigheter och friheter utgör, liksom maktdelningen (med en dominerande verkställande makt och ett svagt domstolsväsende) och en inkluderande samhällstyrning, områden där det finns utmaningar för vidare framsteg.

Parlamentsvalet har inte hållits och decentraliseringen har inte genomförts. Tchads säkerhetsstyrkor har rykte om sig att vara effektiva när det gäller att bekämpa internationell terrorism, men de är också ökända för övergrepp mot civila bland lokalbefolkningen och de gagnas av nepotism och strafflöshet.

Unionen Komorerna

Under 2016 kännetecknades den allmänna människorättssituationen i Komorerna av ökat våld mot kvinnor och barn. Det finns ytterst få kvinnliga företrädare i parlamentet och regeringen. Regeringen vidtog en del positiva åtgärder, bl.a. antagandet i december av en nationell färdplan mot könsrelaterat våld. Det finns fortfarande ihållande problem, särskilt inom områdena jämställdhet, korruption, bristande tilltro till domstolsväsendet och den allmänt rådande strafflösheten. Komorerna har inte ratificerat viktiga internationella konventioner på området för mänskliga rättigheter och ännu inte avskaffat dödsstraffet.

EU:s prioriterade människorättsfrågor i landet är verkningsfull bekämpning av könsrelaterat våld, uppmuntran till respekterande av barns rättigheter, en reformering av rättsväsendet, korruptionsbekämpning, stärkande av de nationella institutionerna samt valreformer. EU fortsatte att delta i diskussioner i olika format med Komorerna om mänskliga rättigheter och demokrati, bland annat genom frekventa uppdrag, evenemang avseende offentlig diplomati (bl.a. med givare som inte tillhör EU) och politisk dialog. Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom Europeiska utvecklingsfonden (EUF) och det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR).

Komorernas senaste två val under 2015 och 2016 visade på en demokratisk mognadsprocess. I ett uttalande som gjordes med anledning av 2016 års presidentval uppmuntrade den höga representantens talesperson interkomorisk dialog med sikte på inledande av de väsentliga reformer som krävs för att på ett inkluderande sätt främja rättsstatsprincipen och befästa grunderna för en hållbar utveckling inom landet. Hittills har man inte gått vidare med detta arbete, och presidenten och författningsdomstolen diskuterar för närvarande vad som ska hända med den (hittills oberoende) korruptionsbekämpningsbyrå som presidenten avser att upplösa. I egenskap av Komorernas viktigaste utvecklingssamarbetspartner har EU i omfattande utsträckning bidragit till valprocessen.

Vid 2014 års allmänna återkommande utvärdering uppdrogs åt Komorerna att utföra ett stort antal uppgifter som syftade till att förbättra människorättsläget i landet, som den tidigare regeringen förbehållslöst har vidgått. Under 2016 vidtogs inga ytterligare åtgärder; detta innefattar Komorernas ännu inte fullbordade ratificering av konventionen mot tortyr.

Demokratiska republiken Kongo

Under 2016 försämrades människorättsläget i Demokratiska republiken Kongo ytterligare. Under året registrerade FN:s gemensamma människorättskontor en 30-procentig ökning av människorättskränkningarna och övergreppen jämfört med 2015. Den största delen av dessa kränkningar begicks av statliga aktörer, huvudsakligen i provinserna i öster. Det registrerades emellertid ett allt större antal fall i provinserna i väster; huvudorsaken var att valen inte hölls enligt kraven i den kongolesiska författningen och att det demokratiska utrymmet därefter krympte.

I september och december 2016 ägde våldsamma demonstrationer rum i Kinshasa och andra städer, varvid regeringsstyrkorna använde oproportionerligt, dödligt våld. Detta utgjorde ett steg i negativ riktning jämfört med myndigheternas hållning i juli, när inga sammandrabbningar ägde rum trots en kraftfull uppvisning av folkligt stöd när Étienne Tshisékédi, en framträdande oppositionsledare, återvände efter flera år i utlandet. Frammot slutet av 2016 förbjöds politiskt motiverade demonstrationer och blockerades RFI:s utsändningar. Den 19 december 2016 blockerades sociala medier.

Den nationella dialogen, där Edem Kodjo av Afrikanska unionen utsetts till medlare och som stöddes av *le Groupe de Soutien* där EU deltog, resulterade i oktober 2016 i ett avtal mellan vissa av oppositionspartierna, de partier som tillhör presidentens majoritet och vissa företrädare för det lokala civila samhället. Flera människorättsförsvarare frigavs tillfälligt. En uppföljningsdialog hölls i december 2016 under medling av *Conférence épiscopale du Congo* (CENCO). Den 31 december 2016 avslutades dialogen i och med undertecknandet av ett avtal som kallas *Accord du Saint Sylvestre*. I detta avtal omnämns specifikt åtgärder för att minska spänningarna, t.ex. frisläppandet av politiska fångar, men dessa åtgärder har hittills vidtagits endast i mycket begränsad utsträckning. Slutsatsen i avtalet var att president-, parlaments- och provinsval bör hållas före utgången av 2017 och att president Kabila inte skulle kandidera till en tredje mandatperiod. Avtalet fick ett positivt mottagande, men den bristande tillämpningen ger mer och mer upphov till allvarliga farhågor.

I provinserna i öster är väletablerade väpnade grupper fortsatt aktiva, och nya grupper håller på att bildas. Två särskilt viktiga rebellgrupper, ADF och FDLR, tycks ha försvagats men utgör ändå ett hot mot civilbefolkningen. Det ökande våldet mellan olika befolkningsgrupper, särskilt mellan nande- och rwandaspråkiga grupper i Nordkivu och mellan twa- och bantugrupperna i provinsen Tanganyika, är fortfarande ytterligt oroande. Ett växande antal allvarliga våldshandlingar har nyligen konstaterats i Kasai-provinserna.

Domstolsväsendet missbrukas fortfarande och beslut som avkunnats av författningsdomstolen har visat prov på politisk partiskhet. Myndigheterna har fortsatt att underlåta att grundligt utreda människorättskränkningar begångna av statliga myndigheter.

De kongolesiska myndigheterna har inte fört någon dialog med EU om hållande av en artikel 8-dialog. EU tog regelbundet, trots att det inte hölls någon artikel 8-dialog under 2016, upp människorättsfall med justitieministern och bedrev lobbyverksamhet för att kvinnor i högre grad skulle inkluderas i den politiska dialogen.

Under 2016 godkändes människorätts- och demokratistrategin för Demokratiska republiken Kongo, varvid prioritet gavs åt följande: främjande av yttrande-, demonstrations- och föreningsfriheten; främjande av en demokratisk ordning i enlighet med vad som anges i Demokratiska republiken Kongos författning och kvinnors deltagande i det politiska livet; främjande och bekräftande av ett rättvist och lättillgängligt rättsväsende inklusive bekämpande av strafflöshet, i synnerhet för personer delaktiga i sexuellt våld; främjande av jämställdhet, i synnerhet i det offentliga livet, och respekt för kvinnors rättigheter, i synnerhet för offer för sexuellt och könsrelaterat våld; stöd till och främjande av människorättsförsvarare.

Under året publicerades flera uttalanden, bl.a. två specifikt om Demokratiska republiken Kongo och tre lokala uttalanden om människorätts- och demokratiläget i landet. I oktober 2016 offentliggjorde rådet (utrikes frågor) slutsatser som bl.a. handlade om människorättsfrågor, och i ett pressmeddelande i december 2016 meddelades EU-sanktioner mot sju kongolesiska medlemmar av säkerhetsstyrkorna för underlåtenhet att respektera mänskliga rättigheter. EU-delegationen närvarade vid rättegångar mot människorättsförsvarare och upprätthöll regelbunden kontakt med inhemska och internationella icke-statliga organisationer, vilket innefattade stöd till 24 personer genom EIDMR:s nödfond för människorättsförsvarare som befinner sig i fara. Vidare inledde EU-delegationen ett projekt om skydd av människorättsförsvarare, *Pro DDH*, och slutförde handlingsplanen om jämställdhet för 2016, varvid man lyfte fram EU:s starka engagemang för ett stärkande av jämställdheten och kvinnornas ställning i samhället och tog upp frågan om könsrelaterat våld i landet.

EU:s program för rättsliga frågor, som finansierades inom ramen för 10:e EUF och slutfördes under 2016, bidrog till att stärka det kongolesiska rättsväsendet, i synnerhet vad gäller bekämpande av strafflöshet. I enlighet med rådets slutsatser som offentliggjordes i oktober 2016 har sjösättandet av nya program för rättsväsendet och polisfrågor inom ramen för 11:e EUF skjutits upp. EU stöder emellertid genom instrumentet som bidrar till stabilitet och fred *les Cellules d'appui aux poursuites* inom militärdomstolsväsendet. Dessutom inleddes 2016 ett nytt projekt om tillgång till rättslig prövning och ersättning för offer för grova människorättskränkningar och kränkningar av internationell humanitär rätt i Demokratiska republiken Kongo. Detta projekt, som byggde på ett initiativ från Europaparlamentet, drivs av UNDP och *Track Impunity Always* (TRIAL) i Sydkivu och Katanga.

Delegationen fortsatte att stödja valobservatörsutbildning och projekt om medborgarfostran och gav visst tekniskt stöd till valkommissionen (CENI). Verksamheten har påbörjats inom ett nytt projekt inom ramen för instrumentet som bidrar till stabilitet och fred, tillsammans med CEJP/CENCO, till stöd för verkställandet av avtalet. Det pågår 11 projekt om medborgarfostran vilka har till syfte att utbilda befolkningen om deras demokratiska rättigheter.

Republiken Kongo

Under 2016 stabiliserades det allmänna läget i landet efter en kontroversiell folkomröstning och en valperiod under 2015–2016. Säkerhetsläget i Poolregionen och den oljeprisrelaterade ekonomiska nedgången fortsätter att väcka oro, eftersom de utgör möjliga spridningseffekter från destabiliseringen i Demokratiska republiken Kongo.

EU:s målsättningar är inriktade på stärkta demokratiska styrelseformer, i synnerhet skydd av människorättsförsvare, på bekämpande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling, till skydd för utsatta delar av befolkningen, och på främjande av ekonomiska och sociala rättigheter.

Sammantaget utmärktes 2016 av allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna, vilket delvis hängde samman med krisen efter valet men också med allmänna brister i fängelseväsendet och i uppträdandet mot minoriteter och utsatta grupper. Mediefriheten blev kraftigt kringskuren och man kunde bevittna att polisen använde mer våld än nöden krävde, som i fallet med de 23 personer som dödades i Brazzaville och Pointe-Noire under valen och folkomröstningen. Flera medlemmar av oppositionspartierna befinner sig antingen i fängelse eller i exil. Tortyr är fortfarande ytterst ofta ett standardinslag i polisens förfaranden. Den nationella människorättsinstitutionen är inte funktionsduglig.

Under 2016 konstaterade inte EU några framsteg i sin politiska dialog om mänskliga rättigheter och demokrati. En halvårslång diplomatisk kris fortsatte (mars–oktober 2016) mot bakgrund av författningsfolkomröstningen och presidentvalet efter att EU gjort kritiska uttalanden om bristen på framsteg i fråga om demokratiska styrelseformer. Mot bakgrund av detta kunde inga möten inom ramen för den politiska dialogen hållas. Den diplomatiska krisen innebar också att huvuddelen av den politiska verksamheten om människorättsfrågor avstannade, inklusive inplanerade möten med justitieministeriet. Det gjordes flera obesvarade vädjanden till justitieministern i oktober 2016 om att utreda anklagelser om kränkningar och tortyr och om att underlätta för icke-statliga människorättsorganisationer att besöka häkten.

Regeringen gjorde vissa ansträngningar för att förbättra människorättsläget, framför allt i och med den författning som antogs 2015, som innehåller bestämmelser om avskaffande av dödsstraffet och om jämställdhet och som syftar till att se till att vittomfattande samråd hålls genom flera rådgivande organ.

EU upprätthöll sin dialog med det civila samhällets organisationer via formella och informella forum för att utbyta synpunkter och diskutera väsentliga människorättsfrågor. Under perioden 18 november–10 december 2016 anordnade EU-delegationen *La quinzaine des droits de l'Homme* ("fjorton dagar om de mänskliga rättigheterna") i Brazzaville och Pointe-Noire, med tydligt fokus på bekämpandet av våld mot kvinnor och av hiv. I kampanjen ingick verksamheter som anordnades av EU-delegationen, icke-statliga organisationer, Frankrikes ambassad, berörda internationella organisationer och de kongolesiska myndigheterna.

Kombinerad finansiering från EIDMR och EUF resulterade i fyra projekt med syftet att främja ursprungsbefolkningars rättigheter, slå vakt om rättigheterna för personer som tillhör minoriteter och utsatta grupper, stärka det civila samhället och statliga aktörer, stärka kvinnors och flickors rättigheter och värna barns rättigheter. Ytterligare ett projekt godkändes som en teknisk stödåtgärd till stöd för kongolesiska civilsamhällesorganisationers kapacitetsuppbyggnadsarbete.

Ett av de viktigaste resultaten av det EU-finansierade Pareda-projektet, som slutfördes den 31 maj 2016, var en översyn av åtta nationella koder och utarbetandet av ett lagförslag som officiellt lagts fram för den kongolesiska regeringen för formellt godkännande och ikraftträdande, eventuellt före valuppehållet i juni 2017.

Bortsett från dödsstraffsfrågan och ratificeringen av tilläggsprotokollet till konventionen mot tortyr i maj 2016 har regeringen inte tagit några betydande steg i riktning mot EU:s ståndpunkter om de landsspecifika eller tematiska människorättsresolutionerna i ett FN-sammanhang.

Samarbetet med de kongolesiska myndigheterna om centrala frågor såsom ytterligare demokratisering, rättsstaten och allmänna förbättringar av samhällsstyrningen är alltså av stor betydelse, särskilt när det gäller hanteringen av människorättskränkningar.

Republiken Elfenbenskusten

Under 2016 förblev den allmänna människorättsituationen i Elfenbenskusten oförändrad. Parlamentsvalet och en folkomröstning om konstitutionen förlöpte båda under fredliga former.

EU:s prioriterade frågor när det gäller mänskliga rättigheter i Elfenbenskusten omfattar rätten till säkerhet, rättvisa och rättsstatlighet, kampen mot strafflöshet, stöd till försoning, stöd till demokratin, det civila samhället och skyddet av människorättsförsvarare, barns och kvinnors rättigheter, särskilt åtgärder för att bekämpa sexuellt våld mot kvinnor och barnarbete.

Till problemen i Elfenbenskusten hör våld mot kvinnor, våld i hemmet och barnarbete, framför allt inom jordbruk och olaglig gruvdrift. Att rättsväsendet fortfarande inte är tillräckligt oberoende, trovärdigt och lättillgängligt utgör också ett problem. Fängelseförhållandena är problematiska, liksom användningen av frihetsberövande före rättegång. Markrättigheter är ett problem för landets stabilitet. Korruptionen inverkar på öppenhet och god samhällsstyrning. Regeringen har vidtagit ett antal åtgärder för att främja försoning, ekonomisk kompensation till offren, landsflyktigas återvändande, frigivning av fångar och återlämnande av tillgångar, men strafflösheten påverkar försoningsprocessen. ICC-bestämmelserna i den nya författningen är tvetydiga och president Alassane Ouattara har meddelat att inga ivorianska medborgare ska ställas inför rätta av ICC även om landet har ratificerat Romstadgan. Andra frågor rör det stora antalet statslösa personer som regeringen är fast besluten att ta itu med, med hjälp av en strategi som ska modernisera folkbokföringen. Trots en kraftig ekonomisk tillväxt är tillgången till grundläggande tjänster fortfarande ett stort problem och indexet för mänsklig utveckling är fortfarande relativt lågt (172 av 188). Reformen av säkerhetssektorn är inte helt genomförd inför tillbakadragandet av FN:s fredsbevarande uppdrag, FN-insatsen i Elfenbenskusten (Unoci).

Det civila samhället kännetecknas av viss dynamik men behöver fortfarande öka sin kapacitet. Avsaknaden av en genuin institutionell strukturell dialog underlättar inte deltagandet i politiska beslut.

Även om de två valprocesserna har ansetts leva upp till demokratiska normer har observatörer ansett att press- och demonstrationsfriheten ibland har begränsats på ett omotiverat sätt av myndigheterna.

Regeringen är fast besluten att främja mänskliga rättigheter och har antagit strategier för att ta itu med obligatorisk utbildning, barnarbete och människohandel. Den särskilda undersöknings- och utredningsenheten (CSEI), som ansvarar för utredning av brott som begicks under krisen efter valet, gjorde vissa framsteg under 2016 i och med åtal mot de ansvariga personerna. De konstitutionella och rättsliga ramarna är förenliga med respekten för demokratiska principer, mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen. Dessutom bekräftar den nya konstitutionen en rad principer, däribland principer om icke-diskriminering.

EU har genom sina oavbrutna politiska kontakter och sin officiella politiska dialog en kanal för dialog och politiskt utbyte med regeringen om frågor som rör mänskliga rättigheter. Det senaste officiella mötet för politisk dialog hölls i mars 2016 mellan EU-ambassadörer och utrikesministern. Särskilt frågorna om radikaliserings och irreguljär migration togs upp.

EU stöder människorättsförsvararna genom bidrag till människorättsorganisationer inom ramen för det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR).

Bland de indikatorer som ingår i kontraktet om utveckling och god samhällsstyrning mellan EU och Elfenbenskusten (EUF 11) kan nämnas bland annat förbättrad registrering av födselar, tillgång till rättslig prövning och begränsning av längden på frihetsberövande före rättegång. Dessutom stöder EU en reform av markanvändningssystemet i syfte att stärka markrättigheterna. Genom särskild dialog och särskilt samarbete behandlades såväl stärkandet av rättsväsendet och av tillgången till rättslig prövning som reformen av säkerhetssektorn genom EUF 10 och 11 och stabilitetsinstrumentet.

EU upprätthåller också sin permanenta dialog med politiska partier från alla läger samt med organisationer i det civila samhället och icke-statliga organisationer som arbetar för de mänskliga rättigheterna i Elfenbenskusten. EU:s delegation fortsatte under 2016 att bedriva omfattande och varierat samarbete på människorättsområdet. Genom EIDMR stödde EU försoning, övergångsrättvisa, kvinnors rättigheter och konfliktförebyggande. EU stöder också en förstärkning av det civila samhällets och lokala myndigheters oberoende och kapacitet genom särskilt stöd till lokala icke-statliga organisationer (programmen Liane 1 och 2) och bidrag inom ramen för programmen för det civila samhällets organisationer och lokala myndigheter (CSO-LA).

Den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter har utarbetat en omfattande nationell handlingsplan för 2017–2020 med stöd av FN:s fredsbevarande uppdrag Unoci, som ska lämna landet under 2017. Den oberoende experten på mänskliga rättigheter har välkomnat Elfenbenskustens framsteg på valområdet men understryker sina farhågor kring ett antal människorättsfrågor (särskilt kvinnors rättigheter och strafflöshet). Under 2016 spelade Unoci en viktig roll vad gäller jämställdhetsaspekten inom säkerhetssektorn.

Republiken Djibouti

Under 2016 skedde inte någon förbättring av den allmänna människorättssituationen i landet, där trakasserier av människorättsaktivister fortfarande förekom (främst mot de som var verksamma utanför de officiellt godkända eller tolererade människorättsgrupperna), journalister och frispråkiga regeringsmotståndare. Det politiska utrymmet för oppositionen och nya inhemska politiska aktörer är begränsat. Dialogen mellan Djiboutis regering och *Union pour le Salut National* (en koalition av oppositionspartier) om demokratiska reformer inom ramen för ramavtalet som inleddes i december 2014 avbröts före presidentvalet i april 2016.

EU:s prioriterade frågor omfattar stöd till människorättsförsvarare och grupper samt institutionella aktörer och icke-statliga organisationer i form av möjligheter att bedriva verksamhet för att försvara och främja mänskliga rättigheter, arbeta för att skydda utsatta grupper, med särskilt fokus på gatubarn, migranter och flyktingar, och förbättra skyddet av kvinnors och barns rättigheter. EU kommer att samarbeta med regeringen, i synnerhet med justitieministern och ministern för kvinno- och familjefrågor, i syfte att främja dialogen om mänskliga rättigheter och utvecklingen av projekt som rör det civila samhället.

Olika problem uppstod i Djibouti under 2016, särskilt i samband med att polisen och rättsväsendet användes för att kringskära åsikts- och yttrandefriheten samt vid fall av påstådd användning av övervåld från polisens sida. Andra människorättsfrågor omfattar fall av godtyckligt gripande och frihetsberövande av oppositionsledare och människorättsaktivister i flera dagar utan att de ställts inför domstol samt reseförbud.

2016 valdes president Ismail Omar Guelleh för en fjärde mandatperiod. En internationell observatör konstaterade vissa oegentligheter, men dessa påverkade inte resultatet av presidentvalet. I ett uttalande som gjordes i detta sammanhang uppmanade den höga representantens/vice ordförandens talesperson alla politiska krafter att fortsätta den politiska dialogen i syfte att stärka rättsstatligheten, få ett slut på de spänningar som landet upplevt under senare år och befästa grunderna för en hållbar och inkluderande utveckling.

EU fortsatte att delta i diskussioner om mänskliga rättigheter och demokrati med Djibouti, särskilt under den politiska dialogen inom ramen för artikel 8 i februari 2016. Diskussionen var uppriktig och rörde en rad frågor, däribland yttrande- och föreningsfrihet.

När det gäller människorättsförsvare följer EU situationen och för en regelbunden dialog med regeringen och relevanta organisationer. Eftersom förstärkningen av det civila samhället är en viktig prioriterad fråga för EU i Djibouti har EU inlett en process för att etablera en mer strukturerad dialog med det civila samhällets organisationer.

Diplomatiska kontakter med anknytning till de mänskliga rättigheterna ägde rum under 2016. I oktober 2016 gjordes en démarche avseende ICC hos ministern för utrikes frågor och internationellt samarbete. I november 2016 gjordes en démarche hos samma minister avseende resolutionen om ett moratorium för användningen av dödsstraff (från FN:s generalförsamlings 71:a session). Två människorättsrelaterade informella démarches gjordes också hos justitieministern. I november 2016 antog Europaparlamentet en resolution om situationen för migranter i Djibouti.

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom Europeiska utvecklingsfonden (EUF) och det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR).

EU driver flera projekt som avser det civila samhället, särskilt projekt om kvinnors rättigheter (bland annat om kvinnlig könsstympning), landsbygdens resiliens och rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Under 2016 tilldelade EU mottagare två bidragskontrakt för att skydda kvinnors och barns rättigheter i flyktingläger. EU stöder också ett projekt som leds av *Eastern Africa Journalists Association* (EAJA, organisationen för journalister i Östafrika), och som syftar till kapacitetsuppbyggnad för journalister i Djibouti. Den första verksamheten inom projektet var ett seminarium som hölls i augusti 2016.

Republiken Ekvatorialguinea

Under 2016 var den allmänna människorättssituationen i Ekvatorialguinea fortfarande djupt oroväckande på grund av landets slutna och i praktiken förtryckande regimen. Kränkningar av mänskliga rättigheter skedde systematiskt och säkerhetsstyrkorna fortsatte att utnyttja, trakassera och övervaka politiska aktivister och det civila samhället. Domstolsväsendet domineras dessutom av presidenten och den verkställande makten.

Den prioriterade frågan för EU är att fortsätta att stödja större frihet och det civila samhällets bidrag, med fokus på ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. EU fäster stor vikt vid de politiska aktivisternas situation.

Presidentval hölls i april 2016. Valförfarandet uppvisade brister och bojkottades av oppositionen, och den sittande presidenten sedan 1979 "valdes om" med 93,7 % av rösterna.

Yttrande-, förenings- och mötesfriheten var fortfarande mycket begränsad i Ekvatorialguinea. Politiska motståndare förvisades ofta till sina hembyar eller tvingades gå i exil. Initiativet från 2014 att legalisera politiska partier har tyvärr ännu inte lett till någon positiv dynamik – öppnandet har noggrant kontrollerats och oppositionspartier, eller enstaka initiativ från partimedlemmar, har fortsatt blivit föremål för angrepp vid minsta tecken på kritik. Ett av de legaliserade partierna, *Ciudadanos por la Innovación*, fördömde det godtyckliga frihetsberövandet av minst två regionala ledare och de trakasserier som deras nationella ledare utsattes för. Regimen bedrev sträng kontroll av tv och press och tillgången till Internet förblev låg.

Utrymmet för det civila samhället var fortfarande mycket snävt. Stränga kontroller och manipulering av organisationers registrering förblev ett bekymmer. I mars 2016 avskaffades den ledande civilsamhällsgruppen *Centro de Estudios e Iniciativas para el Desarrollo* (CEID), vilket påverkade Ekvatorialguineas framsteg när det gäller en återgång till utvinningsindustrins initiativ för ökad öppenhet (EITI).

Under 2016 ägde inga politiska dialoger eller människorättsdialoger rum mellan EU och Ekvatorialguinea. EU har inte tvekat att uttrycka sina farhågor, till exempel genom den höga representantens/vice ordförandens uttalande efter oegentligheterna i samband med valet, som EU kallar "en försummad möjlighet i demokratiseringsprocessen".

Moratoriet för dödsstraffet är fortfarande i kraft sedan Ekvatorialguinea blev medlem av de portugisisktalande ländernas gemenskap 2014.

Människorättsförsvarare i Ekvatorialguinea är föremål för systematiskt förtryck och trakasserier, vilket innebär att mycket få medborgare någonsin vågar ta upp sådana frågor. Dessutom finns det inte någon icke-statlig organisation som är direkt verksam på området mänskliga rättigheter eller som är registrerad som sådan, även om detta teoretiskt sett är tillåtet enligt 2006 års lag om icke-statliga organisationer.

Under 2016 tillhandahöll EU ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR). Ett projekt främjar organisationen *Centro de Estudios e Iniciativas para el Desarrollo* (CEID) och förväntas pågå fram till slutet av 2018. Det syftar till att stärka det civila samhället, till att främja mänskliga rättigheter och, inte minst, till att främja samordning av icke-statliga organisationer via ett nationellt organ. Ett annat projekt kommer att främja barns rättigheter i Ekvatorialguinea. Det kommer att genomföras av Unicef under 2017 och 2018 och väntas leda till att ett register över barnafödslar upprättas. Inga bilaterala projekt finansierades via Europeiska utvecklingsfonden (EUF) eftersom Ekvatorialguinea inte har ratificerat Cotonouavtalet mellan EU och staterna i Afrika, Västindien och Stilla-havsområdet (AVS-staterna).

Arbetsgruppen vid FN:s råd för mänskliga rättigheter planerar att genomföra sin nästa allmänna återkommande utvärdering av Ekvatorialguinea under 2019. Inga framsteg gjordes i fråga om rekommendationerna och genomförandet av 2014 års allmänna återkommande utvärdering under 2016.

Ekvatorialguinea har begärt tekniskt stöd för harmonisering av lagstiftningen från de portugisisktalande ländernas gemenskap inom ramen för moratoriet för dödsstraff, och stöd till reformen av rättsväsendet och fängelsesystemet skulle kunna föreslås. Det civila samhället och de icke-statliga aktörerna, som är svaga och systematiskt undermineras, behöver stöd i den roll de spelar. Något som bör bevakas är deras bidrag till regeringens officiella strategi (*plan nacional de desarrollo económico 2020*).

Staten Eritrea

Den allmänna människorättssituationen i Eritrea 2016 är fortfarande bekymmersam och det råder en nästan total avsaknad av politiska rättigheter och frihet. Utrymmet för det civila samhällets organisationer är fortfarande relativt snävt.

EU prioriterar att vid formella och informella möten ta upp kränkningarna av de mänskliga rättigheterna i landet samt frågan om militärtjänstens obestämda längd som, tillsammans med den makroekonomiska situationen, är en av de viktigaste pushfaktorerna bakom migration.

Det finns flera problem, särskilt när det gäller yttrandefrihet och föreningsfrihet samt avsaknaden av val och fria medier. Till andra människorättsproblem hör avsaknaden av rättssäkerhet och fall av godtyckligt frihetsberövande utan rättegång.

När det gäller fångar lämnades ingen uppdatering under 2016 om ödet för fängslade journalister och samvetsfångar, trots upprepade uppmaningar från det internationella samfundet.

Eritrea intensifierade emellertid sitt samarbete med EU. Vad gäller frågor om människohandel och människosmuggling fortsätter Eritreas regering sitt engagemang inom ramen för Khartoumprocessen – initiativet avseende migrationsvägarna Afrikas horn–EU– som lanserades i november 2014.

Under 2016 fortsatte EU att uppmärksamma Eritreas kränkningar av mänskliga rättigheter. Under den senaste artikel 8-dialogen i april 2016 diskuterades viktiga människorättsfrågor såsom militärtjänstgöring, medborgerliga och politiska rättigheter, migration och människohandel samt genomförandet av rekommendationerna till Eritrea inom ramen för den FN-ledda allmänna återkommande utvärderingen. Dialogen innebar ett viktigt tillfälle att upprepa EU:s ståndpunkt i relevanta frågor.

Utrymmet för det civila samhällets organisationer, inklusive de som arbetar med människorättsfrågor, är fortfarande ganska begränsat. EU eftersträvar och stöder i linje med principen om de mänskliga rättigheternas odelbarhet främjande och värnande av de olika mänskliga rättigheterna och av organ som arbetar inom dessa områden.

Under 2016 förekom även diplomatiska kontakter med anknytning till de mänskliga rättigheterna. I november 2016 överlämnades en démarche om FN:s generalförsamlings resolution om ett moratorium för tillämpning av dödsstraffet till utrikesministern.

I december 2016 anordnade EU dessutom ett offentligt evenemang för att uppmärksamma den internationella dagen för mänskliga rättigheter. Vid evenemanget deltog många ledamöter av Eritreas regering och personer från världssamfundet och det civila samhället.

I mars 2016 antog Europaparlamentet en resolution om människorättssituationen i Eritrea och uttryckte oro över situationen.

2016 inleddes nya ansökningsomgångar för det civila samhällets organisationer. EU gav fortsatt stöd till verksamheter som främjar mänskliga rättigheter, särskilt de som rör arbetstagares rättigheter, kvinnors och barns rättigheter samt rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det finns för närvarande 20 pågående projekt som är inriktade på dessa mål. Andra projekt för utvecklingssamarbete som stöds av EU inom områden som tillgång till vatten och livsmedelstrygghet bidrar till att upprätthålla befolkningens grundläggande rättigheter.

Den 1 juli 2016 antog FN:s råd för mänskliga rättigheter genom konsensus en resolution om människorättssituationen i Eritrea. I resolutionen gavs uttryck för djup oro över rönen i undersökningskommissionens rapport om människorättssituationen i Eritrea.

Vad gäller dödsstraffet var Eritrea i november 2016 medförslagsställare till resolutionen mot dödsstraffet i FN:s generalförsamlings tredje utskott.

Demokratiska förbundsrepubliken Etiopien

Under 2016 förblev den allmänna människorättssituationen i landet problematisk. Den proteströrelse som inleddes under 2015 intensifierades med våldsamma sammandrabbningar i regionerna Oromia och Amhara. Ett undantagstillstånd som förklarades den 9 oktober 2016 ledde till att människorättssituationen försämrades ytterligare eftersom ett stort antal civila och politiska rättigheter p.g.a. undantagstillståndets bestämmelser tillfälligt upphörde att gälla. Säkerhetsläget har generellt sett blivit lugnare men spänningarna i Oromia är, liksom våldet i Amhara-regionen, fortfarande påtagliga.

Användningen av antiterrorismkungörelsen mot journalister, bloggare, människorättsaktivister och medlemmar av oppositionen ökade också dramatiskt under 2016, i och med att 30 % av alla fall sedan 2009 anmälades det året.

Den prioriterade frågan för EU är att stödja ett gradvist öppnande av det politiska systemet samt respekten för yttrande-, press- och föreningsfrihet. Slutligen har EU, som en del av sitt övergripande engagemang i regionen avseende migration, deltagit i flera initiativ som rör migranternas och flyktingarnas rättigheter i Etiopien.

Efter ett utbrott av panik med dödsfall som följde vid *Oromo Ireecha*-festivalen i början av oktober kulminerade oroligheter i flera delar av landet i våldsamma angrepp mot offentliga och utländska investeringar. Som svar utlyste Etiopiens regering ett sex månaders undantagstillstånd den 9 oktober, med åtgärder som ytterligare begränsade yttrande-, mötes- och rörelsefriheten samt rätten att protestera och strejkrätten. Enligt bestämmelserna under undantagstillståndet hade säkerhetsstyrkorna befogenhet att genomsöka, gripa och beslagta egendom utan domstolsbeslut och att övervaka kommunikation. Etiopiens regering har officiellt meddelat att 24 000 personer blev frihetsberövade under undantagstillståndet, och ungefär hälften av dem har släppts efter en s.k. omskolningsperiod. Gripandet av flera oppositionsledare, t.ex. Merera Gudina, äventyrar möjligheten till en meningsfull politisk dialog. Begränsningar i fråga om internet och sociala medier påverkar yttrandefriheten, det allmänna medieklimatet har försämrats kraftigt och det råder ökad rädsla och självcensur.

Mänskliga rättigheter och samhällsstyrning ingår som en av de prioriterade sektorsspecifika dialogerna i det strategiska engagemanget mellan EU och Etiopien, som undertecknades i juni 2016. Detta torde möjliggöra en formalisering och intensifiering av de pågående diskussionerna med regeringen om människorättssituationen. Dialogen om mänskliga rättigheter och samhällsstyrning blir den första som inleds, i början av 2017 i Addis Abeba.

Med tanke på den pågående krisen och behovet av politiska reformer och en öppning av det etiopiska politiska systemet har EU också inlett en dialog med regeringen och andra intressenter om utsikterna för politiska reformer och förbättrad samhällsstyrning. EU-delegationen arbetar också för att underlätta en dialog mellan oppositionen och regeringen i Etiopien. Samhällsstyrningen har fastställts som ett av de prioriterade samarbetsområdena inom ramen för den gemensamma programplaneringen inom EU+.

Sedan den nuvarande krisen började har EU gjort flera offentliga uttalanden om den politiska situationen och människorättssituationen och efterlyst en politisk dialog och reformåtgärder. Strax efter det att undantagstillstånd hade utlysts bekräftade den höga representanten/vice ordföranden Federica Mogherini vid ett utbyte med premiärminister Hailemariam Desalegn att de mänskliga rättigheterna alltid måste respekteras.

Regelbundet bevakade EU-delegationen också rättegångar och analyserade ärenden som avser antiterrorismkungörelsen/strafflagen, inbegripet politiska rättegångar mot bloggare, journalister, oppositionspartier och människorättsaktivister samt ärenden som har anknytning till protesterna.

EU:s fond för det civila samhället är den enda internationella tillåtna finansieringskällan för stöd till organisationer i det civila samhället som arbetar med mänskliga rättigheter i landet. En inbjudan att lämna förslag publicerades inom ramen för denna fond under 2016 till förmån för etiopiska välgörenhetsorganisationer och samfund. I synnerhet kommer rådet för mänskliga rättigheter att uppmanas att främja respekten för mänskliga rättigheter samt att främja rättsstatsprincipen, rättssäkerheten och inrättandet av ett demokratiskt system.

EU fortsatte att stödja universitet och civilsamhällesorganisationer på området för människorättsutbildning och rättsligt bistånd, och spelade också en aktiv roll i arbetsgruppen för jämställdhet. Ett annat projekt avser rättigheterna för kvinnliga arbetstagare, kampen mot korruption, främjande av rättigheter för personer med funktionsnedsättning och inkluderande utveckling.

När det gäller rättigheter vid frihetsberövande har EU stött Internationella rödakorskommittén (ICRC) som har ett omfattande program i Etiopiens fängelser.

När det gäller rättigheter för migranter och flyktingar ägde en regelbunden dialog på hög nivå rum inom ramen för den gemensamma agendan för migration och rörlighet under 2016. Två relevanta program inleddes som har framträdande delar om skydd för flyktingar och utsatta migranter: det regionala utvecklings- och skyddsprogrammet och programmet för bättre migrationshantering.

Etiopiens regering har aktivt arbetat för att främja flyktingars rättigheter och enades om en sysselsättningspakt som ska säkerställa möjligheter till sysselsättning för 30 000 flyktingar. Dessutom gjorde den utfästelser vid ledarnas toppmöte om flyktingar vad gäller utökade rättigheter för flyktingar.

Regeringen antog en ny nationell handlingsplan för mänskliga rättigheter för perioden 2016–2018. Ett mindre antal samråd hölls. För närvarande finns det inte någon engelsk översättning tillgänglig.

Republiken Gabon

Den allmänna människorättssituationen försämrades avsevärt efter presidentvalet i Gabon den 27 augusti 2016. Någon seriös undersökning har inte genomförts för att fastställa sanningen om de påstådda allvarliga människorättskränkningarna, däribland utomrättsliga avrättningar, påtvingade försvinnanden, godtyckliga gripanden, tortyr och långvariga frihetsberövanden under omänskliga förhållanden. Atmosfären har präglats av rädsla, och det har förekommit förtryck, hot och alltför omfattande begränsningar av mediefriheten och yttrande-, mötes- och demonstrationsfriheten.

Den prioriterade frågan för EU är att stödja oberoende utredningar av de människorättskränkningar som följde på valet och inledande undersökningar vid ICC för att skapa försoning inom befolkningen och för att se till att de ansvariga ställs inför rätta. Regeringens brist på öppenhet har gjort det ytterst svårt att bedöma omfattningen av anklagelserna.

De fem viktigaste områdena för EU:s insatser på människorättsområdet i Gabon är demokrati och samhällsstyrning, korruptionsbekämpning, förhållandena i fängelser och vid frihetsberövande före rättegång, åtgärder mot ritualbrott och åtgärder mot godtyckligt frihetsberövande, tortyr och påtvingade försvinnanden.

Föreningsfriheten, friheten att delta i fredliga sammankomster, yttrandefriheten och informationsfriheten begränsades kraftigt både före och efter presidentvalet. Rättsväsendet kritiserades skarpt efter upploppen efter valet 2016 för bristande oberoende i sitt sätt att fungera och för avsaknaden av korrekt rättsförfarande. Mellan den 31 augusti och den 5 september 2016 greps cirka 800 personer. Antalet anklagelser om tortyr, påtvingade försvinnanden, godtyckliga och/eller politiskt motiverade gripanden och mord ökade avsevärt efter upploppen i september 2016.

I juni 2016 ändrade parlamentet kommunikationslagen, som träder i kraft i januari 2017 och medför rättsliga begränsningar i fråga om vissa aspekter av pressfriheten. Sanktionerna för journalister eller medier som bryter mot lagen omfattar böter, tillfällig eller permanent stängning och förbud mot att utöva sitt yrke.

EU hjälpte gabonesiska människorättsförsvarare att komma i kontakt med europeiska organisationer för människorättsförsvarare. EU garanterade deras skydd och gjorde det möjligt för dem att fortsätta sina undersökningar om mänskliga rättigheter genom det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR).

På inbjudan av Gabons regering hade EU för första gången ett valobservatörsuppdrag på plats för att följa presidentvalet. Ali Bongo Ondimba, kandidaten för *Parti démocratique gabonais* (PDG, Gabons demokratiska parti), säkrade en andra sjuårig presidentperiod i valet med 50,66 % av rösterna mot 47,27 % för oppositionsledaren Jean Ping. Våldsamma upplopp utbröt omedelbart efter tillkännagivandet av de preliminära resultaten den 31 augusti. Nationalförsamlingen och flera offentliga byggnader sattes i brand. Oppositionsledaren Jean Pings högkvarter attackerades den 31 augusti av det republikanska gardet. Enligt de officiella siffrorna dog fyra personer, men det civila samhället bedömer för närvarande att det fanns 28 offer och mer än 90 försvunna personer och att 600 personer fortfarande är frihetsberövade.

Gabons myndigheter och medier förde en konsekvent och politiskt grundad kampanj mot EU, valobservatörsuppdraget och dess medlemmar för att undergräva dess trovärdighet, bland annat genom hot mot och avlyssning av dess personal. I den slutliga rapporten som lades fram i Libreville den 12 december väcktes allvarliga tvivel om valprocessens integritet och om de slutliga resultaten och föreslogs ett antal konkreta rekommendationer för reform av valsystemet och av den institutionella och rättsliga ramen.

Under 2016 förde EU diskussioner om mänskliga rättigheter och demokrati med Gabon i olika sammanhang, bland annat i den halvårsvisa politiska artikel 8-dialogen, som hölls i juni och december i Libreville. Regeringen var dock endast i mycket begränsad utsträckning beredd att föra en öppen och uppriktig diskussion om de påstådda människorättskränkningarna.

EU gav – genom uttalanden från den höga representanten/vice ordföranden och som svar på debatter i Europaparlamentet, vid möten på hög nivå och under informella kontakter – uttryck för sin djupa oro för att uppmuntra regeringen att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna. EU:s delegation samarbetade med det lokala civilsamhället kring insamlingen av bevis på kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Vid ett årligt möte mellan det civila samhället och delegationen avhandlas alla angelägna områden som avser mänskliga rättigheter.

Vid den politiska artikel 8-dialogen i december 2016 uppmanade EU myndigheterna i Gabon att intensifiera den politiska dialogen enligt bilaga VII till Cotonouavtalet. EU förespråkade i nära samordning med EU:s medlemsstater och internationella partner (AU, Unoca, FN-högkvarteret, OHCHR i Genève och Yaoundé, Förenta staterna och OIF) även en oberoende utredning av de påstådda allvarliga brotten mot de mänskliga rättigheterna och full respekt för de grundläggande rättigheterna.

Under 2016 gav EU ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom EIDMR och EUF. Ett EIDMR-projekt som genomfördes av den kamerunska organisationen *Journalistes en Afrique pour le développement* (JADE) i partnerskap med de gabonesiska organisationen *L'association gabonaise des journalistes agenciers de presse écrite et audiovisuelle* syftade till att ge medborgarna bättre information om valprocessen och till att utbilda Gabons journalister i opartisk, objektiv och oberoende journalistik. Ett andra projekt inom ramen för EIDMR syftar till att ge stöd till organisationer i det civila samhället för att konsolidera och stärka deras roll i valcykeln genom främjande av demokratiska värden, inkluderande politisk dialog och medborgarnas deltagande. Det särskilda målet är att utbilda lokala valobservatörer och att stödja deras insatser i valprocessen i Gabon.

En inbjudan att lämna förslag avseende icke-statliga aktörer och lokala myndigheter publicerades i juni för att stödja deras kapacitet, ansvarstagande och beslutsfattande och medborgarnas deltagande i statens politik, med det slutliga målet att åstadkomma en inkluderande lokal utveckling som motsvarar medborgarnas förväntningar.

Afrikanska kommissionen för mänskliga och folkens rättigheter utfärdade nyligen en kraftfull resolution om Gabon där den uppmanade regeringen att snarast inleda opartiska utredningar av påstådda människorättskränkningar. Både regeringen och oppositionen uppmanade ICC att genomföra en inledande undersökning av våldsamheterna efter valet. EU avsåg att stödja ett uppdrag för snabb informationsinsamling vid det regionala kontoret för OHCHR i syfte att utreda människorättskränkningarna. Ansvarighet ansågs nödvändigt för att skapa försoning inom Gabons befolkning och att bidra konstruktivt till den nationella dialogen. FN har emellertid beslutat att senarelägga uppdraget tills den nationella dialogen slutförts.

Gabon är part i de flesta internationella konventioner om mänskliga rättigheter och deltar i relevanta FN-organ för mänskliga rättigheter. Gabon har dock ännu inte ratificerat Afrikanska stadgan om demokrati, val och samhällsstyrning. Nästa allmänna återkommande utvärdering väntas äga rum i november 2017. Domstolsväsendets och valsystemets oberoende garanteras i konstitutionen men är fortfarande begränsat. Många sociala och ekonomiska rättigheter respekteras inte alltid.

Republiken Gambia

Under 2016 var situationen i Gambia när det gäller mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen under den f.d. presidenten Yahya Jammeh alltjämt ytterst oroväckande, särskilt när det gäller pressfriheten, dödsstraffet, fängelseförhållanden, hbt-personers mänskliga rättigheter, godtyckliga gripanden, kvarhållanden utöver den i konstitutionen fastställda gränsen på 72 timmar och rättsväsendets oberoende. I december 2016 vann Adama Barrow presidentvalet.

EU:s åtgärder inriktades på frågor som rör rättsstatsprincipen, yttrandefrihet och icke-diskriminering. EU fortsatte att uppmuntra Gambia till att inrätta en nationell kommission för mänskliga rättigheter som en uppföljning på uttalanden från regeringen. Dessa uttalanden har dock hittills inte lett till några konkreta resultat.

Godtyckliga gripanden och frihetsberövanden utan respekt för korrekta rättsförfaranden fortsatte under 2016. *National Intelligence Agency* (NIA, den nationella säkerhetstjänsten) kändes inte vid inte några frihetsberövanden trots att det fanns starka belägg för att fångar ofta hade utsatts för tortyr och förnedrande behandling i dess förvar. Regeringen har underlåtit att verkställa resolution 134 (2008) från Afrikanska kommissionen för mänskliga och folkens rättigheter, där Gambia uppmanas att utreda alla anklagelser om tortyr under frihetsberövande och utomrättsliga avrättningar, och att följa Ecowas-domstolens beslut som ålägger Gambia att betala skadestånd till de anhöriga till offret för en utomrättslig avrättning.

Journalister fängslades i enlighet med repressiva medielagar och diskrimineringen av hbtqi-personer fortsatte. Den f.d. presidenten Yahya Jammeh, som tillhör en minoritetsfolkgrupp, hotade den etniska grupp som utgör majoritetsbefolkningen i Gambia.

Två sällsynta mindre och fredliga offentliga protester den 14 och 16 april 2016 ledde till ett hårt tillslag från säkerhetsstyrkornas sida. Runt 50 personer greps och en person avled i fängsligt förvar hos polisen. Flertalet av de gripna var medlemmar och höga chefer inom det starkaste oppositionspartiet, *United Democratic Party* (UDP). Ytterligare mindre protester som resulterade i gripanden ägde rum under rättegången. I juli dömdes 30 personer till tre års fängelse, däribland UDP:s ledare. Ytterligare en person som greps i detta sammanhang avled den 20 augusti medan han hölls i statligt förvar efter att ha genomgått en operation på ett offentligt sjukhus.

Domstolsväsendets bristande oberoende blev uppenbart när framställningen från Yahya Jammehs eget parti mot resultaten i presidentvalet inte kunde behandlas eftersom presidenten hade avskedat alltför många domare i högsta domstolen.

I början av 2016 gjorde Gambia ytterligare framsteg med avseende på kvinnors och barns rättigheter genom att anta en lag som kriminaliserar kvinnlig könsstympning. Senare under året kom en annan lag som förbjuder barnäktenskap. Genom att man införde rösträkning på plats ökade öppenheten och insynen i samband med presidentvalet i december, som oppositionskandidaten Adama Barrow vann med stöd av en koalition av oppositionspartier. Efter hans seger frigavs samtliga personer som dömts för protesterna i april mot borgen. Den sittande presidenten Yahya Jammeh vägrade emellertid att lämna över makten och ett mycket spännande politiskt dödläge varade december ut.

Europeiska unionen efterlyste under 2016, under president Yahya Jammehs tid vid makten, regelbundet förbättringar när det gäller mänskliga rättigheter och god samhällsstyrning och uttryckte sin oro vid diplomatiska kontakter, inbegripet den politiska artikel 8-dialogen, och i uttalanden och *démarches* om särskilda kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Som en reaktion på protesterna i april utfärdade EU ett uttalande via sin talesperson där man beklagade säkerhetsstyrkornas oproportionerliga reaktion och efterlyste en utredning. Flera uttalanden från andra internationella aktörer följde och Europaparlamentet utfärdade en resolution.⁶⁷ EU utfärdade ytterligare ett uttalande den 25 augusti där man efterlyste en utredning om två dödsfall i fängsligt förvar.⁶⁸ Under hela det politiska dödläget i december och januari stödde EU fullt ut Ecowas, FN:s säkerhetsråds och Afrikanska unionens ståndpunkt att den gambiska folkviljan som uttrycktes i valresultatet måste respekteras. EU gjorde flera uttalanden där man uppmanade till ett fredligt överlämnande av makten och gjorde vid ett möte i utrikesrådet medlemsstaterna uppmärksamma på situationen i Gambia. Det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR) gav stöd till skyddet av enskilda motståndare till president Yahya Jammeh.

Under 2016 var EU fortfarande Gambias största givare på området för utvecklingssamarbete. På begäran av kommittén för Europeiska utvecklingsfonden kanaliserades dessa medel fortsatt så långt det var möjligt via icke-statliga aktörer. Ett nationellt vägledande program (NVP) för den första etappen (2015–2016) undertecknades i januari 2016.

Inom den del som inriktas på samhällsstyrning fortsatte projektet för tekniskt bistånd för tillgång till rättslig prövning och rättslig utbildning i Gambia den femåriga medborgerliga informationskampanjen, sensibiliserade 250 *alkalohu* och bidrog i hög grad till utarbetandet och färdigställandet av en ändrad läroplan för den juridiska fakulteten vid *University of The Gambia*. Genom projektet färdigställdes en juridisk utbildnings- och kursplan samt en publikation av Gambias shariarättspraxis och moderna rättspraxis.

⁶⁷ Europaparlamentets resolution av den 12 maj 2016 om Gambia (2016/2693(RSP))

⁶⁸ Europeiska utrikestjänsten, *Statement by the Spokesperson on the death in custody of Gambian opposition member Ebrima Solo Krummah* (uttalande från talespersonen med anledning av att Ebrima Solo Krummah, en medlem av den gambiska oppositionen, avlidit i häktet), 25 augusti 2016.

Viktiga internationella konventioner har ännu inte ratificerats av Gambia, särskilt de om tortyr och påtvingat försvinnande. I november 2016 frånträdde Gambia, under den f.d. presidenten Yahya Jammeh, Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen. Detta frånträdande har sedermera återkallats av landets nya ledare.

Republiken Ghana

Enligt 2016 års internationella pressfrihetsindex är både yttrandefriheten och religionsfriheten i Ghana grundlagsskyddad och generellt respekterad i praktiken. De grundläggande mänskliga fri- och rättigheterna är förankrade i Ghanas författning sedan 1992 men vissa nyckelgrupper omfattas inte. Det gäller bland annat hbt-personer, eftersom det traditionella religiösa samhället har svårt för homosexualitet, och hbt-personer utsätts för diskriminering.

För vissa typer av allvarliga brott utdöms fortfarande dödsstraff, men det verkställs inte eftersom det finns ett moratorium. Initiativ för att avskaffa dödsstraffet verkar dock ha avstannat på grund av en uppenbar brist på stöd hos Ghanas befolkning.

Det finns ett ministerium för frågor som rör kvinnor och barn som även omfattar socialt skydd och en särskild enhet inom Ghanas polisväsende som ska hantera våld i hemmet (DOVVSU), och särskilda domstolar har inrättats för könsrelaterade frågor, men alla dessa institutioner är fortfarande underfinansierade. Barnarbete är fortfarande ett allvarligt problem eftersom många barn behöver hjälpa sina föräldrar med jordbruk eller fiske i stället för att gå i skolan. Ett av de viktigaste problemen är att det inte finns någon övergripande politik och strategi för barn. Barn med funktionsnedsättning utsätts fortfarande ofta för omänsklig och förnedrande behandling, och dödlighet bland nyfödda, småbarn och barn under fem år utgör liksom undernäring, övergrepp mot barn, barnfattigdom och bristande jämlikhet mellan barn ett allvarligt problem. Andra problem som rör mänskliga rättigheter inbegriper våld i hemmet och könsbaserat våld.

Ghana ligger på 26:e plats i det internationella pressfrihetsindex som utarbetats av Reportrar utan gränser, vilket är en försämring från i fjol då landet låg på 22:a plats, dess bästa placering någonsin. Enligt *Freedom House* är Ghanas situation i regionen fortfarande ganska positiv när det gäller rättigheter och frihet, med 37 av 40 poäng för politiska rättigheter (samma som 2015) och 46 av 60 för medborgerliga friheter (en poäng mindre än året innan).

Även om genomförandet går långsammare än vad som vore önskvärt har Ghana undertecknat och ratificerat de flesta befintliga instrument för mänskliga rättigheter, inklusive Internationella arbetsorganisationens konventioner. Dessutom finns det politisk vilja från alla delar av det politiska spektrumet att fullgöra skyldigheterna enligt alla tidigare undertecknade och ratificerade instrument.

Den uppfattade korruptionen och ineffektiviteten i den offentliga sektorn, i synnerhet inom rättsväsendet, är stor och eftersläpningen av ärenden är oroande. Tillgången till rättsligt bistånd är också mycket dålig, vilket leder till att många kränkningar av de mänskliga rättigheterna inte bestraffas. Den viktigaste kommentaren från *Transparency International* är att Ghanas myndigheter grundligt måste utreda påståendena om korruption inom rättsväsendet.

Under 2016 ändrade inte Ghana nämnvärt sin ståndpunkt i de ovannämnda frågorna på den internationella arenan, och tog inte avstånd från de afrikanska partnererna. Ghana var emellertid det första landet i Afrika som röstade för den EU-stödda resolutionen om Burundi i FN:s råd för mänskliga rättigheter, något som fick ett stort symboliskt värde.

Under 2016 träffade EU:s delegation vid flera tillfällen det civila samhällets organisationer på människorätts- och demokratiområdet i Ghana för att se över strategin för människorättsförsvarare och för att diskutera frågor såsom korruption, tillgång till rättslig prövning, barnarbete och hbt-frågor.

Republiken Guinea

Den allmänna människorättssituationen i landet förbättrades under 2016 på grund av vissa framsteg, t.ex. reformen av strafflagen och straffprocesslagen varigenom man kriminaliserade tortyr och könsstympning och avskaffade dödsstraffet för vanliga brott.⁶⁹ Det finns dock fortfarande stora utmaningar när det gäller befastandet av rättsstatsprincipen, tillgången till rättslig prövning, jämställdhet mellan könen och kampen mot strafflöshet. Underrepresentationen av kvinnor i det offentliga livet och den bristande tillgången till socioekonomiska resurser och tjänster fortsätter också att hämma kvinnornas situation i Guinea.

Till EU:s prioriterade frågor hör bland annat att främja tillgången till rättslig prövning och kampen mot strafflöshet, stärka demokratin och kampen mot korruption, säkerställa fysisk säkerhet och säkerhet för personer genom en förbättring av säkerhetsstyrkornas prestationer, hjälpa sårbara befolkningsgrupper, ge stöd till offer för människorättskränkningar och främja jämställdheten mellan könen, med betoning på kampen mot kvinnlig könsstympning och våld mot kvinnor.

Det politiska klimatet förbättrades under 2016, efter omvalet av president Alpha Condé 2015 och undertecknandet av det interna guineanska avtalet den 12 oktober som gör det möjligt att inleda en ny tid av befastande av demokratin. Det återstår fortfarande avsevärda svårigheter att övervinna vid detta befastande, såsom anordnandet av lokala val som senarelagts två gånger efter avtalet, en svag maktfördelning, låg kapacitet inom den offentliga förvaltningen och domstolsväsendet, och en hög nivå av korruption. Det råder fortfarande stort behov av reformer på området rättvisa och säkerhet. EU deltog som observatör i den interna guineanska dialog som utmynnade i avtalet från den 12 oktober och stöder alltjämt uppföljningsprocessen.

Bland förbättringarna kan noteras den reform av strafflagen och straffprocesslagen som antogs i oktober 2016, genom vilken tortyr – både som ett separat brott och som en försvårande omständighet – och könsstympning kriminaliserades och dödsstraffet avskaffades. Det civila samhället spelar också en allt viktigare roll i försvaret av de mänskliga rättigheterna.

⁶⁹ Militärlagstiftningen föreskrev fortfarande dödsstraff för exceptionella brott, däribland förräderi och uppror under krigstid eller vid undantagstillstånd.

Med anledning av utnämningen av en ny regering i januari 2016 fick ministern för mänskliga rättigheter den nya titeln minister för nationell enhet och medborgarskap, men ministern behåller sin centrala roll i den institutionella strukturen för försvar av de mänskliga rättigheterna tillsammans med det oberoende nationella organ för mänskliga rättigheter som inrättades 2015. Processen med att förbereda *Etats Généraux des droits de l'homme* (nationella samråd om mänskliga rättigheter) har pågått sedan 2014 och bör utmynna i en nationell strategisk plan för mänskliga rättigheter.

Under 2016 fortsatte EU att diskutera mänskliga rättigheter och demokrati med Guinea i olika sammanhang och tog alla formella och informella tillfällen till detta, inklusive dialog på lokal nivå om mänskliga rättigheter. EU:s delegation i Conakry gjorde en démarche om ett moratorium för tillämpningen av dödsstraff i oktober 2016. EU upprätthöll en regelbunden dialog med organisationer i det civila samhället med inriktning på mänskliga rättigheter.

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom Europeiska utvecklingsfonden (EUF), det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR) och instrumentet som bidrar till stabilitet och fred. Ett bidrag till Internationella federationen för mänskliga rättigheter (FIDH) syftar uttryckligen till att stödja offren för massakern den 28 september och engagera myndigheter och andra aktörer i kampen mot strafflöshet samt i främjandet av den nationella försoningen.

Inom ramen för programmet för reformen av säkerhetssektorn och de projekt som fokuserar på konfliktförebyggande och främjande av fredlig konfliktlösning genomförde EU åtgärder som hade en betydande inverkan under 2016, däribland en pyroteknisk saneringskampanj i Kindia och projekt i Guineas högländ för att främja den socioekonomiska återintegreringen av f.d. soldater och stödja konfliktförebyggande samt fredlig och hållbar förvaltning av naturresurser.

Guinea är part i ett antal internationella människorättskonventioner, men har inte undertecknat den internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden, den internationella konventionen om skydd för alla migrerande arbetare och deras familjemedlemmar, det andra fakultativa protokollet till den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter som rör dödsstraffets avskaffande och de två fakultativa protokollen till konventionen om barns rättigheter.

Betydande framsteg måste visas med reformen av rättsväsendet och tillgången till rättslig prövning för att sända en tydlig signal om att landet är fast beslutet att bekämpa strafflöshet. Rättegången som gällde 28 september-massakern torde äga rum 2017. Det rättsliga moratoriet för dödsstraffet bör följas av dödsstraffets formella avskaffande.

Republiken Guinea-Bissau

Under 2016 kom inga rapporter om några allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna men den utdragna politiska krisen som pågått sedan augusti 2015 har ytterligare försvagat statens kapacitet, inbegripet kontrollen av efterlevnaden av lagstiftningen. Respekten för de demokratiska principerna sattes på prov och begränsad kapacitet och ekonomiska begränsningar hindrade fortfarande de statliga myndigheterna från att på ett effektivt sätt fullgöra sina uppgifter på området mänskliga rättigheter. Reformen inom sådana avgörande områden för att skydda och främja de mänskliga rättigheterna som rättvisa, säkerhet och försvar sköts upp på framtiden.

EU:s prioriterade fråga är att främja att demokratin upprätthålls och rättsstatsprincipen respekteras. Detta omfattar både bättre tillgång till rättvisa och skydd av fångars rättigheter samt stöd till informationsfrihet och det civila samhället. EU arbetar också för att främja kvinnors och barns rättigheter, särskilt i fråga om våld, människohandel och sexuella övergrepp eller sexuell exploatering.

Det finns en rad problem, särskilt på områdena demokrati och rättsstatsprincipen, tillgången till rättslig prövning samt kvinnors och barns rättigheter. Den politiska instabiliteten och de regeringar som avlöst varandra sedan augusti 2015 har resulterat i ett institutionellt dödläge, särskilt för nationalförsamlingen, men också allvarliga begränsningar i den nuvarande förvaltningen av landet. Med de politiska motsättningarna och den institutionella förlamningen följer också en allt sämre socioekonomisk situation och en ökad risk för instabilitet.

Dessutom är korruption och strafflöshet fortfarande oroande frågor. Den nationella konferensen om strafflöshet, rättvisa och mänskliga rättigheter rekommenderade i juli 2013 att en internationell undersökningskommission skulle inrättats, men denna process har ännu inte inletts och inga framsteg har gjorts när det gäller inrättandet av rättsliga övergångsmekanismer eller sammankallande av den föreslagna nationella konferensen om försoning. I november 2016 förbjöds demonstrationer efter offentliga protester mot den politiska situationen.

Positivt är att pressfriheten inte har ifrågasatts. Även om regeringsorgan nyligen gjorde vissa försök att kontrollera oppositionens medier avvärjdes dessa genom insatser av det civila samhället, politiker och människorättsgrupper.

EU fortsatte att engagera sig i försvaret av mänskliga rättigheter och demokrati i Guinea-Bissau genom lokal dialog och insatser av EU:s lokala arbetsgrupp för mänskliga rättigheter. Särskild uppmärksamhet ägnades åt den politiska processen under 2016. EU stödde en samförståndsbasead, fredlig lösning på den rådande krisen både i sin bilaterala dialog och i sina regionala och internationella insatser, särskilt i egenskap av aktiv medlem av P5-gruppen med Guinea-Bissaus internationella partner (Förenta nationerna, Afrikanska unionen, Västafrikanska staters ekonomiska gemenskap, Europeiska unionen och de portugisisktalande ländernas gemenskap). EU uttryckte oro över människorättsfrågor i uttalanden, tal och workshoppar och vidtog olika åtgärder för att uppmuntra Guinea-Bissaus regering att säkerställa fullständig respekt för de mänskliga rättigheterna.

På grund av den inflammerade politiska kris som landet befinner sig i har situationen för människorättsförsvare (i synnerhet bloggare vars aggressiva inlägg felaktigt kan tolkas som ett angrepp på presidenten) nyligen blivit en källa till oro. Hittills har inga åtgärder krävts.

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom Europeiska utvecklingsfonden och det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR). 10 av dessa projekt var inriktade på rättigheterna för de mest utsatta.

Genom tre projekt stärktes rättigheterna för både barn och kvinnor att vara befriade från alla typer av våld, särskilt kvinnlig könsstympning. Åtgärder vidtogs också i fråga om social och ekonomisk egenmakt för kvinnor och flickor samt skyddet av rättigheterna för barn som överges (barn med funktionshinder, "besatta" barn osv.). Ett nytt projekt startades 2016 för att bidra till att förbättra rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och att ge större inflytande åt organisationer inom civilsamhället som arbetar på detta område. År 2016 inleddes dessutom ett pilotprojekt för att genomföra nationella kampanjer för ökad medvetenhet om hälsorättigheter och bekämpa strafflösheten och korruptionen inom hälso- och sjukvårdssektorn.

EU har gjort insatser i fängelserna i Guinea-Bissaus sedan 2012 för att stödja icke-statliga organisationer som arbetar med att förbättra fångars återanpassning och främja deras rättigheter samt för att uppmuntra offentliga institutioners engagemang för skydd av sådana rättigheter.

Under 2016 fortsatte man att främja det observationsorgan för mänskliga rättigheter som inrättades 2011, och det vidtogs särskilda insatser för att få fram uppgifter och fastställa indikatorer för att ge information om situationen för de mänskliga rättigheterna. Storskaliga kampanjer genomfördes i Guinea-Bissau och i hela landet.

Guinea-Bissau är part i ett antal internationella människorättskonventioner, men några av dem har ännu inte ratificerats. Guinea-Bissau bör först och främst ratificera den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, den internationella konventionen om skydd för alla migrerande arbetare och deras familjemedlemmar, den internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden samt det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

De politiska stridigheter som landet är försjunket i och den åtföljande institutionella förlamningen hindrar Guinea-Bissau från att arbeta ordentligt med en rad frågor, inbegripet frågor som rör de mänskliga rättigheterna. Blockeringen i nationalförsamlingen torde dessutom göra det svårt att genomföra den interna processen för ratificering av internationella konventioner eftersom processen kräver parlamentets godkännande.

FN-organ (UNDP, Unicef, UNODC) och Förenta nationernas integrerade fredsbyggnadskontor i Guinea-Bissau genomför olika samarbetsprogram inom områdena demokratisering och valstöd, barns rättigheter, bekämpning av organiserad brottslighet, korruptionsbekämpning samt rättvisa och säkerhet.

Landet måste stabiliseras så att nödvändiga reformer av styrelseformer, rättsväsende och säkerhetssektorn kan tas itu med och internationella givare kan återuppta sitt engagemang. En institutionell struktur för försvar och främjande av mänskliga rättigheter kommer att behöva inrättas.

Republiken Kenya

Kenyas konstitution som antogs 2010 är progressiv när det gäller mänskliga rättigheter, men ett antal konstitutionella krav återstår ännu att anta såsom lag. Strafflöshet, korruption, stamkänsla, svaga institutioner och bristande respekt för rättsstatsprincipen fortsätter att inverka negativt på medborgarnas tillgång till civila och politiska rättigheter.

EU:s prioriterade fråga i Kenya är att stödja konstitutionen, med särskild inriktning på fem nyckelfrågor: kvinnors rättigheter, människorättsförsvarare, mänskliga rättigheter och säkerhetsstyrkor, utrymmet för det civila samhället samt strafflöshet och ansvarighet.

Lokala och internationella icke-statliga organisationer rapporterar att det fortfarande förekommer fall av tortyr, grym, omänsklig och förnedrande behandling, våldtäkt och sexuella övergrepp och dödsfall bland fångar. Fängelseförhållandena är fortfarande mycket dåliga på grund av överbeläggning och allt sämre faciliteter och infrastruktur. Polisen anklagas fortfarande för korruption, användning av övervåld och utomrättsliga avrättningar. Det finns också utmaningar, särskilt på områdena jämställdhet, våld mot kvinnor och diskriminering mot hbtqi-personer.

Medan Kenya förbereder sig för det allmänna valet i augusti 2017 kvarstår utmaningar när det gäller medborgarnas deltagande i valprocessen. Även om *Bill of Rights* (regelverket för rättigheter) i princip medger rätten att delta i fredliga sammankomster är denna rättighet i praktiken inskränkt av lagstiftning som täcker upplopp (*unlawful assembly*), anstiftan till våldsamt upplopp (*incitement to violence*) samt våldsamt motstånd vid arrestering.

Handlingsplanen för mänskliga rättigheter antogs i mars 2016 som en del av landets uppföljning av den allmänna återkommande utvärderingen. Kenyas riksåklagare har meddelat att landets de facto-moratorium för dödsstraffet kommer att bibehållas. Inga avrättningar har verkställts sedan 1986, och i oktober 2016 omvandlade presidenten de flesta dödsdomar till livstids fängelse.

Från och med 2016 håller Kenya och EU numera regelbundna möten för politisk dialog mellan EU:s beskickningschefer och ministrar i Kenyas regering samt andra personer i ledande position, t.ex. ledare för de största oppositionspartierna. EU har använt sig av dessa möten för att bland annat diskutera närmare frågor om de mänskliga rättigheterna. Kenyanska samtalspartner på området, som riksåklagaren och kabinetsministern för ungdomsfrågor, jämställdhet och offentlig förvaltning, har varit öppenhjärtiga och konstruktiva om läget och utsikterna för ett stärkt skydd av de mänskliga rättigheterna i Kenya.

Matrisen för den allmänna återkommande utvärderingen omfattar skydd av människorättsförsvarare, men människorättsförsvarare fortsätter att utsättas för hot och trakasserier i sina samhällen och av säkerhetstjänsten. Morden på människorättsjuristen Willy Kimani och hans chaufför är extrema exempel på detta.

EU-delegationen deltar i regelbundna möten med den människorättsförsvarargrupp som den nederländska ambassaden agerar ordförande för och fortsätter att noggrant bevaka kränkningar mot människorättsförsvarare. EU-delegationen finansierade lanseringen av verktygslådan för kvinnliga människorättsförsvarare i slumområdena Mathare i Nairobi som ägde rum den 25 november. Verktygslådan syftar till att införa starkare skyddsnät för kvinnliga människorättsförsvarare.

EU bidrar till den kollektiva fonden *Strengthening the Electoral Processes in Kenya* (för stärkandet av valprocesser i Kenya), som förvaltas av UNDP med stöd från UN Women. Genom sitt bidrag strävar EU efter att utveckla starkare rättsliga och institutionella strukturer som kommer att leda till öppna, trovärdiga och fredliga val och även leda till mer välinformerat deltagande i valprocessen. Den kollektiva fonden inledde sin verksamhet under andra hälften av 2015 och verksamheten kommer att pågå till slutet av 2018. Bland stödmottagarna finns den oberoende val- och gränskommissionen som kommer att vara den största mottagaren av stöd från programmet. Bland övriga stödmottagare återfinns kenyanska institutioner och organisationer som deltar i utarbetandet av lagstiftning, tvistlösning mellan politiska partier, reglering av medieverksamhet, kvinnors egenmakt och säkerhet.

Med finansiering från instrumentet som bidrar till stabilitet och fred bidrar EU också till det nationella initiativet för åtgärder för förebyggande och respons vid valkonflikter (UWIANO).

Genom EIDMR stöder EU också flera människorättsprogram som genomförs av fyra icke-statliga organisationer (*ACORD*, *Oxfam GB*, *We Effect* och *Media Focus on Africa Foundation*) och som är inriktade på kvinnors politiska deltagande och ledarskap i de allmänna valen 2017. Inom ramen för dessa program letar man upp och utbildar kvinnor som aspirerar på en politisk karriär, genomför man informationskampanjer för att främja kvinnors ledarskap och vikten av att rösta på kvinnor och försöker man öka kvinnors deltagande i partipolitiska processer och skapa ett gynnsamt medieklimat för kvinnors deltagande och kvinnors ledarskap.

Andra pågående EIDMR-åtgärder innefattar ett program som drivs av *European Committee for Training and Agriculture* (CEFA) för bevakning av kränkningar av de mänskliga rättigheterna och förbättring av förhållandena i häktena i Kenya och ett program som drivs av Kenyas nationella kommission för mänskliga rättigheter (KNCHR) för garanterande av de konstitutionella rättigheterna och säkerheten samt skydd av människorättsförsvarare.

Ett program som finansieras inom ramen för budgetposten mänsklig utveckling inom finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete och som den italienska icke-statliga organisationen CESVI ansvarar för syftar till att förbättra rättskipning som rör unga i fem distrikt. Kenya är part i de flesta internationella konventioner och fördrag, inbegripet Romstadgan, men ett antal protokoll har ännu inte ratificerats, inklusive konventionerna om diskriminering av kvinnor, grym, omänsklig eller förnedrande behandling, påtvingade försvinnanden, barns rättigheter och rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

EU följer också mediefriheten och yttrandefriheten mycket noga, särskilt i samband med valkampanjen. EU uppmanar vidare Kenya att medverka så fullt ut som möjligt i relevanta multilaterala åtgärder i syfte att stärka Kenyas roll som likasinnad internationell partner för EU både multilateralt och globalt.

Konungariket Lesotho

2016 präglades av politisk instabilitet, vilket inverkade på rättsstatsprincipen och underminerade det arbete som utförs av tillsynsmyndigheterna. Även om grundläggande rättigheter är stadfästa i konstitutionen strider tillämpningen av viss sedvanerätt mot dessa. Lagen om en människorättskommission har antagits, varigenom en människorättskommission inrättades, men den sistnämnda är dock inte helt förenlig med FN:s Parisprinciper. Framsteg med antagandet av en mediepolicy har stannat av och hoten mot journalister har ökat. Några positiva steg har tagits av regeringen för att verkställa de viktigaste rekommendationerna som SADC:s (Södra Afrikas utvecklingsgemenskap) undersökningskommission har framfört. De tre oppositionsledare som befunnit sig i exil i Sydafrika sedan maj 2015 tillkännagav att de skulle återvända.

EU:s prioriterade frågor är att främja starkare partnerskap med det civila samhällets organisationer, inbegripet arbetsmarknadens parter, och mellan myndigheter, parlament och det civila samhällets organisationer samt att främja jämställdhet mellan könen och kvinnors rättigheter, egenmakt och deltagande. EU prioriterade även lobbyverksamhet mot ett utkast till lagförslag om amnesti, där bestämmelser om en allmän amnesti föreslås.

Det finns flera problem, särskilt när det gäller könsrelaterat våld, inklusive misshandel i hemmet, våldtäkt och diskriminering mot hbtqi-personer. Ett 16-tal militärer hålls fortfarande i förvar efter att 2015 ha gripits av Lesothos försvarsstyrka, anklagade för myteri eller underlåtenhet att slå ned myteri. De har fortfarande inte fått någon rättvis rättegång och det har förekommit trovärdiga rapporter om att förhållandena i fängelserna är beklagliga och att internerade personer torterats. Internationella rödakorskommittén (ICRC) har också nekats tillgång till dessa fångar. Korruption och svågerpolitik bland tjänstemän är vanligt förekommande och flera allvarliga fall av korruption på hög nivå handlades av direktoratet för frågor som rör korruption och ekonomisk brottslighet.

Ett kontroversiellt utkast till lagförslag om amnesti som syftade till att bevilja amnesti för medlemmar av Lesothos säkerhetsstyrkor för gärningar som begåtts mellan 2007 och december 2015 lades fram i parlamentet vid dess sista möte för året, i november 2016. EU har uttryckt allvarliga farhågor om att lagförslaget kan främja strafflöshet och aktivt övat påtryckningar på regeringen att dra tillbaka det.

Sedan de extra val som hölls 2015 har landet styrts av en koalitionsregering där sju partier ingår. Samtliga parter accepterade resultatet av de fredliga valen. Lesotho har gjort framsteg på jämställdhetsområdet inom ramen för millennieutvecklingsmålen och intar förstaplatsen i Afrika och plats nummer 16 i världen när det gäller att överbrygga klyftan mellan könen. Lesotho har också antagit flera lagar i vilka jämställdhetsaspekter har beaktats.

EU uppmanade med eftertryck Lesothos regering att verkställa rekommendationerna från SADC:s undersökningskommission. EU är ytterst oroat över bestämmelserna i utkastet till lagförslaget om amnesti. Bland andra initiativ betonades EU:s ståndpunkt om avskaffandet av/ett moratorium för tillämpningen av dödsstraffet.

EU-delegationen har gett moraliskt stöd till människorättsförsvarare, däribland en proaktiv grupp av makar till de frihetsberövade militärerna, genom att hålla möten med dem och ta upp deras fall i diskussioner med ministrar i regeringen.

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom Europeiska utvecklingsfonden och det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR). Genom EU:s landsbaserade stödsystem för Lesotho har omfattande stöd lämnats inom ramen för EIDMR.

Tre projekt som erhöll finansiering inriktades på att främja starkare partnerskap med det civila samhällets organisationer, inklusive arbetsmarknadens parter, och mellan myndigheter, parlament och det civila samhällets organisationer, samt på att stödja kampen mot könsrelaterat våld och främjande av kvinnors egenmakt. Programmet *Participatory Initiative for Social Accountability* (PISA) (EUF 11) (deltagandeinitiativet för social ansvarsskyldighet) kommer också att bidra genom medborgarutbildning och andra aktiviteter för att öka medborgarnas medvetenhet om styrningsstrukturer och deras förmåga att delta i demokratiska processer och utvecklingsprocesser.

Lesotho har undertecknat och ratificerat nästan alla viktiga FN- och AU-instrument, däribland konventionerna och protokollen för skydd av de mänskliga rättigheterna, utom det fakultativa protokollet till den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter som syftar till dödsstraffets avskaffande och det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr. Lesotho har en reservation om tronföljd och hövdingavärdighet mot konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor. Endast ett fåtal av dessa instrument har kodifierats i nationell lagstiftning. Alla invånare kan vända sig till FN:s kommitté för mänskliga rättigheter, de särskilda rapportörerna när det gäller kränkningar av specifika mänskliga rättigheter och FN-instansen Ekonomiska och sociala rådet (Ecosoc) när det gäller brott mot kvinnors rättigheter. Eftersom landet är AU-medlem kan medborgare och icke-statliga organisationer framställa klagomål till Afrikanska kommissionen för mänskliga och folkens rättigheter. Lesotho har anslutit sig till ICC och bekräftade i slutet av 2016 sin avsikt att fortsätta vara medlem. Sedan november 2015 har de särskilda rapportörerna för FN:s råd för mänskliga rättigheter en stående inbjudan att göra landsbesök i Lesotho.

Införlivande av internationella fördrag i nationell lagstiftning är en verklig utmaning. Bristen på sakkunskap och tillräcklig kapacitet gör det svårt att omsätta internationella skyldigheter i nationell lagstiftning. I förslaget till en handlingsplan för samhällsstyrning inom ramen för EUF 11 planeras stöd på detta specifika område.

Republiken Liberia

Trots alla framsteg som har uppnåtts sedan inbördeskriget kvarstod betydande utmaningar och kränkningar år 2016. På agendan finns fortfarande avskaffande av dödsstraffet, jämställdhet, kvinnors rättigheter och egenmakt, säkerställande av efterlevnaden av lagstiftning mot barnarbete och exploatering av barn, fattigdomsminskning och förbättrad tillgång till rättvisa, hälso- och sjukvård samt utbildning. Rättigheterna för de människor som påverkas av storskalig utarrendering av mark och utvinningsindustrier kräver också fortsatt uppmärksamhet. De dåliga fängelseförhållandena och det höga antalet personer som är frihetsberövade före rättegång är oroande. Korruption och maktmissbruk är utbredda företeelser inom alla delar av statsmakten och på alla nivåer. De låga lönerna för majoriteten av de offentliganställda, minimal arbetsplatsanknuten utbildning och låg grad av rättslig ansvarighet förvärrar korruptionen i den offentliga sektorn och bidrar till en kultur av strafflöshet.

EU fortsatte att aktivt ta upp mänskliga rättigheter under 2016, bland annat genom den formella politiska dialogen mellan EU och Liberia. EU försökte också bidra med underlag till den offentliga debatten kring frågor som dödsstraffet och könsrelaterat våld, bland annat via medierna. Både EU och medlemsstaterna erbjöd praktiskt stöd för att försöka lösa människorättsproblem, och särskilda projekt genomfördes på områdena kvinnors rättigheter, barns rättigheter och rättsväsendet. God samhällsstyrning är en viktig punkt i det nationella vägledande programmet, som utgör grunden för samarbete som överenskommits med Liberias regering för perioden fram till 2020.

De på varandra följande president- och parlamentsvalen har ansetts vara generellt fria och rättvisa. I både *Freedom House's Freedom Rating* och *Economist Intelligence Unit's Democracy Index* rankas Liberia högre än genomsnittet för länderna i Afrika söder om Sahara och högre än många av sina grannländer. Det extremt låga betyget i *Democracy Index* (0,8 på en skala från noll till 10) för regeringens sätt att fungera är däremot ett tecken på problem under denna positiva yta. På grund av problem som hör samman med kapacitet, korruption och maktkoncentration misslyckas Liberias regering med att på ett effektivt sätt bemöta befolkningens behov och förväntningar. Den lagstiftande församlingen saknar tillräcklig institutionell kapacitet för att kunna utöva sina tillsynsfunktioner. Lagstiftarna har inte någon större förståelse för sin roll, sina rättigheter och sina skyldigheter och verkar ofta mer inriktade på att främja snäva politiska och personliga intressen.

Liberias regering har erkänt många av dessa problem och vidtar åtgärder för att ta itu med dem, men har också betonat att man måste respektera den inhemska opinionen i frågor såsom hbt-personers rättigheter och dödsstraffet. Insatser för att fullgöra internationella åtaganden, bland annat när det gäller ekonomiska och sociala rättigheter, hindras på många områden av resursbrist och begränsad kapacitet.

Flera projekt inom ramen för det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR) genomförs för närvarande i Liberia. Ett projekt som syftar till att stärka det civila samhällets kapacitet att verka för tillgång till rättslig prövning för kvinnor och flickor och minska kvinnlig könsstympning genomförs av *ActionAid* och *Bassa Women Development Association* i regionerna River Cess och Grand Bassa, och inom ramen för projektet sker en samverkan med organisationer i lokalsamhället för att förebygga könsrelaterat våld och minska omfattningen av skadliga sedvänjor, däribland kvinnlig könsstympning. Genom danska Röda korset genomför *Liberian National Red Cross Society* (Liberias nationella rödakorsförening) ett lokalt initiativ för att främja mänskliga rättigheter och jämställdhet på Liberias landsbygd och för att stärka Röda korsets kapacitet att arbeta med jämställdhetsfrågor och bekämpa könsdiskriminering och sårbarhet i landsbygdssamhällen i regionerna Lofa, Bong och Nimba.

Nya insatser som valdes ut inom ramen för 2015 års ansökningsomgång inledde sin verksamhet under 2016, bland annat ett projekt som genomförs av *Carter Centre* och som syftar till att stärka rättstatsprincipen och god samhällsstyrning genom att öka öppenheten och tillgången till information inom säkerhetssektorn och rättsväsendet.

Genom *A West African Response to Ebola* (AWARE) har EU i Liberia prioriterat att ge stöd till utbildningssektorn. Det viktigaste målet för EU:s stöd till främjande av tillgången till säkert vatten i skolor i Liberia är att säkra tillgången till rent vatten i skolor och mobilisera lokalsamhällena för att kunna bevara och använda de faciliteter som tillhandahålls på ett korrekt sätt. Ett projekt med specifikt stöd till barns och ungas deltagande samt till yrkesutbildning finansierades av det europeiska stabilitetsinstrumentet tillsammans med Rädde barnen.

Republiken Madagaskar

Människorättssituationen i Madagaskar håller inte på att bli bättre. Fattigdom är den viktigaste orsaken till att elever hoppar av skolan. Bristande säkerhet och olaglig handel med naturresurser, den otrygga situationen för kvinnor och barn och personer med funktionsnedsättning samt brottslighet och korruption försvårar i hög grad respekten för de mänskliga rättigheterna. Polisvåld och offentliga lynchningar är ofta förekommande.

EU:s insatser berör huvudsakligen fem områden: främjande av grundläggande friheter (stöd som syftar till att befästa den politiska stabiliteten och demokratin), respekt för mänskliga rättigheter vid rättsskipning, främjande av barns rättigheter, främjande av kvinnors rättigheter och avskaffande av våld mot kvinnor samt stöd till människorättsförsvarare.

De allt fler övergrepp som begås av säkerhetsstyrkor mot civila, och som rättfärdigas med hänvisning till att det skulle finnas fler beväpnade banditer ("dahalo"), riktar sig också mot demonstranter, journalister och politiker. Den allmänt utbredda korruptionen bland personalen inom säkerhetssektorn och rättsväsendet har lett till en kraftig ökning av lynchmobbar och lynchning; under perioden oktober–december resulterade lynchjustis bara för stöld av boskap ("dahalo") i 60 dödsfall. Samtidigt ökar fattigdomen och det nationella utvecklingsprogrammet finns fortfarande bara på papperet. Hälften av alla barn har ingen permanent tryggad livsmedelsförsörjning. Korruptionen i det offentliga livet och den sociala sektorn är allestädes närvarande. Förhållandena i fängelserna (utrymme, nutrition, hygien och hälso- och sjukvård) är fortfarande problematiska.

Situationen för kvinnor är vanskelig: 30 % blir gravida före 19 års ålder, 30 % av flickorna på gymnasiet går inte klart skolan, 25 % av kvinnor utsätts för fysiskt våld och 40 % överges efter att äktenskap ingåtts. Kvinnor fortsätter att diskrimineras i medborgarskapslagen enligt vilken kvinnor inte har någon rätt att föra vidare medborgarskapet till sina makar. Brister i tillämpningen av den grundläggande ILO-konventionen om de värsta formerna av barnarbete blev 2016 föremål för en granskning av Internationella arbetskonferensen. EU uttryckte sin oro över situationen för barn som tvingas arbeta i gruvor och stenbrott, för sexuell exploatering och på gatan. Internationella arbetskonferensen krävde att Madagaskar skulle presentera omedelbara och verkningsfulla åtgärder för att utrota dessa värsta former av barnarbete.

År 2016 inrättades till slut den oberoende nationella människorättskommissionen (CNIDH). Ett nationellt kontor för bekämpning av människohandel bidrar till att minska människohandeln. Tvångsarbete har också förbjudits. Det uppskattas emellertid att 5 000 madagasker, främst i Gulfstaterna, fortfarande utsätts för detta.

Under Europaveckan fanns ett stånd som tillägnades mänskliga rättigheter. EU har ett antal partnerskap med det civila samhället för att främja mänskliga rättigheter. Ett antal bidragsavtal undertecknas varje år och har ett avsevärt genomslag. Ett betydelsefullt stödprogram för demokrati (Incipalis) stängdes dock ner 2016.

EU upprätthåller en regelbunden politisk dialog på president- och premiärministernivå, där mänskliga rättigheter står i centrum. Frågorna som togs upp i detta sammanhang under 2016 gällde i huvudsak korruption, olaglig handel och oriktig exploatering av naturresurser samt polisvåld, pöbelvåld (som *Commission Nationale Indépendante des Droits de l'Homme* [CNIDH], den oberoende nationella kommissionen för mänskliga rättigheter, redan gjort ett uttalande om), valförberedelser (ett uppföljande EU-valobservatörsuppdrag genomfördes i oktober), en ny medielag, olika institutionella reformer samt medborgarnas tillgång till grundläggande tjänster.

EU stöder inte enskilda personer, såsom människorättsförsvarare, men följer en kapacitetssuppleveringsstrategi med "utbildning av utbildare" för nationella icke-statliga organisationer genom DINIKA-programmet. Detta program syftar dels till att stärka kapaciteten hos det civila samhällets organisationer i Madagaskar för att hjälpa dem att vara ansvarsfulla, informerade och ekonomiskt kompetenta partner, dels till att stärka opinionsbildningskapaciteten och ge ingående rådgivning till lokala och nationella madagaskiska organisationer i det civila samhället för att öka medvetenheten bland medborgarna om deras sociala, ekonomiska och politiska rättigheter. Det civila samhället fortsätter att spela en roll när det gäller att fördöma kränkningar av de mänskliga rättigheterna, och detsamma gäller exempelvis Rohy-plattformen på området korruption, *Alliance Voahary Gasy* när det gäller kränkningar av mänskliga rättigheter inom miljöområdet (olaglig handel med resurser) samt SEFAFI (*L'Observatoire de la vie publique*) på området det offentliga livet och analys av politiska frågor.

Utöver PASSOBA-programmet, som syftar till att göra utbildningen mer överkomlig och främja kvaliteten på utbildning och undervisning i nio av 21 regioner i landet pågick också flera projekt som rör mindre barns rättigheter.

När det gäller främjande av kvinnors rättigheter återfinns bland prioriteringarna med partner i det civila samhället kampen mot våld inom äktenskapet och i hemmet, stöd till kvinnors tillgång till rättslig prövning, bekämpning av strafflöshet vid fall av våld, stöd till kvinnor och barn i rättsliga frågor, tillgång till mark, kvinnor i landsbygdens ekonomier och sårbara familjer från huvudstaden. På området förvaltning och rättvisa förvaltas programmet *Administration for All* (förvaltning för alla) direkt av delegationen. Detta program omfattar alla områden där staten ingriper när det gäller mänskliga rättigheter, och det håller på att genomföras i dialog med regeringen. Rekommendationer från den allmänna återkommande utvärderingen håller successivt på att verkställas. Ett exempel är inrättandet av CNIDH (2014 års allmänna återkommande utvärdering).

FN:s särskilda rapportör för mänskliga rättigheter och miljö besökte landet i slutet av oktober 2016 och vädjade om en förstärkt kamp mot korruption och olaglig handel. Han kritiserade också skarpt ett antal kända fall.

De största utmaningarna för främjandet av mänskliga rättigheter kommer att vara bekämpandet av fattigdom och korruption, förhindrandet av att säkerhetssituationen försämras och framför allt anordnandet av fredliga, öppna, rättvisa och fria val.

Republiken Malawi

Under 2016 förblev den allmänna människorättssituationen i landet relativt stabil. De största utmaningarna är fortsatt kopplade till jämställdhet, våld mot kvinnor och barn, det stora antalet barnäktenskap, albinism, diskriminering på grund av sexuell läggning, fängelseförhållandena samt ekonomiska och sociala rättigheter, särskilt tillgången till livsmedel och hälso- och sjukvårdstjänster.

Under 2016 inriktades EU:s mål för mänskliga rättigheter och demokrati inom ramen för dess förbindelser med Malawi på personer med albinism, könsrelaterat våld, mänskliga rättigheter för hbtqi-personer, jämställdhet, fängelser, reform av valsystemet och upprätthållande av en fri press.

Grundläggande friheter som föreningsfrihet, rörelsefrihet, yttrandefrihet och mötesfrihet skyddas i konstitutionen och anses generellt vara respekterade. Malawi har antagit flera lagar som syftar till att förbättra situationen för de mänskliga rättigheterna. Malawi gör vissa framsteg mot uppnåendet av jämställdhet, likvärdig behandling av könen samt kvinnors egenmakt. De viktigaste resultaten är bland annat att 40 % av de inskrivna vid *University of Malawi* är kvinnor, att det finns 100-procentiga stipendier för kvinnliga läkarstuderande och att man vid utarbetande och översyn av lagstiftning anlägger ett jämställdhetsperspektiv. Könsrelaterat våld är fortfarande en av de största utvecklingsutmaningarna i Malawi. Flera faktorer bidrar till den allmänna förekomsten av könsrelaterat våld, inklusive tidiga äktenskap, skadliga kulturella sedvänjor, trosuppfattningar, låg läs- och skrivkunnighet samt låg ekonomisk egenmakt.

Den rättsliga ramen för de politiska partierna i Malawi är svag och behöver ses över och reformeras. Lagstiftning skulle kunna införas för att reglera privat finansiering av politiska partier, vilket, liksom en skyldighet för de politiska partierna att offentliggöra reviderade årsredovisningar, skulle öka insynen och ansvarsskyldigheten.

Valet 2014 präglades av anklagelser om oegentligheter och valfusk, vilket ledde till utbredd misstro mot hanteringen av valet. EU:s valobservatörsuppdrag bekräftade behovet av att åtgärda bristerna i valsystemet inför nästa val 2019. Det nuvarande arbetet med valreformer fortskrider långsamt och EU:s stöd kommer att fortsätta.

EU i sin helhet tar också upp frågan om de mänskliga rättigheterna med Malawis regering som en del av den politiska artikel 8-dialogen med Malawi. Delegationen tog upp människorättsproblemen i démarcher och andra forum, bland annat med ministeriet för rättsliga och konstitutionella frågor. Under 2016 fortsatte EU-beskickningarna också att ha regelbundna kontakter med några av de ledande människorättsorganisationerna i landet och med andra centrala partner, t.ex. Förenta staterna och FN.

Delegationen har regelbundna kontakter med organisationer i det civila samhället och människorättsförsvarare.

Malawi fick EU-stöd för att förbättra efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna i landet genom kapacitetsuppbyggnad vid Malawis människorättskommission. EU fortsatte att stödja jämställdhetsagendan genom projekt för jämställdhet och kvinnors egenmakt (Gewe) i partnerskap med FN:s befolkningsfond (UNFPA) samt genom mindre insatser där lokala icke-statliga organisationer deltog. EU och medlemsstaterna fortsatte att stödja lokala organisationer i civilsamhället som verkar för rättigheter för personer som tillhör minoriteter och utsatta grupper, inbegripet hbtqi-personer och personer med albinism. Frågan om barns rättigheter tas också upp i projekt till stöd för ett stärkande av systemen för skydd av barn.

Republiken Mali

År 2016 präglades av det långsamma genomförandet av det fredsavtal som undertecknades 2015 mellan regeringen i Mali och två väpnade rörelser och av en kraftig försämring av säkerhetssituationen med en ny våg av terroristattacker riktade mot medlemmar av Malis väpnade styrkor, internationella styrkor, tjänstemän i den lokala förvaltningen, humanitära organisationer och civila. Med detta säkerhetsläge präglades följaktligen den allmänna människorättssituationen i Mali alltjämt av systematiska människorättskränkningar. De systematiska övergreppen innefattade godtyckliga avrättningar, tortyr, långvariga olagliga frihetsberövanden, rekrytering av minderåriga av väpnade grupper, sexuellt våld och hot. Den humanitära situationen flyktingar och internflyktingar befinner sig i på grund av konflikten var fortfarande förfärande.

EU:s prioriterade människorätsfrågor förblev desamma. Bland dessa återfanns opinionsbildning för fred, försoning och rättvisa, främjande av respekten för kvinnors, barns och andra utsatta gruppers rättigheter, stöd till ansträngningar för att bekämpa strafflöshet genom att stärka det kroniskt försummade domstolsväsendet samt stöd till insatser för att bekämpa den omfattande korruptionen i landet.

Utöver säkerhetskrisens konsekvenser för mänskliga rättigheter finns också andra problem i Mali, bland annat könsrelaterat våld inklusive kvinnlig könsstympning, människohandel, svåra förhållanden i fängelserna, rapporter om slaveri, barnarbete och smuggling av migranter samt diskriminering av vissa grupper, såsom personer med funktionsnedsättning, personer med albinism, eller på grund av etnisk tillhörighet (t.ex. svarta tuareger). Ytterligare problem som bör lyftas fram är den djupt rotade korruptionen i den offentliga sektorn och ett svagt och ineffektivt domstolsväsende som bidrar till den ihållande strafflösheten, kränkningar av gripnas och åtalades lagliga rättigheter samt de överfulla fängelserna.

I november 2016 hölls lokalval i 92 % av landets 703 kommuner, varvid ca 31 % av alla kandidater var kvinnor. Även om valet genomfördes på ett i allmänhet tillfredsställande sätt förekom obstruktion från beväpnade personer och på grund av den bristande säkerheten kunde inga röster läggas i 43 kommuner i de norra och centrala regionerna. Fyra maliska soldater som ansvarade för säkerheten vid transporten av valurnor dödades i en attack.

Under 2016 skedde också påtagliga förbättringar i fråga om mänskliga rättigheter. Kommissionen för sanning, rättvisa och försoning fortsatte att utvidga sin regionala närvaro i landet, inbegripet merparten av den norra delen av landet. I november 2016 godkände ministerrådet en nationell politik för mänskliga rättigheter, med fokus på främjande och skydd av mänskliga rättigheter, stöd till människorättsaktörer och internationellt samarbete om mänskliga rättigheter. En avdelning för mänskliga rättigheter har inrättats inom ministeriet för rättsliga frågor och mänskliga rättigheter för att genomföra politiken. I november inleddes i Mali rättegången mot general Amadou Haya Sanogo och 17 medåtalade, som anklagas för att ha begått människorättsbrott mot maliska officerare under 2012, vilket utgjorde ett positivt steg i kampen mot strafflöshet i landet. Slutligen bör man också notera reformen av den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter i enlighet med Parisprinciperna.

Som medlem i den internationella medlingsgruppen för fredsavtalet fortsatte EU sitt aktiva engagemang i de internationella insatserna för att säkra fred i Mali. EU gav också betydande politiskt och operativt stöd till reformen av den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter. Under 2016 inledde EU-delegationen en specifik samordningsinsats för mänskliga rättigheter bland Malis givare och fortsatte att leda den politiska dialogen med myndigheterna om korruption och olagligt berikande, som utgör ett stort hinder för utvecklingen i Mali. I mer operativa termer fortsatte EU:s GSFP-uppdrag i Mali, EUTM Mali och Eucap Sahel Mali, att i samarbete med FN:s uppdrag i Mali utbilda medlemmar av de maliska försvars- och säkerhetsstyrkorna om mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt.

EU-delegationen stödjer genomförandet av den nationella utvecklingsstrategin och 2015 års fredsavtal genom sitt allmänna budgetstöd (*State Building Contract* [SBC] II – utbetalning på 69,5 miljoner euro under 2016). Godkännandet av 2016 års utbetalning var huvudsakligen avhängigt av att det inrättades en kommission för sanning, rättvisa och försoning (CVJR) samt en kommission för avväpning, demobilisering och återanpassning (DRR) och att dessa blev operativa. Inom ramen för samma instrument tog man också upp kampen mot korruption i sina resultatindikatorer för rörliga delutbetalningar. En av dessa indikatorer inriktades på intern kontroll och de granskade enheternas uppföljning av de rekommendationer som utfärdats av behörigt organ (*Contrôle Général des Services Publics*, CGSP). De krav som hör samman med denna indikator befanns vara uppfyllda under 2016.

Ett tilläggsavtal till ett EIDMR-kontrakt som blev färdigt i slutet av 2016 gör att EU kan stödja målsägandenas deltagande i den mycket omtalade rättegången mot den tidigare ledaren för juntan, Amadou Haya Sanogo, som anklagas för utomrättsliga avrättningar riktade mot en specifik enhet av militären ("Bérets Rouges") som vid den aktuella tidpunkten ansågs motarbeta militärkuppen. Med samma instrument (EIDMR) stöder EU den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter (CNDH), vilket under 2016 främst gjorde det möjligt att besöka fängelser och celler på polisstationer och rapportera om förhållandena i fängelser i Mali.

Lokala organisationer i det civila samhället får också EU-stöd för att bedriva lobbyverksamhet om, bevaka och informera om barns och ungdomars rättigheter (fyra pågående EIDMR-stödda kontrakt).

Genom finansiering från instrumentet som bidrar till stabilitet och fred ges stöd till en lokal studio (*Studio Tamani*), som med stöd av *Fondation Hirondelle* producerar bl. a. nyheter, pratshower och program för barn och kvinnor som sänds dagligen av 56 lokala radiostationer på fem språk i hela landet. Programmen har en ytterst framträdande plats och har ytterst många lyssnare i sådana avlägset belägna områden i landet som Timbuktu och Kidal. De bidrar till att minska spänningarna mellan befolkningsgrupper i dessa konfliktutsatta områden genom att förmedla mer neutral information om politik och säkerhet och genom att främja fredligt utbyte av åsikter.

Inom ramen för förvaltningsfonden för nödåtgärder i Sahel arbetar EU-delegationen för närvarande med ett förslag till projekt för säkerhetsstyrkornas uppsökande verksamhet i den centrala regionen (Mopti), vars institutionella kapacitet kommer att stödjas av ett annat projekt inom förvaltningsfonden (PARSEC) och som förvaltningsfondens operativa kommitté godkände 2016.

Mali har ratificerat de flesta internationella och regionala människorättsfördrag och samtliga grundläggande ILO-konventioner med tillhörande protokoll. Under 2016 fortsatte Mali sitt samarbete med FN-systemet för mänskliga rättigheter, inbegripet med FN:s oberoende expert för mänskliga rättigheter i Mali, som besökte landet i slutet av 2015 och offentliggjorde sin rapport i januari 2016. Mali deltog också i diskussionerna om den sjätte och sjunde rapporten i kommittén för avskaffande av diskriminering av kvinnor i juli. Mali fortsatte att stödja ICC trots ett känsligt regionalt läge. ICC-rättegången i september 2016 mot en militant islamist som medverkade till förstörelsen av helgedomar i Timbuktu under konflikten 2012 sågs allmänt som en banbrytande händelse för Mali och för internationell rättvisa.

Betydande framsteg krävs på sådana områden som bekämpande av strafflöshet, särskilt när det gäller kränkningar av mänskliga rättigheter som begicks under krisen 2012, inbegripet genom att man inrättar en oberoende nationell förebyggande mekanism för kontroller av inrättningar där människor hålls frihetsberövade. Framsteg behövs också i fråga om kvinnors och flickors rättigheter och jämställdhet inom alla områden, inbegripet sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter på dessa områden. Detta är särskilt viktigt med tanke på att situationen för kvinnor och flickor i hög grad fortsätter att påverkas av en bakåtsträvande familjelag som antogs 2011 efter påtryckningar från religiösa rörelser om att upphäva en tidigare, mer progressiv lag. Kvinnor behöver också inkluderas rent praktiskt i genomförandet av fredsprocessen. Myndigheterna måste även fortsätta att upprätta de nödvändiga rättsliga ramarna för skydd av mänskliga rättigheter, t.ex. lagen om det sociala skyddet för personer med funktionsnedsättning.

Islamiska republiken Mauretanien

Mauretanien står inför avgörande inhemska och externa utmaningar. Relationerna mellan landets olika befolkningsgrupper blir allt svårare på grund av en känsla av utanförskap och diskriminering hos svarta och haratiner, vilket kan leda till radikaliserings och utgöra ett hot mot endräkten i landet.

EU:s insatser för mänskliga rättigheter i Mauretanien är inriktade på förbättring av rättssystemet, kampen mot slaveri, åtgärder mot tortyr och misshandel (särskilt genom stöd till den nationella förebyggande mekanismen), etnisk diskriminering och könsdiskriminering (särskilt våld mot kvinnor), de civila samhällsorganisationernas ställning samt avskaffande av dödsstraffet. Migranternas rättigheter har också stått i centrum för EU:s farhågor.

Det finns fortfarande en klyfta mellan å ena sidan en tämligen avancerad lagstiftning mot slaveri och kvarlevorna av det och å andra sidan tillämpningen av denna lagstiftning. En ny lag mot slaveri antogs 2015, men i avsaknad av kraftfulla tillämpnings- och kontrollmekanismer har dessa progressiva åtgärder endast begränsad inverkan. Den första och enda domen avkunnades 2016. Brister i tillämpningen av den grundläggande ILO-konventionen om tvångsarbete uppmärksammades 2016 av Internationella arbetskonferensen, som med kraft uppmanade regeringen att säkerställa att lagstiftningen från 2015 följs till punkt och pricka. EU gjorde ett uttalande inom ILO och ger konkret stöd till regeringens åtagande att genomföra färdplanen för bekämpning av nutida former av slaveri och följa upp tillämpningen av den nyligen antagna lagstiftningen mot slaveri.

Situationen för kvinnor är fortfarande en källa till oro. Inga framsteg har gjorts på vägen mot godkännande av utkastet till ny lag om förhindrande av alla typer av våld mot kvinnor, som fortfarande är blockerat i parlamentet. EU har stött godkännandet av detta nya lagförslag samt genomförandet av den nuvarande handlingsplanen för jämställdhet för 2015–2018 samt programmet för att utrota kvinnlig könsstympning.

På det rättsliga området finns det fortfarande ingen sektorspolitik med godkända prioriteringar på medellång sikt. En treårig handlingsplan och en nationell strategi för tillgång till rättslig prövning antogs 2016 som en grund för ytterligare reformer. Än har några resultat inte märkts. Det har heller inte gjorts några framsteg när det gäller icke-statliga organisationers och politiska partiers ställning. En kontroversiell ny föreningslag har blockerats i parlamentet på grund av kritik om att den innebär en fortsättning av det nuvarande systemet med förhandstillstånd och ger inrikesministeriet diskretionära befogenheter när det gäller registrering av icke-statliga organisationer och politiska partier.

President Mohamed Ould Abdel Aziz har suttit vid makten sedan 2009 och befinner sig nu i mitten av sin andra och sista mandatperiod. Under hans ledning har Mauretanien lyckats bevara påtaglig inre stabilitet. President Mohamed Ould Abdel Aziz har tydligt sagt att han kommer att respektera den konstitutionella begränsningen på två mandatperioder. En nationell politisk dialog ägde rum i oktober 2016 men bojkottades av en betydande del av oppositionen. Dialogen resulterade i en rad förslag om konstitutionella förändringar, inklusive avskaffandet av senaten och ändringar av landets flagga och nationalsång. De föreslagna ändringarna kommer att behöva godkännas under 2017, och de kommer eventuellt att följas av extra parlamentsval och lokala val.

Dialogen om mänskliga rättigheter med myndigheter och människorättsförsvare intensifierades under 2016, särskilt kring två ärenden där EU utfärdade lokala uttalanden och sammanträdde med berörda regeringsledamöter. Dessa två ärenden illustrerar också de inre spänningarna i Mauretanien. Det första fallet rör en ung bloggare som dömdes till döden för avfällighet i slutet av 2014 men som fortfarande sitter i fängelse i väntan på ytterligare en rättegång. Mauretanien hade aldrig tidigare i landets 56-åriga historia utdömt ett dödsstraff för avfällighet. De regelbundna högljudda demonstrationerna med krav på att han skulle avrättas visar risken för att en del av det mauretanska samhället ska radikaliseras. Ett annat fall avser *Initiative de Résurgence du Mouvement Abolitionniste* (IRA, en rörelse mot slaveri), vilket inbegrep rättegångar och domar mot 13 aktivister mot bakgrund av processuella oegentligheter och trovärdiga anklagelser om tortyr i förvar. Appellationsdomstolen förkortade straffen och frigav flertalet av dem, men tre aktivister satt kvar i fängelse. Trots uppmaningar från EU och andra internationella aktörer inleddes det inte någon utredning av anklagelserna om tortyr och misshandel i förvar.

Tre projekt genomfördes under 2016 inom ramen för det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR) och finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete. De omfattar skydd av utsatta barn, ekonomisk egenmakt för före detta slavar och stöd till fredlig samexistens mellan befolkningsgrupper (biläggande av marktvister). Tre nya projekt kommer att genomföras under 2017 och 2018 vad gäller kampen mot slaveri och fängelser, och den nya inbjudan att lämna projektförslag kommer att omfatta projekt som motverkar våld mot kvinnor.

I syfte att förbättra säkerhetskontrollerna har Mauretaniens regering skärpt de åtgärder som ger migranter möjlighet att legalisera sin vistelse och erhålla arbetstillstånd. EU samarbetar med de mauretanska myndigheterna och det civila samhället för att säkerställa respekten för migranternas rättigheter. Två av de projekt för Mauretanien inom unionsförvaltningsfonden som godkändes år 2016 är inriktade på situationen för ensamkommande barn respektive villkoren för migranternas återvändande till sina ursprungsländer. Ett projekt inom ramen för det regionala utvecklings- och skyddsprogrammet inleddes i Mauretanien med syftet att öka den lokala stödkapaciteten till hjälp för strandsatta och utsatta migranter genom hälso- och sjukvårdsstöd, juridiskt stöd och stöd till återanpassning.

Förenta nationernas särskilda rapportör om extrem fattigdom och mänskliga rättigheter besökte landet i maj 2016. Hans rapport förkastades av regeringen som ansåg den partisk. Mauretanien har dock alltid godkänt förfrågningar från alla FN:s särskilda rapportörer om att besöka landet och har visat sig villigt att samarbeta med internationella människorättsinstitutioner.

Klyftan mellan lagstiftningen och tillämpningen av den har framhållits av FN:s särskilde rapportör om tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, som besökte landet i början av 2016. Han framhöll särskilt förhindrandet av tortyr vid frihetsberövande och den nästan totala avsaknaden av utredningar av påstådda fall av tortyr och misshandel.

Republiken Mauritius

Med internationella mått mätt har Mauritius generellt sett goda resultat i fråga om skydd och respekt för de mänskliga rättigheterna. För tionde året i rad ligger landet i topp när det gäller samhällsstyrning överlag i Afrika enligt Ibrahim-indexet (IIAG) 2016 för samhällsstyrning i Afrika.

EU:s prioriterade frågor är stärkande av kvinnors rättigheter, skydd för barns rättigheter och utrotande av våld mot barn, skydd för hbt-personers mänskliga rättigheter och stärkande av rättsstaten och de mänskliga rättigheterna.

Våld i hemmet är alltför ett allvarligt problem. 25 % av kvinnorna säger att de har utsatts för någon form av könsrelaterat våld. Ytterligare insatser behövs för att förbättra de mänskliga rättigheterna i fråga om jämställdhet mellan könen, våld mot kvinnor och barn, diskriminering av hbt-personer och förhållandena i fängelser.

Positiva åtgärder vidtogs av regeringen under 2016 genom flera lagändringar, t.ex. *Protection From Domestic Violence (Amendment) Bill* (ett förslag om ändring av lagen om skydd från våld i hemmet) och *National Women's Council Bill* (en lagförslag om ett nationellt kvinnoråd), vilket föreskriver ett mer modernt och passande regelverk för att främja kvinnors egenmakt och jämställdhet mellan könen. En strategi och en handlingsplan för skydd av barn har också färdigställts, i samband med vilka EU gav starkt stöd till ministeriet för jämställdhet, barns utveckling och familjers välfärd under 2014 och 2015.

Förbättrad mödrahälsa inom utsatta grupper och minskad spädbarnsdödlighet hör till de viktigaste resultaten inom det nuvarande programmet för budgetstöd som håller på att genomföras i Mauritius under perioden 2013–2016.

EU fortsatte att delta i diskussioner om mänskliga rättigheter och demokrati med Mauritius i olika forum, bland annat genom den politiska artikel 8-dialog som hölls i januari 2016 och genom utvecklingssamarbete.

Jämställdhetsfrågor hade en framträdande plats i EU:s offentliga diplomati. EU och dess medlemsstater fortsatte att stödja kampen mot könsrelaterat våld genom kampanjen *Ansam kont la violans* som leddes av EU-delegationen. Kända personer deltog i kampanjen som fick stor uppmärksamhet i medierna, även i sociala medier.

Under hela 2016 framhävde chefen för EU:s delegation särskilt jämställdhetsfrågor i sin offentliga verksamhet och i juni var hon paneldeltagare i det internationella kvinnoforum som organiserades av republikens president. EU hade också regelbundna kontakter med människorättsförsvarare, särskilt om förhållandena i fängelser och hbtqi-personers mänskliga rättigheter.

Republiken Moçambique

Under 2016 förvärrades den allmänna människorättssituationen i Moçambique. Detta hängde i huvudsak samman med de politiska och militära spänningarna mellan regeringen och oppositionspartiet Renamo. Olösta mord, politiskt förtryck och hot som främst riktades mot regeringsmotståndare förekom alltför ofta, samtidigt som moçambikierna i konfliktdrabbade områden fortsatte att fly till grannländerna för att undvika våldet.

EU:s prioriterade frågor återspeglar utvecklingen i fråga om de politiska och militära spänningarna. Parallellt med fred och demokratisk försoning är även stöd till stärkande av medborgerliga och politiska rättigheter som t.ex. yttrandefrihet, tillgång till information och rättsstatsprincipen prioriterade frågor. Särskild uppmärksamhet har också ägnats åt kvinnors rättigheter, inbegripet genomförandet av den nationella strategin för att få ett slut på barnäktenskap.

En demokratiprofil/handlingsplan utarbetades i syfte att göra det lättare att tillsammans med medlemsstaterna identifiera gemensamma prioriteringar. I detta avseende har EU konstant varit angeläget om att uppmuntra dialogen med sikte på varaktig försoning och en mer inkluderande demokratisk lösning på konflikten. Talespersonen för den höga representanten/vice ordföranden gjorde tre uttalanden i detta avseende. EU har också varit proaktivt när det gäller att stödja grundläggande rättigheter och friheter, inbegripet yttrandefriheten. Dessa frågor, samt behovet av att stärka rättsstaten, stod på dagordningen för den politiska artikel 8-dialogen (två möten hölls under 2016).

Regeringen i Moçambique meddelade att FN:s särskilda rapportör om utomrättsliga, summariska eller godtyckliga avrättningar skulle besöka landet under 2017. Andra frågor som rör människorättsförsvarare och enskilda ärenden togs också upp med regeringen vid flera tillfällen. Människorättsförsvarare fick skydd genom att man följde med dem när de hade kallats att infinna sig hos polisen. EIDMR-mekanismen (det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter) aktiverades i fyra eller fem enskilda fall för att stå för rättegångs- och läkarkostnader. I två EU-finansierade projekt, godkändes tilläggs klausuler för att göra det möjligt för icke-statliga organisationer att använda medel för oförutsedda utgifter för att täcka förluster i samband med rån och andra hot.

Demokratiseringen fick stöd genom 11 EUF-projekt med inriktning på medborgarutbildning och delaktighetsbaserad planering. Verksamheten inleddes inom tre EIDMR-projekt vars syfte är att främja tillgången till information (tillgång till information inom utvinningsindustrin, övervakning från lokalsamhällens sida av sociala trygghetsprogram och stöd till det civila samhället för främjande av tillgång till information, rättigheter och yttrandefrihet). Ett stort antal organisationer i det civila samhället, bland annat genom programmen PAANE (EU) och Agir (Sverige, Nederländerna och Danmark), tillhandahölls ekonomiskt stöd, tekniskt bistånd och teknisk utbildning av EU och medlemsstaterna. EU anordnade också ett utbildningstillfälle för en grupp människorättsförsvarare.

EU och medlemsstaterna fortsatte att stödja organisationer i det civila samhället som arbetar med kvinnors rättigheter och jämställdhet mellan könen (kvinnors ekonomiska egenmakt, kvinnors politiska deltagande, könsrelaterat våld, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter på dessa områden, tillgång till utbildning). Den jämställdhetslandprofil som tas fram med EU-medel lanserades officiellt. Tre projekt inom EIDMR om kvinnors och barns rättigheter inleddes. EU bidrog också aktivt i kampen mot våld mot kvinnor och barn. Genom ett EU-finansierat projekt infördes ett snabbnummer för anmälningar om våld i hemmet i Matola. Genom ett annat EU-finansierat projekt upprättades en hjälpcentral för barn i Pemba med uppgift att ge stöd i samband med våld (liknande hjälpcentraler finns i Beira och Nacala).

Inom Agir-programmet utfördes specifikt arbete om barns rättigheter och om bekämpning av övergrepp mot barn, barnäktenskap och handel med barn. Programmet omfattade också samarbete med människorättsförsvarare som kämpar mot diskriminering av exempelvis äldre, barn, kvinnor, personer som lever med hiv/aids, personer med funktionsnedsättning och hbt-personer.

Moçambique besöktes av den oberoende experten för åtnjutandet av de mänskliga rättigheterna för personer med albinism och av underkommittén för förebyggande av tortyr. Moçambique genomgick under 2016 också sin andra allmänna återkommande utvärdering och accepterade 180 av de 210 rekommendationerna. Landet kunde dock inte acceptera vissa viktiga rekommendationer som rör till exempel ICC eller hbt-frågor.

Freden och befästandet av demokratin är fortfarande en viktig utmaning inför framtiden. Dessutom krävs det ytterligare framsteg för att åstadkomma en förstärkning av rättvisan och respekten för grundläggande rättigheter. I detta hänseende förtjänar, trots att vissa framsteg har uppnåtts, jämställdhetsfrågor, däribland lika rättigheter, fortfarande särskild uppmärksamhet.

Republiken Namibia

Under 2016 var den allmänna människorättssituationen i landet tillfredsställande. Namibia har en avancerad lagstiftning för skydd av mänskliga rättigheter. Namibia är också ett av få länder som har antagit en handlingsplan för mänskliga rättigheter. Dock rapporteras kränkningar av de mänskliga rättigheterna, särskilt sådana som innebär användning av överdrivet våld vid gripanden, långvarigt frihetsberövande före rättegång och diskriminering av kvinnor och barn. Trots antagandet av en nationell jämställdhetspolitik 2010 bidrar sedvänjor när det gäller kvinnors underordnade ställning till utbrett våld i hemmet, däribland våldtäkter och mord.

Under hela 2016 var EU:s prioriterade fråga att främja och skydda kvinnors rättigheter (däribland att sätta stopp för könsrelaterat våld), barns rättigheter och minoriteters rättigheter (med särskild uppmärksamhet ägnad åt urbefolkningar och marginaliserade människor).

Genomförandet av sociala och ekonomiska rättigheter är fortfarande otillfredsställande. De viktigaste utmaningarna som Namibia står inför är alltför arbetslöshet, fattigdom och ojämlikhet, och dessa problem inverkar även på människorättssituationen i landet. De socioekonomiska förutsättningarna befordrar, i kombination med drog- och alkoholmissbruk och otillräcklig utbildning, ett klimat där våld mot kvinnor och flickor är utbrett. Andra incidenter under senare tid rör mediefriheten trots Namibias höga placering i denna fråga. I början av 2016 gav till exempel de statliga myndigheterna order om att konfiskera filmmaterial från ett japanskt filmteam som gjorde en undersökning avseende anställningen av nordkoreanska arbetstagare i Namibia. Även om detta var en engångshändelse stämmer den överens med den allmänna bilden att regeringen försöker hålla tillbaka medierna i vissa frågor.

Ett viktigt och positivt steg har tagits genom antagandet av den nationella strategin för korruptionsbekämpning. Ett lagförslag om skydd för visselblåsare och ett om vittnesskydd har utarbetats och är nu under behandling vid justitieministeriet. Justitieministeriet håller också på att ändra utlämningslagen för att se till att Namibia inte blir en fristad för personer på flykt undan rättvisan. Arbetet med tre viktiga lagstiftningsförslag som är avgörande för att stärka skyddet av barns rättigheter inleddes under 2016 och är fortfarande under behandling, nämligen förslaget till *National Population Registration Bill* (ett förslag till nationell folkbokföringslag), förslaget till *Electronic Transaction and Cybercrime Bill* (ett förslag till lag om elektroniska transaktioner och it-brottslighet) samt förslaget till *Child Justice Bill* (ett förslag till lag om rättsskipning avseende barn, vilket höjer åldern för straffrättsligt ansvar från sju till tolv år).

EU fortsatte att delta i olika diskussioner om mänskliga rättigheter och demokrati med Namibia. En politisk dialog inom ramen för artikel 8 fördes den 8 juni 2016 och omfattade centrala människorätsfrågor, däribland röstmönster inom FN, ICC och en uppföljning av den senaste allmänna återkommande utvärderingen (inklusive minoriteter och hbt-frågor, kvinnors och barns rättigheter, könsrelaterat våld och rättsväsendet).

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom Europeiska utvecklingsfonden och det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR). De särskilda målen för 2016 års inbjudan att lämna förslag från EIDMR är främjande och skydd av kvinnors och flickors rättigheter, med särskilt fokus på könsrelaterat våld och tonårsgraviditeter, samt skydd och främjande av kulturella rättigheter, med särskild inriktning på minoriteter och urbefolkningar.

Programme for Accelerating the Reduction of Maternal and Child Mortality (PARMaCM, programmet för snabbare minskning av mödra- och barnadödligheten) genomfördes framgångsrikt och ska avslutas under 2017. Inom ramen för programmet byggs det hem för gravida i anslutning till hälso- och sjukvårdsinrättningar i fyra regioner i Namibia för att ersätta provisoriska läger och ge kvinnor på landsbygden en säker plats att vistas på i väntan på födseln.

Bidragsavtalet med Unicef, *Social Accountability and School Governance in the Education Sector in Namibia*, slutfördes framgångsrikt i mitten av 2016. Genom projektet lyckades man göra det möjligt för organisationer i det civila samhället och regionala och nationella utbildare att leda utvecklingen och tillämpningen av sociala ansvarighetsverktyg inom skolan och att ge utbildning om barns rättigheter och samhällsansvar.

Projektet *Moving on, Moving up – Ensuring the inclusion of young people living with HIV* (MoMu, projekt med syftet att se till att ungdomar med hiv integreras) genomfördes framgångsrikt och avslutades under 2016. Projektets huvudsyfte var att ge utsatta ungdomar möjlighet att ta sig ur social utslagning och fattigdom, genom att främja workshoppar och möten om livskunskap och genom att nå ut till ungdomar via olika medieplattformar.

Projektet *Empowerment through Education – Hearing-impaired children, their families and community* (om ökade möjligheter genom utbildning med fokus på hörselskadade barn, deras familjer och samhället) genomfördes med framgång inom ramen för *Association for Children with Language, Speech and Hearing Impairments of Namibia* (CLaSH, en förening för barn med språk-, tal- och hörselsvårigheter i Namibia) och avslutades under 2016. Det var inriktat på att öka allmänhetens medvetenhet om hörselskador hos barn och behovet av strategier för lämpliga insatser på ett tidigt stadium och varaktigt stöd.

Projektet *Combating discrimination & promoting the equal rights of LGBTI people in Namibia* (med syftet att bekämpa diskriminering och främja lika rättigheter för hbtj-personer i Namibia) genomfördes med framgång i åtta regioner i Namibia och avslutades under 2016. Inom ramen för programmet utvecklades hbtj-organisationernas kunskaper, kompetens och kapacitet.

Republiken Niger

Människorättssituationen i Niger präglas fortfarande av extrem instabilitet som kännetecknas av en känslig ekonomisk situation och en svår situation vad gäller säkerhet i regionen, främst på grund av följderna av undantagstillståndet i Diffa och de förnyade attackerna i närheten av norra Mali. Niger ligger där kriserna i södra Libyen, norra Mali och regionen runt Tchadsjön möts och måste lägga stora resurser (både mänskliga och ekonomiska) på att förhindra dessa krishärdar från att sprida sig till landet. Säkerhetsproblemen och de finanspolitiska insatserna för att hantera dessa försvårar den redan besvärliga ekonomiska situation som orsakats av låga råvarupriser, finanskrisen i Nigeria och klimatförändringarnas inverkan på jordbruk och boskapsskötsel.

Mot denna bakgrund är EU:s åtgärder inriktade på fyra strategiska prioriteringar: att konsolidera demokratiska principer och rättsstatsprincipen, skapa tillgänglighet till ett rättvist, oberoende och opartiskt rättsväsende för alla medborgare i hela landet, ge nigeriska kvinnor deras rättmätiga plats inom landet och fullt åtnjutande av sina rättigheter, göra det möjligt för nigerierna att leva och arbeta i fred, värdighet och säkerhet och dra nytta av de tjänster som staten måste ge tillgång till.

Det har inte rapporterats några allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Vissa situationer förtjänar dock att bevakas noga och följas upp ytterligare; bland annat har flera personer hållits i förvar utan rättegång under långa perioder, och en del tecken på religiös intolerans har konstaterats på sociala nätverk och i vissa imamers predikningar. Trots två *démarches* från EU ändrade Niger under 2016 sin ja-röst till en nedlagd röst avseende en resolution om ett moratorium för dödsstraffet.

President- och parlamentsvalen drog till sig den mesta uppmärksamheten under det första kvartalet 2016. I ett spänt politiskt läge valdes president Mahamadou Issoufou om med stor majoritet för en andra och sista period genom ett förfarande som bojkottades av oppositionen. President Mahamadou Issoufou och hans regering kan räkna med stöd av en bred majoritet i parlamentet, vilket bör främja genomförandet av huvudpunkterna i hans program *Renaissance Acte II*, däribland punkter som rör demokrati och mänskliga rättigheter. Niger behöver också konfrontera de nya utmaningarna med hanteringen av de allt större irreguljära migrationsströmmarna som passerar genom landet på vägen mot Libyen och Europa.

De nigeriska myndigheterna har gjort ett politiskt åtagande att genomföra internationell och nationell lagstiftning om mänskliga rättigheter. Integrering av mänskliga rättigheter i Nigers lagstiftning, spridning och popularisering av relevanta texter och nedskrivning av sedvänjor som komplementärt rättsligt instrument till modern lagstiftning fortsätter att vara prioriterade frågor inom de olika människorättsplanerna. Det finns emellertid ett operativt tomrum till följd av en brist på mänskliga och ekonomiska resurser och, i vissa fall, även en brist på tydlig ansvarsfördelning, särskilt när det gäller kvinnors ställning, trots vissa framsteg såsom inrättandet av en ministerpost för frågor om kvinnor och barn.

Situationen för strandsatta migranter är ett växande problem som EU försöker råda bot på. Niger har också att ta hand om migranter ur den egna befolkningen som återvänder från Libyen och Algeriet. EU stöder insatser för att förbättra deras situation genom att tillhandahålla omfattande stöd, inbegripet bättre villkor för dem som är redo att frivilligt återvända till sina ursprungsländer. När det gäller asyl har Niger en öppen och välkomnande attityd gentemot de sökande och flyktingarna på sitt territorium. Dessutom finns det ett begränsat antal ärenden som faller inom ramen för UNHCR:s mandat på grund av ett bristfälligt utformat system för hänskjutande som erbjuder endast ett alternativ när det gäller att söka asyl i Niger. EU främjar migranternas tillgång till förfaranden för fastställande av status, mottagandeförhållanden och hjälp till asylsökande genom det regionala utvecklings- och skyddsprogrammet.

När det gäller EU-stöd är var och en av de prioriterade frågor som anges i strategin föremål för sektoriell dialog. Regelbundna bilaterala kontakter och möten med *Commission Nationale des Droits de l'Homme* (CNDH, den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter) fortsätter att hållas i specifika frågor som kommissionen har undersökt (t.ex. människorättssituationen i regionen Diffa efter det att undantagstillstånd utlystes). Det arbete som utförs av människorättsförsvarare respekteras i allmänhet. Ibland rapporteras emellertid gripanden eller hot efter uttalanden eller publikationer som ifrågasätter regeringens agerande.

I programmen för budgetstöd ges också stöd till mycket viktiga människorättsfrågor, såsom tillgången till rättslig prövning (bland annat genom bättre fungerande rättstjänster och en minskning av antalet personer som väntar på rättegång), tillgången till hälso- och sjukvård och till utbildning, särskilt för de minst gynnade grupperna, däribland kvinnor och flickor. Det nya avtalet för reform av utbildningssektorn som undertecknades 2016 har som främsta mål att minska diskrimineringen när det gäller tillgång till utbildning på grundval av kön, samhällsklass och bostadsort.

Det allmänna budgetstödet 2016 har särskilt inriktats på valprocessen genom ett särskilt anslag på 4 miljoner euro för att bidra till öppenheten och rättvisan i denna process.

Genom Pajed II-programmet för stöd till rättsväsendet och rättsstaten fortsatte stödet till viss verksamhet inom den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter (CNDH) och den nationella kommissionen för samordning av kampen mot människosmuggling och människohandel, som har ansvar för utformningen av nationella strategier på området.

Inom ramen för det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDHR) undertecknades under 2016 ett nytt projekt med det nationella rådet för de mänskliga rättigheterna för stöd för strategin. Två andra avtal kommer att undertecknas under 2017. Dessa nya projekt kompletterar befintliga åtgärder för att förbättra fängelseförhållandena, bl.a. levnadsvillkoren för fängslade barn, och för att bekämpa barnäktenskap och alla former av slaveri.

Uppdraget Eucap Sahel Niger fortsätter att utbilda säkerhetsstyrkorna och vissa intressenter inom rättsväsendet i korrekt tillämpning av terroristbekämpnings- och migrationslagstiftningen med full respekt för mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt, straffrätt och skydd av vittnen och utsatta grupper såsom kvinnor, barn, migranter och flyktingar.

Niger var 2016 föremål för den allmänna återkommande utvärderingen. Av de 168 rekommendationer som utfärdades under den föregående översynen accepterade Niger 164 och "noterade" 1. De tre sista om nomaders och jordbrukares rättigheter har skjutits upp.

Förbundsrepubliken Nigeria

Även om Nigeria har genomgått en demokratisk förändring, som bland annat lett till en energisk politisk debatt och dynamiska medier, präglades den allmänna människorättssituationen under 2016 alltjämt av människorättskränkningar som begåtts av säkerhetsstyrkorna vid deras bekämpande av och tvångsåtgärder mot brottslighet. Ett svagt och korrupt straffrättsligt system ger inte tillräcklig kontroll. Nigeria har undertecknat de viktigaste internationella instrumenten för mänskliga rättigheter och antagit viktiga lagar för att skydda sina medborgares rättigheter. Efterlevnaden och fullgörandet av rättsliga skyldigheter är dock fortfarande ett problem, och regeringen har visat sig motvillig att utreda och lagföra brott mot de mänskliga rättigheterna när detta uppfattas strida mot nationella säkerhetsintressen. Bristfälliga sociala tjänster i kombination med en mycket ojämlig inkomstfördelning hindrar nigerianska medborgare från att åtnjuta sina ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Sharialagar finns i tolv stater och innehåller bestämmelser som legitimerar diskriminering och marginalisering av kvinnor. Lagförslaget om förbud mot samkönade äktenskap som antogs 2014 innebär att samkönade förhållanden och äktenskap samt medlemskap i hbt-organisationer fortfarande är kriminaliserat. Samhället i stort är mycket konservativt när det gäller sexuella rättigheter och stöder lagförslaget.

EU:s prioriteringar är skyddet av mänskliga rättigheter i konfliktsituationer, främjande av trovärdiga val präglade av öppenhet och insyn, tillgång till rättsväsendet, främjande av rättigheter för personer som tillhör minoriteter och kvinnors rättigheter.

Det finns flera olika problem, särskilt vad gäller säkerhetsstyrkornas brutalitet och brist på ansvarsskyldighet, användningen av tortyr, som fortfarande i de allra flesta fall utgör grunden för domar, och olaga frihetsberövande. Religiösa eller regionala minoriteters rätt att delta i fredliga sammankomster har ibland kränkts eller begränsats, vilket framgick av att shiamuslimer dödades i Zaria och av att Biafra-aktivisters otillåtna sammankomster hårdhänt slogs ned i maj 2016. Vissa domstolsavgöranden har inte verkställts av myndigheterna av skäl som hänför sig till rikets säkerhet.

I president- och parlamentsvalet 2015 vann Muhammadu Buhari från *All Progressives Congress* (APC) en storseger över Goodluck Jonathans *People's Democratic Party* (PDP). Det var första gången i Nigerias historia som en sittande president förlorade mot en kandidat från oppositionen i ett allmänt val. Det senaste valet betraktades i allmänhet som rättvist och väl genomfört men stördes fortfarande av våld (160 döda jämfört med 1 200 under det föregående valet).

Antagandet av *Administration of Criminal Justice Act* (lagen om rättsskipning i brottmål) kan om den tillämpas minska strafflösheten och förseningarna.

EU fortsätter att delta i olika slags diskussioner om mänskliga rättigheter och demokrati med Nigeria. Den senaste människorättsdialogen hölls i november i Abuja mellan EU:s beskickningschefer och den ständige sekreteraren vid utrikesministeriet. EU har inte tvekat att ge uttryck för farhågor, genom uttalanden (om dödsstraffet, strafflöshet, Boko Haram, händelserna i Zaria, barnarbete m.m.) och offentliga evenemang (workshoppar, Internationella dagen för mänskliga rättigheter, Internationella dagen för pressfrihet, Internationella arbetskonferensen) för att uppmana Nigeria att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna.

Stödet till det civila samhället gynnar främst människorättsförsvarare.

Under 2016 fortsatte EU att ge stöd till projekt som finansieras genom Europeiska utvecklingsfonden (EUF), och rättsstatsprincipen, samhällsstyrning och demokrati ingår alltså som ett av de tre huvudområdena inom ramen för EUF 11 (2014–2020).

EU har stött reformer av federal och lokal samhällsstyrning för att stärka ansvarsskyldigheten. EU stöder också rättsväsendet och det straffrättsliga systemet för att förbättra deras tillgänglighet och respekten för de mänskliga rättigheterna. EU uppmuntrar kvinnors deltagande i fredsprocessen i norra Nigeria och stärker därmed kvinnors kapacitet att bevaka mänskliga rättigheter. EU stöder dessutom demokratisk samhällsstyrning i Nigeria genom att stärka det civila samhällets organisationer med ett projekt om demokratisk samhällsstyrning och ett om medborgardriven omdaning.

Republiken Rwanda

2016 gav en blandad bild med å ena sidan omfattande kränkningar och begränsningar av de mänskliga rättigheterna och med å andra sidan vissa framsteg. Yttrandefriheten och mötesfriheten var fortfarande begränsad. Rapporter om godtyckliga frihetsberövanden, särskilt av fattiga och marginaliserade medborgare i transitcentrum, inkom fortsatt. Det kom rapporter om påtvingade försvinnanden och oproportionerlig användning av våld från de väpnade styrkornas och säkerhetsstyrkornas sida. Samtidigt har regeringen visat sitt engagemang för sociala och ekonomiska rättigheter såsom kvinnors rättigheter och deras egenmakt, och den har deltagit i FN:s allmänna återkommande utvärdering.

EU fortsatte under 2016 att inrikta sin verksamhet på fem huvudområden, nämligen att skapa gynnsamma förhållanden för yttrandefrihet, främja föreningsfrihet för ett öppet och inkluderande samhälle, säkerställa ett inkluderande civilt samhälle, skydda aktiva och uttalade människorättsförsvarare och stärka åtgärder för motverkan av tortyr och olaga frihetsberövande.

Grundläggande politiska rättigheter såsom åsikts-, mötes- och föreningsfriheten är begränsade. Strikta regler och tillfälliga trakasserier hämmar förmågan hos det civila samhället och den politiska oppositionen att agera på ett oberoende sätt. Godtyckliga och ofta långvariga frihetsberövanden av rwandier, varav många i transitcentrum, är fortfarande ett problem. Enligt uppgift är de flesta av de som sitter frihetsberövade i transitcentrum gatuförsäljare och missbrukare och i vissa fall även minderåriga som det är tänkt ska rehabiliteras genom denna erfarenhet. Det förekommer rapporter om misshandel, våld och oproportionerlig våldsanvändning från polisens och de väpnade styrkornas sida. De rwandiska myndigheterna har ännu inte gett relevanta icke-statliga organisationer och diplomater tillgång till dessa anläggningar.

Landet är stolt över sin samförståndsbase­rade strategi för samhällsstyrning och rwandierna uppmuntras att delta i dialoger med myndigheternas företrädare. Lokalval hölls 2016 och presidentval ska hållas i augusti 2017 och parlamentsval 2018. Att registrera politiska rörelser och oppositionskandidater verkar fortfarande vara svårt. Det har förekommit rapporter om att medlemmar i oregistrerade partier alltjämt utsätts för gripanden och trakasserier. Den rättsliga ramen för valet är oklar eftersom vallagen ännu inte hade offentliggjorts i december 2016, sju månader före det att valkampanjen skulle inledas.

Justitieministeriet har tagit fram en färdplan för åtgärder tillsammans med den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter och en *Civil Society Coalition*, men den har ännu inte genomförts. Rwanda förbättrade ytterligare sin placering i *Global Gender Gap Report* (världsrapporten om klyftan mellan könen) och hamnade på femte plats i världen 2016. Rwanda har också behållit sin tredjeplacering i Afrika i *Transparency International's* korruptionsindex. Myndigheterna visade stort engagemang för efterforskningarna för och rekommendationerna i studien *Governing with and for Citizens*, som *Never Again* och *Interpeace* gjorde 2016. Efter justitieministerns studiebesök i Nederländerna har regeringen påbörjat arbetet med att förbättra regelverket för transitcentrumen.

EU och medlemsstaterna fortsatte att diskutera mänskliga rättigheter och demokrati vid sin halvårsvisa politiska dialog med regeringen inom ramen för artikel 8 i Cotonouavtalet samt på andra nivåer. Delegationen anordnade också offentliga diplomatiska evenemang såsom debatter, uppsatstävlingar, radioprogram och workshoppar. Den uppmärksammade tillfällen såsom Internationella dagen för pressfrihet och Internationella dagen för mänskliga rättigheter. EU och medlemsstaterna besökte fängelser och flyktingläger och fortsatte att uppmana landet att ge dem tillträde till fängelser och transitcentrum.

I slutet av 2016, efter ett besök av en delegation av Europaparlamentets ledamöter från utskottet för kvinnors rättigheter och jämställdhet mellan kvinnor och män, antog Europaparlamentet en resolution om Rwanda där regimen kritiserades för den allt sämre människorättssituationen.

EU följer noga människorättssituationen i Rwanda, bland annat den riskfyllda situationen för människorättsförsvarare. Unionen tar på lämpligt sätt upp enskilda fall med myndigheter. EU stöder också det civila samhället och dess aktörer genom det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR).

Sammantaget finansierades 14 människorätts- och demokratiseringsprojekt under 2016 genom anslag från EIDMR, programmet för det civila samhällets organisationer och lokala myndigheter och Europeiska utvecklingsfonden. Dessa projekt var inriktade på att stärka det civila samhällets kapacitet med avseende på mänskliga rättigheter, främja barns rättigheter, öka medborgardeltagandet, främja effektiv och samhällsstyrning med möjlighet till ansvarsutkrävande, främja ett opartiskt rättsväsende samt sprida information om de mänskliga rättigheterna. Flera projekt bidrog konkret till att ett tiotal personer som varit olagligt frihetsberövade frigavs.

I FN är Rwanda en av de mest inflytelserika aktörerna inom den afrikanska gruppen och ställer sig ofta positiv till resolutioner som stöds av EU. Under 2016 avstod dock Rwanda från att rösta i omröstningen om FN:s generalförsamlings resolution om ett moratorium för användningen av dödsstraff, trots att landet hade stött detta initiativ vid tidigare sammanträden. Rwanda valdes till medlem i FN:s råd för mänskliga rättigheter och kommer att påbörja arbetet där i januari 2017. Rwanda är inte medlem av Internationella brottmålsdomstolen.

Regeringen har arbetat med 50 av 83 rekommendationer som den accepterat med avseende på den allmänna återkommande utvärderingen 2015–2019. Ett samråd ägde rum för att utarbeta en färdplan till stöd för genomförandet av rekommendationerna. Regeringen har ännu inte slutfört sin nationella handlingsplan för mänskliga rättigheter.

Under 2016 meddelade Rwanda att landet tar tillbaka sitt artikel 34.6-uttalande från protokollet om Afrikanska domstolen för mänskliga och folkens rättigheter, vilket innebär att enskilda rwandier inte längre kan lämna in klagomål direkt.

Demokratiska republiken São Tomé och Príncipe

Under 2016 hölls presidentval i landet som ledde till en fredlig övergång på presidentposten, trots viss förvirring i samband med valprocessen och att den sittande presidenten tyvärr drog tillbaka sin kandidatur i andra valomgången. Det är nu ett och samma parti som kontrollerar de två grenarna av den verkställande makten i landet och har en stor majoritet i parlamentet. Trots det allmänna positiva läget i fråga om mänskliga rättigheter vad avser medborgerliga och politiska rättigheter finns det områden som fortfarande ger upphov till oro: landet måste ta itu med könsdiskriminering och könsrelaterat våld, inklusive våld i nära relationer, barnarbete och sexuella övergrepp mot barn samt korruption.

EU:s prioriterade frågor i São Tomé och Príncipe är ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (däribland tillgång till dricksvatten), barns rättigheter, kvinnors rättigheter och jämställdhet, och att uppmuntra landets ratificering av människorättsinstrument och införlivande av bestämmelserna i dessa i den nationella lagstiftningen. I den sista punkten ingår tillämpningsområdet för Romstadgan.

De viktigaste människorättsfrågorna i São Tomé och Príncipe är könsdiskriminering och könsrelaterat våld, barns rättigheter, tillgång till rättslig prövning, dålig tillgång till sociala tjänster och korruption.

I slutet av 2016 vidtog landet nödvändiga åtgärder för att ratificera fem centrala FN-konventioner: konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, konventionen om skydd för alla migrerande arbetare och deras familjemedlemmar, konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering, och det andra fakultativa protokollet till den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter syftande till dödsstraffets avskaffande.

Familjelagstiftningen håller på att ses över i syfte att koppla kvinnors rättigheter till fattigdomsbekämpning. Myndigheterna i São Tomé håller också på att utveckla handlingsplanen för 2016/2017 för att genomföra den nationella barnskyddspolitik. Landet har gjort konkreta framsteg när det gäller kampen mot malaria och därigenom åstadkommit ett lägre dödlighetsindex, särskilt för barn. Brytandet av de diplomatiska förbindelserna med Taiwan – den främsta utvecklingspartnern i kampen mot malaria – och en minskning av verksamheten inom den globala fonden för bekämpning av aids, tuberkulos och malaria kan äventyra detta.

EU tog upp frågor om mänskliga rättigheter och demokratisering i sin formella politiska dialog med myndigheterna samt vid bilaterala möten. Flera démarcher gjordes också i fråga om ett antal människorättsfrågor, särskilt för att förespråka ratificering av Romstadgan och andra viktiga internationella människorättsinstrument och införlivande av dem i den nationella lagstiftningen. EU upprätthöll också kontakter med organisationer i det civila samhället och människorättsförsvarare och deras verksamhet har understötts genom EU:s närvaro vid evenemang och genom finansiering.

EU fortsatte att tillhandahålla finansiellt stöd till projekt som finansieras genom det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter, fokuserade på riktade åtgärder för att bekämpa könsdiskriminering och öka kvinnors deltagande i det sociala, ekonomiska och offentliga livet.

EU har finansierat projekt för att främja kvinnors rättigheter och egenmakt, bekämpa könsrelaterat våld, försvara barns rättigheter och öka det civila samhällets förmåga att ställa myndigheter till svars samt projekt för att förbättra de sanitära förhållandena (bl.a. vad gäller dricksvatten) och levnadsstandarden i utsatta samhällen, tillsammans med lokala aktörer och aktörer från det civila samhället.

São Tomé och Príncipe blev i november 2015 föremål för sin senaste allmänna återkommande utvärdering. Den allmänna återkommande utvärderingen har varit ett viktigt verktyg för att under 2016 föra en dialog med regeringen om många grundläggande människorätsfrågor, inbegripet ratificering av instrument för mänskliga rättigheter, barns rättigheter, könsrelaterat våld och våld i nära relationer samt rättigheter för personer med funktionsnedsättning. São Tomé och Príncipe har gett en stående inbjudan till FN:s råd för mänskliga rättigheters särskilda förfaranden.

São Tomé och Príncipe utarbetar för närvarande, i samarbete med landets nationella institut för jämställdhet (INPG) och FN:s befolkningsfond, en första (försenad) rapport om konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor.

Även om det politiska beslutet har fattats har ombudsmannaämbetet ännu inte inrättats. Inrättandet av en nationell människorättsinstitution i enlighet med Parisprinciperna skulle också vara ett viktigt institutionellt steg.

Ytterligare framsteg i skyddet av kvinnors och barns mänskliga rättigheter bör vara en viktig prioriterad fråga, inbegripet genom genomförande av en nationell plan avseende barnarbete och inrättande av en nationell kommitté för barns rättigheter, och säkerställande av efterlevnad av strafflagens bestämmelser om sexuella övergrepp mot barn. Slutligen vore det ett viktigt steg att öka insatser för att bekämpa korruptionen, förbättra villkoren i fängelserna och bredda tillgången till rättslig prövning för de mest utsatta grupperna. I enlighet med sina åtaganden i 2015 års allmänna återkommande utvärdering skulle det vara en kraftfull signal i kampen mot strafflöshet om São Tomé och Príncipe ratificerade Romstadgan.

Republiken Seychellerna

Ibrahim-indexet för samhällsstyrning i Afrika för 2016 placerar Seychellerna på plats fyra av 54 afrikanska nationer utifrån ett stort antal samhällsstyrningsrelaterade kriterier. EU fortsatte att delta i diskussioner med Seychellerna om mänskliga rättigheter och demokrati, bland annat genom politisk dialog, offentlig diplomati och utvecklingssamarbete. Regeringen har tagit vissa positiva steg genom ändringar i lagstiftningen om mänskliga rättigheter, men mer arbete behöver göras, särskilt när det gäller våld mot barn, förhållanden i fängelser och långvarigt frihetsberövande före rättegång, korruption inom den offentliga förvaltningen, människohandel och svagheten hos tillsynsinstanserna.

EU:s mål är att fortsätta att främja respekten för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatsprincipen, särskilt när det gäller att stärka valprocesser, stärka mänskliga rättigheter och regeringsanknutna institutioner samt bekämpa våld i nära relationer.

Under den politiska dialogen i juni 2016 konstaterade regeringen att den allmänna återkommande utvärderingen var en ovärderlig plattform för uppriktig dialog i frågor som rör skydd av de mänskliga rättigheterna. Avkriminaliseringen av sodomi och sexuella förbindelser mellan personer av samma kön i Seychellerna i maj 2016 vittnar exempelvis om regeringens beslutsamhet att följa dessa rekommendationer.

Det lokala civila samhället är närvarande och aktivt men upplever att dess utrymme krymper mer och mer. Regeringen begränsar deras kapacitet att verka och agera, t.ex. kan obligatorisk registrering av hbt-sammanslutningar hos registrator ta upp till sex månader.

Oberoende nationella människorättsinstitutioner, särskilt ombudsmannens kontor och kommissionen för de mänskliga rättigheterna, har ännu inte förstärkts.

En kommission för korruptionsbekämpning håller också på att inrättas för att ta itu med de nuvarande bristerna och korruptionsutredningar på ett oberoende sätt. Kommissionen kommer att ha möjlighet att utreda korruption inom både den offentliga och den privata sektorn. Även om landet har flyttats upp tre platser i korruptionsindexet kan ytterligare förbättringar göras.

Republiken Sierra Leone

Framstegen när det gäller mänskliga rättigheter sedan inbördeskrigets slut har varit anmärkningsvärda. Betydande utmaningar och kränkningar kvarstår dock i hög grad.

Bland EU:s mål för mänskliga rättigheter återfinns avskaffande av dödsstraffet, främjande av jämställdhet och kvinnors egenmakt, säkerställande av efterlevnad av lagstiftning mot barnarbete och exploatering av barn, fattigdomsminskning och bättre tillgång till rättslig prövning, hälso- och sjukvård och utbildning. Vidare är skydd och främjande av rättigheterna för människor som påverkas av storskalig utarrendering av mark och utvinningsindustrier också en prioriterad fråga för EU. EU har i FN:s råd för mänskliga rättigheter uttryckt oro över situationen för de mänskliga rättigheterna i Sierra Leone.

Den rättsliga ramen för mänskliga rättigheter är tillfredsställande, men det största problemet är fortfarande tillämpningen. FN:s råd för mänskliga rättigheter är ett effektivt övervakningsorgan, men sedan slutet av 2016 har det inte varit beslutsfärdigt eftersom endast två av fem kommissionsledamöter är tillsatta. Det finns en viss oro över regeringens tendens att skärpa kontrollen över utrymmet för det civila samhället, en mer restriktiv hållning till frihet att delta i fredliga sammankomster och hämmad yttrandefrihet, även på sociala medier, vilket kan leda till självcensur.

Den konstitutionella översynskommittén slutförde sin rapport i november 2016. Företrädarna för det styrande partiet *All People's Congress* var inte nöjda med dess innehåll. I slutändan beslutade man att de som hade avvikande uppfattningar om rapporten skulle lägga fram dem skriftligt och att de skulle läggas till den slutliga rapporten som ett tillägg. Den ursprungliga tidsplanen, där folkomröstningen var planerad till slutet av 2017, kan sannolikt inte hållas på grund av tekniska förberedelser.

Även om regeringen åtagit sig att upprätthålla moratoriet för dödsstraff gjorde inrikesministern flera uttalanden till stöd för dödsstraff och betonade att dödsstraffet fortfarande står kvar i lagboken, utöver att han beordrade reparationer och tester av galgarna. Den konstitutionella översynskommitténs slutrapport innehöll inte några bestämmelser om avskaffande av dödsstraffet, och regeringen har ännu inte slutfört utkastet till lag om straffrättsliga förfaranden.

Under 2016 uppvisade myndigheterna en negativ utveckling när det gäller rätten att delta i fredliga sammankomster. Myndigheterna utfärdade en sträng varning mot planerade protester utan tillstånd i förväg och beviljade inga tillstånd när ansökningar gjordes. Det finns också en oroande tendens i riktning mot skärpta regler för det arbete som utförs av icke-statliga organisationer och organisationer i det civila samhället, inklusive restriktiva och betungande administrativa bestämmelser som kan begränsa icke-statliga organisationers genomförandekapacitet och överanstränga regeringens samordningskapacitet.

Efter en period med minskad aktivitet på grund av förbud mot vissa traditionella metoder under ebolautbrottet har hemliga sällskap för kvinnor varit mer högröstade i sina krav på oinskränkt utövande av kvinnlig könsstympning. Ett dödsfall med koppling till kvinnlig könsstympning och ett fall av påtvingad kvinnlig könsstympning rapporterades.

EU-delegationen arbetade outtröttligt tillsammans med några medlemsstater (Tyskland, Irland och Storbritannien) med genomförandet av EU-strategin för mänskliga rättigheter och demokrati i Sierra Leone. Detta ska uppnås genom t.ex. politisk dialog med regeringen, bland annat om situationen för de mänskliga rättigheterna och utmaningar på området mänskliga rättigheter, men också genom kontinuerligt stöd till aktörer på området mänskliga rättigheter, särskilt FN:s råd för de mänskliga rättigheterna och det civila samhället, och genom framförande av viktiga budskap om mänskliga rättigheter och demokrati som del av den privata och offentliga debatten, när så är lämpligt.

I april 2016 ratificerade landets parlament FN-konventionen om statslösa personers rättsliga ställning och 1961 års konvention om begränsning av statslöshet.

I januari 2016 deltog Sierra Leone i den andra omgången av den allmänna återkommande utvärderingen från FN:s råd för mänskliga rättigheter. I många av rekommendationerna erinrades om de huvudsakliga frågor som identifierats redan i samband med den första översynen 2011. Av totalt 208 rekommendationer noterade regeringen 31: sex om hbt-frågor, 18 om kvinnlig könsstympning/skadliga sedvänjor, fyra om utbildning för gravida flickor och tre om jämställdhet mellan kvinnor och män.

Förbundsrepubliken Somalia

Den allmänna människorättssituationen i landet var fortsatt svår under 2016. Somalias långvariga väpnade konflikt fortsätter att lämna efter sig civila döda, sårade och fördrivna i stor omfattning.

Al-Shabaab – den våldsamma radikala islamistiska upprorsrörelsen – fortsätter att begå grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna i områden som den kontrollerar samtidigt som den riktar in sig på civila i dödliga attacker i de regeringskontrollerade områdena, t.ex. Mogadishu.

Regeringens försök att åtgärda situationen för de mänskliga rättigheterna har varit inriktad på att upprätta goda styresformer på federal och regional nivå. Trots vissa förbättringar går framstegen trögt och ryckigt för närvarande.

Följande områden som EU prioriterar svarar mot den specifika situationen i landet och tar hänsyn till EU:s kapacitet och mervärde på detta område: förbättring av rättsväsendet och förstärkning av skyddet av civila i Somalia, respekt för kvinnors och flickors rättigheter, främjande av yttrandefrihet och mediefrihet och säkerställande av deltagande i demokratiska processer.

Den allmänna bristen på rättsstatlighet utgör fortfarande det största hindret för skydd av de mänskliga rättigheterna. Rättsväsendet och polisen är svaga, korrupta och saknar kapacitet. Grundläggande lagstiftning saknas till stor del fortfarande. Strafflöshet för brott är utbrett. Dödsstraff, summariska frihetsberövanden och avrättningar och användningen av militärdomstolar i civila mål är vanligt förekommande. Kvinnor och barn är fortfarande bland de mest utsatta grupperna som lider till följd av den fortsatta konflikten, systematiska övergrepp och diskriminering. Kvinnor är underrepresenterade inom politik och näringsliv, och könsrelaterat våld är utbrett. På den positiva sidan kan noteras att det nya parlament som installerades den 27 december 2016 innebär en betydande ökning av kvinnors representation genom att cirka 24 % av platserna innehas av kvinnor. Barns rättigheter ger alltså upphov till oro, trots ratificeringen av konventionen om barnets rättigheter 2015. I synnerhet fortsätter rekrytering, utnyttjande och fängslande av barn i konflikter mellan alla parter att vara komprometterande för situationen för de mänskliga rättigheterna i Somalia. När det gäller yttrandefrihet är Somalia alltså ett av de farligaste länderna i världen för journalister och bloggare i fråga om godtyckliga gripanden och avrättningar samt nedläggning av medieleverantörer. Även om antalet dödade journalister har minskat allt eftersom säkerhetssituationen har förbättrats sedan 2012 toppade Somalia det globala strafflöshetsindexet för andra året i rad. Vissa framsteg med den konstitutionella översynen gjordes under 2016, och en översyn av samtliga kapitel i konstitutionen har nu gjorts. Någon bred och samordnad politisk dialog utanför de institutioner som fastställs i konstitutionen skedde dock inte, och något som särskilt oroar är att det civila samhällets organisationer stängts ute. Den begränsade valprocessen, där omkring 14 025 somalier deltog i valet av representanter till det federala parlamentet, borde ha varit mer transparent och inkluderande. Utbredd korruption och hot konstateras i rapporterna. Den oberoende mekanismen för tvistlösning vid val har misslyckats med att fullgöra sin uppgift eftersom det visade sig vara ogenomförbart att ta itu med strafflöshet genom detta verktyg.

EU och medlemsstaterna deltog under hela året på ett antal prioriterade områden. Det har inbegripit privat diplomati och kontakter med myndigheterna i Puntland, t.ex. i fråga om de 50 eller fler barn som sitter fängslade i Garoowefängelset sedan mars 2016. Betydligt färre offentliga uttalanden gjordes under året jämfört med 2015. Man använder hellre mer privata kanaler som är ett effektivare sätt att uppnå resultat. På den internationella och europeiska dagen mot dödsstraffet offentliggjorde dock EU:s beskickningschefer ett pressmeddelande om dödsstraffet i Somalia där man även fokuserade på rättssäkerhet, användningen av militärdomstolar och behovet av att införa ett moratorium för dödsstraff i linje med åtagandena i den senaste allmänna återkommande utvärderingen.

I fråga om yttrandefriheten och medierna gjorde EU tillsammans med medlemsstaterna ett uttalande där de uttryckte oro för att det stora flertalet av dessa fall inte utreds och där de uppmanade staten att se till att rätten till åsikts- och yttrandefrihet respekteras, skyddas och främjas.

EUF:s åtgärder inriktades på att öka tillgången till rättslig prövning genom att tillhandahålla rättsligt stöd till över 7 800 enskilda personer (med särskilt fokus på könsrelaterat våld, inbegripet sexuellt våld) och möjliggöra för mobila domstolar att verka i mer avlägsna delar av landet så att landsbygdens befolkning omfattas av den statliga rättsskipningen (nära 850 ärenden). Omkring 3 590 ärenden togs emot vid centrum för alternativ tvistlösning. Dessutom har stöd getts till 174 stipendier för juridikstudier vid universitet, vilket gör det möjligt att få in fler rättstillämpare med akademiska grunder i juridik i systemet. Över 34 000 personer nåddes (radio och/eller tv) genom kampanjer för att öka de juridiska kunskaperna med fokus på lagstadgade rättigheter, kvinnors och barns rättigheter, flyktingars rättigheter samt jämställdhet mellan kvinnor och män samt på att sprida information om det formella rättsväsendets funktion och mandat i förhållande till sedvanerätten.

Under 2016 ägnades ökad uppmärksamhet åt att på ett adekvat sätt samla in statistik om balansen mellan kvinnor och män i rättsstatliga åtgärder för att göra det möjligt att fastställa referensvärden. Mer specifika åtgärder i Somaliland var direkt inriktade på frågan om sexuellt och könsbaserat våld och gjorde att 125 överlevande kunde få psykosocial och/eller medicinsk hjälp och/eller skydd och säkerhet.

Till stöd för demokratisering sände EU ett valexpertuppdrag till Somalia som förväntas bidra med sina iakttagelser till diskussionerna i fråga om EU:s prioriterade nyckelfrågor inom ramen för det nya uppdraget.

Den andra allmänna återkommande utvärderingen av Somalia hölls den 22 januari 2016. Somalias federala regering uttryckte sitt starka engagemang för universella mänskliga rättigheter och varnade för att avföra Somalia från förteckningen över internationella prioriteringar när nya oroshärdar uppkommer runt om i världen. Somalia meddelade att Somalias federala regering och människorättsförsvarare hade godkänt en handlingsplan för färdplanen för mänskliga rättigheter som fokuserade på fyra prioriterade områden: inrättandet av en oberoende nationell människorättskommission, uppbyggnad av kapaciteten i ministeriet för mänskliga rättigheter, skydd av utsatta grupper och civila samt efterlevnad av internationell humanitär rätt.

Somalia deltog också aktivt som medlem i kärngruppen i den interaktiva dialogen med den oberoende experten för Somalia vid det 33:e mötet i FN:s råd för mänskliga rättigheter. I den åtföljande resolutionen konstaterades att förbättringar skett när det gäller situationen för de mänskliga rättigheterna – ett resultat av den förbättrade säkerhetssituationen och de lagstiftningsåtgärder som vidtagits, t.ex. genom antagandet av lagen om den nationella kommissionen för de mänskliga rättigheterna. I resolutionen uttrycktes dock oro över rapporter om kränkningar av mänskliga rättigheter i Somalia som främst drabbar kvinnor, barn, internflyktingar och journalister, och behovet av att få ett slut på den förhärskande strafflösheten framhölls.

Allmänt sett kan offentlig kritik i ett somaliskt sammanhang ibland vara kontraproduktiv om den inte är rätt avvägd. Utöver att genomföra åtgärder i linje med EU:s prioriterade områden bör EU föra en strukturerad dialog om mänskliga rättigheter när den nya regeringen har tillträtt.

Republiken Sydafrika

Sydafrikas imponerande och avancerade konstitution fastställer mänskliga rättigheter och slår vakt om grundläggande politiska friheter. Generellt är de demokratiska institutionerna välfungerande och konstitutionen innehåller bestämmelser som bevarar maktindelningen i författningssystemet.

Domstolsväsendet är också starkt och oberoende i sina åtgärder.

Förslaget i den nya strategin för mänskliga rättigheter för 2017 är att inrikta EU:s åtgärder på följande områden: rättsstatsprincipen, möjlighet till rättslig prövning och kampen mot strafflöshet; förstärkning av mekanismerna för ansvarsutkrävande, inklusive den lagstiftande makten, domstolsväsendet och de så kallade *Chapter 9*-institutionerna; socioekonomiska rättigheter; jämställdhet mellan kvinnor och män, kvinnors egenmakt och könsbaserat våld; delaktighet, inklusive frågor som rör migranter, rasism, hbtj-personer och personer med funktionsnedsättning; den internationella dimensionen av mänskliga rättigheter.

Sydafrika har en ambitiös rättslig ram för främjande och skydd av socioekonomiska rättigheter såsom rätten till bostad, till hälso- och sjukvård, till vatten, till sysselsättning och till utbildning. Nu när Sydafrika högtidligt håller 20-årsdagen för landets konstitution uttrycks i allt högre grad farhågor och missnöje från olika sektorer i samhället över bristen på en omvandling som omfattar alla.

Trots stora framsteg, bland annat avseende politiska rättigheter, är socioekonomiska rättigheter fortfarande inte tillgängliga för en stor del av befolkningen, och Sydafrika är det näst mest ojämlika landet i världen. Fattigdom, ojämlikhet och rasfrågor går hand i hand.

Under 2016 stod Sydafrikas regering värd för en afrikansk konferens om hbtj-frågor, och ministern för inrikes frågor förbjöd en amerikansk präst inresa i Sydafrika på grund av hatpropaganda mot hbtj-personer. Regeringen har vidare förnyat sitt åtagande att bekämpa rasism och inlett ett offentligt samråd om den nationella handlingsplanen mot rasism, rasdiskriminering, främlingsfientlighet och intolerans i samband med detta. Sydafrikas människorättskommission fokuserade också på kampen mot rasism med anledning av att Sydafrikas människorättskommission firar sin 20-årsdag och genomförde ett stort antal utredningar av anklagelser om rasism och hänsköt dem till landets så kallade jämlikhetsdomstolar (*Equality Courts*).

Det fjärde forumet för strukturerad dialog mellan EU och Sydafrika om mänskliga rättigheter ägde rum den 9 november 2016 i Bryssel. Som strategiska partner delar bägge parter engagemanget för demokrati, mänskliga rättigheter, goda styrelseformer samt tolerans och respekt för rättsstatsprincipen. På inhemsk nivå fokuserades diskussionerna på undanröjande av rasism och rasdiskriminering, främlingsfientlighet och därmed sammanhängande intolerans samt polisarbete och mänskliga rättigheter. När det gäller multilaterala frågor diskuterade båda sidor landsspecifika och tematiska resolutioner, särskilt frågor som rör diskriminering av personer på grund av sexuell läggning och könsidentitet, kvinnors egenmakt, transnationella företag och andra företag, företag och mänskliga rättigheter, människorättsförsvarare, rätten till utveckling och förverkligande av ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter på global nivå, främjande och skydd av barns rättigheter, privata militära företag och säkerhetsföretag och värnande av tillgång till rättslig prövning och skydd av offer.

Människorättsverksamheten i Sydafrika tog sig olika uttryck under 2016. En integrerad strategi var avsedd att föra samman tekniskt och ekonomiskt stöd (inbegripet integrering av mänskliga rättigheter i alla utvecklingsinstrument) med informationsverksamhet riktad till allmänheten och politisk dialog på olika nivåer. Det ekonomiska biståndet ges främst genom det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter, tematiska budgetposter inom programmet för det civila samhällets organisationer och lokala myndigheter och finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete (justitiefrågor, utbildning, hälsofrågor). Tillsammans med flera EU-medlemsstater anordnade EU-delegationen också evenemang inom den offentliga diplomatin, som t.ex. serien "EU Inspiring Thinkers". Evenemangen under 2016 behandlade främst jämställdhet och könsbaserat våld, hbtqi-personers mänskliga rättigheter, polisens arbete och migration. EU-delegationen har en lång historia av stöd till parlamentariska institutioner. Under 2016 godkändes ett nytt program till stöd för den lagstiftande församlingen som syftar till att stärka dess granskningskapacitet. Programmet inbegriper en inbjudan att lämna förslag som är tänkt att främja civilsamhällesorganisationers deltagande i den lagstiftande församlingens tillsynscykel. Under 2016 undertecknade EU sju bidragsavtal med organisationer i det civila samhället om projekt till stöd för tillgång till sociala och ekonomiska rättigheter. Ett särskilt projekt slutfördes med Internationella organisationen för migration/*Lawyers for Human Rights* som bidrar till skyddet av migrerande gruvarbetares grundläggande politiska, ekonomiska och sociala rättigheter genom att stärka kunskaperna och den organisatoriska och tekniska kapaciteten hos människorättsförsvarare som arbetar med gruvarbetarmigranter och deras familjer.

Sydafrikas plats i FN:s råd för mänskliga rättigheter (förlängd till 2019) har lagt i dagen landets komplexa ståndpunkt i fråga om mänskliga rättigheter, särskilt i multilaterala frågor. Den tredje allmänna återkommande utvärderingen av Sydafrika är planerad till maj 2017.

Den 19 oktober 2016 meddelade Sydafrika FN:s generalsekreterare sitt beslut att inleda sitt frånträde från Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen. Sydafrika spelade en avgörande roll vid inrättandet av Internationella brottmålsdomstolen och var en av de första stater som undertecknade Romstadgan. I ett uttalande från den höga representanten på Europeiska unionens vägnar om Sydafrika och Burundi och Internationella brottmålsdomstolen den 21 oktober beklagade EU djupt beslutet.

EU kommer att fortsätta samtala med Sydafrika om hur man kan förbli partner i Romstadgan under den återstående tiden av medlemskap. Under 2016 beslutade båda parter att samråda med berörda parter på nationell nivå i syfte att så snart som möjligt sammankalla ett särskilt möte mellan Sydafrika och EU, och det före toppmötet mellan EU och Sydafrika 2017.

Båda sidor har också enats om att undersöka hur de kan göra mer tillsammans i framtiden för att främja prioriterade frågor av gemensamt intresse och utvidga samarbetet, bland annat dels en uppföljning av ett evenemang om tortyr som EU och Sydafrika anordnade i Genève 2016 tillsammans med Danmark om varför man bör investera i rehabilitering av offer för tortyr, dels åtgärder för att komma till rätta med frågan om migrerande barn. Båda parter har också kommit överens om att utbyta information om den aktuella händelseutvecklingen och diskutera olika sätt att förbättra effektiviteten och ändamålsenligheten i FN:s råd för mänskliga rättigheter.

Republiken Sydsudan

Oroligheterna mellan Sudanesiska folkets befrielse rörelse/befrielsearmé (SPLM/A), Sudanesiska folkets befrielse rörelse/befrielsearmé i opposition (SPLM/A-IO) och väpnade grupper ökade i omfattning och intensitet under året. Dödande och lemlästade av civila, utsvältning, våldtäkter och andra former av sexuellt våld, rekrytering av barnsoldater och attacker mot skolor, sjukhus och biståndsarbetare rapporterades. Övergångsregeringen för nationell enhet kringskar kraftigt de mänskliga rättigheterna och utövade påtryckningar på det civila samhället och på media. I en rapport till FN:s säkerhetsråd i november 2016 varnade FN:s generalsekreterare för att Sydsudan stod på randen av en avgrund och att en katastrof kunde vara omedelbart förestående.

Den prioriterade frågan för EU var fortsatt att uppmuntra alla parter att verkställa vapenvilan fullt ut och att delta i en inkluderande politisk process på grundval av 2015 års avtal om en lösning av konflikten.

Även om en övergångsregering för nationell enhet inrättades i april 2016 i enlighet med avtalet om en lösning av konflikten bröt ytterligare våld ut i Juba i juli och vicepresident Riek Machar flydde landet. Kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter och FN:s uppdrag i Sydsudan (Unmiss) har rapporterat att de krigförande vid striderna i juli inte tog någon som helst hänsyn till människorättslagstiftning och humanitär rätt och medvetet angrep civila, bland annat utifrån etnisk tillhörighet. I rapporten från september 2016 från FN:s expertpanel om Sydsudan noterades att den urskillningslösa användningen av vapen i Juba av både SPLA och SPLA-IO i tätbefolkade områden, inbegripet SPLA:s användning av attackhelikoptrar, visade på en uppenbar likgiltighet för civilbefolkningens liv. Hundratals människor dödades, även civila. Unmiss dokumenterade minst 217 offer för våldtäkter som begåtts av SPLA, SPLA-IO och andra väpnade grupper. Många civila greps på godtyckliga grunder. En del av dem har frigivits, medan andras öde fortfarande är okänt. Journalister har trakasserats och hotats genom gripanden och hot om våld, och vissa medieföretag har stängts. Journalisten John Gatluak Nhial mördades, enligt uppgift av SPLA-soldater.

Även om lugnet därefter återvände till Juba har striderna fortsatt i många andra regioner, i synnerhet Equatoria-regionen. FN:s expertpanel har exempelvis noterat talrika rapporter om urskillningslösa angrepp mot civila i och omkring staden Yei utförda av väpnade styrkor knutna till SPLA, däribland utomrättsliga avrättningar, våldtäkter, bortföranden, godtyckliga gripanden och frihetsberövanden, tortyr, misshandel, plundring och förstörelse av civil egendom.

Rekryteringen av barnsoldater fortsatte. Unicef uppgav att cirka 650 barn hade rekryterats av väpnade grupper sedan början av 2016, utöver de 16 000 barnsoldater som rekryterats sedan december 2013.

Efter en tjänsteresa till Sydsudan i november konstaterade FN:s särskilda rådgivare för förebyggande av folkmord att det fanns en stor risk för ökat etniskt våld, med risk för folkmord. Brandtal hade åtföljts av mord och våldtäkter riktade mot vissa etniska grupper. Den särskilda rådgivaren noterade rapporter om riktat dödande, stympande, lemlästande, våldtäkter och barbarisk användning av macheter för att hacka familjer till döds.

I februari 2016 antog den nationella lagstiftande församlingen en lag om icke-statliga organisationer och en lag om en katastrofbistånds- och återuppbyggnadskommitté som tillsammans med genomförandeförordningar möjliggör ingripande intrång i verksamhet inom det civila samhället från övergångsregeringens sida. Icke-statliga organisationer har därefter varit tvungna att ansöka om att få sin registrering förnyad, och ett antal icke-statliga organisationer har antingen fått avslag eller hotats med avslag. Den nationella säkerhetstjänsten har befogenhet att kvarhålla misstänkta, övervaka kommunikation, göra husrannsakan och beslagta egendom utan rättslig tillsyn. Det har rapporterats att säkerhetstjänsten besökt icke-statliga organisationer, inspekterat telekommunikationsutrustning och krävt "avgifter". Många journalister och människorättsförfvarare har angripits till följd av sitt dagliga arbete. Den 30 december 2015 frihetsberövades Joseph Afandi, redaktör för tidningen *Eltabeer*, för att ha skrivit en artikel som var kritisk mot SPLM. Han släpptes den 19 februari. Den 4 mars 2016 kidnappades han av okända män och hittades fyra dagar senare med svåra brännskador och tydliga tecken på tortyr.

Sydsudan genomgick en allmän återkommande utvärdering inför FN:s råd för mänskliga rättigheter i november 2016. Där gavs 233 rekommendationer. Oro uttrycktes över en rad grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna, inbegripet dödande av civila från regeringsstyrkornas sida, gripanden av journalister och människorättsförfvarare, rekrytering av barnsoldater och systematiskt könsrelaterat våld, inbegripet sexuellt våld, mot bakgrund av fullständig strafflöshet.

Med tanke på de allvarliga kränkningarna av de mänskliga rättigheterna i Sydsudan beslutade FN:s råd för mänskliga rättigheter i mars 2016 att inrätta en kommission för de mänskliga rättigheterna i Sydsudan. I december 2016 höll FN:s råd för mänskliga rättigheter ett särskilt möte om Sydsudan. Rådet fördömer de pågående kränkningarna av de mänskliga rättigheterna i Sydsudan, bland annat i form av riktat dödande, etniskt riktat våld, våldtäkter och andra former av sexuellt och könsrelaterat våld, omfattande rekrytering och utnyttjande av barn, godtyckliga gripanden och frihetsberövanden, tortyr, godtycklig vägran att ge tillträde för humanitärt bistånd och attacker mot skolor, gudstjänstlokaler, sjukhus och FN-personal och därtill hörande fredsbevarande personal, från alla parter sida. Den 1 december 2016 noterade kommissionen för de mänskliga rättigheterna att det pågick en etnisk rensning i flera områden i Sydsudan med utsvältning, gruppvåldtäkter och nedbrända byar. Kommissionen underströk att den enorma omfattningen av våldtäkter av kvinnor och flickor som begås av alla väpnade grupper i Sydsudan var "ofattbar" – 70 % kvinnorna i FN:s läger för skydd av civilbefolkningen hade blivit våldtagna. Gruppvåldtäkter hade blivit så vanligt att det betraktades som normalt.

EU:s utrikesråd antog slutsatser om Sydsudan i maj, juli och december, där EU bland annat uttryckte sin djupa oro över de allvarliga kränkningarna av de mänskliga rättigheterna, efterlyste ansvarsskyldighet och uppmanade Afrikanska unionen att gå vidare med inrättandet av en hybriddomstol för Sydsudan.

Republiken Sudan

De statliga myndigheterna fortsatte att begå allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna och av internationell humanitär rätt under 2016. Kränkningarna av och brotten mot de mänskliga rättigheterna omfattade begränsningar av fredliga protester, mediecen sur, trakasserier och frihetsberövanden av människorättsförsvarare, inskränkning av verksamhet som bedrivs av civilsamhällesorganisationer samt inskränkningar av religionsfriheten.

EU:s prioriteringar var fortsatt att främja större respekt för internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter, särskilt förenings-, yttrande- och mötesfriheten.

Allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt skedde i väpnade konflikter i delstaterna Darfur, Södra Kurdufan och Blå Nilen. FN:s oberoende expert om Sudan noterade anklagelser om urskillningslöst dödande, nedbränning av byar, sexuellt våld mot kvinnor och storskalig fördrivning av civila i Darfur. Flygbombningar och granatattacker i Södra Kurdufan och Blå Nilen ledde till civila dödsoffer. Minst 20 incidenter med flygbombning av civila samhällen i Södra Kurdufan noterades, däribland en incident i Heiban i maj 2016 då sex barn dödades.

Amnesty International hävdade att de sudanesiska myndigheterna använt kemiska vapen i Jebel Marra-området i Darfur och därvid dödat upp till 250 personer, men de sudanesiska myndigheterna bestred detta påstående. Myndigheterna nekade upprepade gånger FN-organ och humanitära organisationer tillträde till många områden i Darfur, Södra Kurdufan och Blå Nilen. I mars 2016 undertecknade regeringen en nationell handlingsplan med FN för att skydda barn i väpnade konflikter. I december 2016 tillkännagav regeringen ett eldupphör som bör pågå till juni 2017.

Den nationella underrättelse- och säkerhetstjänsten fortsatte att trakassera och frihetsberöva politiska aktivister, ofta i isoleringscell. I april 2016 ledde studentprotester vid universitet runt om i Sudan till att tre demonstranter dödades och över 100 frihetsberövades. Efter införandet av ekonomiska reformer i november 2016 arresterade underrättelse- och säkerhetstjänsten nästan 200 medlemmar av oppositionsgrupper och fackföreningarna i förebyggande syfte för att förhindra tillkomsten av en rörelse för civil olydnad, och cirka 90 av dem är fortfarande fängslade. I december 2016 grep säkerhetstjänsten Mudawi Ibrahim, professor i ingenjörsvetenskap och framstående människorättsförsvarare, och han är fortfarande frihetsberövad utan att ha åtalats.

De sudanesiska myndigheterna har beslagtagit papperstidningar, dragit in tidningar på obestämd tid och lagfört enskilda personer för att ha skrivit kritiska texter. Pappersexemplar av tidningen al-Gareeda har exempelvis tagits i beslag av säkerhetstjänsten vid flera tillfällen. I mars kallade underrättelse- och säkerhetstjänsten en journalist till förhör efter att denne offentliggjort en artikel om korruption. I september 2016 dömdes två medlemmar av oppositionspartierna för spridning av falska anklagelser efter att ha kritiserat underrättelse- och säkerhetstjänsten på sociala medier.

Myndigheterna fortsatte att begränsa mötesfriheten. I februari genomsökte underrättelse- och säkerhetstjänsten civilsamhällesorganisationen TRACKS Centre for Training and Human Developments kontorslokaler. Till följd av detta står tio anställda och personer med koppling till organisationen inför rätta åtalade för brott mot staten och för spioneri; tre av dem har varit frihetsberövade i över sju månader. I mars 2016 hindrades en grupp av människorättsförsvarare som finansieras av EU från att resa till informationsmöten inför den allmänna återkommande utvärderingen vid FN:s råd för mänskliga rättigheter. Många civilsamhällesorganisationer har råkat ut för förseningar eller avslag vid försök att förnya sin registrering.

Trakasserier och förföljelse av kristna har fortsatt; minst åtta präster och kyrkliga företrädare arresterades mellan december 2015 och mars 2016.

När det gäller samarbetet med Internationella brottmålsdomstolen var president al-Bashir fortsatt föremål för två arresteringsorder som utfärdats av domstolen för brott mot mänskligheten, krigsförbrytelser och folkmord. Inga försök gjordes av Sudans regering under 2016 att överlämna den misstänkte. Sudans regering meddelade att den var beredd att acceptera ett undersökningsuppdrag till Kafia Kingi under ledning av Afrikanska unionens särskilda sändebud mot Herrens motståndarmé för att utreda de ihållande ryktena om att Joseph Kony – ledare för Herrens motståndarmé och föremål för en arresteringsorder från Internationella brottmålsdomstolen – skulle befinna sig där.

Europeiska unionen antog flera uttalanden där man fördömde människorättskränkningarna i Sudan. EU övervakade flera rättegångar i Sudan, och tog upp flera enskilda fall med de sudanesiska myndigheterna. EU-delegationen fortsatte att stå i nära kontakt med människorättsförsvarare.

EU genomförde ett antal projekt inom ramen för EIDMR, inklusive ett projekt till stöd för den nationella människorättskommissionen.

FN:s oberoende expert för mänskliga rättigheter i Sudan besökte landet i april. Han konstaterade att förverkligandet av mänskliga rättigheter fortfarande är en enorm utmaning i Sudan, och noterade den växande oron för säkerhetstjänstens genomgripande åtgärder. FN:s råd för mänskliga rättigheter förlängde den oberoende expertens mandat med ett år i september.

I maj 2016 genomgick Sudan den andra omgången av den allmänna återkommande utvärderingen, där landet gavs ett stort antal rekommendationer. Sudan godtog 139 rekommendationer och gick med på att undersöka 54. Sudan har inte ratificerat FN:s konvention mot tortyr och FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, men har meddelat att landet är berett att överväga en ratificering.

Konungariket Swaziland

Under 2016 fortsatte den övergripande situationen för mänskliga rättigheter i Swaziland att kännetecknas av ojämna framsteg när det gäller de största utmaningarna i landet. Positiva åtgärder har vidtagits inom vissa områden i fråga om att förbättra arbetstagarnas rättigheter, inklusive politiska rättigheter, men några lagstiftningsåtgärder har ännu inte antagits eller genomförts i detta avseende. Kvinnors rättigheter är inte tillräckligt skyddade och politiska reformer som syftar till att harmonisera den traditionella politiska organisationen med det nya politiska utrymmet krävs fortfarande.

EU:s prioriterade åtgärder för 2016–2020 är att stödja opinionsbildning och medvetenhet för att åstadkomma full respekt för de demokratiska principer, rättigheter och friheter som slås fast i 2005 års konstitution och andra internationella avtal, att stödja landets initiativ som syftar till att säkerställa jämställdhet mellan kvinnor och män, kvinnors egenmakt och främjande av barns rättigheter, att stödja en kapacitetsförstärkning av domstolsväsendet, rättsstaten och tillgången till rättslig prövning samt att främja ett rättsligt avskaffande av dödsstraffet.

Det finns flera frågor som förtjänar att uppmärksammas, särskilt när det gäller arbetstagares rättigheter, inklusive politiska rättigheter. Trots de framsteg som gjorts vad gäller ILO:s riktmärken finns det fortfarande olösta frågor såsom den omtvistade lagen om bekämpande av terrorism som kränker mötes- och föreningsfrihet. I detta sammanhang har även lagförslaget om allmän ordning och lagförslaget om kriminalvården setts över, men ännu inte antagits formellt. I fråga om jämställdhet och kvinnors egenmakt krävs också betydande insatser. Dessutom är människorättskommissionen ännu inte fullt operativ på grund av rättsliga begränsningar och kapacitetsbegränsningar. Rättsstaten, inbegripet domstolsväsendet, är också fortfarande svag. I det politiska systemet, som syftar till att jämka samman en traditionell metod som bygger på sedvanlig monarki med ett modernt öppet demokratiskt system, krävs fortfarande omfattande reformer, bl.a. av valsystemet, som inte vilar på de politiska partiernas program utan på enskilda personer.

Trots dessa brister har landet åstadkommit vissa framsteg. Under 2016 togs Swaziland bort av ILO:s övervakningsmekanismer från de fall som förtjänar särskild uppmärksamhet eftersom vissa framsteg noterades i fråga om arbetstagarnas rättigheter och eftersom landet i praktiken gradvis har avskaffat dödsstraffet. I december 2016 röstade Swaziland för första gången ja till FN:s generalförsamlings resolution om ett moratorium för avrättningar.

I detta sammanhang fortsätter EU att vara en aktiv aktör genom att stödja reformer och främja en dialog med regeringen i alla frågor som rör mänskliga rättigheter och demokrati, bland annat genom regelbunden dialog (artikel 8 i Cotonouavtalet) och aktiv offentlig diplomati.

Genom särskilda projekt, i synnerhet EIDMR, stöder EU civilsamhällesorganisationernas kapacitet att spela en aktiv roll för att främja och försvara mänskliga rättigheter, bland annat när det gäller deltagande i och uppföljning av den allmänna återkommande utvärderingen. EU stödde också ett antal initiativ som syftar till att stärka kvinnors ställning i landet. En jämställdhetsanalysrapport för EU-programmen togs också fram och den första rapporten om genomförandet av handlingsplanen för jämställdhet utarbetades och lades fram i november 2016. Sammanlagt sju bidrag inom ramen för EIDMR:s tematiska budgetpost håller för närvarande på att genomföras med inriktning på frågor som kulturella rättigheter, barns och kvinnors rättigheter, tillgång till rättslig prövning och information.

Delegationen gjorde ett antal uttalanden vid olika tillfällen och bildade tillsammans med andra berörda aktörer opinion, bl.a. genom lobbyarbete för antagande av lagen om sexualbrott och våld i nära relationer. Dessutom har EU regelbunden kontakt med regeringen i Swaziland för att undersöka olika sätt att stödja den kommande valprocessen 2018.

Swaziland var föremål för sin andra allmänna återkommande utvärdering i maj 2016. Både regeringen och organisationer i det civila samhället lämnade rapporter till FN om läget för de mänskliga rättigheterna i landet och de framsteg som gjorts i genomförandet av rekommendationerna sedan den senaste utvärderingen i oktober 2011. Av de 183 rekommendationer som mottagits godtog Swaziland 133.

Främja översyn, antagande och genomförande av viktig lagstiftning, t.ex. lagen om bekämpande av terrorism, lagförslaget om offentlig förvaltning och lagförslaget om kriminalvården, är ett steg i riktning mot ytterligare framsteg, vilket även gäller för uppmaningen till ytterligare reformer av det politiska systemet inför 2018 års val. Jämställdhet och kvinnors egenmakt har också angivits som områden där ytterligare framsteg behövs.

Förenade republiken Tanzania

Tanzania efterlever de flesta internationella konventioner om mänskliga rättigheter och formella demokratiska normer. Man har gjort kontinuerliga framsteg under de senaste åren i fråga om socioekonomiska rättigheter och allmänhetens deltagande. Under 2016 påverkades dock det politiska utrymmet och yttrandefriheten av negativa händelser, inbegripet ett förbud mot offentliga politiska möten och manifestationer och en rigorös tillämpning av lagen om it-brottslighet. Det ensidiga omvalet på Zanzibar i mars 2016 utgjorde ett avsteg från Tanzanias hittillsvarande positiva resultat när det gäller demokrati. EU gjorde gemensamma uttalanden lokalt i januari och i mars 2016, där man efterlyste en politisk förhandlingslösning på dödläget i valprocessen på öarna.

På området för mänskliga rättigheter och demokrati arbetade EU enligt följande prioriteringar i Tanzania: försvar och främjande av kvinnors och barns rättigheter, främjande av yttrande- och mötesfrihet samt valuppföljning.

EU:s åtgärder fortsatte att vägledas av främjandet av en inkluderande och pluralistisk demokrati, ett fullständigt skydd för rättigheterna för personer som tillhör minoriteter och ett strikt iakttagande av rättsstatsprincipen samt respekt för mänskliga rättigheter. Den utveckling som skett i fråga om mänskliga rättigheter och demokrati sedan de allmänna valen i oktober 2015 gav anledning till allt större oro, i synnerhet vad beträffar media, det politiska utrymmet, civilsamhället och hbt-personer. Väsentliga strukturella begränsningar bör åtgärdas så att situationen förbättras, däribland svagheter i utbildningssystemet, begränsad institutionell kapacitet samt ofta skadliga bruk och traditioner som är inbäddade i samhället. Även på områden där det finns rättsliga och institutionella ramverk på plats kvarstår avsevärda utmaningar vad gäller genomförandet. Detta var påfallande i fråga om våld mot kvinnor och barn, något som fortfarande är mycket utbrett både i hem och skola. Den nationella åtgärdsplanen för att förebygga och utrota våld mot kvinnor och barn, liksom informationskampanjen "Say No to Violence" genomfördes endast delvis. Kvinnlig könsstympning är olaglig men var fortfarande utbrett i hela landet.

EU utnyttjade under hela 2016 de tillfällen som gavs för att förmedla offentliga budskap rörande utsatta grupper såsom kvinnor, barn och personer med albinism. Någon politisk artikel 8-dialog hölls inte mellan Tanzania och EU under 2016, men man använde icke desto mindre befintliga diplomatiska kanaler för att ta upp angelägna frågor och främja positiva åtgärder. Regionala samråd med civilsamhället hölls 2016 i Arusha, Dar es-Salaam och Zanzibar för att få underlag för fastställandet av EU:s prioriteringar på området för mänskliga rättigheter och demokrati.

EU-delegationen gjorde flera olika besök på plats och närvarade vid domstolsförhandlingar som rörde människorättsförsvarare och nomadiserande boskapsskötare. Vissa specifika fall som rörde medierna och tillämpningen av lagen om it-brottslighet, samt hbt-relaterade frågor, följdes noga av EU-delegationen tillsammans med EU-medlemsstaterna. Genom nödfaciliteten för EIDMR gav EU-delegationen stöd efter förfrågningar från människorättsförsvarare som står åtalade och gav små bidrag till rättsligt stöd och skydd för människorättsförsvarare som arbetar med nomadiserande boskapsskötare och hbt-personer.

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom Europeiska utvecklingsfonden (EUF) och EIDMR. Valstödsprojektet Democratic Empowerment Project (DEP) fasades ut i slutet av 2016. I ett projekt till stöd för reform av rättsväsendet i Zanzibar ingick en särskild del som rörde ungdomsrättsvården. Nio projekt var inriktade på att stärka det civila samhällets kapacitet i fråga om mänskliga rättigheter, att stödja kampen mot könsrelaterat våld och att främja kvinnors egenmakt och barns rättigheter.

I samband med den senaste allmänna återkommande utvärderingen i september 2016 avvisade Tanzania viktiga rekommendationer rörande avskaffandet av dödsstraffet, kroppsstraff, lagstadgad minimiålder för äktenskap, våldtäkt inom äktenskapet, mediefrihet, urbefolkningars rättigheter och hbt-relaterade frågor. Tanzania vägrade att ändra äktenskapslagen så att minimiåldern för äktenskap höjs till 18 år för både flickor och pojkar. Våldtäkt inom äktenskapet är inte straffbart. Tanzania har ännu inte fullgjort sitt åtagande att ratificera FN:s tortyrkonvention. Rättsväsendet fortsatte att tolerera strafflöshet för våld från säkerhetstjänsternas sida. Positivt var dock att man i den allmänna återkommande utvärderingen erkände insatser och framsteg för att främja mänskliga rättigheter på ett övergripande plan, arbeta mot korruption, minska fattigdomen, öka kvinnors egenmakt samt bekämpa människohandel.

Republiken Togo

Människorättssituationen i Togo är kopplad till den socioekonomiska situationen i landet och till landets nära förflutna. Togo är ett fattigt land (55 % av befolkningen berörs av fattigdom) med markanta sociala skillnader som kämpar för att ta sig ur krisen och befästa demokratin. Detta innebär ett antal svagheter i fråga om ekonomiska och sociala rättigheter, men också inom andra områden, till följd av svaga statliga institutioner.

EU:s åtgärder har bestått av en blandning av politisk dialog och utvecklingsbiståndssamarbete med fokus på rättvisa, nationell försoning, civilsamhället, säkerhetsstyrkorna och kvinnor. År 2016 utgjorde inom vissa områden en övergångsperiod mellan det tionde och elfte EUF-programmet, och under året inleddes också nya EIDMR-program.

Den allmänna återkommande utvärderingen 2016 bekräftade vissa förbättringar i människorättssituationen i Togo, särskilt i fråga om det rättsliga ramverket och levnadsvillkoren för fångar (efter att ett nytt fängelse öppnats). De stora problemen, såsom fängelseförhållandena, strafflösheten för säkerhetsstyrkorna och kvinnors rättigheter, kvarstår dock som stora utmaningar.

Under 2016 hölls två konferenser om nationell försoning, dels en om politiska reformer som anordnades av Haut-Commissariat à la reconciliation et au renforcement de l'Unité nationale (HCRRUN), dels en om decentralisering av makt till lokala strukturer som anordnades av regeringen.

Vad gäller det rättsliga ramverket skedde två förbättringar. Den 14 september 2016 överlämnade Togo officiellt till FN ratifikationsinstrumentet för det andra fakultativa protokollet till den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter syftande till dödsstraffets avskaffande. Talespersonen för den höga representanten/vice ordföranden gjorde ett uttalande där Togo lyckönskades. Den 29 september 2016 antog nationalförsamlingen en lag om ändring av strafflagen som innebär två förbättringar när det gäller tortyr. För det första överensstämmer definitionen av tortyr till fullo med tortyrkonventionen, i och med att man nu nämner tjänstemäns ansvar. För det andra kan tortyrbrott inte längre preskriberas, i överensstämmelse med den rekommendation som lämnades till Togo av kommittén mot tortyr i november 2012.

Människorättsfrågor stod på dagordningen för den politiska dialogen enligt artikel 8 mellan EU och Togo, bland annat frågan om att säkerhetsstyrkor som var inblandade i våldet i Dapaong i november 2015 gått fria från åtal. Efter ett möte med justitieministern frisläpptes två lärare som var inblandade i händelserna i Dapaong.

Offentlig diplomati har visat sig vara ett användbart verktyg för att sprida kunskap och förmedla EU:s beredvillighet att arbeta tillsammans med togolesiska aktörer för att stärka de mänskliga rättigheterna. Offentliga anföranden har gett tillfälle att förmedla väsentliga budskap om nationell försoning. EU-delegationen stod även värd för flera evenemang som anordnades av civilsamhällesorganisationer.

Inom ramen för programmet till stöd för rättsväsendet (elfte EUF) har åtgärder vidtagits för att öka justitieministeriets kapacitet och effektivitet. Det har genomförts revisioner för att förbättra resursfördelningen. Vad gäller detta har en ny organisationsplan färdigställts och det har skett en del märkbara framsteg i och med att nödvändiga tjänster har inrättats. Förenklad tillgång till rättssystemet är ytterligare ett åtgärdsområde som håller på att genomföras. Programmet stöder även åtgärder för att säkerställa en korrekt uppföljning och övervakning av korruptionsfall som rapporterats av den institutionella revisionsstyrelsen.

Under 2016 slutfördes fem EIDMR-insatser genomförda av civilsamhällesorganisationer med syftet att arbeta med frågor som rör personer med funktionsnedsättning, ungdomar och försoning, yttrandefrihet, kampen mot strafflöshet samt skyddet av grundläggande rättigheter inom gruvindustrin.

Det nya Procema-projektet (elfte EUF), till förmån för civilsamhällesorganisationer, utvecklades och antogs, och genomförandet förväntas inledas under det tredje kvartalet 2017.

Den nya polisakademin, som fått stöd genom ett program inom ramen för den tionde EUF, försenades till följd av budgetbegränsningar för de togolesiska bidragen. Man fann en lösning och den första gruppen väntas inleda sin utbildning i mars 2017. Genom detta projekt har EU som mål att förstärka säkerhetsstyrkornas kapacitet och professionalism så att de kan bli effektivare samt iaktta grundläggande rättigheter och friheter.

Den allmänna återkommande utvärderingen av Togo skedde i oktober 2016 vid FN:s råd för mänskliga rättigheter. Togo lovordades med anledning av utvecklingen på flera områden sedan den senaste utvärderingen 2011, framför allt de förbättringar som infördes genom den nya strafflagen 2015. Många delegater betonade utmaningarna, främst vad gäller mötesfrihet och yttrandefrihet för människorättsförsvarare och journalister, bristande födelseregistrering, överfulla fängelser, fängelseförhållanden och könsstympning. Togo gick inte med på rekommendationerna om att ansluta sig till Internationella brottmålsdomstolens Romstadga eller om hbtj-personers mänskliga rättigheter. Homosexualitet är straffbart fast i praktiken tillämpas inte påföljder så länge hbtj-personer håller låg profil offentligt.

Strafflösheten för säkerhetsstyrkorna förblir en stor utmaning och inga viktiga åtgärder vidtogs under 2016. Flera av Ecowas-domstolens domar har inte verkställts fullt ut av de togolesiska myndigheterna.

Dåliga fängelseförhållanden och överanvändning av tillfälligt frihetsberövande (ungefär två av tre av alla som sitter fängslade väntar på rättegång) förblir två av de största människorättsproblemen. Fångar saknar adekvat tillgång till grundläggande tjänster såsom mat (endast ett mål per dag) och hälso- och sjukvård. Rättsväsendets ineffektivitet är den främsta orsaken till att det sitter så många människor i fängelse i väntan på rättegång.

Stora utmaningar kvarstår inom domstolsväsendet. Togo måste fortfarande uppdatera sin straffprocesslag från 1983. Den nuvarande lagen föreskriver inte att häktade personer ska ha tillgång till en advokat omedelbart efter det att de häktas. Trots att vissa ansträngningar har gjorts förblir rättsväsendet bristfälligt, med personalresurser som brister i såväl kvantitativ som kvalitativ och utbildningsmässig bemärkelse samt bristande budgettilldelning och utrustning.

Togo har rättsliga bestämmelser om kvinnors rättigheter (t.ex. 2015 års strafflag och 2012 års Code des personnes et de la famille) men det finns en klyfta mellan det rättsliga ramverket och genomförandet av det. Trots att det rättsliga ramverket föreskriver likabehandling av män och kvinnor, bland annat vad gäller arv och tillgång till markägande, möts kvinnor i praktiken av hinder för att åtnjuta dessa rättigheter.

Republiken Uganda

Trots Ugandas relativt positiva ställning i regionen när det gäller mänskliga rättigheter och demokrati, kvarstod utmaningar för landet främst i fråga om medborgerliga och politiska rättigheter. Några av de områden EU:s valobservatörsuppdrag 2016 framhöll som problem var valkommissionens bristande oberoende, monetariseringen av politiken, trakasserierna mot oppositionspolitiker och oppositionsanhängare samt den restriktiva tolkningen av Public Order Management Act (POMA), som lett till förstärkt statlig kontroll och inskränkning av mötesfriheten och yttrandefriheten. EU:s valobservatörsuppdrag noterade dock ugandiernas anmärkningsvärda intresse för valprocessen och deras beslutsamhet att delta i den.

EU:s arbete på området för mänskliga rättigheter och demokrati inriktades på mötesfrihet, föreningsfrihet, yttrande- och pressfrihet, ansvarsutkrävande och korruptionsbekämpning, övergångsrättvisa, skydd av människorättsförsvarare, avskaffande av dödsstraffet, rättigheter och skydd för barn, kvinnors rättigheter, jämställdhet och antidiskriminering.

De allvarligaste människorättsproblemen i Uganda fortsatte att inbegripa brist på respekt för personers integritet (olagligt dödande och tortyr), begränsningar av de medborgerliga friheterna samt våld och diskriminering mot kvinnor och barn, personer med funktionsnedsättning och hbt-personer. Korruption, godtyckliga och politiskt motiverade gripanden och frihetsberövanden, långa häktningstider och fångenskap i isolering i väntan på rättegång, begränsningar av rätten till en rättvis rättegång, svåra fängelseförhållanden, pöbelvåld, människohandel och barnarbete utgjorde också några av de stora utmaningarna på området för mänskliga rättigheter och demokrati.

Under den politiska dialogen enligt artikel 8 med utrikesministern i juni 2016 diskuterade parterna nyckelprioriteringar på området mänskliga rättigheter och demokrati, däribland valreformer, det politiska utrymmet och mediefrihet. Vid mötet med premiärministern i september 2016 togs frågor rörande politiska reformer och rättsstatsprincipen upp. EU inledde kontakter med Attorney General inför uppföljningen av genomförandet av högsta domstolens dom om presidentvalet och beaktandet av rekommendationerna från EU:s valobservatörsuppdrag.

Frågor med relevans för människorättsförsvarare togs också upp vid politiska dialogmöten med regeringen och EU deltog aktivt i mötena i en arbetsgrupp för givare med inriktning på människorättsförsvarare. EU gav stöd åt människorättsförsvarare genom nödfaciliteten för små bidrag inom ramen för EIDMR samt genom andra relevanta mekanismer i EU-medlemsstaternas regi. År 2016 tilldelades Robert Sempala, nationell samordnare för Human Rights Network for Journalists, EU:s pris för människorättsförsvarare.

Trots att det råder ett ganska gynnsamt klimat för civilsamhällesprojekt ur lagstiftnings- och regelverkssynpunkt, hindras ofta personer som är engagerade i påverkansarbete från att fullgöra sina uppdrag fullt ut. EU fortsatte att föra en nära dialog med regeringen om genomförandet av lagen om icke-statliga organisationer och höll två strukturerade dialogsessioner med civilsamhällesorganisationer.

I fråga om ansvarsutkrävande uppmuntrade EU till utarbetande och genomförande av antikorrupsionsstrategier och relevant lagstiftning och stödde institutioner och mekanismer för tillsyn. Ett EU-projekt lanserades för att bidra till fattigdomsminskning och inkluderande socioekonomisk utveckling genom att stödja Ugandas institutioner för korrupsionsbekämpning och ansvarsutkrävande. Ett annat projekt hade som mål att stärka den makroekonomiska stabiliteten och stärka ansvarsutkrävandet och öppenheten inom den offentliga finansiella förvaltningen. EU-delegationen inledde dessutom arbete med ett avtal om sektorreformer för budgetstöd inom samhällsstyrningen, med tonvikt på sektorn för rättvisa, lag och ordning och sektorn för ansvarsutkrävande.

EU fortsatte att uppmäna till konstruktiva diskussioner i Uganda om Internationella brottmålsdomstolen (ICC) och manade till antagande av en politik för övergångsrättvisa. Ett besök av EU:s uppdragschefer i norra Uganda i november 2016 syftade till att inhämta direkt information om läget i försoningsprocessen genom kontakter med berörda aktörer. I ett uttalande i december 2016 beklagade EU våldet i Kasese-distriktet och efterlyste en fullständig utredning. Faciliteten för demokratisk styrning (Democratic Governance Facility, DGF), särskilt dess komponent för rättigheter, rättvisa och fred, hade bland annat som mål att stärka mekanismerna för övergångsrättvisa.

EU verkade för ett avskaffande av dödsstraffet. Detta arbete inbegrep information till allmänheten och meddelanden via medier på världsdagen mot dödsstraffet då chefen för EU-delegationen besökte dödsdömda fångar i högsäkerhetsfängelset i Luzira, Kampala. EU förde också diskussioner med regeringen om möjligheten till en gradvis utfasning av dödsstraffet.

Till stöd för kvinnors och barns och utsatta gruppers rättigheter förde EU regelbundna diskussioner med regeringen och fortsatte att verka för antagande av lagstiftning. Mer specifikt tog man under de många diskussionerna upp kvinnors egenmakt, könsrelaterat våld och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter på dessa områden. EU tillämpade en rättighetsbaserad strategi för alla sina projekt och program och ägnade särskild uppmärksamhet åt rättigheter för barn, kvinnor och personer med funktionsnedsättning. Ett antal utvecklingssamarbetsprojekt, med både nationellt och regionalt fokus, hade som huvudmål att motverka våld mot barn. EU gav också stöd till hbt-aktivister genom nödfaciliteten för små bidrag inom ramen för EIDMR. EU-delegationen ledde dessutom projekt inom ramen för ett tematiskt instrument för att främja åtgärder mot diskriminering på grund av kultur och etnicitet och motverka könsdiskriminering och diskriminering av människor med funktionsnedsättning.

Den allmänna återkommande utvärderingen av Uganda ägde rum i november 2016. Landet lovordades för utkastet till nationell handlingsplan för mänskliga rättigheter, för antagandet av lagen om förebyggande av och förbud mot tortyr och för sin generositet gentemot flyktingar. Problemområden som betonades var hbt-personers rättigheter, yttrande-, förenings- och mötesfrihet, kvinnors och flickors rättigheter, tortyr och dödsstraffet.

Republiken Zambia

Under 2016 dominerades den övergripande situationen i Zambia av de allmänna valen den 11 augusti som stördes av inskränkningar av mediefriheten och enstaka incidenter med våld i samband med valen. Trots de befintliga rättsliga strukturerna och institutionerna kvarstår restriktioner i fråga om genomförandet av lagstiftning och politik på området för mänskliga rättigheter och demokrati.

EU:s prioriteringar inbegriper att arbeta mot könsrelaterat våld, att främja kvinnors rättigheter och ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, att stärka en transparent samhällsstyrning, inklusive bekämpning av korruption, att förbättra tillgången till information och stärka yttrande-, mötes- och föreningsfriheten, att främja ett rättvist och effektivt rättssystem, samt att verka för ett klimat av icke-diskriminering, med fokus på marginaliserade grupper.

Tillgången till rättslig prövning är fortsatt begränsad för majoriteten av zambierna, vilket innebär att deras rätt till en rättvis rättegång är begränsad, främst till följd av bristande medvetenhet, ekonomiska begränsningar och frånvaro av rättsliga strukturer i landsbygdsområden. Situationen vad gäller kvinnors och flickors rättigheter fortsätter att ge anledning till oro och kvinnornas deltagande i de allmänna valen var nedslående. Andra människorättsproblem är dåliga fängelseförhållanden, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter på dessa områden samt hbt-personers situation – bland annat har en transperson dömts till ett långt fängelsestraff – och situationen för personer med funktionsnedsättning.

Vad gäller förbättringar innehöll 2016 års konstitutionsändringslag ett antal bestämmelser om kvinnors och flickors rättigheter, bland annat om inrättandet av Gender Equity and Equality Commission (kommissionen för likvärdig behandling av och jämställdhet mellan könen). Antalet rapporter om könsrelaterat våld minskade något under 2016 men problemet är fortsatt utbrett och accepterat bland stora delar av befolkningen. Två "snabbspårsdomstolar" för könsrelaterat våld inrättades (de första av sitt slag i södra Afrika) och nationella satsningar görs också för att öka medvetenheten om kampen mot barnäktenskap. Vad beträffar det sistnämnda antogs 2016 den nationella strategin för 2016–2020 för att få slut på barnäktenskap.

EU stödde de internt överenskomna prioriteringarna och målen både på politisk nivå och genom EU:s program för utvecklingssamarbete. Inom ramen för den politiska dialogen enligt artikel 8 låg fokus på frågor som kvinnors rättigheter, yttrandefrihet och dödsstraffet.

Frågor om demokrati och mänskliga rättigheter, såsom jämställdhet och kampen mot korruption, togs också upp vid det gemensamma mötet mellan EU:s uppdragschefer och president Edgar Lungu i oktober.

Vad gäller dödsstraffet gjordes riktade uppsökande insatser inför att Zambia skulle rösta om moratoriet i FN:s generalförsamling i december.

EU och medlemsstaterna förblir en central utvecklingspartner för Zambia. Stödområdena med störst antal EU-/medlemsstatsprojekt under 2016 var kvinnors och flickors rättigheter och kampen mot könsrelaterat våld, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (tillgång till hälso- och sjukvård och utbildning), transparent samhällsstyrning och korruptionsbekämpning.

Inför de allmänna valen sände EU ut ett valobservatörsuppdrag bestående av 124 observatörer, inbegripet en delegation med fyra av Europaparlamentets ledamöter, som var stationerade i Zambias tio provinser från den 29 juni till den 12 september. Valobservatörsuppdraget bedömde hela valprocessen i enlighet med internationella och regionala åtaganden beträffande verkliga och öppna val och Zambias lagar. Uppdraget konstaterade att omröstningen gick fredligt till och i allmänhet sköttes väl, men rapporterade att valen stördes av systematisk partiskhet i de statliga medierna och att valkampanjen var föremål för restriktioner.

Europeiska unionen hade utfärdat ett flertal uttalanden sedan årets början för att uppmana till fredliga, öppna, trovärdiga och inkluderande val. Efter valen utfärdade talespersonen för EU:s höga representant/vice ordförande ett uttalande om utvecklingen efter valen med uppmaning till nedstängande av två radiostationer och en tv-station.

Vad gäller människorättsförsvarare ger EU direkt stöd till hbt-människorättsförsvarare.

Under 2016 fortsatte EU att ge finansiellt stöd till projekt som finansieras genom Europeiska utvecklingsfonden (EUF), EIDMR och programmet för icke-statliga aktörer och lokala myndigheter inom ramen för finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete.

Zambia har ratificerat de viktigaste internationella instrumenten för mänskliga rättigheter. Zambia bekräftade 2016 sitt stöd för och fortsatta medlemskap i Internationella brottmålsdomstolen (ICC) trots att flera afrikanska länder tillkännagav att de hade för avsikt att dra sig tillbaka från ICC under 2016.

Processen för den allmänna återkommande utvärderingen för Zambia planeras äga rum 2017.

En ny prioritering för EU i Zambia är att främja ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter med särskilt fokus på barns rätt till god hälso- och sjukvård och utbildning. EU är visserligen redan aktivt på detta område inom utvecklingssamarbetet, i synnerhet genom sitt engagemang inom program för hälsa, utbildning och socialt skydd, och nu kommer denna nya prioritering att hamna mer i fokus även inom EU:s politiska engagemang.

Republiken Zimbabwe

Under 2016 försämrades den övergripande människorättssituationen i Zimbabwe avsevärt, särskilt för demonstranter på sociala medier och medlemmar av oppositionspartierna. Sammankomster organiserade av politiska partier, till och med sammankomster som godkänts av domstolarna, avbröts ofta av polis. Demonstranter trakasserades, även med våld, och hundratals demonstranter fängslades utan korrekt rättsförfarande (men samtliga släpptes till slut mot borgen). Det finns över tio väldokumenterade och riktade fall av bortförande och tortyr av ledare för sociala rörelser och deras familjemedlemmar.

Under 2016 inriktades EU:s prioriteringar på både de institutioner och civilsamhällesorganisationer som deltog i genomförandet av den nya konstitutionen, särskilt den nya förklaringen om rättigheter, och socioekonomiska och kulturella rättigheter. Vidare riktade man uppmärksamhet på att stärka rättsstatligheten, främja och skydda människorättsförsvarare, kvinnors och barns rättigheter samt minoriteters rättigheter.

Andra människorättsfrågor rörde politiseringen av livsmedelsbiståndet, särskilt i regioner där det delas ut av regeringen. Vad gäller demokrati och god samhällsstyrning skulle en föreslagen ändring av konstitutionen innebära att president Robert Mugabe skulle få verkställande makt att utse Chief Justice (högsta domstolens ordförande), Deputy Chief Justice (högsta domstolens vice ordförande) och Judge President (överdomare i högsta domstolen) – en bestämmelse som avsiktligt ströks i och med den nya konstitution som antogs 2013. Detta har kritiserats kraftigt av grupper i det civila samhället.

På den positiva sidan åtog sig Zimbabwe att lägga ned sin röst angående resolutionen i FN:s generalförsamling om moratoriet mot dödsstraff och att föreslå att de som för närvarande är dömda till döden får sina domar omvandlade till livstids fängelse. Vidare har Zimbabwe:s människorättskommission kunnat spela en allt aktivare roll och har utfärdat rapporter som fördömer den överdrivna våldsanvändningen under sommarens protester och politiseringen av livsmedelsbiståndet.

EU fortsatte att föra diskussioner om mänskliga rättigheter och demokrati med Zimbabwe i olika forum. En politisk artikel 8-dialog hölls den 25 november på statssekreterar-/ambassadörsnivå och täckte alla kärnfrågorna vad gäller situationen för mänskliga rättigheter och demokrati i landet.

EU uttryckte vid flera tillfällen oro, genom lokala uttalanden, tal och workshoppar, och vidtog både formella och informella åtgärder för att uppmana Zimbabwe att garantera fullständig respekt för de mänskliga rättigheterna. EU-delegationen utfärdade fem lokala uttalanden i vilka man uttryckte oro med anledning av bortförandet av den saknade aktivisten Itai Dzamara, lokalt samhällsstyrning, våld, rätten till fredliga protester samt bortförandet och den brutala behandlingen av sociala aktivister.

Den 15 september antog Europaparlamentet en resolution i vilken man fördömde kränkningar av de mänskliga rättigheterna och uppmanade EU att noga analysera huruvida det vore lämpligt att återinföra vissa restriktiva åtgärder.⁷⁰

Den 5 december höll EU-uppdragscheferna en strukturerad dialog med det civila samhället där man diskuterade konstitutionalism, sessionen om Zimbabwe den 2 november inom ramen för den allmänna återkommande utvärderingen samt utrymmet för det civila samhället.

VI. ARABISKA HALVÖN

Konungariket Bahrain

EU fortsätter, fem år efter det att oroligheter på nytt bröt ut i Bahrain, att nära följa den lokala utvecklingen och när så är lämpligt uttrycka oro över den interna människorättssituationen via olika kanaler.

⁷⁰ Europaparlamentets resolution av den 15 september 2016 om Zimbabwe (2016/2882(RSP))

EU uppmanade konsekvent alla sidor att på fredlig väg, konstruktivt och utan förhandsvillkor delta i en process för verklig nationell försoning och dialog. EU följde nära en del av de initiativ som Bahrains regering genomfört – i synnerhet det fullständiga genomförandet av rekommendationerna från Bahrains oberoende undersökningskommission – och arbetet vid människorättsanknutna institutioner såsom polisombudsmannen för inrikesministeriet, den nationella institutionen för mänskliga rättigheter och kommissionen för rättigheter för fångar och frihetsberövade. De nödvändiga villkoren för verklig och varaktig försoning har dock ännu inte uppnåtts och EU uppmanade upprepade gånger bahrainarna att använda sig av de nya institutionerna för att säkerställa konkreta förbättringar i Bahrains människorättssituationen, bland annat på grundval av rekommendationerna i de rapporter som den nationella institutionen för mänskliga rättigheter och ombudsmannen lagt fram, så att alla Bahrains medborgare kan åtnjuta långsiktig och hållbar stabilitet och välbefinnande.

EU stod i kontinuerlig kontakt med de bahrainiska myndigheterna om människorättsproblem i landet och avrådde från åtgärder som skulle kunna underminera stabiliteten i landet. Europeiska utrikestjänsten genomförde flera formella och informella uppsökande initiativ riktade mot de bahrainiska myndigheterna rörande det intensifierade undertryckandet av yttrandefriheten, uppmärksammade enskilda fall som rör politiska aktivister och människorättsaktivister, fängslandet av ledare för samt och upplösningen av den huvudsakliga politiska oppositionen, reseförbudet för människorättsaktivister, det stora antalet fall av återkallande av medborgarskap samt dödsdomar i fall där det ingetts klagomål om påstådd tortyr och misshandel.

Den höga representanten/vice ordföranden och utrikestjänsten hade utöver utfärdandet av ett antal offentliga uttalanden⁷¹ regelbunden direktkontakt med bahrainiska politiska aktörer och aktivister. EU:s särskilda representant för mänskliga rättigheter sammanträdde med Bahrains utrikesminister och biträdande utrikesminister i Genève. Det första mötet i den informella arbetsgruppen för mänskliga rättigheter EU–Bahrain ägde rum den 4 april i Manama.

⁷¹ Europeiska utrikestjänsten, uttalande av talespersonen om den senaste utvecklingen i Bahrain, den 5 juli 2016, och uttalande av talespersonen om domen mot Ali Salman, den 5 juli 2016.

EU fortsatte att uppmana alla inom det politiska samhället att delta i en nationell dialog för reformer och nationell försoning, som är den enda hållbara vägen, och uppmanade samtidigt myndigheterna att sträcka ut en hand till oppositionen och överväga förtroendeskapande åtgärder, bland annat frigivning av fredliga aktivister. EU fördömde kraftfullt alla former av våldsanvändning från samtliga parter som medel för att nå politiska mål.

EU utfärdade ett uttalande som alla EU-medlemsstaterna ställde sig bakom, under punkt 2, den 14 september i Genève, i vilket EU uttryckte oro över människorättssituationen i Bahrain.

Europaparlamentet röstade igenom en brådskande resolution den 4 februari om fallet Mohammed Ramadan, en bahrainare som dömts till döden.⁷² I resolutionen uttryckte parlamentet sin oro och besvikelse över att Bahrain åter tillämpade dödsstraffet, fördömde säkerhetsstyrkornas påstådda användningen av tortyr mot interner och uttryckte oro över att lagarna mot terrorism används för att bestraffa politiska åsikter och övertygelser och hindra medborgarna att bedriva politisk verksamhet.

Europaparlamentet röstade den 7 juli igenom en brådskande resolution om Bahrain i vilken det uttryckte sin oro över ökande förtryck och förföljelse av människorättsförsvarare och den politiska oppositionen och noterade reseförbud, återkallande av medborgarskap, fallen Nabeel Rajab, Zainab Al-Khawaja, Mohammed Ramadan, Ali Moosa och Sheikh Ali Salman samt upplösandet av Al-Wefaq.⁷³

Ledamöter från Europaparlamentet besökte Bahrain den 17–19 december.

Staten Kuwait

De viktigaste frågor som EU tog upp med de kuwaitiska myndigheterna var situationen för statslösa personer, dödsstraffet, yttrandefrihet och situationen för utländska arbetstagare och hushållsanställda.

⁷² Europaparlamentets resolution av den 4 februari 2016 om Bahrain: fallet Mohammed Ramadan (2016/2557(RSP)).

⁷³ Europaparlamentets resolution av den 7 juli 2016 om Bahrain (2016/2808(RSP)).

EU övervakade genomförandet av nyligen antagen lagstiftning som reglerar hushållsanställdas arbetstagarrättigheter. Hushållsanställdas rättigheter och skyldigheter är nu tydligt reglerade i denna lagstiftning, vilket minskar utrymmet för eventuellt missbruk. De nya lagarna innebär vissa positiva förändringar, och EU kommer att fortsätta att övervaka deras genomförande och efterlevnadsmekanismer.

I sina kontakter med de kuwaitiska myndigheterna uttryckte EU oro över det faktum att ett antal människorättsaktivister hade gripits när de fredligt utövade sin rätt till yttrandefrihet, föreningsfrihet och mötesfrihet.

EU uppmanar, efter den allmänna återkommande utvärdering som genomförts av FN:s råd för mänskliga rättigheter, de kuwaitiska myndigheterna att genomföra de rekommendationer som lämnats inom ramen för utvärderingen, och kommer att fortsätta att övervaka processen.

EU är medvetet om problemet med statslösa personer i Kuwait som man ännu inte har kommit fram till någon seriös lösning på.

EU tog upp frågan om migrerande arbetstagares rättigheter, i synnerhet rätten till utbildning i statliga skolor.

Sultanatet Oman

EU fortsatte att oroas över flera rättsfall mot personer som protesterat eller uttryckt åsikter i sociala medier, men har även noterat att nåd beviljats i de flesta av dessa fall. En annan fråga som oroar EU är diskrimineringen av utländska arbetstagare, vid tillämpningen av arbetslagarna och i praktiken, samt deras allmänna ställning och situation. EU förde en dialog med de omanska myndigheterna om utländska arbetstagares situation och människohandel.

EU fortsätter att stödja Maina Kiai, FN:s särskilda rapportör för rätten till frihet att delta i fredliga sammankomster och föreningsfrihet, som vid den 29:e sessionen i FN:s råd för mänskliga rättigheter den 17 juni presenterade rapporten om sitt besök i Oman i september 2014, som konstaterade att omaniernas rätt att fritt delta i fredliga sammankomster i praktiken är närmast obefintlig.

När möjlighet gavs tog EU upp fallen rörande människorättsförsvararna Ismaeel al-Meqbali, Helal al-Alawi och Saeed Jadad, internetaktivisterna Hassan al-Basham och Abdullah Habib, författaren Hammood al-Shukaily och journalisterna Yousef al-Haj och Ibrahim al-Maamari med de omanska myndigheterna.

Staten Qatar

EU och dess medlemsstater fokuserade särskilt på yttrandefrihet och utvecklingen av oberoende medier, insatser för att stärka det civila samhället med hjälp av mer liberal lagstiftning om föreningsfrihet och civilsamhällesinitiativ, stöd till människorättsförsvarare, kvinnors rättigheter samt förbättring av migrerande arbetstagares arbets- och levnadsvillkor.

Globalt uppmärksammas fortfarande villkoren för migrerande arbetstagare i Qatar efter rapporter om obetalda löner, brister i arbetsmiljön, olämpliga bostäder och skrupelfria arbetsagenturer i arbetstagarnas ursprungsländer inför fotbolls-VM 2022.

EU välkomnade den lagstiftning som röstades igenom i oktober 2015 och trädde i kraft i december 2016, som är ett viktigt steg i ersättandet av kafala-systemet (ett sponsringssystem) med ett helt och hållet kontraktbaserat system. EU kommer att fortsätta att övervaka genomförandet av det.

Qatar är också föremål för ett klagomål enligt artikel 26 i ILO:s stadgar för brott mot ILO:s konvention nr 81 om yrkesinspektion och konvention nr 29 angående tvångs- eller obligatoriskt arbete som lämnats in till ILO. Ett ILO-trepartsbesök ägde rum i mars och under marsmötet i ILO:s styrande organ och Internationella arbetskonferensen i juni upprepade Qatar sin öppenhet för kontakter med internationella organ. EU välkomnade en positiv utveckling och uppmanade Qatar att ta itu med kvarstående frågor på ett konstruktivt sätt.

Konungariket Saudiarabien

Den generella människorättssituationen fortsatte under 2016 att präglas av många problem, även om vissa framsteg kan konstateras på flera områden. Verkställandet av dödsstraff ger stor anledning till oro: 154 personer avrättades 2016, vilket var det fjärde högsta antalet i världen.

Förmyndarskapssystemet begränsar kvinnors oberoende. Utrymmet för yttrandefrihet (även online) minskade under 2016. Vissa framsteg skedde när det gäller kvinnor och idrott, och kvinnor fick tillträde till fler yrken på arbetsmarknaden. Vissa positiva åtgärder vidtogs i fråga om villkoren för migrerande arbetstagare, men kafala-systemet (ett sponsringssystem) som är utbrett i regionen och i Saudiarabien bör avskaffas.

EU förde kontinuerligt en dialog med de saudiska myndigheterna om mänskliga rättigheter och uppmuntrade de pågående reformåtgärderna samt avskaffande och icke-verkställande av dödsstraffet. Områdena i fokus inbegrep kvinnors rättigheter, särskilt ekonomisk egenmakt åt kvinnor samt kvinnors representation i det offentliga, barns rättigheter, yttrandefrihet och mötesfrihet, religiös tolerans och icke-diskriminering samt migranternas rättigheter.

En vidlyftig tolkning har gjorts av tillämpningsområdet för både antiterrorlagen och lagen om it-brottslighet från 2014, med följd att utrymmet för yttrandefriheten och mötesfriheten fortsatte att minska under hela 2016 genom stränga domar mot människorättsaktivister.

Lagen om föreningar och stiftelser som utfärdades i december 2015 och trädde i kraft i mars 2016 har generellt sett misslyckats med att visa att den ger tillräckliga garantier för att föreningar ska bli registrerade. Ändringarna av arbetslagstiftningen som syftar till att förbättra situationen för migrerande arbetstagare måste fortfarande genomföras fullt ut, och hushållsanställda omfattas inte av den ändrade lagen. Kvinnor fortsätter att begränsas av förmyndarskapssystemet.

En förbättring är att kvinnor har fått större ekonomisk egenmakt genom att tillträdet till arbetsmarknaden har underlättats tack vare att fler yrken som tidigare varit reserverade för män har öppnats för kvinnor. Ett positivt inslag är att den allmänna myndigheten för idrott den 1 augusti inrättade en ny avdelning för kvinnor och utsåg prinsessan Reema bint Bandar al-Saud till dess chef. Kvinnor har från och med maj 2016 tillstånd att erhålla en kopia av sitt vigselbevis, vilket gör att deras arvsrätt säkerställs.

Man har infört en ändrad arbetslagstiftning som ger migrerande arbetstagare möjlighet att få sin lön utbetalad via direkt banköverföring. Den fastställer också maximalt tillåten arbetstid och reglerar lagstadgad ledighet (sjukledighet, mammaledighet, osv.).

I april 2016 begränsades genom ett kungligt dekret de befogenheter som kommittén för främjande av dygder och undertryckande av laster hade att hålla människor i förvar, och detta banar väg för större frihet.

EU stod i fortlöpande kontakt med de saudiska myndigheterna om människorättsfrågor i landet samtidigt som man uppmuntrade till reformåtgärder. Till de huvudsakliga problemområdena hör systemet med manligt förmyndarskap, kvinnors rättigheter, dödsstraff, reform av rättsväsendet, yttrandefrihet, religiös tolerans, diskriminering och utländska arbetstagares rättigheter.

Vid sidan av ett antal offentliga uttalanden, särskilt efter massavrättningen av 47 fångar den 2 januari⁷⁴, genomförde Europeiska utrikestjänsten i nära samarbete med EU-medlemsstater och likasinnade partner flera formella och informella initiativ inom ramen för uppsökande verksamhet som riktas till de saudiska myndigheterna i flera människorättsrelaterade rättsfall.

EU upprätthöll regelbundna kontakter med civilsamhällesorganisationer och människorättsförsvarare och tog vid flera tillfällen upp olika problem med behöriga myndigheter. Sedan 2013 har EU-delegationen haft tillstånd att låta diplomater närvara vid offentliga rättegångar. Sedan dess har delegationen, tillsammans med EU-medlemsstaternas ambassader, haft observatörer vid flera domstolsförhandlingar, även under 2016.

⁷⁴ Den 2 januari 2016, uttalande från den höga representanten/vice ordförande Federica Mogherini om avrättningarna i Saudiarabien

http://eeas.europa.eu/statements-eeas/2016/160102_01_en.htm

EU:s delegation i Riyadh presenterade unionens prioriteringar och initiativ för de saudiska myndigheterna inför varje möte i människorättsrådet och i FN:s generalförsamlings tredje utskott.

EU tog också upp problemet med de ungdomar som dömts till döden trots att de var underåriga när de greps, något som är ett brott mot konventionen om barnets rättigheter, som Saudiarabien undertecknat.

EU välkomnade både de ändringar i arbetsrätten som förbättrade migrerande arbetstagares situation och genomförandet av den ändrade lagstiftningen under 2016, samt uppmuntrade till ytterligare förändringar i riktning mot ett totalt avskaffande av kafala-systemet (ett sponsringssystem för arbetsgivare).

Europaparlamentet höll den 19 januari en debatt om de försämrade förbindelserna mellan Saudiarabien och Iran, och den höga representanten/vice ordföranden underströk i sitt svar EU:s insatser i denna fråga.

Ledamöter från Europaparlamentets utskott för utrikesfrågor (AFET) besökte Saudiarabien, Qatar och Förenade Arabemiraten den 7–12 februari och Europaparlamentsledamoten Rachida Dati besökte Saudiarabien den 1–3 oktober. Europaparlamentet besökte också Saudiarabien den 19–21 december inom ramen för det interparlamentariska sammanträdet mellan Europaparlamentet och Shura-rådet.

EU delar vissa av de farhågor som FN:s experter på mänskliga rättigheter har uttryckt angående alltför generella åtgärder mot terrorism som kan leda till övergrepp mot människorättsförsvarare och internetbaserade politiska aktivister utan koppling till terrorism.

Förenade Arabemiraten

EU fortsatte att aktivt följa människorättsituationen i Förenade Arabemiraten, i nära samordning med EU:s medlemsstaternas ambassader.

Det sjätte mötet i EU:s och Förenade Arabemiratens informella arbetsgrupp för mänskliga rättigheter genomfördes med framgång den 25–26 maj 2016 i Abu Dhabi och samlade deltagare från utrikestjänsten, Förenade Arabemiratens utrikesministerium och Förenade Arabemiratens fackministerier (justitie-, inrikes-, tolerans- och ungdomsministerierna). I ett allmänt positivt klimat behandlades vid dessa möten samtliga problemområden som EU ville ta upp, inbegripet yttrandefrihet, barns rättigheter, kvinnors och ungdomars egenmakt, arbetstagares rättigheter, tillgång till rättslig prövning och fängelseförhållanden.

Förenade Arabemiraten har i samarbete med ursprungsländerna engagerat sig för att försöka begränsa missförhållanden vad gäller rekrytering av migrerande arbetstagare. Den viktigaste frågan är att säkerställa arbetstagarnas rätt att välja arbetsgivare. Ett nytt dekret om reglering av förhållandet mellan arbetsmarknadens parter tillkännagavs av Förenade Arabemiratens arbetsmarknadsminister den 29 september 2015 och trädde i kraft den 1 januari 2016. Dessa bestämmelser utgör obestriddligen ett viktigt framsteg när det gäller skyddet av migrerande arbetstagare i Förenade Arabemiraten. I praktiken innebär detta framför allt att bestämmelserna syftar till att förhindra att det ursprungliga anställningserbjudandet ersätts av ett annat slutligt avtal som är mindre gynnsamt för arbetstagaren samt till att göra det möjligt för migranterna att byta arbetsgivare i Förenade Arabemiraten utan att först tvingas återvända till sitt ursprungsland.

EU:s verksamhet inriktades på att övervaka uppföljningen av olika lagar och instrument som införts i landet i syfte att förbättra den människorättsliga situationen. EU:s delegation fortsätter att göra démarcher i människorättsfrågor till Förenade Arabemiratens ministerium för utrikes frågor och internationellt samarbete. De viktigaste diskussionerna om människorättsfrågor äger rum vid möten i Förenade Arabemiratens och i EU:s arbetsgrupp för mänskliga rättigheter.

Myndigheterna i Förenade Arabemiraten fortsatte att strikt begränsa såväl yttrandefriheten som föreningsfriheten, särskilt i sådana fall där regeringen i Förenade Arabemiraten kritiserats och demokratiska reformer efterlysts. Vid flera tillfällen under året anfördes Förenade Arabemiratens lag om it-brottslighet från 2012, enligt vilken varje form av missbruk av en dator/smart enhet eller ett elektroniskt nätverk/system kan leda till en dom på upp till livstids fängelse och/eller böter på mellan 50 000 och 3 miljoner UAE-dirham.

Även om Förenade Arabemiraten har lyckats stärka **kvinnornas roll** i det offentliga livet (högre befattningar i regeringen, federala nationella rådet, ministerier och privata sektorn; godkännande av obligatorisk kvinnlig representation i styrelser; inrättande av ett råd för balans mellan könen osv.) krävs ytterligare framsteg för att förbättra kvinnornas ställning i familjen och kvinnors tillgång till rättslig prövning (i fall av våld i hemmet, vårdnad, skilsmässa osv.). Regeringens tolkning av sharia gäller i fall rörande personlig status och familjerätt. Enligt lagen är det förbjudet för muslimska kvinnor att gifta sig med icke-muslimer. Diskriminering mot barn som föds i blandäktenskap är alltså en kritisk fråga, särskilt som antalet sådana äktenskap ökar.

Under året har fall av påtvingade försvinnanden uppmärksamats. Detta gäller bland annat fallet med Nasser bin Ghaith, en emiratisk ekonom och akademiker. Den första utfrågningen ägde rum den 4 april 2016 bakom stängda dörrar.

Republiken Jemen

2016 kännetecknades av kontinuerligt krig, utbredd osäkerhet och krigsrelaterade illdåd. Civilbefolkningen, institutioner och anläggningar drabbades hårt av (avsiktliga) angrepp från stridande parter. Exilregeringen har endast begränsad kontroll över landet.

EU:s prioritering är att förbättra den allmänna situationen i Jemen, med fokus på den politiska processen, humanitära åtgärder, olika former för fortsatt samarbete, återhämtning efter konflikten och återupprättad dialog med särskild tonvikt på människorättsfrågor.

Krigsrelaterade människorättsfrågor, inbegripet kränkningar av internationell humanitär rätt, barnsoldater i väpnade konflikter och internflyktingars situation, kommer vid sidan av "typiska" könsrelaterade frågor att stå högt på dagordningen.

Den ökande betydelse som extremist- och terroristorganisationer såsom al-Qaida på Arabiska halvön och Isil/Daish har fått när det gäller att utnyttja säkerhetsbrister och därmed hota demokratin, kommer att kräva särskild uppmärksamhet och specifika insatser.

Ett växande problem i takt med att konflikten fortsätter är att barn rekryteras för militära ändamål och används i krigshandlingar. Åtgärder måste vidtas för att förhindra att barn rekryteras och används på detta sätt.

Den politiska processen i Jemen är koncentrerad på FN:s ansträngningar att förmå parterna i konflikten att inleda fredsförhandlingar som föregås av ett varaktigt upphörande av fientligheter. Via ERMES-programmet stöder EU denna process genom deeskaleringsinsatser.

EU står fast vid att ett obehindrat flöde av kommersiella produkter och humanitärt bistånd måste fortsätta till Jemen, ett land som är nästan totalt beroende av import och där begränsningar i tillgången har berövat befolkningen grundläggande förnödenheter och lett till att undernäringen nått en kritiskt hög nivå. EU stödde därför såväl politiskt som ekonomiskt FN:s mekanism för kontroll och inspektion för kommersiell sjöfart till Jemen.

EU stödde även humanitära partner i Jemen och riktade sitt principbaserade, strategiska, sektorsövergripande humanitära stöd till de civila som drabbats hårdast av konflikten och livsmedelsförsörjningskrisen. EU prioriterade livräddande bistånd inom områdena hälsa, näring, livsmedelstrygghet, skydd, skydds-/icke-livsmedelsprodukter samt vatten och sanitära åtgärder.

EU har uttryckt oro över kränkningar av och brott mot internationell människorättslagstiftning och brott mot internationell humanitär rätt, särskilt när det gäller angrepp mot civila. Detta har skett genom uttalanden och i formella och informella kontakter med parterna i konflikten.

EU stöder aktivt de mänskliga rättigheterna och civilsamhället i Jemen på tre huvudsakliga sätt: genom det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR), instrumentet som bidrar till stabilitet och fred (IcSP) och programmet för det civila samhällets organisationer och lokala myndigheter (CSO-LA).

Under 2016 avslutades 10 projekt till ett totalt kontrakterat belopp på 4 481 784 euro, vilket ledde till totala utbetalningar på 2 177 074 euro. Bland dessa ingick ett projekt inom ramen för instrumentet som bidrar till stabilitet och fred som var fokuserat på civila fredsbyggande insatser, konfliktförebyggande åtgärder och konfliktlösning. Detta projekt genomfördes av Yemen Polling Centre. Ett annat projekt rörde barnsoldater (förebyggande och demobilisering) och genomfördes av Dansk Flygtningehjælp. Andra projekt var inriktade på mänskliga rättigheter, civila fredsbyggande insatser och demokratiskt deltagande samt stöd till nationella icke-statliga organisationer.

År 2016 var tio projekt fortfarande i verksamhet eller hade just inletts. Finansieringen av dessa uppgick till ett totalbelopp på 6 637 855 euro, varav 3 334 089 euro utbetalades under det året. Det mest omfattande projektet syftar till att inom ramen för instrumentet som bidrar till stabilitet och fred stödja FN:s mekanism för kontroll och inspektion till ett belopp på 2 miljoner euro, med ytterligare bidrag från medlemsstaterna. Projekt inom ramen för EIDMR som är fokuserade på barns rättigheter, ungdomar och nationell dialog, samt avskaffande av dödsstraffet, genomförs av organisationer såsom Saferworld, danska Röda korset och Unicef.

I resolution 30/18 från FN:s råd för mänskliga rättigheter om människorättssituationen i Jemen föreskrivs ytterligare tekniskt stöd till Jemens nationella undersökningskommission.

Republiken Irak

År 2016 präglades den allmänna situationen i landet fortfarande av en kritisk människorättssituation och av utmaningar relaterade till kriget mot Isil/Daish och den humanitära nödsituationen. Läget för de etniska och religiösa minoriteterna var kritiskt.

EU:s människorättspolitik i Irak är inriktad på skydd av civila under och efter konflikten, skydd av etniska och religiösa minoriteter, nationell och social försoning, den irakiska människorättskommissionens oberoende samt könsrelaterat våld. EU uppmanar regelbundet Irak att underteckna Romstadgan och ansluta sig till Internationella brottmålsdomstolen (ICC) samt ansluta sig till och genomföra tilläggsprotokoll II till Genèvekonventionerna och stärka de irakiska myndigheternas och därtill knutna styrkors fulla tillämpning av internationell humanitär rätt. Under hela året fortsatte EU att stödja premiärminister Haider al-Abadi i genomförandet av dennes reformprogram mot utbredd korruption och bristfälligt tillhandahållande av offentliga tjänster. EU uppmanade regeringen att sträcka ut handen till alla olika grupper i det irakiska samhället och att nå framsteg vad gäller den nationella försoningsprocessen.

Det finns åtskilliga människorättsproblem, särskilt när det gäller påtvingade försvinnanden, hindrat eller påtvingat återvändande av internflyktingar och förstörelse av deras egendom, tvångsavhysningar, bland annat på sekteristiska grunder, samt kränkning av rörelsefriheten och tvångsförflyttning till läger av familjer som påstås ha anknytning till Isil/Daish. Vidare är brister vad gäller rättssäkerhet och rättvisa rättegångar, konfliktrelaterat sexuellt våld samt rekrytering av barnsoldater vanligt förekommande. En särskilt viktig fråga är kränkningarna vid säkerhetsscreening av manliga internflyktingar, inbegripet minderåriga. Det är fortfarande mycket vanligt med tortyr i polishäkten, förhörsceller och fängelser. Journalister har trakasserats och dödats, i synnerhet i områden kontrollerade av Isil/Daish. Anklagelser om korruption är vanligt förekommande och strafflösheten utbredd. Regeringens brist på öppenhet och det bristande tillträdet gjorde det komplicerat att bedöma omfattningen av många av de människorättsproblem som rapporterats.

Den irakiska regeringen har arbetat för att skydda civilbefolkningen i samband med den militära insatsen för att återta områden från Isil/Daish, särskilt i östra Mosul. Under denna första fas av kampanjen var artillerianfallen begränsade och stora ansträngningar gjordes för att skydda civila i deras hem. Till skillnad från vid tidigare strider kunde en överväldigande majoritet av de civila, 550 000 människor, tack vare att det humanitära operativa konceptet för Mosul iakttogs, förbli i säkerhet i sina hem istället för att behöva fly (detta skulle komma att förändras i kampanjen i västra Mosul. Antagandet av amnestilagen och lagen om förbud av Bathpartiet i september 2016, samt lagen om folkets mobiliseringsstyrkor i december 2016, kan ses som ett steg i rätt riktning.

I rådets slutsatser från maj 2016⁷⁵ fördömde utrikesministrarna i skarpa ordalag de fortsatta grova, systematiska och omfattande brott mot och kränkningar av de mänskliga rättigheterna som begicks av Isil/Daish och krävde att förövarna skulle hållas ansvariga. De insisterade även på att parterna i konflikten måste respektera internationell rätt, inbegripet humanitär rätt och människorättslagstiftning, både under och, i tillämpliga fall, efter fientligheterna, och att förfarandena för säkerhetsscreening måste respektera nationell och internationell rätt och läger bevara sin humanitära och civila natur. EU insisterade även på att internflyktingars återvändande på ett säkert, välinformerat, frivilligt och icke-diskriminerande sätt måste möjliggöras, i linje med normerna för internationellt skydd.

⁷⁵ Rådets slutsatser om EU:s regionala strategi för Syrien och Irak och mot hotet från Daish av den 23 maj 2016 (dok. 9105/16) och rådets slutsatser om Syrien av den 17 oktober 2016

Den 27 oktober 2016 antog Europaparlamentet en resolution om situationen i norra Irak/Mosul.⁷⁶ Europaparlamentet höll också en brådsnande debatt om massgravar i Irak och fördömde de illdåd som begåtts av Isil/Daish. Sacharovpriset 2016 tilldelades två yazidiska kvinnor som överlevt Isils/Daishs förslavning. Flera ledamöter av Europaparlamentet besökte norra Irak.

Den 16 mars 2016 hölls i Bagdad ett möte i samarbetskommittén inom ramen för partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan EU och Irak. I diskussionen om mänskliga rättigheter och demokrati berördes frågor om massgravar, krigsförbrytelser och sexuellt våld.

EU:s delegation har lett och organiserat månatliga möten i EU:s arbetsgrupp för mänskliga rättigheter i både Bagdad och Arbil. Det årliga mötet mellan EU:s delegation och människorättsförsvarare hölls i mars 2016. EU:s delegation medverkar även i en rad kulturella aktiviteter.

EU har inte tvekat att ge uttryck för sin oro genom uttalanden och gemensam uppsökande verksamhet. Den höga representantens/vice ordförandens talesperson gjorde regelbundet offentliga uttalanden om Isils/Daishs angrepp mot civila. EU:s delegation publicerade flera uttalanden, t.ex. om mediefrihet, den politiska krisen och antagandet av lagen om amnesti. EU:s delegation i Bagdad gjorde démarcher om dödsstraffet och journalisters säkerhet.

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete, EU:s förvaltningsfond för insatser med anledning av krisen i Syrien ("Madad-fonden"), instrumentet som bidrar till stabilitet och fred (IcSP), det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter, och programmet för det civila samhällets organisationer och lokala myndigheter (CSO-LA), samt det europeiska programmet för medlingsstöd (European Resources for Mediation Support, Ermes).

⁷⁶ Europaparlamentets resolution av den 27 oktober 2016 om situationen i norra Irak/Mosul (2016/2956(RSP))

Människorättsrelaterade projekt fokuserade på följande frågor:

- a) Försoning: stöd för dialog, minskning av konflikter mellan internflyktingar och värdsamhällen, frågor som rör saknade personer och sekteristiskt våld, skydd av kulturarvet och den kulturella mångfalden.
- b) Utbildning: kapacitetsuppbyggnad för primär- och sekundärutbildning.
- c) Lokalstyre: decentralisering.
- d) Säkerhet: straffrätt och rättsstatsprincipen, utformning av lagstiftning för bekämpning av terrorism i överensstämmelse med de mänskliga rättigheterna.

EU stödde humanitära partner i Irak med över 159 miljoner euro under 2016 och riktade sitt principbaserade, strategiska och sektorsövergripande humanitära bistånd till alla de befolkningsgrupper som drabbats hårdast av konflikten, och detta uteslutande på behovsbasis. Skyddet av civila under och efter fientligheterna stod i centrum för EU:s stöd och inriktning i landet, och man verkade oavbrutet för humanitära mål, med uppmaning till alla parter i konflikten att respektera internationell humanitär rätt och internationell människorätt. Christos Stylianides, kommissionär med ansvar för humanitärt bistånd och civilskydd, utfärdade som ett led i detta offentliga uttalanden och var med och stod värd för ett evenemang på hög nivå om Irak i anslutning till sammanträdet i FN:s generalförsamling, med fokus på konkreta åtgärder för att skydda de civila i alla militära operationer i Irak, särskilt i Mosel. Man främjade också gemensamma budskap från arbetsgruppen för humanitärt bistånd och livsmedelsbistånd rörande den humanitära krisen i Irak, med fokus på skydd av civila och respekt för internationell humanitär rätt, enligt överenskommelse i arbetsgruppen i oktober (13388/16). Konsekventa budskap lämnades vid flera högnivåbesök i landet, bland annat vid kommissionär Christos Stylianides besök i juli 2016.

Irak är part i ett antal internationella människorättskonventioner och många har ännu inte ratificerats. Irak har ännu inte anslutit sig till följande grundläggande fördrag: FN:s konvention angående flyktingars rättsliga ställning från 1951, och konventionen om icke-tillämpning av preskriptionsbestämmelser på krigsförbrytelser Dessutom har Irak inte undertecknat de fakultativa protokollen till konventionen mot tortyr och till konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor när det gäller klagomålsförfaranden, och landet har heller inte anslutit sig till stadgan för Internationella brottmålsdomstolen (ICC).

VII. ASIEN

Islamiska republiken Afghanistan

Under 2016 var människorättssituationen i Afghanistan fortfarande prekär, särskilt när det gäller kvinnors och barns rättigheter och människorättsförsvarens och mediers situation. Positiva steg framåt har emellertid tagits på flera områden, och myndigheterna har uttryckt sin beslutsamhet att göra framsteg när det gäller skyddet av de mänskliga rättigheterna i landet.

EU:s prioriteringar var alltså frågorna om kvinnors och barns rättigheter, dödsstraff, tortyr och misshandel, tillgång till rättslig prövning, yttrandefrihet, socialt utsatta personer och personer med funktionsnedsättning. EU bedrev också ett aktivt arbete för fortsatt demokratisering i Afghanistan.

Olika problem som Afghanistan fortfarande stod inför 2016 rörde särskilt kvinnors rättigheter, våld mot kvinnor, våldsamma övergrepp mot barn, människorättsförsvare och garantier för yttrande- och mediefriheten. Problemen kvarstår när det gäller rättsväsendet och kampen mot korruption. Dödsstraff tillämpades fortfarande: i maj 2016 avrättades sex personer trots protester från EU och dess medlemsstater. Tortyr och annan misshandel, liksom godtyckliga gripanden och frihetsberövanden har regelbundet rapporterats. Särskilt oroande under 2016 var det stora antalet civila offer⁷⁷, varav nästan en tredjedel var barn.

I talibankontrollerade områden tillämpar talibanerna sharialagar som saknar principer om rättvis rättegång, och enligt rapporter i medierna är talibanerna ansvariga för att ha dödat minst 14 kvinnor som anklagats för "brott mot moralen" under 2016. Talibanerna fortsatte under 2016 att utgöra ett hot mot medier, bland annat genom en självmordsattack den 20 januari 2016 mot en buss i Kabul som transporterade personal från en tv-station.

I september 2016 antog Afghanistan den nya vallagen och i november utsågs medlemmar till de två viktigaste valorganen. EU har aktivt medverkat i dialoger med samtliga berörda parter och framhållit behovet av att återuppbygga den afghanska allmänhetens förtroende för valinstitutioner och demokratiska processer. För att slutföra den övergång till demokrati som inleddes efter presidentvalet 2014 måste valreformen genomföras fullt ut.

⁷⁷ 8 397 civila offer i samband med konflikter (2 562 döda och 5 835 skadade) enligt Unamas tredje kvartalsrapport om skydd av civila i väpnade konflikter som offentliggjordes i oktober 2016.

Bland de positiva resultaten under 2016 kan nämnas att den nationella handlingsplanen om kvinnor, fred och säkerhet (FN:s säkerhetsråds resolution 1325) började genomföras och att en omfattande barnlag utarbetades, samt att planen för reform av rättsväsendet godkändes. Framsteg gjordes för att öka kvinnors deltagande i det politiska livet: regeringen utnämnde en kvinnlig ledamot till det höga fredsrådet, fyra kvinnliga ministrar utsågs och godkändes av parlamentet, och två kvinnliga provinsguvernörer utnämndes (en av dessa har därefter avsatts). Regeringen har också utnämnt fem kvinnliga ambassadörer, och det finns åtta kvinnliga biträdande ministrar.

Antagandet av vallagen och utnämningarna till valorganen var avgörande steg för att bana väg för en reform av valsystemet som kan leda till trovärdiga, öppna och inkluderande val. Under 2016 färdigställde regeringen ett utkast till strafflag, som också innehåller de straffrättsliga bestämmelserna i lagen om avskaffande av våld mot kvinnor. Arbetet med att slutgiltigt anta denna lag måste fortsätta. I maj 2016 undertecknade försvarsministeriet, inrikesministeriet och det nationella säkerhetsdirektoratet ett samförståndsavtal med Afghanistans oberoende människorättskommission om ombudsmannaämbetet.

Under 2016 fortsatte EU och Afghanistan den lokala dialogen om människorättsfrågor, varvid den andra lokala människorättsdialogen mellan Afghanistan och EU hölls i juni 2016 och ett uppföljande möte hölls i november 2016. De mänskliga rättigheterna togs också upp vid Brysselkonferensen om Afghanistan i oktober och under det könsrelaterade sidoevenemanget "Egenmakt åt kvinnor, välbefinnande i Afghanistan" som hölls i anslutning till konferensen. EU fortsatte att betona den viktiga roll som den oberoende afghanska människorättskommissionen har när det gäller rapportering och övervakning av de mänskliga rättigheterna i Afghanistan.

Människorättsförsvarare var som vanligt en viktig diskussionsfråga. Den 15 mars höll den svenska ambassaden och EU en konferens om yttrandefrihet och journalistsäkerhet. Som ett led i strategin för människorättsförsvarare fortsatte EU att varannan månad hålla möten med människorättsförsvarare och kommittén för människorättsförsvarare. Den 1 februari höll EU ett seminarium om översynen av EU:s lokala strategi för människorättsförsvarare i Afghanistan, och strategin reviderades i december.

Efter talibanattacker i Kunduz i oktober 2016 höll EU akut ett samordningsmöte i syfte att stödja människorättsförsvarare och journalister som flydde från striderna. EU samordnade stödet, vilket även omfattade människorättsförsvarare och journalister från provinserna Helmand, Farah och Uruzgan, med kommittén för människorättsförsvarare, andra afghanska civilsamhällsorganisationer och det internationella samfundet vid flera möten under oktober och november 2016.

Under 2016 fortsatte EU att vara en viktig givare i Afghanistan och kämpade för mänskliga rättigheter genom sina olika instrument och tematiska program. EU:s delegation genomför 27 kontrakt till stöd för det civila samhället, mänskliga rättigheter, jämställdhet mellan kvinnor och män, media och socialt skydd. Projekten stöder det civila samhällets roll i främjandet av mänskliga rättigheter och demokratiska reformer, skapar en mer gynnsam miljö för afghanska kvinnor att delta i det offentliga livet, stärker marginaliserade internflyktingars politiska deltagande och rättighetsskydd i stadsmiljöer, utvecklar ungdomsledares kunskaper om samhällsfrågor, jämställdhet och mänskliga rättigheter, stöder människorättsförsvarare, mildrar och förhindrar familjevåld mot kvinnor och flickor, och tillhandahåller politiskt stöd, tillträde till yrkesutbildning, kapacitetsuppbyggnad och psykosocial rådgivning. EU fortsatte att, som en av de främsta givarna, stödja genomförandet av den nationella handlingsplanen om kvinnor, fred och säkerhet, genom genomförandet av de fyra projekten som för närvarande pågår i åtta provinser.

EU gav också fem nödbidrag inom ramen för det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR) till stöd för omkring 200 människorättsförsvarare och journalister som befann sig i flykt från striderna i provinserna Kunduz, Helmand, Farah och Uruzgan. Dessutom delades två bidrag ut till enskilda människorättsförsvarare under 2016.

Afghanistan har åtagit sig att samarbeta med Internationella brottmålsdomstolen (ICC) och att officiellt bjuda in Internationella brottmålsdomstolen till landet. Afghanistan har ännu inte undertecknat det andra fakultativa protokollet till den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter avseende dödsstraffets avskaffande. Dödsstraffet var återigen föremål för diskussion vid människorättsdialogen, och EU efterlyste på nytt ett moratorium. Afghanistan gav också en utfästelse att underteckna det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr.

Under den närmaste framtiden bör fokus ligga på att uppnå framsteg inom alla dessa områden. EU kommer att fortsätta sin människorättsdialog i kombination med omfattande offentlig diplomati och utåtriktade åtgärder.

Islamiska republiken Iran

Trots vissa begränsade framsteg, bland annat president Rohanis presentation av en medborgarstadga, var människorättssituationen i Iran alltfjämt problematisk under 2016. En återkommande fråga är antalet avrättningar, som visserligen var lägre än 2015 men ändå låg kvar på en hög nivå. Det fanns kvar restriktioner när det gäller medborgerliga friheter, bland annat en avsaknad av garantier för fria och rättvisa rättegångar samt kränkningar av yttrandefriheten, religions- och trosfriheten och kvinnors rättigheter. En oroande ökning av gripanden av personer med dubbla medborgarskap kunde också noteras. Brister i föreningsfriheten fortsatte att granskas av ILO och framhölls i november 2016 som ytterst allvarliga och angelägna.

EU fortsatte att ta upp människorättsfrågor i Iran på olika formella och informella, bilaterala och multilaterala vägar. EU utfärdade uttalanden om samvetsfångar⁷⁸ och gjorde démarcher i flera enskilda fall där personer stod under överhängande hot om avrättning för narkotikarelaterade brott eller för brott som begicks när de var underåriga. EU uppmanade Irans regering att avstå från att tillämpa dödsstraffet, i synnerhet för brott som enligt internationell människorättslagstiftning inte hör till de "allra grövsta brotten". EU upprepade vid ett flertal tillfällen sin oro över det stora antalet avrättningar i landet. Liksom under tidigare år gav EU sitt stöd till den resolution om människorättssituationen i Iran som lades fram av Kanada i FN:s generalförsamling i New York.

⁷⁸ Europeiska utrikestjänsten, uttalande av talespersonen om domen mot människorättsförsvararen Narges Mohammadi i Iran av den 20 maj 2016 samt uttalande av talespersonen om bekräftelsen av fängelsestraffet för Narges Mohammadi i Iran av den 30 september 2017.

I Iran hölls val till det tionde parlamentet (majles) och det femte Expertrådet i februari och i april (andra omgången), med ett valdeltagande på 60 % och med ett högt deltagande från ungdomar och medelklassväljare. Valet föregicks av en prövningsprocess i vilken väktarrådet godkände 6 333 av 12 076 registrerade kandidater. Till slut ställde 4 844 kandidater upp till val till de 290 platserna i parlamentet, och 159 kandidater (av 161 godkända) till de 88 platserna i Expertrådet. Sjutton kvinnor valdes in i det nya parlamentet, vilket är ett rekord och motsvarar 6 % av alla ledamöter.

Den 19 december 2016 offentliggjorde president Rohani stadgan om medborgarnas rättigheter (ett första utkast offentliggjordes 2013) och infriade därmed sitt vallöfte från 2013. Dokumentet utlovar att de rättigheter som tillkommer samtliga iranier enligt konstitutionen ska "iakttagas och främjas", och bör ses som ett steg i rätt riktning.

Dödsstraffet var en stor fråga under 2016 och några iranska myndigheterna medgav att dödsstraff inte är en faktor som effektivt avskräcker narkotikahandlare. Mot denna bakgrund inledde det nya parlamentet ett potentiellt betydande reformarbete som syftar till att minska antalet avrättningar för narkotikarelaterade brott som saknar våldsinslag. En positiv utveckling under året var att några avrättningar senarelades eller upphävdes efter diplomatiska démarcher och offentliga protester från internationella icke-statliga människorättsorganisationer.

Mänskliga rättigheter är en del av den breda och vittomspännande agenda för samarbete med Iran som följde på genomförandedagen för den gemensamma övergripande handlingsplanen den 16 januari. Det gemensamma uttalande som vice ordföranden/den höga representanten Federica Mogherini och utrikesminister Mohammad Javad Zarif enades om den 16 april bekräftade båda sidors beslutsamhet att stärka och främja de mänskliga rättigheterna och att inleda en dialog om mänskliga rättigheter. Ett första särskilt möte om människorättsfrågor ägde rum i november och gav möjlighet att hålla en inledande diskussion. EU kommer att fortsätta sina informella samtal med Iran och i ökande grad ta upp problemområden i samband med den politiska dialogen på hög nivå och vid kontakter på politisk nivå.

Den 25 oktober antog Europaparlamentet en resolution om en ny strategi gentemot Iran efter kärnteknikavtalet. Europaparlamentet uppmanar i resolutionen EU att se till att mänskliga rättigheter integreras i alla aspekter av samarbetet med Iran och uppmuntrar utvecklingen av en dialog om mänskliga rättigheter mellan EU och Iran.

En allmän förbättring av människorättssituationen i Iran kommer att bero på resultatet i presidentvalet 2017, den nya regeringens engagemang för mänskliga rättigheter och stöd från Irans parlament och rättsväsen. EU är angeläget om att när så är möjligt stödja en reformprocess, via en överenskommen ram och i nära samordning med medlemsstaterna.

Sydostasiatiska nationers förbund (Asean)

Vid det 21:a ministermötet mellan Asean och EU i Bangkok den 13–14 oktober 2016 bekräftade utrikesministrarna på båda sidor åtagandet att främja och skydda de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna, rättsstatsprincipen, jämställdhet mellan könen och kvinnors egenmakt, samt att främja ömsesidig respekt mellan stater och folk, bland annat genom utbyte av god praxis, dialog, seminarier och andra initiativ.

Dessa frågor kommer även fortsättningsvis att vara viktiga inslag i EU:s förbindelser med Asean, bland annat inom ramen för den politiska dialogen mellan EU och Asean om mänskliga rättigheter, och EU ser framemot sammankallandet för andra gången av den politiska dialogen i Sydostasien.

Folkrepubliken Bangladesh

Bangladeshs stadiga höga ekonomiska tillväxt leder till stegvis ökande fattigdomsminskning och socioekonomiska framsteg (utbildning, hälsa) men har inte åtföljts av landvinningar i fråga om skyddet av de mänskliga rättigheterna och respekten för rättsstatsprincipen. Ett instabilt säkerhetsläge, krympande demokratiskt utrymme och en fortlöpande försvagning av de medborgerliga och politiska rättigheterna, bland annat i form av utomrättsliga avrättningar, påtvingade försvinnanden och restriktiva åtgärder mot medlemmar av oppositionen och människorättsaktivister, fortsatte att utgöra problemområden.

EU:s huvudprioriteringar inom området mänskliga rättigheter och demokrati är som tidigare reform av rättsväsendet, rättigheter för personer som tillhör minoriteter, människorättsförsvarare, kvinnors och barns rättigheter, stöd till det civila samhället och genomförande av arbetstagares rättigheter. EU uppmanade också Bangladesh att inrätta en oberoende, opartisk och icke-politisk valkommission så att nästa parlamentsval kan hållas under fria, rättvisa och inkluderande former.

Under 2016 upplevde Bangladesh en försämrad säkerhetssituation med väpnade attacker mot religiösa och etniska minoriteter och deras gudstjänstlokaler, mord på bloggare, journalister, akademiker och sekulära invånare samt påtvingade försvinnanden. Rättsstatsprincipen och brottsbekämpningen undergrävs av det faktum att myndigheterna inte griper och straffar gärningsmän, vilket bidrar till den allmänt rådande strafflösheten. Trots att domstolsväsendet formellt är avskilt från den verkställande makten, har det inte uppfyllt befolkningens förväntningar på en verkligt oberoende institution, och tillgången till rättslig prövning är allvarligt begränsad på grund av de kroniska problemen inom rättsväsendet.

Det finns varaktiga problem när det gäller jämställdhet mellan könen, rättigheter för personer som tillhör minoriteter, kvinnors och barns rättigheter, rättigheter för personer med funktionsnedsättning, grundläggande arbetstagarrättigheter, registrering av fackföreningar och rättvisa arbetsförhållanden, yttrandefrihet och mediefrihet, mötesfrihet och rohingyafolkets situation. Bangladesh rankades på plats 144 av 180 länder i det internationella pressfrihetsindexet (*World Press Freedom Index*) år 2016. Antagandet av ett antal rättsakter (lagen om it-säkerhet [*Digital Security Act*], lagen om förnekelse av brott begångna under Bangladeshs befrielsekrig [*Bangladesh Liberation War Crimes Denial Act*], medborgarskapslagen [*Citizenship Act*]) kommer i praktiken att begränsa yttrandefriheten. Det lagförslag om reglering av utländska donationer (frivilligverksamhet) [*Foreign Donations (Voluntary Activities) Regulation Bill*] som antogs av parlamentet 2016 kommer att leda till mer omfattande begränsningar av det civila samhällets arbete. Under 2016 verkställdes två dödsstraff för brott som begicks under självständighetskampen 1971.

Under 2016 införde landet ett enpartisystem där oppositionen (Bangladeshs nationalistparti och Jamaat-e-Islami) utesluts ur parlamentet, och dess inflytande på den politiska processen är nu praktiskt taget obefintligt eller mycket begränsat. Dessutom tillintetgjordes Jamaat genom att dess ledning avrättades efter att ha dömts för brott under självständighetskampen, och anhängare har oavbrutet utsatts för påtryckningar. Lokalvalen (*Union Parishad*) 2016, i vilka också oppositionen deltog, präglades bland annat av våld och valrelaterade oegentligheter.

I oktober 2016 antog Bangladeshs parlament lagförslaget om kommittén för lösning av marktvister i Chittagong Hill Tracts, vars genomförande i hög grad kommer att bidra till att lösa många marktvister i detta område.

I fråga om grundläggande arbetstagarrättigheter gjorde Bangladesh vissa framsteg genom hållbarhetspakten (*Sustainability Compact*), när det gäller säkerhet på arbetsplatsen, men mer behöver göras för att ta itu med otillbörlig praxis inom arbetslivet. I slutsatserna från Internationella arbetskonferensen från juni 2016 ingår en särskild punkt om Bangladesh, där landet uppmanas att förbättra genomförandet av ILO:s konvention angående föreningsfrihet.

EU följde ingående människorättssituationen i landet genom politisk dialog, offentlig diplomati och utvecklingssamarbete. Kontakter ägde rum med kulturella företrädare och företrädare för det civila samhället och möten hölls med människorättsorganisationer och människorättsförsvarare. EU uppmanade regelbundet Bangladesh att göra framsteg när det gäller frågor om mänskliga rättigheter och demokrati i alla möten med bangladeshiska partner, särskilt vid mötet i undergruppen för god samhällsstyrning och mänskliga rättigheter som anordnas vartannat år och som hölls i Bryssel i december 2016. EU uttryckte oro över utomrättsliga avrättningar och påtvingade försvinnanden, dödsstraff, förenings- och yttrandefrihet och i allmänhet över det civila samhällets krympande handlingsutrymme. EU tog också upp situationen för minoriteter, barnäktenskap och barnarbete samt våld i hemmet. År 2016 gjorde EU:s uppdragschefer i Dhaka sex uttalanden i frågan om de mänskliga rättigheterna.

EU har yrkat på att Bangladesh ger ett politiska erkännandet av den positiva roll som människorättsförsvarare har. EU har varit i kontakt med den nationella människorättskommissionen och med ett stort antal människorättsförsvarare, och följer ingående enskilda fall där människorättsförsvarare görs till måltavla på grund av sina avslöjanden av människorättskränkningar. Kontinuerligt stöd gavs till icke-statliga människorättsorganisationer genom det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR).

Under 2016 finansierade EU olika människorättsprojekt till ett belopp av 22 miljoner euro, och dessa genomfördes av olika organisationer som arbetar med kvinnors rättigheter och egenmakt, barns rättigheter, politiska och medborgerliga rättigheter, ekonomiska rättigheter, ursprungsbefolkningars rättigheter, rättigheter för personer som tillhör minoriteter samt äldres rättigheter. Projekten fick bidrag från olika instrument och program, särskilt EIDMR och stöd för det civila samhället och lokala myndigheter.

Bangladesh är i nuläget medlem av FN:s råd för mänskliga rättigheter för perioden 2015–17. En av de viktigaste utmaningarna för Bangladesh är fortfarande att öka deltagandet i den politiska processen och göra den mer inkluderande. Att skapa förutsättningar för det civila samhället att fungera utan restriktioner bör spela en viktig roll i förberedelserna inför den tredje allmänna återkommande utvärderingen (maj 2018). Genomförandet av hållbarhetspakten och garantier för arbetstagarnas rättigheter bör stå högt upp på dagordningen.

Konungariket Bhutan

Sedan sitt första parlamentsval 2008 har Bhutan gjort betydande framsteg i demokratiseringsprocessen och när det gäller de mänskliga rättigheterna, genom arbetet med frågor som bekämpning av korruption, förbättrad tillgång till sociala tjänster (hälso- och sjukvård, utbildning), främjande av jämställdhet, skydd av kvinnors och barns rättigheter, samt fattigdomsutrotning.

När det gäller mänskliga rättigheter och demokrati var EU:s huvudprioritering under 2016 att stödja den bhutanesiska regeringen i dess satsningar på att stärka demokratin genom lokala myndigheters självstyre och skapandet av ett livskraftigt civilsamhälle, samt att bidra till ansträngningarna att skydda kvinnors och barns rättigheter och främja jämställdhet mellan kvinnor och män. EU fortsatte att arbeta med Bhutan för att lösa det långvariga problemet med nepalitalande bhutanesiska flyktingar i Nepal.

De viktigaste människorätsfrågorna inbegriper vissa begränsningar av mötes- och föreningsfriheten, mediernas själv censur och problem rörande religions- och trosfriheten. Fortsatta förseningar i genomförandet av en process för att identifiera och återsända nepalitalande bhutanesiska flyktingar från Nepal till Bhutan är fortfarande ett stort problem. Cirka 12 000–13 000 flyktingar förväntas stanna i Nepal efter det att vidarebosättningen till tredjeländer upphör 2017.

Deltagandet i 2013 års allmänna val och i lokalvalet 2016 var relativt lågt. Antalet kvinnor som deltog i lokalvalet 2016 mer än fördubblades jämfört med det första lokalvalet 2011. I maj 2016 fanns det 49 registrerade civilsamhällesorganisationer i landet. Klyftan mellan kvinnor och män i Bhutan kvarstår. I Världsekonomet forum s årliga globala rapport om klyftan mellan könen (*Global Gender Gap Report*) för 2016 rankades Bhutan på plats 121 av 144 länder. Kvinnornas representation i politiken är mycket begränsad. Antalet kvinnor inom civilförvaltningen har dock ökat under senare år.

Bhutan klättrade 10 placeringar när det gäller pressfrihet under 2016 enligt det internationella pressfrihetsindexets rangordning (april 2016) och rankades på plats 94 av 180 länder. Bhutan har det bästa resultatet av samtliga åtta länder i Sydasien.

Regeringen har inlett ett initiativ för att anta riktlinjer i syfte att ratificera ett antal viktiga människorättsinstrument. Regeringen är medveten om landets problem med våld i hemmet och fortsatte ansträngningar för att angripa detta problem under 2016, särskilt via informationskampanjer.

EU tog upp människorättsfrågor med den bhutanesiska regeringen i olika format, särskilt vid det senaste (sjätte) vartannat år återkommande samrådet i Thimphu i november 2015. EU:s ambassadör Tomasz Kozłowski besökte Bhutan i februari 2016 för att överlämna sina kreditivbrev, och Bhutans nya ambassadör till EU, Pema Choden, överlämnade sina kreditivbrev till ordförande Donald Tusk i augusti 2016.

Inom ramen för det fleråriga vägledande programmet (2014–2020) riktar EU in sitt stöd på förstärkningen av det civila samhället och reformer av den lokala förvaltningen i syfte att konsolidera decentraliseringsprocessen och överlåtandet av befogenheter och resurser. Mer än hälften av medlen går till att stödja god samhällsstyrning. Fokus ligger på att öka de lokala myndigheternas självstyre, utveckla det civila samhällets kapacitet och stödja reformerna av förvaltningen av de offentliga finanserna. Inom sektorn för hållbart jordbruk och skogsbruk integreras en tydlig jämställdhetsaspekt såsom en övergripande fråga.

Sedan den senaste allmänna återkommande utvärderingen år 2014 har Bhutan vidtagit åtgärder för att uppfylla en rad rekommendationer, bland annat när det gäller tillgång till sociala tjänster (t.ex. hälso- och sjukvård och utbildning), utrotande av fattigdom, bekämpning av våld i hemmet, jämställdhetsfrågor och bekämpning av korruption. Bhutan har gjort betydande framsteg, i synnerhet vad gäller kampen mot korruption och skyddet av kvinnors och barns rättigheter.

Bhutan har undertecknat och ratificerat konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor och konventionen om barnets rättigheter och dess fakultativa protokoll. Regeringen har inlett ett initiativ för att anta riktlinjer i syfte att ratificera ytterligare andra människorättsinstrument.

Bhutan måste ta beslutsamma steg i riktning mot ett undertecknande av internationella fördrag om mänskliga rättigheter.

EU:s fokus framöver kommer huvudsakligen att ligga på att stödja regeringens ansträngningar att stärka demokratin, bland annat genom ökad makt åt de lokala myndigheterna, skydd av kvinnors och barns rättigheter och främjande av jämställdheten mellan kvinnor och män.

Brunei Darussalam

Brunei är en absolut monarki där undantagstillstånd har rått sedan 1963. Detta infördes av fadern till den nuvarande härskaren sultan Hassanal Bolkiah. En blandning av "byråd" och rådgivande organ, inbegripet ett lagstiftningsråd, utövar en begränsad roll genom att avge rekommendationer och godkänna lagstiftning. I vad som annars är ett tolerant samhälle, där såväl söndagar som juldagen är allmän helgdag, har Brunei antagit en konservativ form av islam som man försöker vidareutveckla inom ramen för konceptet malajisk islamisk monarki.

Till skillnad från föregående år fanns det 2016 inga tecken på en ytterligare skärpning av konceptet malajisk islamisk monarki i medborgarnas vardag. Julgranskontroversen från december 2015 återaktualiserades inte. Det råder inget tvivel om att regeringens politik i det väsentliga fortfarande i alla avseenden sätter befolkningens behov i centrum. Monarkin fortsätter att uppvisa ett djupt engagemang för välfärden för hela befolkningen, som lever i en fredlig harmonisk miljö.

En sharia-baserad strafflagstiftning offentliggjordes i oktober 2013 och inkluderar bestämmelser som inverkar på den rättsliga struktur som styr religionsfriheten. Den första etappen (där straff är begränsade till böter och fängelse) infördes i maj 2014. Endast ett fåtal ärenden har rapporterats till domstolarna. Det förelåg under 2016 inga indikationer på om eller när ytterligare etapper av lagstiftningen skulle inledas. Farhågor kvarstår dock om att ett fullständigt genomförande av den sharia-baserade strafflagen skulle kunna undergräva mångåriga internationella åtaganden i fråga om mänskliga rättigheter.

Det etappvisa införandet av den sharia-baserade strafflagstiftningen kan ses som ett försök att stärka såväl den sociala som den religiösa disciplinen och att bevara malajisk kultur och malajiska traditioner och sedvänjor, snarare än att bestraffa eller hålla tillbaka ökande brottslighet, som det inte finns mycket av i Brunei. Syftet är att skydda Bruneis samhällsliga status quo och dess "grundläggande värden". Strafflagstiftningen utgjorde ett komplement till Bruneis befintliga sharia-baserade familjelag. Eftersom det i nuläget inte finns några tecken på att etapp 2 och 3 av strafflagstiftningen kommer att inledas inom överskådlig tid och eftersom det är mycket ovisst hur det sharia-baserade rättsliga konceptet kommer att fungera tillsammans med befintliga lagar, är det fortfarande svårt att i detta skede bedöma hur sharia-baserad strafflagstiftning kan komma att genomföras i framtiden.

EU använde sig konsekvent av bilaterala möten med de bruneiska myndigheterna för att ta upp människorättsfrågor. EU:s medlemsstater har regelbundet uppmanat Brunei att ansluta sig till ytterligare centrala FN-instrument för de mänskliga rättigheterna. Under 2016 fortsatte de medlemsstater som är representerade i Brunei sin dialog med det civila samhället och andra aktörer (t.ex. kyrkor).

I april 2016 ratificerade Brunei konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och i maj det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter vid indragning av barn i väpnade konflikter. Brunei måste helt uppenbart stärka respekten för arbetstagares rättigheter, och i synnerhet för migrerande arbetstagare. Viktiga konventioner om mänskliga rättigheter, såsom konventionen mot tortyr och den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, har ännu inte ratificerats.

Myanmar/Burma

Den fredliga demokratiska övergången i Myanmar/Burma fortsatte under 2016 med invigningen av ett nytt parlament den 1 februari, valet av den första civila presidenten på mer än fem årtionden och den nya regeringens tillträde den 30 mars. Aung San Suu Kyi, som av 2008 års konstitution utarbetad av militären förhindras att inta det högsta ämbetet, tillträdde tjänsten som statsrådgivare, utrikesminister och minister för presidentens kansli.

Det har gjorts inskränkningar i yttrande-, mötes- och föreningsfriheten. Begränsningar av mediefriheten, hot mot och gripanden och förföljelse av journalister, människorättsförsvarare, aktivister och vanliga medborgare, och tillämpningen av avsnitt 66 d i lagen om telekommunikationer och avsnitt 505 b i strafflagen är en oroande utveckling.

Bristen på humanitärt tillträde till de konfliktdrabbade delarna av befolkningen, till följd av åtgärder från regeringens sida, förblir en stor utmaning när det gäller att lämna livräddande bistånd, tillhandahålla skyddstjänster och bemöta kränkningarna i delstaterna Rakhine (särskilt sedan säkerhetsoperationen inleddes i nord i oktober 2016), Kachin (särskilt i områdena bortom regeringens kontroll) och Shan.

Det startades också initiativ för att skapa en kultur där rättsstatsprincipen upprätthålls, främja mänskliga rättigheter och se över lagstiftningsramen. Som ett första steg frigavs över 300 politiska fångar, aktivister och människorättsförsvarare. En radikal buddhistisk organisation som är känd för att uppvigla till hat mot muslimer olagligförklarades. Med hänsyn till den stora betydelse som det internationella samfundet, inklusive EU, lägger vid den svåra situationen för det statslösa minoritetsfolket rohingya, beslutade Aung San Suu Kyi sig i ett tidigt skede av sin förvaltning för att ta itu med de underliggande orsakerna till situationen i delstaten Rakhine. Viktiga steg mot detta mål är inrättandet av en rådgivande kommission för Rakhine under ledning av FN:s tidigare generalsekreterare Kofi Annan, inrättandet av en centralkommitté för genomförandet av fred, stabilitet och utveckling i Rakhine, och det pågående utarbetandet av en långsiktig socioekonomisk utvecklingsplan för Rakhine. Som ett tecken på förtroende för regeringens åtagande att stärka de mänskliga rättigheterna och göra framsteg mot demokrati och nationell försoning beslutade EU i september 2016 att inte lägga fram den människorättsresolution om Burma/Myanmar som man sedan 1991 lagt fram i FN:s generalförsamlings tredje utskott.

Säkerhetsstyrkornas kraftiga motreaktion mot de tre samordnade attackerna mot gränskontrollpolisstationer den 9 oktober 2016 i norra Rakhine resulterade i ett totalt avstannande av det reguljära humanitära biståndet, vilket lett till att över 150 000 personer sedan dess berövats humanitärt bistånd, liksom det nya antalet biståndsbehövande med anledning av säkerhetsoperationen, och tvingade över 70 000 rohingyer att fly till grannlandet Bangladesh och ledde till att över 20 000 människor vars byar bränts ned till grunden fördrevs. Regeringen har slagit tillbaka rapporterna om att säkerhetsstyrkorna skulle ha gjort sig skyldiga till allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Det faktum att det inte går att genomföra skyddsinsatser är dessutom oroväckande med tanke på det stora antalet allvarliga skyddsincidenter som rapporterats de senaste månaderna. Dessa rapporterade incidenter (varav de flesta inte har verifierats oberoende av FN p.g.a. de rådande begränsningarna av tillträdet) inbegriper våldtäkter och sexuellt och könsrelaterat våld, mord, bortföranden och godtyckliga gripanden (inbegripet fortgående kvarhållande av ett antal barn).

Det apartheid-system som råder i centrala Rakhine innebär bland annat allvarliga begränsningar av rörligheten som hindrar den muslimska befolkningen från att kunna försörja sig och få tillgång till grundläggande tjänster, samt segregering av 120 000 människor instängda i läger i 5 år. Åtgärderna för att ta itu med problemet med statslöshet (det största antalet fall i världen) förblir dessutom högst otillräckliga.

Den nya regeringen gjorde fred till sin främsta prioritering och blåste nytt liv i fredsprocessen med mer än ett dussin etniska väpnade grupper. Den första omgången av den s.k. 21st Century Panglong Conference, en nationell politisk dialog, ägde rum den 31 augusti–4 september 2016. Vid detta tillfälle gjorde den höga representanten/vice ordföranden Federica Mogherini ett uttalande där hon välkomnade en mer inkluderande process och uppmanade alla aktörer att samarbeta på ett konstruktivt och framåtblickande sätt för att få ett slut på konflikten.

Samtidigt uppgick antalet flyktingar från Myanmar, enligt UNHCR:s årliga *Global Trends*-undersökning, i slutet av 2016 till 490 300, vilket innebar en ökning från 451 800 år 2015 och motsvarade det åttonde högsta antalet bland de tio främsta ursprungsländerna för flyktingar.

Trots att samtalen återupptagits har upptrappade strider mellan Myanmars armé och etniska väpnade grupper i delstaterna Kachin och norra Shan undergrävt förtroendet för fredsprocessen. Det är svårare för det humanitära biståndet att nå fram till fördrivna befolkningsgrupper i icke-regeringskontrollerade områden än det varit någon gång tidigare sedan konflikten blossade upp på nytt 2011, och det har rapporterats om många och mycket allvarliga kränkningar av etniska minoriteters mänskliga rättigheter.

Såsom bevitnats i nordliga Rakhine, Shan och Kachin verkar inte Myanmars armé respektera proportionalitetsprinciperna och inte heller åtskillnaden mellan stridande och civila.

EU:s särskilda representant för mänskliga rättigheter reste till Myanmar/Burma för den tredje människorättsdialogen den 20–24 november 2016. Vid möten med statsrådgivaren och befälhavaren för Myanmarbors försvarsmakt efterlyste han ett snabbt återupptagande av det humanitära biståndet i norra Rakhine, ökat tillträde för media och oberoende observatörer och inrättandet av en oberoende, trovärdig utredning av attackerna den 9 oktober och efterföljande insatser. Han underströk också en fortsättning av de initiativ som redan inletts av statsrådgivaren för att ta itu med de underliggande problemen i delstaten Rakhine. Under andra möten diskuterade EU:s särskilda representant mediefrihet och yttrandefrihet och den pågående översynen av lagstiftningen.

Innan människorättsdialogen inleddes hölls ett forum för det civila samhället. Viktiga frågor som togs upp var de fyra lagarna "om skydd av ras och religion", våld mot kvinnor, nya inskränkningar av yttrande- och åsiktsfriheten, politiska fångar, fängelseförhållanden, reform av arbetsrätten, avsaknaden av samråd om ny lagstiftning, fredsprocessen och transparens när det gäller det framtida investeringsskyddsavtalet mellan EU och Myanmar/Burma.

Den 2 december 2016 utfärdades ett uttalande av talespersonen i vilket man åter uttryckte oro över situationen i Rakhine och de upptrappade striderna i landets nordöstra delar.

I det gemensamma meddelandet *Inslag i EU:s strategi gentemot Burma/Myanmar: Ett särskilt partnerskap för demokrati, fred och välbefinnande* av den 1 juni 2016 anges att EU ska intensifiera sitt engagemang till stöd för den demokratiska övergången, fred och nationell försoning samt hållbar utveckling för alla. Demokrati, rättsstatsprincipen och god samhällsstyrning samt mänskliga rättigheter är nyckelområden för engagemanget. Den 20 juni 2016 välkomnade EU:s utrikesministrar det gemensamma meddelandet och dess plan för ett samstämmigt, ambitiöst och framåtblickande engagemang och ett intensifierat samarbete med Myanmar/Burma och upprepade sitt åtagande att helt och hållet stå bakom landets övergång till demokrati.

I syfte att befästa demokratin har EU tagit kontakt med Myanmarbarm armé, som fortfarande är en viktig politisk aktör, för att lägga fram vilken roll och vilket arbetssätt som militären har i EU. Ordföranden för Europeiska unionens militära kommitté, general Kostarakos, besökte landet i juni 2016 och bjöd därefter in överbefälhavaren till mötet mellan EU-28:s överbefälhavare den 7–8 november. Överbefälhavaren redogjorde inför kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik för militärens roll i politiken och i fredsprocessen.

I september 2016 deltog EU vid det andra forumet för intressenter inom ramen för initiativet för främjande av grundläggande arbetstagarrättigheter och arbetsvillkor i Myanmar. Bland de frågor som diskuterades fanns dels prioriteringar och utmaningar vid moderniseringen av landets arbetsrätt och arbetsvillkor och vid stärkandet av efterlevnaden av internationella arbetsnormer, dels sätt att verka för inkluderande dialog med inhemska och internationella berörda parter inom denna process.

Under 2016 antog Europaparlamentet två resolutioner om Myanmar/Burma med särskilt fokus på rohingyafolkets situation.⁷⁹

EU fortsatte att lägga fram en resolution om Myanmar/Burma i FN:s råd för mänskliga rättigheter, och mandatet för FN:s särskilda rapportör förlängdes med ytterligare ett år. Resolutionen antogs utan omröstning. EU stödde även det förnyade samarbetet mellan landet och ILO, särskilt vad gäller avskaffande av tvångsarbete och föreningsfrihet.

Konungariket Kambodja

Under 2016 upplevde Kambodja ökande politiska spänningar mellan regeringspartiet, *Cambodian People's Party* (CPP), och det största oppositionspartiet, *Cambodia National Rescue Party* (CNRP), varvid det inträffade flera fall av gripande och fängslande av oppositionsmedlemmar, aktörer i det civila samhället och människorättsförsvarare.

⁷⁹ Europaparlamentets resolution av den 7 juli 2016 om Myanmar/Burma, särskilt situationen för rohingyafolket (2016/2809(RSP)) och dess resolution av den 15 december 2016 om rohingyaminoritetens situation i Myanmar/Burma (2016/3027(RSP))

I ett lokalt uttalande från EU av den 30 maj 2016 efterlystes ett stopp på de rättsliga trakasserierna mot den tillförordnade ledaren för oppositionen och mot företrädare för organisationer i det civila samhället. I en resolution av den 9 juni 2016 uttryckte Europaparlamentet sin djupt kända oro över de allt sämre förutsättningarna för oppositionspolitiker och människorättsaktivister i Kambodja och beklagade användningen av politiskt motiverade åtal och rättsliga trakasserier mot människorättsförsvarare och människorättsaktivister.⁸⁰

Lönnmordet på den framstående politiska analytikern och regeringskritikern Kem Ley i juli 2016 följdes av en begravningsceremoni som bevistades av tusentals kambodjanska medborgare. Den rättsliga utredningen av fallet Kem Ley avslutades i december 2016. Under 2016 åtalades CNRP:s landsflyktige partiordförande, Sam Rainsy, på nya punkter. I oktober 2016 ska den kambodjanska regeringen enligt uppgift ha utfärdat ett inreseförbud mot Sam Rainsy. I november 2016 dömdes oppositionssenatorn Hong Sok Hour till sju års fängelse för förfalskning och uppvigling till samhällskaos. I december dömdes Sam Rainsy i sin utevaro till fem års fängelse i samband med samma ärende. I november 2016 dömdes oppositionssenatorn Thak Lany i sin utevaro till 18 månaders fängelse för att ha anklagat premiärminister Hun Sen för inblandning i mordet den 10 juli på den politiska analytikern Kem Ley.

I december 2016 benådades CNRP:s vice partiledare Kem Sokha av kungen på begäran av premiärminister Hun Sen, vilket innebar att Kem Sokha inte behövde avtjäna ett fem månader långt fängelsestraff. I december frigavs ytterligare en medlem av oppositionen, Seang Chet, efter att ha benådats av kungen. Målet mot Kem Sokha resulterade i gripandet av fyra tjänstemän vid den kambodjanska icke-statliga organisationen ADHOC och biträdande generalsekreteraren för den nationella valkommittén (i medierna kallade "de fem från ADHOC"). De är fortfarande frihetsberövade i avvaktan på rättegång, vilket de varit sedan den 28 april 2016, trots att regeringen enligt uppgift skulle ha åtagit sig att frige dem senast den 31 december 2016. Brister i föreningsfriheten fortsatte under 2016 att granskas av ILO och framhölls i november som ytterst allvarliga och angelägna. EU uttryckte oro över de ihållande begränsningarna av föreningsfriheten och bristen på skydd av arbetstagares rättigheter.

⁸⁰ Europaparlamentets resolution av den 9 juni 2016 om Kambodja (2016/2753(RSP))

Vid det nionde mötet i den gemensamma kommittén EU–Kambodja, som hölls i maj 2016, tog EU upp flera människorättsfrågor, särskilt den politiska utvecklingen, inbegripet gripandet av anställda vid icke-statliga organisationer; det krympande utrymmet för politisk debatt och kritik; yttrandefriheten i allmänhet; hanteringen av markkonflikter; de risker som är förbundna med tillämpningen av lagen om sammanslutningar och icke-statliga organisationer; frågor om lagarna om fackföreningar, telekommunikation och it-brottslighet.

Marktvister är fortfarande ett allvarligt problem i Kambodja. Den kambodjanska regeringen har vidtagit vissa positiva åtgärder. Framstegen går dock fortfarande långsamt när det gäller lösandet av marktvister. EU har fört en dialog med den kambodjanska regeringen om att utarbeta en oberoende revision av markanspråk med avseende på ett antal sockerrelaterade ekonomiska markkoncessioner. Den kambodjanska regeringen har emellertid ännu inte fattat något formellt beslut om att göra en sådan revision.

Processen med att registrera väljare inför kommunalvalen i juni 2017 har avslutats, varvid mer än 7,8 miljoner väljare registrerats, cirka 81 % av de röstberättigade. EU har gett stöd till valreformer, huvudsakligen genom en förbättrad väljarregistreringsprocess. EU:s stöd omfattar flera olika områden: projektstöd till registreringsprocessen, tekniskt stöd till den nationella valkommittén i fråga om rätts- och medborgarutbildningsaspekter; stöd till inhemsk valövervakning för valen 2017 och 2018; samt bevakning av valrelaterade våldshandlingar.

EU-delegationen var mycket aktiv under 2016 i fråga om genomförandet av människorättsinitiativ som EU anser vara avgörande för Kambodja och som avser miljö- och markrättigheter, föreningsfrihet, rättsväsendets oberoende och demokrati (inklusive trovärdiga och inkluderande val med öppenhet och insyn). Några av de viktigaste åtgärderna som EU-delegationen vidtog var att anordna ett evenemang med talarhörna med anledning av människorättsdagen och att ge ekonomiskt stöd till projekt för främjande av de mänskliga rättigheterna. EU-delegationen höll även regelbundna möten med centrala regeringsaktörer om god samhällsstyrning och demokratifrågor, t.ex. ett rättvist och oberoende rättsväsende och rättvisans behöriga gång, likvärdiga förutsättningar för val och markrättigheter. Dessa frågor diskuterades också med oppositionen och ledare inom det civila samhället. EU-delegationen underlättade och deltog också i ett besök den 30 mars–2 april 2016 som gjordes av en delegation från Europaparlamentets underutskott för mänskliga rättigheter.

Genom den tematiska budgetposten för EIDMR ger EU stöd till organisationer i det civila samhället vilka arbetar med att utbilda och stärka människorättsförsvarare. EU stöder också organisationer i det civila samhället som arbetar med jordreformer, med fokus på att stödja fattiga befolkningsgrupper på landsbygden som vräkts från sin mark, på att stödja urbefolkningens mark- och skogsrättigheter samt på att stödja fattiga i städerna så att deras rätt till tryggad besittningsrätt till mark erkänns.

EU är en av de största bidragsgivarna till Kambodjas specialdomstol (*Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia*, ECCC). Utöver sitt stöd till domstolen bistår EU organisationer inom det civila samhället vilka driver av domstolen erkända projekt om förhindrande av upprepning och om kollektiv gottgörelse. Den 23 november 2016 bekräftade högsta avdelningen (*Supreme Court Chamber*) inom ECCC livstidsstraff för röda khmerernas f.d. ledare Nuon Chea och Khieu Sampan för brott mot mänskligheten i samband med utrymningen av Phnom Penh omedelbart efter stadens fall den 17 april 1975.

FN:s särskilda rapportör om mänskliga rättigheter besökte Kambodja två gånger under 2016 och uttryckte oro över att utrymmet för det civila samhället i Kambodja krympt. I FN:s råd för mänskliga rättigheter i Genève gjordes (på 39 länders vägnar, däribland de 28 EU-medlemsstaterna, Förenta staterna och Japan) den 14 september 2016 ett gemensamt uttalande där man gav uttryck för sin oro över de stigande politiska spänningarna i Kambodja och över att rättsliga åtgärder synbarligen vidtas i oproportionerlig utsträckning mot regeringskritiker.

Kambodjas regering har betraktat en del av den verksamhet som kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR) i Kambodja bedriver som inblandning i dess inre angelägenheter. Efter utdragna diskussioner undertecknades i december 2016 ett nytt samförståndsavtal på två år mellan Kambodja och OHCHR.

Folkrepubliken Kina

Under 2016 fortsatte EU att aktivt och kontinuerligt fullfölja sitt åtagande att verka för de mänskliga rättigheternas universalitet och bidra till att förbättra människorättsläget i Kina.

EU:s viktigaste prioriteringar i fråga om människorättsläget i Kina förblev de samma under 2016: att främja ett större iakttagande av rättsstatsprincipen; att stödja yttrandefrihet; att ge stöd till det civila samhället, människorättsförsvarare och personer som tillhör minoriteter, i synnerhet uigurer och tibetaner. En annan av EU:s prioriterade frågor är ratificeringen av den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, som Kina undertecknade 1998 och vid två allmänna återkommande utvärderingar (2009 och 2013) förband sig att ratificera. EU fortsatte också sitt arbete som en del av sin världsomfattande kampanj mot dödsstraffet, eftersom ett stort antal avrättningar genomförs i Kina. Vissa reformer har emellertid inletts för att minska antalet avrättningar. EU fortsatte att se till att Kina fullgör sina skyldigheter inom ramen för FN-stadgan och folkrätten, vilka också återspeglas i Kinas författning, och uppmanade enträget Kina att bedriva en politik som är i linje med dessa skyldigheter.

Sammantaget fortsatte Kina under 2016 att förbättra den sociala och ekonomiska situationen och lyfte miljoner av sina medborgare ur fattigdom. Den allmänna människorättsituationen i Kina är emellertid fortfarande en källa till oro för EU. Ansträngningarna för att öka domstolsväsendets oberoende och professionalisering och säkerställa rätten till en rättvis rättegång, i linje med 2012 års reform av straffprocesslagen, var tyvärr inte tillräckligt verkningsfulla på grund av bristen på processuella garantier för frihetsberövade.

Människorättsförsvararnas situation fortsatte att försämrats efter vågen av frihetsberövande och arrestering av människorättsjurister och människorättsförsvarare i juli 2015. Vid utgången av 2016 var fortfarande 17 jurister och människorättsförsvarare, av de 300 som tillslagen i juli 2015 riktades mot, frihetsberövade eller i "övervakat boende". EU är oroat över bristen på öppenhet och insyn kring dessa fall av frihetsberövande och den rapporterade bristen på processuella garantier avseende individernas möjlighet till kontakt med sina familjemedlemmar och självvalda jurister. Det kom samstämmiga rapporter om att personerna som var frihetsberövade och i "övervakat boende", där de frihetsberövade hålls isolerade på icke uppgiven plats, behandlades illa. Familjemedlemmar till de frihetsberövade rapporterade också regelbundet om olika former av trakasserier från myndigheternas sida.

EU gav uttryck för sin oro över frihetsberövandet av och fällande domar mot människorättsjurister och aktivister under hela året. Särskilt fördömdes i augusti 2016 den fällande domen mot Zhai Yanmin, Hu Shigen, Zhou Shifeng och Gou Hongguo. Man kritiserade bristen på efterlevnad vid rättegångarna av Kinas egen straffprocesslag samt brotten mot de svarandes rätt till ett ordentligt försvar. EU noterade också med oro behandlingen av och de ogrundade anklagelserna mot EU-diplomater som i augusti 2016 i Tianjin försökte observera denna rättegång, som enligt kinesisk lag skulle vara öppen.

Människorättsläget för personer som tillhör etniska och religiösa minoriteter, särskilt i Tibet och Xinjiang, är fortsatt en källa till oro. Frihetsberövandet av den tibetanska språkaktivisten Tashi Wangchuk i januari 2016 och utdömandet av straff för den tibetanska bloggaren Druklo i mars 2016 signalerade en fortsatt inskränkning av yttrandefriheten i Tibet. Rivningsarbetet vid det buddhistiska Larung Gar-institutet, och vräkningarna och den s.k. patriotiska omskolningen av klosterlevande personer väckte stor bedrövelse inom den tibetanska befolkningsgruppen och ledde t.o.m. till självmord. Trots att självmord bland den tibetanska befolkningen inte skedde i lika hög takt som tidigare rapporterades tre nya fall under 2016. Från Xinjiang kom fortsatta rapporter om social oro och repression kopplad till inskränkningar i uigurernas ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, inklusive i fråga om utövandet av islam. I januari 2016 dömdes aktivisten Zhang Haitao till 19 års fängelse för sina texter på internet och den uiguriska akademikern Ilham Tohti, som arbetade för att främja jämlikhet och ömsesidig förståelse mellan olika etniska grupper, avtjänar fortfarande det livstidsstraff som utdömdes mot honom 2014.

Man gick under 2016 vidare med de juridiska reformerna i och med ikraftträdandet i mars av lagen om våld i hemmet respektive i januari av lagen om terrorismbekämpning. Kinas lag om it-säkerhet antogs också i november 2016. Lagen om förvaltning av utländska icke-statliga organisationer antogs den 28 april 2016 och träder i kraft den 1 januari 2017. Under 2016 påbörjades arbetet med ändringar av förordningarna om trosfrågor, polislagen och administrativa bestämmelser för advokatbyråer. EU välkomnade att den första nationella lagen om våld i hemmet trädde i kraft, men övriga lagändringar gav upphov till oro. EU och dess medlemsstater deltog i offentliga samråd om dessa lagar och författningar i syfte att uppmuntra Kina att låta bli att införa inskränkningar av de mänskliga rättigheterna och anta lagar som inte ligger i linje med Kinas folkrättsliga åtaganden, dock med begränsad inverkan på resultatet.

Kinas hushållsregistreringssystem (hukou) bekymrar fortfarande EU eftersom det missgynnar medborgare som är bosatta på landsbyden. Under 2016 fortsatte de kinesiska myndigheterna att reformera systemet och avskaffade vissa av de administrativa hindren för anställande av migrerande arbetstagare, men det behövs ytterligare reformer för en bättre tillgång till uppehållstillstånd och sociala tjänster för migrerande arbetstagare. Detta skulle förbättra välfärden för en väsentlig andel av den kinesiska befolkningen och gynna den kinesiska ekonomin genom att ge ett uppsving i konsumtionen.

Kvinnors rättigheter är skyddade enligt den kinesiska författningen. Diskrepans kvarstår dock och främjande av kvinnors rättigheter undertrycks ofta. Under 2016 ändrade Kina sin lag om befolkning och familjeplanering så att alla gifta par skulle få ha två barn. I januari 2016 stängde myndigheterna ett framträdande centrum för rättshjälp till kvinnor, något som väckte högljudda protester från kvinnorrättsaktivister. Även om Kina har antagit lagstiftning i syfte att säkerställa jämställdhet på arbetsplatser angavs det i rapporter som publicerades under 2016 (bl.a. en artikel i mars 2016 från nyhetsbyrån Xinhua, Folkrepubliken Kinas officiella nyhetsbyrå) att diskrimineringen av kvinnor fortfarande genomsyrar det kinesiska samhället. EU stödde och organiserade ett antal verksamheter om kvinnors rättigheter inom ramen för handlingsplanen för jämställdhet för perioden 2016–2020.

Ett särskilt angeläget område för kinesiska medborgare är miljösituationen, inbegripet luftkvaliteten och vattensäkerheten. Kinas regering fortsatte som en reaktion på detta att lägga avsevärd tonvikt på frågan och lade fram ett antal nya lagförslag med högt ställda mål och utarbetade nya bestämmelser om efterlevnad och tillämpning, bl.a. om allmänhetens tillgång till information och icke-statliga organisationers rätt att väcka allmänt åtal mot privata enheter med ansvar för miljöskador. Kina står icke desto mindre fortfarande inför stora utmaningar när det gäller genomförandet. Det har gjorts framsteg när det gäller att få bukt med luftföroreningarna i städer som Peking, men luftföroreningshalterna är fortfarande betydligt högre än WHO:s normer och det förekommer fortfarande regelbundet allvarliga smog-episoder. Tillgången till vatten är, liksom föroreningar, alltfjämt en utmaning.

Friheten att bilda fackföreningar var fortfarande begränsad i Kina under 2016, med Allkinesiska fackföreningsfederationen, som domineras av Kinas kommunistiska parti, som det enda officiellt erkända fackförbundet. Gräsrotsorganisationer som verkar inom området för arbetstagares rättigheter fortsatte att utsättas för systematisk övervakning och repression, särskilt i provinsen Guangdong. På senare år, även under 2016, har Kina upplevt en ökad användning av kollektivförhandlingar, även om dess användning för biläggande av arbetsmarknadskonflikter fortfarande är relativt begränsad sett i förhållande till det stigande antalet arbetsmarknadskonflikter. Ur ekonomisk synvinkel fortsatte minimilönen och andra löner att öka under 2016, vilket bidrog till minskad fattigdom och mer omfattande ekonomiskt välbefinnande; arbetsmarknadskonflikter till följd av att löner helt eller delvis inte betalas ut är dock alltjämt en problematisk fråga.

EU fortsatte att ta upp människorättsfrågor med Kina på olika nivåer och med olika medel. Framför allt tog ordförande Donald Tusk upp angelägna frågor för EU såväl bilateralt med Kinas president Xi och premiärminister Li som offentligen vid sin presskonferens under toppmötet mellan EU och Kina i Peking den 12–13 juli 2016. Han underströk vilken vikt EU fäster vid de mänskliga rättigheterna som en integrerad del av unionens förbindelser med Kina, i synnerhet vad gäller pressfrihet och yttrande-, förenings- och mötesfrihet.

Under 2016 publicerade EU fem uttalanden om situationen för de mänskliga rättigheterna i Kina. Den 22 januari kritiserades i ett uttalande från talespersonen gripandet av EU-medborgaren och människorättsaktivisten Peter Dahlin.⁸¹ EU bekräftade den 29 januari genom ett lokalt uttalande att Dahlin frisläppts men uttryckte samtidigt sin oro över frihetsberövandet av många andra människorättsförsvarare och jurister.⁸² Den 24 maj och 5 augusti 2016 publicerade EU ett lokalt uttalande och ett uttalande från talespersonen med en uppmaning till Kina att säkerställa fullständig öppenhet och insyn och iakttäta ett korrekt rättsförfarande vid handläggningen av mål mot frihetsberövade människorättsjurister, i linje med de rekommendationer som FN:s kommitté mot tortyr gav landet i december 2015.⁸³ EU underströk också att frihetsberövade personer bör tillåtas få tillgång till juridiskt ombud och ta emot besök av sina släktingar. I ett lokalt EU-uttalande som publicerades i samband med internationella människorättsdagen den 10 december 2016⁸⁴ upprepade EU sin uppmaning att frige nobelpristagaren Liu Xiaobo och andra människorättsjurister och människorättsförsvarare, bl.a. Li Heping, Wang Quanzhang, Xie Yang och särskilt Jiang Tianyong, som i december 2016, en månad efter hans ouppklarade försvinnande, av den kinesiska polisen meddelades vara frihetsberövad.

Den 35:e omgången av den årliga människorättsdialogen mellan EU och Kina ägde inte rum under 2016, trots EU:s intensiva ansträngningar för att ordna mötet och de åtaganden som den kinesiska parten vid toppmötet mellan EU och Kina i juli 2016 gjorde om att hålla detta möte före utgången av 2016.

EU bidrog också till stärkandet av de mänskliga rättigheterna i Kina genom att inom ramen för EIDMR-instrumentet stödja civilsamhällesorganisationer i landet som arbetar specifikt med frågor rörande de mänskliga rättigheterna och genom att uppmuntra partnerskap med de kinesiska myndigheterna genom instrumenten för icke-statliga aktörer. Projekten var inriktade på stärkandet av rättsstatligheten, tillgång till rättslig prövning och skyddet av rättigheter för utsatta grupper, däribland kvinnor, barn och minoriteter.

⁸¹ Europeiska utrikestjänsten, uttalande av talespersonen om gripandet och kvarhållandet av EU-medborgaren Peter Dahlin, den 22 januari 2016

⁸² EU:s delegation i Kina, EU:s farhågor beträffande människorättsituationen i Kina, den 29 januari 2016

⁸³ EU:s delegation i Kina, EU:s farhågor beträffande människorättsituationen i Kina, den 24 maj 2016, och Europeiska utrikestjänsten, uttalande av talespersonen om den fällande domen mot kinesiska jurister och andra människorättsförsvarare som stod anklagade för omstörtande verksamhet riktad mot staten, den 5 augusti 2016

⁸⁴ Uttalande av Europeiska unionen på internationella människorättsdagen, den 9 december 2016

EU nämnde människorättsläget i Kina i sina punkt 4-uttalanden vilka gjordes under de tre ordinarie mötena i rådet för mänskliga rättigheter i mars, juni och september. Flera EU-medlemsstater anslöt sig också till ett uttalande om Kina inom ramen för punkt 2 vid mötet i rådet för mänskliga rättigheter i mars. I augusti 2016 gick Kina med på ett besök från FN:s särskilda rapportör om extrem fattigdom och mänskliga rättigheter, vilket var det första besöket av någon av FN:s särskilda rapportörer i Kina sedan december 2010. Ett resultat av detta besök var rekommendationen till Kina att inrätta "mekanismer för ansvarsutkrävande" som medborgarna kan använda sig av när deras rättigheter kränks.

Folkrepubliken Kinas särskilda administrativa region Macao

Inom ramarna för principen "ett land, två system", som fastställs i Macaos grundlag, fortsatte rättigheterna och de grundläggande friheterna för Macaos invånare att respekteras och rättsstatsprincipen upprätthölls. I Macao råder det en hög nivå på de medborgerliga friheterna och respekten för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna. Icke desto mindre fortsatte regeringen att motsätta sig ett förslag från FN:s kommitté mot tortyr att etablera ett oberoende organ för mänskliga rättigheter, genom att hävda att denna rekommendation inte är tillämplig på Macao i dess egenskap av särskild administrativ region i Folkrepubliken Kina. De viktigaste frågorna som är problematiska för de mänskliga rättigheterna i Macao är människohandeln, avsaknaden av en struktur för utökat demokratiskt deltagande samt det bristande genomdrivandet av efterlevnad av lagarna om kollektiva förhandlingar.

Under 2016 fortsatte EU att, genom seminarier och internetkampanjer, stödja lokala människorättsförsvarares och icke-statliga organisationers verksamhet, utbyta information med dem och stärka deras kapacitet. Efter den gemensamma workshopen om människohandel i januari 2016 ser EU och Macao fram emot att stärka sitt samarbete inom detta område.

Folkrepubliken Kinas särskilda administrativa region Hongkong

Inom ramarna för principen "ett land, två system", som fastställs i Hongkongs grundlag, fortsatte rättigheterna och de grundläggande friheterna för Hongkongs invånare att i stort sett respekteras och rättsstatsprincipen upprätthölls. Trots avsaknaden av allmän rösträtt har valet till det lagstiftande rådet generellt setts såsom varande fritt från inblandning utifrån. Försvinnandet av fem Hongkong-bokhandlare innebar dock en oroväckande försvagning av principen "ett land, två system". Fallet gav upphov till allvarlig oro hos det politiska etablissemanget och det civila samhället i allmänhet.

I sina uttalanden den 7 januari 2016 och 25 april 2016 ansåg EU att fallet med de fem bokförläggarna utgjorde den mest allvarliga utmaningen av Hongkongs grundlag och principen "ett land, två system" sedan Hongkong år 1997 överlämnades till Folkrepubliken Kina.⁸⁵ Fallet gav anledning till allvarlig oro om respekten för de mänskliga rättigheterna, de grundläggande friheterna och rättsstatsprincipen. EU pekade på behovet att författningsbestämmelserna om Hongkong SAR inom Folkrepubliken Kina iakttas till punkt och pricka. EU uppmanade enträget samtliga parter att återställa Hongkong-befolkningens och världssamfundets tilltro till grundlagen och principen "ett land, två system". EU uppmuntrade också Hongkong SAR och statliga myndigheter att inleda konstruktiva diskussioner som syftar till att återuppta reformeringen av valsystemet och komma fram till en överenskommelse om ett demokratiskt och rättvist valsystem med öppenhet och insyn.

EU fortsatte att stödja det civila samhället i Hongkong genom regelbundna kontakter med människorättsförsvarare, icke-statliga organisationer och medierna och genom att anordna kampanjer om mänskliga rättigheter. EU verkade också för kvinnors rättigheter och hbtqi-personers mänskliga rättigheter genom olika kampanjer och seminarier.

I januari anordnade EU ett seminarium om förebyggande och bekämpande av människohandel och om skydd av dess offer, i samarbete med säkerhetsministrarnas Hongkongkontor.

⁸⁵ Europeiska utrikstjänsten, uttalande av talespersonen om försvinnandet av personer med anknytning till förlaget *Mighty Current* i Hongkong, den 7 januari 2016, samt pressmeddelande, Europeiska kommissionen och Europeiska utrikstjänsten utfärdar årsrapporten för 2015 om den särskilda administrativa regionen Hongkong, den 25 april 2016

Taiwan

Sammantaget är den människorättsliga situationen i Taiwan god. EU fortsätter dock att enträget uppmana Taiwan att inte begagna sig av dödsstraffet. En avrättning ägde rum i maj, efter tidigare avrättningar under 2015, 2014, 2013, 2012 och 2011, vilket innebar att landet bröt det de facto-moratorium som iakttagits från 2005 till 2010. I sitt lokala uttalande efterlyste EU ett omedelbart moratorium för avrättningar, i enlighet med rekommendationer från en panel av internationella experter 2013. EU arbetade med lokala myndigheter och det civila samhället för att på ett effektivt sätt åstadkomma ett återupptagande av moratoriet med sikte på att formellt avskaffa dödsstraffet. I detta sammanhang för EU och dess medlemsstater en dialog med Taiwan genom utbytesprogram EU–Taiwan på det rättsliga området. Sedan 2015 har endast en dödsdom bekräftats av högsta domstolen. I sin regelbundna dialog med Taiwan - de årliga samråden om icke-handelsrelaterade frågor mellan EU och Taiwan - uttryckte EU sin oro över dödsstraffet och dess fortsatta tillämpning. Utöver i fråga om dödsstraffet för EU också en dialog med Taiwan om jämställdhet och om mänskliga rättigheter för hbtqi-personer, ett område där Taiwan ses som en förebild för Asien- och Stillahavsområdet.

Republiken Indien

Indien är ett demokratiskt och pluralistiskt land där 1950 års författning, tillämplig lagstiftning och stabila institutioner värnar medborgarnas rättigheter, med utgångspunkt i grundprinciperna om sekularism och jämlikhet. Indien har gjort anmärkningsvärda framsteg, men det är alltså en uppgift av stora mått att ombesörja respekt för de mänskliga rättigheterna i ett så vidsträckt och mångskiftande land. Indiens blomstrande civila samhälle verkar emellertid för främjande och värnande av mänskliga rättigheter, och regeringen har inlett program till stöd för landets allra fattigaste.

Under 2016 var EU:s prioriterade frågor i Indien att stödja arbete mot diskriminering och mot ojämlikhet, att verka för jämställdhet och barns rättigheter, att värna den personliga integriteten samt att stödja människorättsförsvarares rättigheter. EU verkar också för ett dödsstraffsmoratorium i Indien.

Trots juridiska skyddsmekanismer och ett välutvecklat domstolsväsende kan det vara svårt att få tillgång till rättslig prövning, särskilt för marginaliserade befolkningsgrupper, och det klagas ofta över överdrivet långdragna förfaranden. Överbeläggning på anstalter och ett stort antal personer som hålls frihetsberövade i avvaktan på rättegång eller under rättegången (s.k. *undertrials*) har lett till dåliga förhållanden i fängelserna. Angelägna aktuella människorätsfrågor avser religions- och trosfrihet, yttrandefrihet och människorättsförsvares, däribland journalisters, rättigheter. Ett av de framträdande diskussionsämnena inom det civila samhället under 2016 var indragandet av tillstånden för många civilsamhällesorganisationer i enlighet med lagen om reglering av utländska bidrag. Problemen med diskriminering av daliter och våld mot kvinnor lever kvar i landet trots regeringens ansträngningar. Inga avrättningar skedde under 2016, men dödsstraffet står kvar i lagen för ytterst sällsynta fall, och den allmänna opinionen förefaller vara välvilligt inställd till straffet.

Indien är världens största demokrati, med förhållandevis stort valdeltagande, men kvinnors deltagande i det politiska livet är fortsatt lågt. För närvarande är endast cirka 11,2 % av ledamöterna i både den lägre och den högre kammaren i parlamentet kvinnor. På delstatsnivå är antalet kvinnliga lagstiftare litet. Indien har dock infört kvoter på lokal myndighetsnivå, med en tredjedel av mandaten avsatta för kvinnor.

För att stärka de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna har regeringen inlett ett antal program med syftet att öka tillgängligheten till utbildning, energi, hälso- och sjukvård, bostäder och transporter samt till vatten och sanitet. Indien har också antagit ett lagförslag om rättigheter för personer med funktionsnedsättning vilket gör att lagstiftningen nu är förenlig med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Polisen och förvaltningen har varit mer aktiv när det gäller att ta itu med fall av våld mot kvinnor.

EU har fört en dialog med berörda parter i Indien i olika format och på olika nivåer, bl.a. med tjänstemän, institutioner som särskilt arbetar med de mänskliga rättigheterna, företrädare för det civila samhället och den bredare allmänheten. EU stöder också, och deltar vid, flera olika människorättsevenemang och använder sig i allt större utsträckning av sociala medier för att sprida information. Även om den lokala människorättsdialogen inte ägde rum 2016 konstaterade EU och Indien vid toppmötet i mars 2016 att de var fast beslutna att hålla ett sådant utbyte, och de kom överens om att stärka samarbetet och samordningen i internationella forum, vilket eventuellt skulle kunna innefatta utvecklingen av en dialog om jämställdhet.

Stöd till människorättsförsvarare har varit en av EU:s viktigaste prioriterade frågor i Indien. EU har haft kontakter med nätverket för människorättsförsvarare, bl.a. under studieresor, och i olika enskilda fall med den nationella människorättskommissionen. EU fortsätter att aktivt bevaka händelseutvecklingen och ge stöd i enskilda fall till behövande, bl.a. genom mekanismen för nödhjälp till människorättsförsvarare.

EU fortsatte att ge ekonomiskt stöd till Indien genom EIDMR-programmet inom områdena för jämställdhet och barns rättigheter, rättigheter för personer med funktionsnedsättning, urbefolkningars rättigheter, människohandel, avskaffande av dödsstraffet samt yttrandefrihet på och utanför internet.

Indien har ännu inte ratificerat vissa av de viktigaste internationella människorättsinstrumenten och grundläggande arbetsnormerna. Ett antal lagförslag som har lagts fram för parlamentet syftar till att göra det möjligt för Indien att ratificera de internationella fördrag som landet undertecknat.

Arbetsmarknadsminister Bandaru Dattatreya har låtit förstå att Indien är redo att ratificera två ILO-konventioner (132 och 182) eftersom regeringen antagit 2016 års lag om en ändring avseende barnarbete (*Child Labour Amendment Act*), som förbjuder anställning av barn som ännu inte är 14 år fyllda. Indien är medlem av FN:s råd för mänskliga rättigheter för perioden fram till utgången av 2017. Civilsamhällesorganisationerna publicerade ett antal rapporter och genomförde samråd med berörda aktörer under 2016 inför den allmänna återkommande utvärderingen i maj 2017.

EU kommer att fortsätta att aktivt föra en dialog med flera olika intressenter för att stödja främjandet och skyddet av de mänskliga rättigheterna i Indien. Bättre utbyten av erfarenheter och god praxis, liksom stöd till uppbyggande av institutioner och egenmakt för intressenter, skulle kunna bidra till att komma till rätta med strukturella utmaningar, brister hos institutioner och djupt rotade sedvänjor som förhindrar ett mer fullständigt förverkligande av de mänskliga rättigheterna.

Republiken Indonesien

Indonesien är en stabil demokrati med fria och rättvisa val, mångskiftande och aktiva medier och ett livskraftigt civilt samhälle. Grundläggande mänskliga rättigheter är skyddade i lag och den institutionella människorättsstrukturen innefattar en nationell människorättskommission, en nationell kommission om våld mot kvinnor och kommissionen för skydd av barn.

Den människorättsfråga som EU prioriterar högst i Indonesien är främjande av avskaffande av dödsstraffet, med som första steg införandet av ett moratorium mot avrättningar. EU arbetar också med frågan om icke-diskriminering, i synnerhet starkare skydd av minoritetsgrupper. Andra prioriterade områden är bl.a. näringslivet och mänskliga rättigheter, tillgång till rättslig prövning och kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter.

Indonesien avrättade fyra personer i juli 2016, samtliga för narkotikabrott. Minst 130 fångar sitter i dödszell. En brist på tillfredsställande skydd för minoriteter (däribland såväl religiösa grupper som Ahmadiya och shiiter som gruppen med hbt-personer) är, liksom diskriminering mot dem, fortfarande ett problem. Flera ministrar, politiker och religiösa ledare har gjort hbt-fientliga uttalanden och civilsamhällesorganisationer inom detta område har utsatts för press. Det råder fortfarande oro kring inskränkningar av yttrandefriheten och friheten att delta i fredliga sammankomster i provinserna Papua och Papua Barat, och det förekommer ofta att fredliga demonstranter grips och att landsförräderilagar tillämpas. Utlovade utredningar om tidigare kränkningar av de mänskliga rättigheterna har gått långsamt framåt.

Parlamentet antog lagen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, något som utgör ett stort framsteg. Provinsen Aceh har inrättat en sannings- och försoningskommission för att utreda kränkningar av de mänskliga rättigheterna under den konflikt i provinsen som varade i ett decennium och som tog slut i och med fredsuppgörelsen i Helsingfors 2005. Regeringen finansierade ett symposium, det första i sitt slag, om den antikommunistiska utrensningen och massmorden under åren 1965–1966, vilket gav offren och deras anhöriga möjlighet att lägga fram sina perspektiv på vad som hände.

Partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan EU och Indonesien bildar ramen för det bilaterala samarbetet. Partnerskaps- och samarbetsavtalet bygger på gemensamma värderingar och inbegriper gemensamma åtaganden om skydd och främjande av de mänskliga rättigheterna. Det sjätte mötet inom människorättsdialogen mellan EU och Indonesien ägde rum i Bryssel i juni. Där gavs tillfälle till utbyte om migranternas rättigheter, icke-diskriminering/rättigheter för personer som tillhör minoriteter, tillgång till rättslig prövning/straffrättslig politik, näringslivet och mänskliga rättigheter samt motverkande av våldsbejakande extremism. De båda parterna enades om konkreta uppföljningsåtgärder när det gäller straffrättslig politik och näringslivet och mänskliga rättigheter.

EU gjorde ett uttalande före avrättningen i juni i vilket man uppmanade den indonesiska regeringen att sätta stopp för avrättningar och återgå till ett de facto-moratorium. EU fortsatte att hålla nära kontakt med tjänstemän på hög nivå och betonade sitt motstånd mot dödsstraff. I samband med Världsdagen mot dödsstraffet den 10 oktober förde EU-delegationen en kampanj i sociala medier mot dödsstraff.

EU-delegationen höll regelbundna möten med minoritetsgrupper och offer för intolerans, bl.a. företrädare för religiösa minoritetsgrupper och hbtqi-organisationer. EU-delegationen fortsatte sitt samarbete med Nahdlatul Ulama, landets största muslimska organisation som förespråkar tolerans och pluralism.

EU följde noga händelseutvecklingen i provinserna Papua och Papua Barat och höll flera möten med papuanska människorättsförsvarare.

Tillsammans med den nationella människorättskommissionen, Komnas HAM, och sammanslutningen för förhindrande av tortyr anordnade EU-delegationen ett seminarium om förhindrande av tortyr som ledde till undertecknandet av ett samförståndsavtal om inrättande av en arbetsgrupp för förhindrande av tortyr som kommer att besöka häkten.

EU-delegationen anordnade, i samarbete med UN Women Indonesia, en Planet 50–50-tävling för serie- och skämtteckningar med efterföljande utställning och en serie med 26 evenemang med olika partner under kampanjen "16 dagars aktivism", vilket innefattade HeForShe-löftet från EU:s beskickningschefer.

EU gav ekonomiskt stöd till olika människorättsprojekt som finansierades genom det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR). Genom EIDMR gavs under 2016 stöd till 11 projekt som avsåg en bred uppsättning olika frågor, bl.a. konfliktlösning och medling, religionsfrihet, rättigheter för personer med funktionsnedsättning, stöd till människorättsförsvarare, näringslivet och mänskliga rättigheter samt ansvarsskyldighet för människorättskränkningar.

Indonesien har ratificerat alla centrala FN-konventioner om mänskliga rättigheter. I den nationella handlingsplanen för mänskliga rättigheter för perioden 2015–2019 anges "förberedelser inför ratificering av internationella instrument för mänskliga rättigheter" som en av de prioriterade frågorna, vilket innefattar ratificering av det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och Romstadgan. Indonesien var medlem i FN:s råd för mänskliga rättigheter under perioden 2007–2010 och har valts om för perioden 2012–2017.

Indonesien accepterade 144 rekommendationer från 2012 års allmänna återkommande utvärdering. De huvudsakliga rekommendationerna som accepterades handlade om ratificering av internationella konventioner, i synnerhet det fakultativa protokollet till konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, kriminalisering av tortyr, främjande av mänskliga rättigheter, främjande av partnerskap med nationella människorättsinstitutioner, värnande av vissa rättigheter, särskilt för religiösa minoriteter, barn, kvinnor och människorättsförsvarare samt fortsatta åtgärder för att komma till rätta med människohandelsfrågor. Indonesiens nästa allmänna återkommande utvärdering görs i maj 2017.

Japan

Under 2016 var den samlade människorättssituationen i landet fortsatt stabil, och det gjordes vissa mindre förbättringar som avsåg icke-diskriminering och straffprocessrätt. Japan är fortfarande en etablerad och välfungerande demokrati som generellt säkerställer en hög grad av respekt för de mänskliga rättigheterna.

Den prioriterade människorätsfrågan för EU i Japan kretsar främst kring det fortsatta bruket av dödsstraffet och kring det straffrättsliga systemet, däribland interners rättigheter. EU är också verksamt i fråga om jämställdhet och kvinnors egenmakt, om icke-diskriminering och om stärkandet av ett öppet samhälle.

Handhavandet av dödsstraffet och tillståndet för Japans förvarsinrättningar och rättsväsende (det straffrättsliga systemet) hörde till de huvudsakliga människorättsfrågor som under 2016 rapporterades av japanska och internationella människorättsorganisationer. Andra människorättsproblem var t.ex. följande: våld i hemmet, sexuella trakasserier och diskriminering av kvinnor på arbetsplatser; människohandel, bl.a. exploatering av utländska praktikanter; exploatering av barn; diskriminering i samhället mot medlemmar av minoritetsgrupper (däribland hbt-personer och personer med funktionsnedsättning). Det rapporterades också att medierna (särskilt nationella etermedier) visade en allt större benägenhet till självcensur, vilket i vissa fall var kopplat till fall av synbara politiska påtryckningar.

De viktigaste positiva händelserna 2016 var bl.a. reformen av straffprocessrätten, som antogs i maj 2016 och innebar vissa förbättringar, framför allt vad gäller ökat bruk av videoinspelning vid förhör och framläggande av bevis. Reformen gjorde dock inget för att komma till rätta med en del ihållande problem, t.ex. systemet med frihetsberövande i avvaktan på rättegång (*daiyo kangoku*), som ger polisen rätt att frihetsberöva misstänkta i upp till 23 dagar utan någon formell anklagelse.

Bland andra nämnvärda händelser märktes antagandet i maj 2016 av Japans första lag mot hets, vilket innebar ett steg framåt för arbetet med att sätta stopp för främlingsfientlighet. I lagstiftningen, som antogs den 24 maj 2016, fördöms omotiverat diskriminerande språkbruk såsom varande "oförlåtligt", men den innebär inte något lagförbud mot hets och där fastställs inte något straff. Det måste dock noteras att flera lokala myndigheter redan har använt sig av den nya lagstiftningen för att förbjuda offentliga sammankomster anordnade av radikala högergrupper som trakasserar koreaner med permanent uppehållstillstånd (*zainichi*). I december antog det japanska parlamentet också lagstiftning i vilken man konstaterade att det fortfarande finns diskriminering mot *burakumin* (tidigare utstötta), trots genomförandet av olika policyer, och begärde att regeringen skulle göra mer för att utrota detta. Lagstiftningen tvingar staten och kommunerna att inrätta system för samråd, stärka utbildningen och efter behov starta utredningar om *buraku*-diskriminering.

EU fortsatte att engagera sig i människorättsfrågor, huvudsakligen vad gäller tillämpningen av dödsstraffet. EU och EU:s medlemsstater gav, tillsammans med andra likasinnade länder, uttryck för sitt motstånd mot dödsstraff genom lokala uttalanden och skrivelser. EU-delegationen och EU:s medlemsstater anordnade flera seminarier och konferenser i frågan och försökte på så sätt nå ut till allmänheten. Den regelbundna människorättsdialogen hölls i juli i Tokyo och omfattade en rad frågor, bl.a. jämställdhet, näringslivet och mänskliga rättigheter samt samarbete i de multilaterala forumen.

När det gäller lokal verksamhet i fråga om prioriterade nyckelfrågor avseende mänskliga rättigheter deltog EU-delegationen tillsammans med fyra medlemsstatsambassader i den fjärde upplagan av Tokyo Rainbow Pride den 8 maj under en gemensam slogan, "Together for Equality and Diversity" (tillsammans för jämlikhet och mångfald), inför den internationella dagen mot homofobi, transfobi och bifobi den 17 maj.

Med målet att stärka det japanska civila samhället anordnade EU-delegationen ett gemensamt förberedande möte med anledning av människorättsdialogen mellan EU och Japan. För många icke-statliga organisationer var det ett första tillfälle att träffa andra organisationer i det civila samhället.

I fråga om jämställdhet och kvinnors egenmakt anordnade EU-delegationen en kampanj på sociala medier kring den 8 mars i syfte att väcka medvetenhet om jämställdhet och främja UN Womens kampanj HeForShe, som alla manliga EU-ambassadörer anslöt sig till. Den 12 december anordnade EU-delegationen EU:s högnivåkonferens om kvinnors ekonomiska egenmakt (<http://together4equality.eu/>). Det gav cirka 300 deltagare möjlighet till utbyte av erfarenheter och sakkunskap.

Efter EU:s förslagsinfordran i april 2016 om "samverkan med det civila samhället i Japan om grundläggande rättigheter: dödsstraffet och det straffrättsliga systemet" undertecknades i december ett bidragskontrakt med University of Reading, i samarbete med Centre for Prisoners' Rights, en lokal civilsamhällesorganisation som verkar för dödsstraffets avskaffande. Det tvååriga projektet som officiellt tar sin början i januari 2017 kommer att inriktas på verksamhet med syftet att främja medvetenhet och debatt om dödsstraffet och bedriva opinionsbildning i Japan. Bidragsmottagarna kommer att noga samordna sitt arbete med EU:s arbetsgrupp i Japan för de mänskliga rättigheterna.

Med anledning av sina gemensamma åsikter i en rad olika människorättsfrågor förde EU och Japan ett nära samarbete i den multilaterala kontexten, något som inbegrep ett gemensamt framläggande av resolutioner om människorättsläget i Nordkorea i FN:s råd för de mänskliga rättigheterna och FN:s generalförsamling.

En mer livaktig nationell debatt om dödsstraffet bör uppmuntras, åtföljd av mer djupgående reformer av systemet för frihetsberövande i avvaktan på rättegång och en bättre förståelse av interners rättigheter. Det bilaterala jämställdhetssamarbetet, i vilket näringslivet och det civila samhället deltar, kommer också det att fortsätta. Situationen för migranter mot bakgrund av en minskande befolkning och arbetskraftsbrist, liksom förberedelserna inför Tokyo OS 2020, kan komma att behöva följas ytterligare.

Republiken Korea

Under 2016 fortsatte Republiken Korea att värna mänskliga rättigheter i enlighet med vad som kan förväntas i ett land med en stark demokratiinfrastruktur. Den geopolitiska regionala kontexten och de utmaningar som följer av sedvänjor av gammalt datum inverkar emellertid på hur demokratin ibland utövas, vilket betyder att det finns vissa bekymmersamma områden.

EU:s verksamhet inriktades främst på följande: arbete med det koreanska civila samhället och med myndighetsaktörer för att främja yttrande- och mötesfrihet, inklusive arbetstagares rättigheter; insatser för att försöka komma till rätta med fängslandet av vapenvägrare; jämställdhet; minoritetsgrupper, inklusive hbt-personer; bibehållandet av ett moratorium för avrättningar. Att fortsätta det nära samarbetet med Republiken Korea i internationella människorättsforum var också en prioriterad fråga.

De huvudsakliga orosfrågorna har att göra med negativa trender i fråga om yttrande- och mötesfrihet. Bland andra frågor återfinns fängslandet av flera hundra vapenvägrare, bristande jämställdhet, särskilt när det gäller likvärdigt tillträde till arbetsmarknaden, och en brist på proaktiva åtgärder från regeringen för att uppmuntra mer positiva attityder i samhället gentemot hbt-personer. Dödsstraffet är fortfarande i kraft, även om ett moratorium för avrättningar har rått sedan 1997.

EU fortsatte att hålla regelbunden kontakt med enskilda personer och civilsamhällesorganisationer från alla delar av det politiska spektrumet som arbetar med en rad olika människorättsfrågor, inklusive förutsättningarna för människorättsförsvarare.

EU stärkte och utvidgade sitt samarbete med ministerier med ansvar för skyddet av mänskliga rättigheter. Dessa diskussioner inbegrep ytterligare förbättringar av förutsättningarna för människorättsförsvarare.

EU stärkte sitt samarbete med den nationella människorättskommissionen i Korea. De 22 EU-beskickningscheferna i Seoul diskuterade de för EU mest angelägna människorättsfrågorna med ordföranden för den nationella människorättskommissionen. EU-experter bidrog till den nationella människorättskommissionens verksamhet, bl.a. i fråga om näringslivet och mänskliga rättigheter och rättigheter för äldre.

Samarbetet fördjupades med organisationer som arbetar med jämställdhet och utrotande av våld mot kvinnor. Detta innefattade konferenser om deltagande på arbetsmarknaden och ett seminarium om motverkande av könsrelaterat våld.

EU och många EU-medlemsstater samarbetade med organisationer i det civila samhället för främjandet av hbt-personers mänskliga rättigheter och deltog, bl.a. på ambassadörsnivå, i Seouls Pridefestival för hbt-personer.

I den inhemska rådgivande gruppen som bildats inom ramen för kapitlet om hållbar utveckling i frihandelsavtalet mellan EU och Korea ingick koreanska och europeiska människorättsförsvarare. Den inhemska rådgivande gruppen rapporterade om sin diskussion om miljö- och arbetsmarknadsfrågor till regeringskommittén för handel och hållbar utveckling.

EU arbetade tillsammans med människorättsförsvarare som sysslar med frågor kopplade till mänskliga rättigheter i Nordkorea. Delegationen fortsatte att hålla nära kontakt med civilsamhällesorganisationer som arbetar med denna fråga och fortsatte samarbetet med OHCHR:s Seoul-kontor.

EU-partnerskapsinstrumentet användes till finansiering av en komparativ studie om tillämpningen av Internationella arbetsorganisationens konvention 111. Initiativet till projektet togs av den inhemska rådgivande gruppen till kommittén för handel och hållbar utveckling. Projektet har underlättat utbyte mellan koreanska intressenter och EU-intressenter om hur konventionen tillämpas i båda regionerna och hur den kan bidra till att diskriminering kan undvikas på arbetsplatser.

Sydkorea lovordades för sitt effektiva ordförandeskap i FN:s råd för mänskliga rättigheter under 2016. Både i rådet för mänskliga rättigheter och i generalförsamlingen visade Sydkorea prov på värderingar som är likartade EU:s och lade sig som helhet närmare EU i omröstningarna än någon annan icke-europeisk partner.

I Korea samarbetade regeringen nära med FN:s särskilda rapportör för rätten till frihet att delta i fredliga sammankomster och föreningsfrihet, FN:s särskilde rapportör om konsekvenserna för de mänskliga rättigheterna av miljövänlig hantering och miljövänligt bortskaffande av farliga ämnen och avfall samt FN:s arbetsgrupp för företag och mänskliga rättigheter.

De tredje årliga människorättssamråden mellan EU och Sydkorea ägde för första gången rum i Seoul 2016. Den bilaterala dialogen bekräftade samsynen i multilaterala och tematiska frågor och den gemensamma viljan att öka samarbetet om en rad initiativ på människorättsområdet.

Demokratiska folkrepubliken Korea (Nordkorea)

Den allmänna människorättssituationen i landet fortsatte under 2016 att kännetecknas av allvarliga och systematiska kränkningar utan någon trovärdig mekanism för ansvarsskyldighet för tidigare och nuvarande kränkningar. Landet fortsatte att vägra allt samarbete med FN:s särskilda förfaranden för mänskliga rättigheter.

EU:s prioritering är att säkerställa förbättring på plats och på alla områden där så är möjligt. EU:s och medlemsstaternas begränsade kontakter med tjänstemän från Nordkorea har medfört att endast begränsade områden kan tas upp positivt i samarbetet med landets regering. EU har insisterat på ansvarsskyldighet (bland annat genom FN:s säkerhetsråds hänskjutande av situationen i Nordkorea till ICC) och respekt för internationell rätt (principen om "non-refoulement") i fråga om nordkoreanska medborgare som söker asyl utomlands.

Det finns flera strukturella problem inom alla områden som rör mänskliga rättigheter och demokrati, vilket framgår av slutrapporten från FN:s undersökningskommission för de mänskliga rättigheterna i Nordkorea under 2014. Enligt rapporten kan vissa av kränkningarna vara brott mot mänskligheten.

Några positiva åtgärder vidtogs ändå under 2016: Nordkorea överlämnade rapporter till kommittén för barnets rättigheter och kommittén för avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor och ratificerade FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Till följd av ogynnsamma politiska förutsättningar hölls den senaste (14:e) omgången av den politiska dialogen mellan EU och Nordkorea, där man tog upp människorättsfrågor, i maj 2015.

Ett begränsat antal nationella organisationer handlägger frågor om mänskliga rättigheter i landet, men de utgör en integrerad del av den statliga strukturen. Vissa av dem har fått stöd från utlandet för verksamhet som gynnar de mest utsatta grupperna i samhället. EU upprätthöll nära kontakt med civilsamhällesorganisationer som är baserade i Sydkorea som arbetar med mänskliga rättigheter i Nordkorea och fortsatte att samarbeta med kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter i Seoul.

EU finansierar några projekt i Nordkorea, mestadels inriktade på livsmedelstrygghet, hälso- och sjukvård, vatten och sanitet. De mänskliga rättigheterna tas upp indirekt inom ramen för detta bistånd (t.ex. människors rätt till mat, uppehälle). Vissa av de EU-finansierade projekten stöder även nordkoreanska organisationer som arbetar för social delaktighet för äldre personer och personer med funktionsnedsättning. De EU-finansierade projekten är inriktade på de mest utsatta människorna i samhället (barn, äldre personer, utsatta jordbrukarsamhällen eller grupper av jordbrukare osv.). EU-finansierat humanitärt bistånd via Echo har också lämnats för att hjälpa till efter kraftiga översvämningar.

Situationen för de mänskliga rättigheterna i Nordkorea blev ännu en gång föremål för en resolution i rådet för mänskliga rättigheter (A/HRC/31/L.25, med Japan och EU som gemensamma initiativtagare) och en resolution i FN:s generalförsamling (A/RES/71/202, med EU och Japan som gemensamma initiativtagare), där de stora strukturella brister som iakttagits i Nordkorea framhölls i båda fallen. FN:s säkerhetsråd tog upp frågan om de mänskliga rättigheterna i Nordkorea i december 2016.

Det finns inte någon EU-delegation i Nordkorea. EU-medlemsstaterna med ambassader i landet turas om var sjätte månad att företräda EU på lokal nivå (Tjeckien och Sverige 2016).

Demokratiska folkrepubliken Laos

Som helhet fortsatte människorättsläget i Laos att vara problematiskt under 2016, men den successiva ekonomiska och politiska övergången fortsatte under ett förnyat ledarskap. Laos fortsatte 2016 arbetet med central lagstiftning av betydelse för mänskliga rättigheter. Laos var ordförande för Asean under 2016.

EU fortsatte att stödja Laos i arbetet för landets uttalade mål att bli ett rättsstatligt samhälle senast 2020. Laos företog 2016 en omfattande kampanj för att bekämpa korruption på alla nivåer.

Det finns en rad problem, bland annat civilsamhällets begränsade handlingsutrymme. Självcensuren och rent av rädslan bland företrädare för civilsamhället är påtaglig sedan Sombath Somphone, som drev kampanjer för sociala rättigheter, försvann i december 2012. Betydande begränsningar av yttrandefriheten och mötesfriheten kvarstår, och kritik av regeringen är förenat med risker, vilket illustreras av gripandet av tre ungdomar i mars 2016 för "propaganda mot regeringen". Andra problem är till exempel den risk för strafflöshet som råder på grund av brister i rättsväsendet.

Utmaningarna kvarstår för etniska minoriteter, men regeringen har åtagit sig att förbättra deras situation. Hbti-personer tolereras, men diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet har inte kriminaliserats.

Laos höll parlamentsval 2016, och även om landet har ett enpartisystem fanns det inslag av konkurrens i valet. Parlamentet får gradvis allt större politisk betydelse och utövar sina lagstiftnings- och kontrollfunktioner allt mer energiskt. De nyligen inrättade provinsförsamlingarna kan också bidra till deltagande och ansvarsskyldighet.

Laos utvecklar och förstärker hela tiden sin rättsliga ram. Efter att ha ändrat grundlagen i slutet av 2015 diskuterades 2016 en översyn av strafflagen som förväntas godkännas i början av 2017. Översynsarbetet gav möjlighet till omfattande samråd i Laos och med internationella partner. Det återstår att formellt anta den reviderade strafflagen, men det nuvarande utkastet innehåller betydande positiva inslag. Laos har ratificerat sju av de nio centrala människorättskonventionerna och bekräftar att landet för närvarande förbereder sig för att ratificera den internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden. Det är viktigt att påpeka att även en lag om fördrag håller på att utarbetas med målet att säkerställa att Laos internationella åtaganden omsätts på lämpligt sätt i nationell lagstiftning.

Dödsstraff finns fortfarande kvar, trots ett de facto-moratorium mot avrättningar sedan 1989. Bland den senaste tidens positiva händelser kan nämnas att antalet brott för vilka dödsstraff kan utdömas har minskat. I november 2016 diskuterade parlamentsledamöterna för första gången dödsstraffet, och vissa medlemmar tog ställning för dess avskaffande.

EU fortsatte att föra en mycket aktiv dialog med myndigheterna och även med civilsamhället, ofta i samarbete med EU:s medlemsstater. Arbetet omfattade kontakter med myndigheterna om personer vars situation föranledde oro, bl.a. Bounthanh Thammavong, en polsk medborgare som 2015 dömdes till fem års fängelse för propaganda mot Laos. I fråga om offentlig diplomati fortsatte delegationen att organisera kampanjer i sociala medier och uppmärksamma viktiga händelser, till exempel människorättsdagen, Internationella dagen mot homofobi och Världsautismdagen. Den årliga människorättsdialogen senarelades något och kommer att äga rum i februari 2017.

I december 2016 undertecknades en finansieringsöverenskommelse med EU-stöd till parlamentet, civilsamhället och rättsväsendet med samfinansiering från Tyskland och Schweiz, medan det befintliga produktiva utvecklingssamarbetet när det gäller mänskliga rättigheter och rättsväsendet fortsatte med de laotiska myndigheterna.

Laos arbetar för närvarande på uppföljningen av den allmänna återkommande utvärderingen 2015 och antas utarbeta en nationell handlingsplan för utvärderingen.

Malaysia

Människorättsläget försämrades i Malaysia 2016 mot bakgrund av de ökande inskränkningarna av yttrandefriheten, trots vissa framsteg när det gäller kvinnors och barns rättigheter.

EU:s främsta prioritering har varit att främja avskaffandet av dödsstraffet. Andra prioriteringar har varit att stödja människorättsförsvarare, främja yttrandefrihet, främja jämställdhet, inklusive mänskliga rättigheter för hbt-personer, främja ratificering av grundläggande konventioner om mänskliga rättigheter och främja religionsfrihet.

Internet och sociala medier är i stort sett fria men starkt övervakade. Myndigheterna utreder och lagför oliktankande på ett selektivt sätt inom ramen för lagen om kommunikationer och multimedia (CMA) och lagen om uppvigling. Detta leder i sin tur till omfattande självcensur.

Malaysias resultat när det gäller pressfrihet är mycket dåliga. Även om landet klättrade en position till 146:e plats av 180 i det internationella pressfrihetsindexet (World Press Freedom Index) 2016, visar nedläggningen av tre nyhetsportaler online och gripandet av två journalister från Australien att pressfriheten fortfarande är hotad i Malaysia.

Användningen av strafflagens bestämmelse om "verksamhet som är till skada för parlamentarisk demokrati" (ett vagt formulerat brott som leder till 20 års fängelse) ökade 2016. Maria Chin Abdullah, ordförande för Bersih (en sammanslutning av icke-statliga organisationer som arbetar för att främja mänskliga rättigheter och rättvisa val), blev föremål för utredning enligt denna bestämmelse och hölls i isoleringscell i tio dagar i november 2016 i samband med Bersih 5-kampanjmötet för rena och rättvisa val.

Myndigheterna införde reseförbud för ett antal människorättsförsvarare med anledning av att de "fått staten att framstå i dålig dager". Ett antal organisationer i civilsamhället som tog emot medel från Open Society Foundation och en oppositionsvänlig nyhetsportal har varit föremål för polisutredning.

Antalet personer som dömts till döden i Malaysia är 1 064. Under 2016 ägde nio kända avrättningar rum. Fortfarande sitter nio dödsdömda EU-medborgare i fängelse i Malaysia.

Förbättringar av barns och kvinnors rättigheter kunde iakttas, sedan regeringen i november lade fram ett ändringsförslag om lagreform (äktenskap och äktenskapsskillnad) 2016 i parlamentet i syfte att förhindra att en förälder ensidigt religiöst omvänder barn. Om den nya lagen godkänns, ska barn behålla den religion som deras föräldrar hade vid tidpunkten för äktenskapets ingående tills de är 18 år, då de får välja egen religionstillhörighet. Lagförslaget ska diskuteras på nytt i mars 2017 under parlamentets sammanträdesperiod.

Under 2016 var det viktigaste inslaget i engagemanget med anknytning till mänskliga rättigheter den starka tonvikten på att slutföra förhandlingarna om ett partnerskaps- och samarbetsavtal mellan EU och Malaysia, och detta paraferades slutligen i april. Det var ett genombrott i så måtto att förhandlingarna pågått sedan 2011, och en av de mest synliga effekterna av avtalet kommer att vara det planerade samarbetet om människorättsfrågor. Ingen människorättsdialog har förts med Malaysia sedan 2011, men så snart partnerskaps- och samarbetsavtalet har trätt i kraft ska dialogen genomföras på årsbasis.

Genom EU:s mekanism *ProtectDefenders.eu* lämnades ett allmänt bidrag till skydd, som kanaliserades av *Front Line Defenders* och fördelades i februari 2016 för att stödja de rättsliga kostnaderna för Khalid Ismath, som var föremål för frihetsberövande och verbala hot.

Två utbildningsworkshoppar om förslagsskrivning för malaysiska civilsamhällesorganisationer anordnades under 2016 i Kuala Lumpur. EU-delegationen, EU:s medlemsstater och likasinnade länder fortsatte att hålla regelbundna samordningsmöten om människorättsförsvarare, närvarade vid människorättsförsvarares rättegångar och utbytte information om specifika fall.

Republiken Maldiverna

År 2016 var ett turbulent politiskt år i Maldiverna, med negativ utveckling på nästan alla områden rörande de grundläggande rättigheterna. Regeringen fortsatte att minska det demokratiska utrymmet för oppositionens, civilsamhällets och mediernas fria agerande genom införande av nya lagar och genomförande av rättegångar utan korrekt rättsförfarande och i strid med internationella normer. Politisk inblandning i rättsväsendet och växande spänningar mellan politiska aktörer är fortfarande allvarliga problem. Maldivernas politiska isolering ökade på grund av beslutet att lämna Samväldet. De Internationella kontaktpersonernas ansträngningar för att inleda en dialog mellan samtliga parter misslyckades.

EU:s prioriteringar i Maldiverna fortsätter att omfatta respekten för medborgerliga och politiska rättigheter, stärkt rättsstatlighet, ett oberoende rättsväsende och maktfördelning, anordnandet av fria och rättvisa val, kvinnors politiska representation och ekonomiska egenmakt, främjande av kvinnors rättigheter och ett slut på diskriminering, övergrepp och våld mot kvinnor.

EU har vid upprepade tillfällen uttryckt oro över det krympande demokratiska utrymmet och den nya förtalslagen, utöver oron över dödsstraffet, yttrandefrihet, mötesfrihet, bristen på rättssäkerhet och rättsväsendets oberoende. EU har också främjat en verklig politisk dialog.

Journalister och aktivister som verkar via sociala medier utsattes även 2016 för trakasserier, rapporteringsrestriktioner och dödshot. Genom ett nytt lagförslag om förtal och yttrandefrihet inskränktes mediefriheten i hög grad och förtal gjordes på nytt straffbart. Lagen fördömdes i bred omfattning av medier, människorättsgrupper och det internationella samfundet, inklusive EU. Den 31 juli gjorde EU-delegationen tillsammans med andra länder ett uttalande om det nya lagförslaget och den 11 augusti gjorde även Europeiska kommissionens talesperson ett uttalande.

I augusti ändrades lagen om frihet att delta i fredliga sammankomster, vilket inskränkte den grundlagsskyddade rätten till denna frihet.

Följande månad släppte Al Jazeera sin dokumentär *Stealing Paradise*, där det hävdades att politiker på hög nivå hade deltagit i omfattande systematisk penningtvätt och systematisk förskingring i anslutning till arrendering av öar för semesterorter. Alla personer som togs upp i dokumentären har nu gått i exil på grund av hot och trakasserier.

På den positiva sidan kan nämnas att de facto-moratoriet mot dödsstraff har bibehållits, trots att landets högsta domstol bekräftade tre dödsdomar och att regeringen gjorde ett uttalande om att återinföra dödsstraffet. Den 1 juli gjorde Europeiska kommissionens talesperson ett uttalande om den första dödsdom som bekräftats av högsta domstolen sedan 1953. Maldivernas regering uppmanades i uttalandet att fortsätta att tillämpa de facto-moratoriet mot avrättningar som ett första steg mot dödsstraffets avskaffande.

Europaparlamentets Sydasiendelegation besökte i februari 2016 Maldiverna och gjorde en bedömning av läget i landet som uppföljning av två resolutioner som utfärdats av Europaparlamentet i april 2015 och december 2015. Delegationen uttryckte allvarlig oro för den demokratiska situationen i landet, pekade på domstolarnas bristande oberoende och bristen på respekt för internationella rättsliga normer samt manade till ett inledande av en verklig politisk dialog.

I Male mötte EU:s uppdragschefer i Sri Lanka i maj Maldivernas regering, oppositionen, parlamentets talman, kommissionen för mänskliga rättigheter och valkommissionen. Oro över bristen på oberoende hos rättsväsendet, yttrandefrihet och e-röstning var bland de frågor som togs upp.

EU och dess medlemsstater fortsatte att samarbeta med oppositionspolitiker och det civila samhället, utöver med Maldivernas regering. I mars publicerade EU:s delegation ett videomeddelande från den verkställande direktören för Maldivian Democracy Network, en lokal icke-statlig organisation, för att uppmärksamma Internationella kvinnodagen i vilket man lyfte fram problemet med bristande jämställdhet i Maldiverna. I november var EU med om att medfinansiera en konstutställning i Maldiverna som anordnades av den lokala icke-statliga organisationen Transparency Maldives för att uppmärksamma den internationella dagen för demokrati. För att uppmärksamma människorättsdagen i december publicerade EU:s delegation ett videomeddelande från Zaheena Rasheed, en maldivisk journalist i exil, i vilket man underströk betydelsen av fri press för skyddet av mänskliga rättigheter.

EU finansierade även en rättsexpert med uppdraget att undersöka den rättsliga ramen i Maldiverna och ge rekommendationer om en reform av den rättsliga ramen och förfaranden och praxis inom domstolsväsendet.

Mongoliet

Under 2016 förblev det övergripande människorättsläget positivt, med konkurrenspräglade parlamentsval och stegvis framsteg på områden som barns rättigheter, rätten till en hälsosam miljö, samt våld i hemmet. Men det förekom också negativa trender som att genomförandet av den nya strafflagen sköts upp. Mongoliets nuvarande ekonomiska och finansiella kris kommer att påverka de övergripande förutsättningarna för mänskliga rättigheter och den sociala och ekonomiska situationen, särskilt för utsatta personer.

Inom människorätssamarbetet med Mongoliet har EU koncentrerat sig på frågor som att främja rättsstatsprincipen, bistå i utvecklingen av civilsamhället, tillhandahålla medel för att ge sårbara grupper egenmakt på nationell nivå och i avlägsna områden samt ge tillgång till verksamma mekanismer för rättslig prövning och till allmänna tjänster som kan främja ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Trots ett relativt positivt människorättsläge har utvecklingen även varit negativ, bland annat med tanke på att genomförandet av den nya strafflagen har senarelagts till juli 2017. Genom den nya strafflagen avskaffas dödsstraffet, och den innehåller ett förbud mot tortyr i enlighet med konventionen mot tortyr. Den innehåller även bestämmelser om ökade sanktioner mot personer som begår brott mot personer på grund av deras sexuella läggning eller könsidentitet.

Parlamentsvalet ägde rum i juni 2016, och oppositionspartiet MPP (Mongolian People Party) vann en jordskredsseger (85 % av rösterna). Resultatet innebär "samboende" (presidentvalet är planerat till mitten av 2017). Enligt OSSE:s rapport från observatörsuppdraget, förflöt valdagen under ordnade former och kampanjen präglades av konkurrens, trots effekterna av sena ändringar i vallagstiftningen på Mongoliets demokratiska utveckling. Valet var konkurrenspräglat och mötes- och föreningsfriheten respekterades.

Mongoliet fortsätter att vara med i den särskilda stimulansordningen för hållbar utveckling och gott styre (GSP+) och överlämnade i november 2016 sina övervakningsresultat, där man lyfter fram läget i genomförandet av de olika internationella konventionerna.

EU fortsätter att föra en dialog om mänskliga rättigheter och demokrati med Mongoliet inom ramen för gemensamma kommittén EU–Mongoliet och en särskild människorättsdialog mellan EU och Mongoliet ska inledas 2017 efter de båda parternas åtagande i december 2015.

Utöver integrering av mänskliga rättigheter och jämställdhet i utvecklingsbistånd innehåller vissa av projekten i Mongoliet ett särskilt tema eller ramverk för mänskliga rättigheter. Som exempel kan nämnas projektet "Give people a voice!", som ska stärka allmänhetens deltagande i planeringen av investeringarna inom gruvnäringen för att garantera hälsan för människor, djur och miljö i Mongoliet, och ett IOM-projekt om skydd av rättigheterna för utsatta migranter och offer för människohandel i Mongoliet. Ansträngningar pågår för att inrätta en styrgrupp för jämställdhet i Mongoliet under 2017. Den kommer att få stöd från kontaktpunkter för jämställdhet och ska säkra framsteg i genomförandet av EU:s handlingsplan för jämställdhet (GAP II). När det gäller arbetstagares rättigheter finansierar EU ett projekt för stöd till skapande av sysselsättning i Mongoliet och ett projekt för teknisk yrkesutbildning. Projekten syftar till att förbättra respekten för internationella arbetsnormer och främja sysselsättning för ungdomar, särskilt för personer från landsbygdsområden. Mongoliet är också en av mottagarna i det EU-finansierade projektet inom ramen för EIDMR om stöd till handelspartner, bl.a. GSP+-mottagarländer, för en verkningsfull tillämpning av internationella arbetsnormer och fullgörande av rapporteringsskyldigheter.

I april 2016 antog Mongoliets regering en nationell handlingsplan för att genomföra rekommendationerna från den allmänna återkommande utvärderingen (handlingsplan för utvärderingen 2016–2019). Den lyfter fram särskilda bestämmelser om att förnya godkännandet av det nationella programmet för stöd av rättigheter för personer med funktionsnedsättning, utarbeta, anta och genomföra den andra etappen av programmet för lika tillträde till utbildning för barn med funktionsnedsättning, stödja sysselsättning för funktionshindrade medborgare, förbättra kvaliteten på tekniska standarder för kollektivtrafik, förfaranden och tjänster samt öka kunskapen hos allmänheten genom spridning av information och tv-program utifrån behoven hos nationella minoriteter, kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning och hbtqi-personer.

Konsekvenserna av Mongoliets ekonomiska och finansiella kris för samhället och den institutionella kapaciteten, särskilt när det gäller brottsbekämpande strukturer och korruption, är fortfarande allvarliga problem.

Demokratiska förbundsrepubliken Nepal

Efter utfärdandet av den nya konstitutionen i Nepal 2015, vilken omfattar många aspekter av de mänskliga rättigheterna, måste denna nu genomföras av Nepal genom antagande av ny lagstiftning. Framstegen var långsamma under 2016 på grund av oenighet om ansvaret för konstitutionen i olika delar av samhället. Tio år efter antagandet av 2006 års fredsavtal, som innebar ett avslut på tio år av inbördeskrig, kvarstår juridiska frågor och löftet att effektivt ta itu med kränkningarna av de mänskliga rättigheterna under inbördeskriget har fortfarande till största delen inte infriats.

EU:s prioritering är att främja genomförandet av de mänskliga och medborgerliga rättigheterna i konstitutionen, garantera möjligheten till rättslig prövning och gottgörelse för konfliktoffer, och stödja jordbävningsoffren för återuppbyggnad av deras hem.

Diskriminering och ojämlikhet utgör fortfarande ett allvarligt problem i det nepalesiska samhället. Djupt rotade samhällsvärderingar är ett stort hinder mot jämställdhet och kräver en långsiktig strategi som omfattar politiskt deltagande av marginaliserade och utsatta grupper och deras tillgång till sociala tjänster. Det förekommer regelbundna rapporter om våld i hemmet, hemgiftsmord, våldtäkter, barnnäktenskap, skadliga sedvänjor och annat könsrelaterat våld. Gamla fördomar försvårar en effektiv tillgång till rättslig prövning. Vissa grupper, till exempel kvinnliga daliter, kvinnor med funktionsnedsättning och människorättsförsvarare är särskilt utsatta. Konfliktoffrens rättigheter är fortfarande osäkra. En kontroversiell aspekt är medborgarskapssystemet, som är komplicerat och partiskt mot kvinnor och har potential att förvärra problemet med statslöshet i Nepal.

Den nya konstitutionen innehåller bestämmelser som syftar till att ta itu med det traditionella bristande deltagandet av kvinnor och marginaliserade grupper i den politiska processen. Enligt artikel 84.8 reserveras 33 procent av tjänsterna vid alla Nepals statliga institutioner, inklusive den lagstiftande församlingen, för kvinnor, vilket är mer än någon annanstans i Sydasiern. År 2016 utnämnde Nepal för första gången en kvinna till ordförande i högsta domstolen, och kvinnor innehade tre av de fyra högsta statliga posterna, bland annat som president och parlamentets talman.

Enligt det internationella pressfrihetsindexet ligger Nepal på 105:e plats av 180 och bedömdes ha blomstrande pluralistiska medier.

Till följd av slutsatserna från det nionde mötet i gemensamma kommissionen EU–Nepal i november 2015, då människorättsläget i Nepal behandlades, fortsatte EU att samarbeta med företrädare för landets regering, tjänstemän, människorättsinstitutioner, särskilt den nationella människorättskommissionen, det civila samhällets organisationer och andra berörda parter.

EU-delegationen deltog aktivt i den arbetsgrupp för människorättsförsvarare som noga följer situationen för människorättsförsvarare och också ger stöd genom det civila samhällets projekt.

EU har fortsatt sitt arbete på prioriterade områden, inklusive jämställdhet, icke-diskriminering och kampen mot strafflöshet, genom sina utvecklingsprogram samt specifika människorättsåtgärder med inriktning på de mest sårbara. EU fortsatte sitt stöd till genomförandet av den nationella handlingsplanen för FN:s säkerhetsråds resolutioner 1325 och 1820 om kvinnor, fred och säkerhet respektive våld mot kvinnor i form av finansiering genom Nepals förvaltningsfond för fred.

Tematiska projekt som finansierats inom ramen för EIDMR, programmet för icke-statliga aktörer och lokala myndigheter (NSA-LA) och stabilitetsinstrumentet (IfS-RRM) har bidragit till att främja de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna för marginaliserade grupper, stoppa diskrimineringen mot dem (vilket inbegriper att de inkluderas på den sociala och politiska arenan) samt främja de statliga institutionernas redovisningsskyldighet och transparens.

Slutsatserna från 2015 års allmänna återkommande utvärdering har varit en utmärkt utgångspunkt för EU:s delegation vid uppföljningen av frågor om demokrati och mänskliga rättigheter. Under 2016 finansierade EU:s delegation en dialog om åtgärder för att följa upp rekommendationerna från den allmänna återkommande utvärderingen med olika intressenter.

EU deltog i *Human Rights Core Group*, som fortsatte att bedöma människorättsläget och följde insatserna gällande olika relevanta frågor, inbegripet frågorna rörande övergångsrättvisa. Det internationella samfundet uppmanade regeringen att sörja för en internationellt godtagen process för övergångsrättvisa, med särskild hänsyn till offrens rätt till transparens, sanning, och ett effektivt rättsmedel.

FN:s flyktingkommissariat efterlyser alltså varaktiga lösningar för de kvarvarande flyktingarna från Bhutan i Nepal efter gruppvidarebosättningsprogrammets avslutande.

Genomförandet av 2015 års konstitutionsbestämmelser är fortfarande den största utmaningen för Nepal, inbegripet förstärkningen av kapaciteten hos de nya institutionerna för mänskliga rättigheter (nationella människorättskommissionen, nationella kvinnokommissionen osv.) samt anordnandet av demokratiska lokala, statliga och nationella val.

Islamiska republiken Pakistan

Trots vissa institutionella och rättsliga åtgärder som vidtogs av regeringen 2016, finns det fortfarande omfattande och allvarliga människorättsproblem i Pakistan, och de förvärras av ett svagt straffrättsligt system och religiös och militant extremism. Framstegen med möjligheterna till rättslig prövning och i fråga om rättsstatlighet bromsas fortfarande på grund av säkerhetsproblemen.

Under 2016 förblev EU:s prioriteringar yttrandefrihet, kvinnors rättigheter och jämställdhet, religions- och trosfrihet, rättsstatlighet och möjligheten till rättslig prövning samt dödsstraffet. EU var även aktivt engagerat i skyddet av människorättsförsvarare.

Själv censur och hot är vanligt förekommande. Pakistan anses vara en av världens farligaste platser för journalister. Kritiken av försvarsmakten och säkerhetsetablissemangen är strängt begränsad. Människorättsförsvarare, advokater och sjukvårdspersonal som medverkar vid poliovaccination fortsatte också att vara måltavlor för våldsamma angrepp. En ny restriktiv lag om it-brottslighet antogs och icke-statliga organisationer och internationella icke-statliga organisationer står under hård press, även med avseende på registrering. Diskriminering av och våld mot kvinnor var fortfarande vanligt. I Pakistan råder fortfarande enorma skillnader i situationen för medborgare ur de övre jämfört med de lägre samhällsklasserna samt för kvinnor i städer jämfört med kvinnor på landsbygden. Pakistan var fortfarande en av de mest problematiska platserna för barn (på grund av bristande utbildning, barnäktenskap och barnarbete). Religiösa minoriteter i Pakistan lever fortfarande i fruktan för förföljelse och våld. Diskriminering och våld mot ahmadiyarörelsen rapporterades på nytt. Rapporterna om utomrättsliga avrättningar, försvinnanden, tortyr och olagligt frihetsberövande har också fortsatt. Rättsstatsprincipen är dock fortfarande osäker på en stor del av landets territorium, och tillgången till rättslig prövning är fortfarande begränsad. Pakistan fortsatte att avrätta ett stort antal fångar under året men betydligt färre än året innan. Bland de avrättade fanns enligt uppgift ungdomar och personer med psykiska sjukdomar. Tre ärenden (där det förelåg psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning) vilandeförklarades dock.

I februari 2016 besökte ett valuppföljningsuppdrag Pakistan. I december färdigställde ett parlamentsutskott för valreformen ett utkast till reformpaket, som ska antas under de kommande månaderna och som innehåller ett stort antal av rekommendationerna från valobservatörsuppdraget.

I allt högre grad uppmärksammas kvinnors egenmakt (åtminstone i form av lagstiftning, i och med lagarna om hedersrelaterade brott och våld mot kvinnor), barnets rättigheter (gällande arbete och barnslavarbete) och arbetstagares rättigheter. De religiösa extremisternas makt kontrolleras dock endast löst. I februari antog regeringen en nationell handlingsplan för att förbättra människorättssituationen i Pakistan (den första i sitt slag) men genomförandet är fortfarande en utmaning. Under året fick den nationella människorättskommissionen även vissa nya befogenheter.

EU står i ständig kontakt med människorättsförsvare och övervakar hot mot dem. Kritiska ärenden hänskjuts till EU:s Protect Defenders-program. Möjligheterna att intervensera för deras räkning försvåras på grund av att stödet blir tids- och resursbegränsat och att mottagandet av utländsk hjälp ofta kan vändas emot dem. EU:s delegation och uppdrag följde noga ett antal enskilda ärenden som troligen har anknytning till brott mot de mänskliga rättigheterna. EU har konsekvent framfört sina farhågor i människorättsdialogen med Pakistans regering och uppmanat Pakistan att vidta konkreta åtgärder. GSP+ har haft vissa effekter som förbättrat reformprocessen. Pakistan blev också öppnare för rapporteringen inom ramen för den allmänna återkommande utvärderingen.

EU använde sin utvecklingsportfölj till stöd för demokratiska institutioner, rättsstatsprincipen, kvinnors och barns rättigheter och religions- och trosfriheten. EU är en viktig givare och internationell intressent på detta område. Ett nytt program för att stärka de provinsiella församlingarna inleddes i november 2016. Inom ramen för EIDMR-bidraget stöder EU det civila samhällets organisationer inom sina strategiska prioriteringar, med särskilt fokus på jämställdhet och religions- och trosfrihet. När det gäller möjligheten till rättslig prövning, stöder EU åtgärder för att förbättra den straffrättsliga kedjan i Khyber Pakhtunkhwa och Punjab. Pakistan är också en av mottagarna i det EU-finansierade projektet inom ramen för EIDMR om stöd till handelspartner, bl.a. GSP+-mottagarländer, för verkningfullt tillämpande av internationella arbetsnormer och fullgörande av rapporteringsskyldigheter.

Pakistan var medlem i FN:s råd för mänskliga rättigheter (MR-rådet) 2013–2015 men lyckades inte bli omvalt 2016. Pakistan har inte utfärdat någon stående inbjudan till mandatinnehavarna för FN:s särskilda förfaranden. Flera framställningar om besök av de särskilda rapportörerna håller fortfarande på att behandlas. Pakistan deltog i den 72:a sessionen i kommittén för barnets rättigheter (maj 2016) och den 90:e sessionen i kommittén för avskaffande av rasdiskriminering (augusti 2016).

Både terrorismen och dess bekämpning medför ytterligare och särskilda människorättsproblem som kräver internationell uppmärksamhet.

Pakistan gjorde allvarliga ansträngningar för att delta i processen för GSP+ genom ökad fokusering på att försöka visa effektivt genomförande av de 27 konventionerna och hantera brister. Det finns helt klart fortfarande avsevärda utmaningar när det gäller genomförandet, och de beror till stor del på att många behörighetsområden decentraliserats till provinserna. Det krävs ytterligare framsteg på fältet genom ett effektivt genomförande i alla Pakistans provinser och på hela dess territorium. Människorättsinstitutionerna måste bli oberoende och fullt fungerande. Den roll som det civila samhället, inklusive icke-statliga organisationer och internationella frivilligorganisationer, har inom utvecklingsbistånd och humanitärt bistånd i ett demokratiskt samhälle måste förstärkas ytterligare.

Republiken Filippinerna

Landet hade två olika regeringar 2016: president Aquinos regering, till och med hans avgång den 30 juni, och efterträdaren president Dutertes regering. Trots positiv utveckling på vissa områden, förvärrades människorättsläget väsentligt andra halvåret till följd av det så kallade kriget mot narkotika. Det bör dock noteras att vissa tendenser och omständigheter som skadar de mänskliga rättigheterna, till exempel utomrättsliga avrättningar (inklusive mord på människorättsförsvarare, ursprungsbefolkningar och journalister) och ett klimat präglad av strafflöshet fanns redan under tidigare regeringar.

Efter offentliggörandet av den första GSP+-landsrapporten om Filippinerna i januari 2016 har EU:s prioritering varit att ta itu med ovannämnda brister med Aquinoregeringen. Under andra halvåret stod dödandena i "kriget mot narkotika" och ett eventuellt återinförande av dödsstraffet i centrum för EU:s uppmärksamhet.

Antalet utomrättsliga avrättningar minskade under regeringen Aquino och en nationell övervakningsmekanism för utomrättsliga avrättningar lanserades av den nationella kommissionen för de mänskliga rättigheterna. Men olika problem, i synnerhet kulturen av strafflöshet och tortyr, kvarstår, och en rad viktiga lagstiftningsåtgärder antogs inte. Andra halvåret kännetecknades av en allvarlig försämring av respekten för rätten till liv, rättssäkerhet och rättsstatlighet. Enligt uppgifter från Filippinernas nationella polis, såsom de har rapporterats i media, ledde "kriget mot narkotika" till dödandet av omkring 6 000 personer under perioden från juli till mitten av december, och en tredjedel av dödsfallen inträffade vid polisinsatser. Dessutom arresterades mer än 40 000 personer under samma period. Presidentens uttalanden och åtgärder tycks ha uppmuntrat polisen att välja en aggressiv strategi när det gäller narkotikaanvändare och langare, och de har enligt människorättsförespråkare även uppmuntrat medborgardesliknande grupper till utomrättsliga avrättningar. "Kriget mot narkotika" har fortfarande stort stöd bland befolkningen. Två centrala lagstiftningsprioriteringar är återinförande av dödsstraffet och en sänkning av åldersgränsen för straffrättsligt ansvar för underåriga från 15 år till antingen tolv eller nio år. Utkastet till lagförslag har förelagts kongressen med sikte på att de ska antas under 2017.

Positiva händelser under president Dutertes regeringstid är bland annat förnyad dynamik i fredsprocessen på Mindanao, fredsförhandlingarna med Filippinernas kommunistparti/Nya folkarmén/nationella demokratiska fronten och en socioekonomisk agenda som syftar till att lyfta människor ur fattigdom.

Avtalet om partnerskap och samarbete som undertecknades 2012 - inom ramen för vilket en institutionaliserad människorättsdialog skulle kunna inrättas - behöver fortfarande ratificeras av två medlemsstater och Filippinerna. EU och medlemsstaterna har konsekvent tagit upp människorättsläget i kontakterna med regeringen och andra samtalspartner. GSP+-övervakningen pågår. I september 2016 antog Europaparlamentet en resolution om utvecklingen i landet, vilket fick president Duterte att reagera negativt.

Ett stort problem i Filippinerna är kulturen av strafflöshet, eftersom allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna, inklusive mord på människorättsaktivister och medarbetare, i stor utsträckning förblir ouppklarade. Enligt rapporter från specialiserade icke-statliga organisationer, dödades 31 människorättsförsvarare i Filippinerna 2016, varav en var mottagare av stöd från ett EU-finansierat projekt. Kommittén för skydd av journalister placerade 2016 Filippinerna på fjärde plats i världen på det globala indexet för strafflöshet. Sedan han valdes till president har Duterte gjort uttalanden för att berättiga att "korrupta" journalister och människorättsförsvarare dödas. Å andra sidan har han utfärdat ett historisk beslut om informationsfrihet (*Freedom of Information Order*) och har nyligen inrättat en särskild presidentiell arbetsgrupp med inriktning på våld mot medarbetare.

EU hjälpte organisationer i det civila samhället och människorättsförsvarare genom projektbidrag inom ramen för det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR) och finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete (DCI), EU-medlemsstaternas program och dialogen med människorättsförsvarare.

Tre EIDMR-projekt som genomfördes av det civila samhällets organisationer stödde människorätts- och markrättighetsförsvarares verksamhet, inbegripet genom tillhandahållande av en fristad, rättsligt och medicinskt stöd och utbildning. EU stödde även reformen av rättsväsendet och kampen mot strafflöshet när det gäller utomrättsliga avrättningar och påtvingade försvinnanden.

EU inledde sitt program för förvaltning inom rättsväsendet (Gojust, som ersätter Epjust). Huvudsyftet med en av dess fyra olika komponenter är att stärka nationella och regionala institutioner för mänskliga rättigheter och det civila samhällets kapacitet att främja ansvarighet och bekämpa strafflöshet (genomförs av Spaniens AECID).

Ett särskilt fokus för det fleråriga vägledande programmet 2014–20 är konfliktdrabbade Mindanao, där EU har gett stöd till fred och utveckling.

EU är fortfarande en central partner i reformeringen av hälsovårdssektorn. *Responsible Parenthood and Reproductive Health Act* (lagen om ansvarsfullt föräldraskap och reproduktiv hälsa) som undertecknades 2012 sågs av organisationer i det civila samhället, särskilt kvinnorrättsförsvarare, som en positiv utveckling i den långa kamp för jämställdhet mellan könen inom hälsa som pågått i årtionden. Lagen skulle möjliggöra ökad tillgång för filippinska män och kvinnor till tjänster och information av hög kvalitet inom reproduktiv hälsa (inklusive familjeplanering). Filippinernas högsta domstol införde emellertid, efter en framställning som inkommit, ett tillfälligt förbudsbeslut (*temporary restraining order*) som begränsar regeringens möjligheter att senast 2019 införskaffa 70 % av preventivmedlen, vilket kan komma att påverka den framtida tillgången på preventivmedel vid statliga sjukhus och kliniker i hela landet. EU stöder ett fullständigt genomförande av åtgärden genom ett bilateralt samarbetsprogram för universell hälso- och sjukvård tillsammans med Filippinernas hälsodepartement samt bistånd i form av bidrag till icke-statliga organisationer.

EU:s utvecklingsbistånd genom statliga medel kompletterades genom finansiering av organisationer i det civila samhället för att ta itu med sociala och miljörelaterade problem och främja urbefolkningars rättigheter och andra människorättsfrågor, fredsbyggande och social utveckling.

EU tillhandahöll politiskt stöd till fredsprocessen på Mindanao, finansierade den civila delen av den internationella övervakningsgruppen (IMT), finansierade icke-statliga organisationer som kräver skyddslagstiftning och stödde respekten för internationella lagar och normer. EU undertecknade ett bidragsavtal med Rädda Barnen om att stärka skyddet av barn som drabbats av den väpnade konflikten i Mindanao.

EU och vissa medlemsstater deltog i mötena i den Manilabaserade "vänskapsgruppen" för barn i väpnade konflikter vilken leds av Kanada. Gruppen består av Unicef och andra FN-organ, partnerländer och organisationer.

I samarbete med Internationella arbetsorganisationen (ILO) finansierar EU ett projekt för att stärka kapaciteten inom offentliga förvaltningar i Filippinerna att genomföra ILO:s centrala arbetskonventioner, som en del av den förpliktelse som GSP+ innebär, och ett projekt för att stärka handelns inverkan på sysselsättningen genom att förbättra sektors-, handels- och sysselsättningspolitiken och -programmen och bidra till anständigt arbete och goda sysselsättningsresultat. Denna åtgärd kan bidra till att bemöta situationen när det gäller föreningsfrihet i Filippinerna, vilken under 2016 två gånger kännetecknades som extremt allvarlig och angelägen av ILO:s kommitté för föreningsfrihet. EU uttryckte också oro över morderna på fackföreningsmedlemmar och lagstiftningens överensstämmelse med internationella arbetsnormer i samband med Internationella arbetskonferensens granskning 2016 av brister i genomförandet av ILO:s grundläggande konvention om föreningsfrihet.

Den filippinska regeringen och kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter har hittills inte kunnat komma överens om villkoren för ett besök i Filippinerna av FN:s särskilde rapportör om utomrättsliga, summariska eller godtyckliga avrättningar.

Nästa allmänna återkommande utvärdering av människorättsläget i Filippinerna planeras att äga rum under det första halvåret 2017.

Den 25 juli 2016 offentliggjorde FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor (Cedaw) sina avslutande iakttagelser om den sjunde och den åttonde periodiska rapporten om genomförandet av motsvarande konvention. Filippinerna rankas mycket högt (på sjunde plats) i en undersökning om jämställdhetsrankningar som Världsbanken utfört.

Den filippinska regeringen måste se till att bekämpningen av narkotikabrott bedrivs inom lagens ramar, med bland annat rätt till ett korrekt rättsförfarande och skydd av de grundläggande mänskliga rättigheterna för medborgare i Filippinerna, inklusive rätten till liv, och att bekämpningen är förenlig med proportionalitetsprincipen. Detta gäller naturligtvis även människorättsförsvarens rättigheter. I egenskap av statspart i det andra fakultativa protokollet till den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, är Filippinerna skyldigt att respektera sina åtaganden enligt internationell rätt.

Republiken Singapore

I 2016 års internationella pressfrihetsindex hamnade Singapore på 154:e plats av 180 länder. Lagförslaget om rättskipning (skydd), *Administration of Justice (Protection) Bill*, antogs i parlamentet i augusti 2016. Även om det övergripande syftet med förslaget – dvs. att formulera och konsolidera lagen om otillbörligt uppträdande inför rätten - godtogs, oroade sig det civila samhällets organisationer över vad de uppfattade som ett hot mot yttrandefriheten, särskilt åtalspunkten "smutskastning av domstol". Specialister på ämnet rekommenderade att man skulle avvakta med sina slutsatser tills ett ärende väcks och lagförslaget prövas.

Singapore fortsätter att kriminalisera homosexualitet genom 377A i strafflagen. Singapore hävdar att landet inte diskriminerar hbt-personer, men det civila samhällets organisationer hyser skarpa invändningar och anför som exempel censuren av hbt-innehåll i medierna och att hbt-personer inte kan åtnjuta rätten till familjeliv och skydd från diskriminering på arbetsplatsen.

De gemensamt överenskomna målen för perioden 2016–2020 är för Singapore att ratificera de viktiga internationella avtal om mänskliga rättigheter som landet inte är part i; att stärka yttrandefriheten, mediefriheten och det politiska deltagandet; att överväga ett moratorium för dödsstraff samt att tillhandahålla mer detaljerad information om landets tillämpning av dödsstraffet som ett komplement till redovisningen av det totala antalet per år; att vidta bättre åtgärder för att skydda och upprätthålla migranternas rättigheter; samt att avkriminalisera homosexualitet (nytt mål för 2016–2020).

EU:s delegation följer utvecklingen när det gäller dödsdomar, omvandlade dödsdomar och avrättningar på grundval av offentliga källor och kontakter med lokala civilsamhällesorganisationer, men denna information är ofta ofullständig och svår att uppbringa. Det är känt att fyra avrättningar verkställdes 2016, vilket är samma antal som under 2015.

Reformen av det valda presidentämbetet (*Elected Presidency*) antogs av parlamentet i november 2016 och premiärminister Lee förklarade att nästa president skulle vara en malajisk kandidat. Reformen har kritiserats eftersom urvalskriterierna ses som diskriminerande mot vissa kandidater.

Singapores regering har vidtagit vissa, om än små steg i riktning mot att förbättra rättigheterna för migrerande arbetstagare i Singapore. Civilsamhällets organisationer har fört kampanjer för att hushållsanställda ska omfattas av lagen om anställning, och detta godkändes under den allmänna återkommande utvärderingen.

En färdplan 2017-2020 för personer med funktionsnedsättning presenterades i december 2016. En rådgivande panel med 17 ledamöter som leds av biträdande utbildningsminister Janil Puthuchery utsågs i december 2016 för att undersöka genomförandet av obligatorisk skolgång för barn med särskilda behov.

EU:s verksamhet på människorättsområdet bestod under 2016 av övervakning och rapportering, démarches, noggrann samordning med medlemsstaterna och anordnande av möten, dialogsessioner och ett antal andra evenemang. Under 2016 skedde det fortsatt arbete på projekt som pågått under lång tid och viss ny verksamhet, bl.a. övervakning av rättegångar och ett partnerskap med UN Womens kommitté i Singapore.

Civilsamhällets organisationer deltog i utarbetandet av de nya målen och fortsätter att regelbundet höras om de bästa metoderna för genomförande.

Med anledning av Europadagen mot dödsstraffet och Världsdagen mot dödsstraffet arrangerade EU-delegationen en paneldebatt om dödsstraffet i Singapore. Det var tredje gången som ett sådant evenemang anordnades på annat ställe än i delegationens lokaler i Singapore, denna gång vid National University of Singapore.

Delegationens seminarium med anledning av människorättsdagen handlade detta år om religions- och trosfrihet i Singapore och Asean. Seminariet hade tre paneler som tog upp ämnena "Religions- och trosfrihet i Singapore - en flerpartsstrategi", "Främjande av religions- och trosfriheten i Asean" och "Religionsfriheten och yttrandefriheten - europeiska och sydostasiatiska perspektiv".

EU:s medlemsstater anordnade en rad evenemang, bland annat om yttrandefriheten och pressfriheten, människohandel och hbt-personers rättigheter.

Under 2016 skedde den andra allmänna återkommande utvärderingen av Singapore vid FN. Singapores regering har envist avvisat de flesta av rekommendationerna, men det civila samhällets organisationer fortsätter att se de allmänna återkommande utvärderingarna som en värdefull övning i att utmana staten och hålla den ansvarig.

Bland rekommendationerna återfanns ett omedelbart moratorium för dödsstraffet i syfte att avskaffa det, avskaffande av spöstraffet, reformering av lagar som tillåter frihetsberövande utan rättegång (såsom ISA) och upphävandet av sektion 377A i strafflagen (kriminalisering av homosexualitet).

Under den allmänna återkommande utvärderingen rekommenderade många länder Singapore att ratificera de viktiga konventioner som landet ännu inte är part i. Singapore hävdar emellertid att landet undertecknar konventioner först när man har bringat sin nationella lagstiftning i överensstämmelse med fördragen. Singapore påstår att landet redan uppfyller kraven enligt ett antal centrala konventioner om mänskliga rättigheter som landet ännu inte är part i, vilket föranleder det civila samhällets organisationer att uppmana regeringen att gå vidare med ratificering.

Centrala konventioner som ännu inte ratificerats är den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Singapore har också i princip gått med på att ansluta sig till Internationella brottmålsdomstolen, men detta åtagande har ännu inte fullgjorts. Till den positiva utvecklingen hör att landet gick med på att överväga att ratificera den internationella konventionen om skyddet av alla migrantarbetares och deras familjers rättigheter (ICRMW).

I samband med detta mål är en rekommendation som gjorts vid upprepade tillfällen under den allmänna återkommande utvärderingen att Singapore bör inrätta en nationell institution för mänskliga rättigheter för att övervaka människorättsstandarder som landet redan har anslutit sig till, i enlighet med Parisprinciperna. Singapore godtog inte denna rekommendation utan "noterade" den bara.

Bristen på transparens och data är fortfarande ett problem inom de flesta områden som rör mänskliga rättigheter. Totalt sett tycks framsteg göras i fråga om migrerande arbetstagares rättigheter och det eventuella godkännandet av en ny konvention, men det krävs stora förbättringar vad gäller de övriga tre målen.

Demokratiska socialistiska republiken Sri Lanka

Under 2016 fortsatte det övergripande människorätts- och demokratiläget i landet att bli bättre, om än i långsammare takt än under föregående år. Det fullständiga löfte om samhällsstyrningsreform, övergångsrättvisa och ekonomisk reform har ännu inte gett resultat, mer än ett år efter inrättandet av en nationell samlingsregering i september 2015.

EU:s främsta prioritering i landet är fortfarande ett fullständigt genomförande av 2015 års resolution från FN:s råd för mänskliga rättigheter genom stöd till vidarebosättning, övergångsrättvisa, icke-upprepning och konstitutionell reform samt främjande av kvinnors politiska, ekonomiska och medborgerliga rättigheter.

Till de positiva händelserna i Sri Lanka 2016 hör att landet har ratificerat den internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden och håller på att utarbeta övergripande lagstiftning för att genomföra konventionen i sin nationella lagstiftning. Genom ett banbrytande beslut godkände regeringen också lagstiftning om utfärdande av intyg om icke-anträffbarhet. I augusti antog parlamentet enhälligt lagstiftning om inrättande av en byrå för försvunna personer som ska arbeta med de tiotusentals fall av människor som har försvunnit till följd av civila och politiska konflikter. Byrån har ännu inte inrättats.

I maj utfärdade kommissionen för mänskliga rättigheter i Sri Lanka en omfattande förteckning över direktiv som har till syfte att skydda fångar mot säkerhetsstyrkornas omfattande befogenheter enligt *Prevention of Terrorism Act* (PTA, lagen om förebyggande av terrorism). Fortfarande diskuteras utkast till lagstiftning som ska ersätta PTA och ändra *Code of Criminal Procedure Act* (CCPA, straffprocesslagen) så att de överensstämmer med internationella normer för mänskliga rättigheter.

Under 2016 höll regeringen högt tempo i den konstitutionella reformprocessen genom inrättandet av den konstituerande församlingen och inlämning av rapporter från sex underkommittéer för diskussion i början av 2017. Delegeringen av befogenhet är fortfarande en eldfångd fråga i processen. Regeringen har tagit viktiga symboliska steg mot försoning men har visat mindre beslutsamhet när det gäller att vidta åtgärder mot försöken från vissa grupper att skapa spänningar mellan olika befolkningsgrupper. Försoningsproblemen förvärras på grund av den långsamma normaliseringen av livet i tidigare konfliktområden där de ekonomiska fördelarna med "fredsåterbäringen" ännu inte har förverkligats fullt ut.

EU fortsatte att delta i diskussioner om mänskliga rättigheter och demokrati med Sri Lanka i olika sammanhang, bland annat vid det första mötet i arbetsgruppen för samhällsstyrning, rättsstatlighet och mänskliga rättigheter (i januari), arbetsgruppen för ekonomiska frågor och handel (i maj) och den gemensamma kommissionen (i juli). Mötena innehöll öppna diskussioner i en rad frågor, bland annat när det gäller styrelseformer, rättsstatlighet, yttrandefriheten och mediefriheten, tortyr, förstärkning av civilsamhället, kvinnors och barns rättigheter, rättigheter för personer som tillhör minoriteter, arbetstagares rättigheter, migration, bekämpning av korruption och genomförandet av resolutionen från FN:s råd för mänskliga rättigheter med Sri Lanka som medförslagsställare.

Vid det besök som kommissionären med ansvar för internationellt samarbete och utveckling gjorde i Sri Lanka i mars 2016 riktades uppmärksamheten på de människorättskrav som Sri Lanka står inför när landet ansöker om handelsmedgivanden från EU inom ramen för det allmänna preferenssystemet (GSP+). Regeringen inkom med sin ansökan i juli. Sri Lanka ställde sig bakom förslaget till översyn av EU:s utvecklingsstrategi för landet till och med 2020 så att stöd för samhällsstyrning och försoning ingår för att stödja regeringens ansträngningar på dessa områden.

Besöket av en parlamentsdelegation från EU i november 2016 inriktades på nationell försoning, kvinnors egenmakt och Sri Lankas GSP+-ansökan. Delegationen uppmanade enträget regeringen att stå fast vid sina internationella åtaganden avseende mänskliga rättigheter, ersätta lagen om förebyggande av terrorism och ändra straffprocesslagen.

EU-delegationen fortsatte sitt samarbete med det civila samhället och andra berörda parter i försoningsprocessen. Dessutom fördes tematiska diskussioner om centrala frågor såsom mänskliga rättigheter för hbt-personer, jämställdhet och deltagande, markrättigheter och grundläggande rättigheter. Under besöket av EU:s kommissionär med ansvar för utvecklingsbistånd inbjöds även aktivister, tankesmedjor och företrädare för det civila samhället till diskussioner om utmaningarna i samband med försoningsprocessen. Delegationen träffade också tjänstemän och aktörer från det civila samhället i norra delen av landet för att samla in synpunkter på frågor som rör genomförandet av människorättsrådets resolution.

På Internationella dagen mot homofobi, transfobi och bifobi utfärdade EU:s samtliga beskickningschefer och ett antal likasinnade länder ett gemensamt uttalande. Budskapet var att ta tillvara på det historiska tillfälle som den konstitutionella reformprocessen innebär och utnyttja tillfället att stoppa diskrimineringen och upphäva de lagar som kriminaliserar homosexualitet. Under året gjorde EU:s delegation flera andra offentliga uttalanden till stöd för mänskliga rättigheter, bland annat om våld mot kvinnor och påtvingade försvinnanden.

Under 2016 fortsatte EU att ge finansiellt stöd till projekt som finansieras genom instrumentet som bidrar till stabilitet och fred (IcSP), finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete (DCI), det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR) och de tematiska programmen för det civila samhällets organisationer och lokala myndigheter (CSO-LA).

Ett bidrag har getts till Sri Lankas fredsbyggande prioriteringsplan genom IcSP för att stödja tidiga förtroendeskapande åtgärder och ytterligare ett bidrag har lämnats till förtroendeskapande verksamhet inom ramen för DCI.

Genom EIDMR och CSO-LA tillhandahåller EU finansiellt stöd till partnerorganisationer för att främja den ekonomiska, sociala och politiska utvecklingen hos Sri Lankas mest utsatta befolkningsgrupper. Vissa av projekten fokuserar på frågor som att bekämpa våld i hemmet och öka kvinnors egenmakt, utbilda advokater, domare och media, och bygga upp det civila samhällets och de lokala myndigheternas kapacitet.

Under 2016 fortsatte Sri Lankas regering sin dialog och sitt samarbete med FN och dess människorättsmekanismer. Bland besökarna märktes FN:s generalsekreterare, högkommissarien för mänskliga rättigheter, den särskilda rapportören om domares och advokaters oberoende och den särskilda rapportören om tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling samt den oberoende experten på minoriteters rättigheter. I sina sammanfattande kommentarer om Sri Lankas femte periodiska rapport framhåller FN:s kommitté mot tortyr att det finns farhågor på området för misstänkta och fångars rättigheter.

Det är fortfarande av avgörande vikt att betydande framsteg görs i riktning mot ett fullständigt genomförande av människorättsrådets resolution, inklusive ersättande av lagen om förebyggande av terrorism med lagstiftning som ligger i linje med Sri Lankas internationella förpliktelser.

Konungariket Thailand

Den allmänna människorättssituationen i landet utmärktes under 2016 fortfarande av den tillbakagång som drabbade landet efter det militära maktövertagandet i maj 2014. Utvecklingen under 2016 var blandad. En av EU:s prioriteringar är att stödja Thailands snabbt föränderliga politik i fråga om arbetstagares och migranternas rättigheter.

Strax efter det militära maktövertagandet meddelades att val skulle hållas före utgången av 2015. Det preliminära datumet för valet skjuts emellertid hela tiden på framtiden.

Utvecklingen mot ett avskaffande av dödsstraffet har gått långsamt. Minst 63 brott är belagda med dödsstraff. Antalet brott som bestraffas med döden fortsätter att öka.

Yttrandefriheten och mötesfriheten är i allmänhet begränsade. Även om vissa evenemang har förbjudits har på det hela taget fler debatter och aktiviteter blivit tillåtna. Myndigheternas närvaro vid denna typ av evenemang är emellertid avskräckande (de observerar och fotograferar eller filmar deltagare). Förbudet mot politiska sammankomster med mer än fem personer kvarstår. I december antog den utsedda nationella lagstiftande församlingen en ändring av databrottslagen som gör det möjligt för myndigheterna att inskränka yttrandefriheten ytterligare och som underlättar övervakning och censur. Möjligheterna att delta i utformningen av politiken är begränsade. Den nationella lagstiftande församlingen godkänner lagstiftning efter begränsade offentliga samråd och det förekommer inte mycket offentlig diskussion.

Ett nytt utkast till konstitution antogs genom folkomröstning den 7 augusti. Det nationella rådet för fred och ordning införde hårda restriktioner i upptakten till folkomröstningen. Att föra kampanj mot förslaget gjordes straffbart med upp till tio års fängelse. De thailändska myndigheterna anhöll ett flertal politiker, aktivister och journalister som hade kritiserat förslaget till konstitution, offentligt meddelat att de ämnade rösta mot eller uppmanat väljarna att avvisa förslaget till konstitution, och de försökte övervaka röstningen.

Tillkännagivandet i december att cirka 150 000 fångar antingen skulle frigges eller få sina straff sänkta eller omvandlade efter benådning av den nya kungen är en positiv utveckling som betydligt överträffar tidigare kungliga benådningar.

Människohandel och otillbörlig praxis på arbetsmarknaden inom fisk- och skaldjursindustrin har uppmärksamrats internationellt under senare år, särskilt situationen för migrerande arbetstagare. Den thailändska regeringen har trappat upp insatserna mot människohandel genom att ändra den rättsliga ramen och stärka förebyggande och brottsbekämpande åtgärder. Samtidigt har skyddet av människohandelns offer förbättrats. Regeringen tillkännagav sin avsikt att under 2017 ratificera Internationella arbetsorganisationens (ILO) konvention nr 188 om arbete ombord på fiskefartyg och protokollet till konventionen om tvångsarbete (protokoll nr 29). Det har gjorts påtagliga framsteg i fråga om arbetsnormer ombord på fiskefartyg och inom skaldjursindustrin och vad gäller situationen för migrerande arbetstagare, men efterlevnaden är fortfarande en utmaning och fortsatta ansträngningar krävs.

EU fortsatte sitt arbete för mänskliga rättigheter och demokrati i Thailand, ofta tillsammans med EU-medlemsstaterna. EU har inte tvekat att ge uttryck för farhågor genom uttalanden, tal, en debattartikel, olika evenemang och såväl formella som informella åtgärder för att få myndigheterna att garantera fullständig respekt för de mänskliga rättigheterna.

Aktivister och människorättsförsvarare har åtalats för uppvigling, förtal, överträdelse av de regler som det nationella rådet för fred och ordning satt upp samt för brott mot databrottslagen. Vissa står inför rätta i militärdomstolar – en praxis som nu håller på att fasas ut och som inte längre tillämpas på nya fall där brottet begåtts efter den 12 september 2016. EU:s delegation gjorde, ofta tillsammans med EU-medlemsstater, flera besök på plats och närvarade vid domstolsförhandlingar och besökte poliskontor.

EU fortsatte att tillhandahålla finansiellt stöd till projekt genom det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR). Ett nytt stort projekt för att ta itu med arbetsrelaterade problem ombord på fiskefartyg och inom skaldjursindustrin inleddes, med deltagande av regeringen och ILO. Thailand är också en av mottagarna i det EU-finansierade projektet inom ramen för EIDMR om stöd till handelspartner, bl.a. GSP+-mottagarländer, för verkningsfullt tillämpande av internationella arbetsnormer och fullgörande av rapporteringsskyldigheter.

Thailand har inte undertecknat FN:s flyktingkonvention från 1951. Regeringen har ingen nationell lagstiftning som rör skydd av flyktingar eller fungerande asylförfaranden. De flesta asylsökande kommer till Thailand på turistvisum. När viseringen upphör att gälla blir de illegala invandrare och riskerar frihetsberövande på obestämd tid eller utvisning. Vid världstoppmötet om humanitära frågor i maj tillkännagav den thailändska regeringen att man eventuellt skulle inrätta en nationell flyktingkontrollprocess för asylsökande i städer.

I september 2016 antog människorättsrådet resultatet av den allmänna återkommande utvärderingen av Thailand. Av de 249 rekommendationer som mottagits godtogs 187. De positiva inslagen var Thailands utfästelser om att ratificera det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr, den internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden och protokollet om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor. Thailand åtog sig också att avskaffa barnarbete, bekämpa tvångsarbete och människohandel och erbjuda skydd för migrerande arbetstagare. Rekommendationerna gällande begränsningarna av yttrande- och mötesfriheten, den allt frekventare användningen av artikel 44 i den provisoriska konstitutionen och de rättsliga trakasserierna av människorättsförsvarare godtogs emellertid inte.

I september anslöt sig Thailand även till det fakultativa protokollet till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Thailand fortsatte även att leva upp till sitt väletablerade rykte som försvarare av hbtqi-personers mänskliga rättigheter.

Demokratiska republiken Östtimor

Under 2016 kunde endast små framsteg i förhållande till tidigare år skönjas i fråga om den allmänna människorättssituationen i landet. Inga lagändringar gjordes.

EU:s prioriteringar är att främja en inkluderande utveckling för alla östtimorianer, rätten till utbildning och hälso- och sjukvård samt kampen mot könsrelaterat våld och våld i hemmet.

Balansen mellan könen i Östtimors parlament är god, men andelen kvinnliga kabinetsledamöter skulle kunna ökas avsevärt. Våld i hemmet och våld mot kvinnor är fortfarande stora problem. Antalet fall som går till domstol är fortfarande mycket lågt jämfört med det beräknade antalet inträffade händelser. Under 2016 fortsatte pressen och vissa icke-statliga organisationer att framföra korruptionsanklagelser, och även om antalet rättsfall i slutet av året var begränsat dömdes en f.d. finansminister och en f.d. biträdande hälsominister till fängelse för korruption. Det finns fortfarande endast begränsade bestämmelser om rättsstatlighet och ansvarsskyldighet, delvis beroende på medborgarnas passiva attityd, som är förståelig med tanke på den låga utbildningsnivån. De rättsliga förfarandena går långsamt eftersom det inte finns tillräckligt många domare och åklagare och deras kompetens är låg.

EU fortsatte att inom ramen för den politiska dialogen diskutera mänskliga rättigheter och demokrati med Östtimor.

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som finansieras av Europeiska utvecklingsfonden (EUF) och det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR).

En telenovela (såpopera) om mänskliga rättigheter (som bl.a. tar upp våld i hemmet, god samhällsstyrning, korruption och svårgerpolitik samt hbt-frågor) som produceras i samarbete med ombudsmannen ska sändas i nationell tv och vid 13 mobila visningar runtom i kommunerna. Syftet är att öka östtimorianernas medvetenhet om de mänskliga rättigheterna. Såpoperan kommer att undertextas på portugisiska för att budskapet även ska nå fram i portugisisktalande afrikanska länder.

Östtimor är part i ett antal internationella människorättskonventioner, främst genom anslutning, men två har inte ratificerats eller ens undertecknats: konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Östtimor granskades den 3 november 2016 för andra gången av arbetsgruppen vid FN:s råd för mänskliga rättigheter, som ett led i den allmänna återkommande utvärderingen. Över 60 FN-medlemsstater deltog och 154 rekommendationer lades fram. Bland annat rekommenderas Östtimor att: stärka de rättsliga institutionerna och utöka användningen av mobila domstolar; investera mer i utbildning; tillämpa lagar om sexuellt och könsrelaterat våld i praktiken; stärka genomförandet av strategier för att bekämpa våld i hemmet; anslå tillräckliga medel och vidta effektiva åtgärder för att ytterligare fastställa och genomföra den nationella handlingsplanen mot könsrelaterat våld; bekämpa alla former av våld mot och utnyttjande av barn samt fortsätta insatserna för att öka antalet kurser om mänskliga rättigheter för poliser och militärer.

Regeringen förelade parlamentet ett utkast till marklagstiftningspaket för godkännande, men ett kapitel om avhysningar hade tagits bort från den tidigare text som diskuterades offentligt för några år sedan, och är i stället tänkt att bli föremål för ett ministerdekret om tillämpning. Lagen är en nyckelkomponent i den territoriella förvaltningen och ekonomiska utvecklingen i Östtimor, men den kommer att vara mycket svårtillämpad eftersom det finns många överlappningar mellan de rättigheter kopplade till ägande/besittning som föreskrivits av olika förvaltningar som följt på varandra (Portugal, Indonesien, FN och Östtimor).

Socialistiska republiken Vietnam

Under 2016 förbättrades befolkningens allmänna socioekonomiska situation något tack vare en stadig ekonomisk tillväxt, men kränkningarna av medborgerliga och politiska rättigheter fortsatte. Människorättsförsvarare trakasserades och anhölls och vissa dömdes till långa fängelsestraff. Det politiska rummet har öppnats upp genom allmänhetens deltagande i utarbetandet av vissa lagar vilket, i kombination med uppföljningen av genomförandet av FN:s tortyrkonvention, i linje med Vietnams åtaganden enligt människorättsrådets allmänna återkommande utvärdering, har lett till viss positiv utveckling.

EU:s prioritering är att främja yttrandefriheten och rättsstatsprincipen. EU arbetar också aktivt med att skydda människorättsförsvarare och stödja utvecklingen av civilsamhällets organisationer och deltagardemokrati.

Yttrande-, mötes-, informations- och pressfriheten är fortfarande angelägna frågor. Under hela 2016 anhölls och trakasserades bloggare, journalister och människorättsaktivister och statens kontroll över medierna, inskränkningarna av religionsfriheten och hindren för fredliga demonstrationer fortsatte. Vissa fängslade personer fick inte ta emot besök ens från advokater, medicinsk personal eller familjemedlemmar. Könrelaterat våld och korruption är fortfarande vitt förekommande trots statliga kampanjer för att ta itu med dessa problem.

Det vietnamesiska kommunistpartiet är det enda erkända politiska partiet och inga andra partier tillåts verka legalt. Under 2016 hölls den 12:e nationella partikongressen. Den 14:e nationalförsamlingen valdes den 22 maj 2016 för en mandatperiod på fem år. Tran Dai Quang och Nguyen Xuan Phuc utnämndes till president respektive premiärminister.

Trots att antalet brott belagda med dödsstraff minskade från 22 till 15, och att skyddet ökades för utsatta grupper, har antalet personer som har dömts till fängelse eller till döden liksom antalet personer som har avrättats ökat under de senaste fem åren (under perioden från den 30 juni 2011 till den 30 juni 2016 dömdes 681 personer till döden och mellan 2013 och 2016 avrättades 429 personer). Regeringen gör allt större ansträngningar i kampen mot människohandel och är ledande i regionen i fråga om främjande av hbtqi-personers mänskliga rättigheter.

Under hela året, och särskilt i samband med den sjätte människorättsdialogen mellan EU och Vietnam i Bryssel i december, uttryckte EU oro över kommande och nyligen godkänd lagstiftning om yttrandefrihet, religions- och trosfrihet, frihet att delta i fredliga sammankomster och föreningsfrihet, arbetstagares rättigheter, rättssäkerhet, godtyckligt frihetsberövande, tortyr och dödsstraff. Samarbetet i internationella forum och genomförandet av rekommendationer från internationella organ, särskilt de som gjordes i samband med den allmänna återkommande utvärderingen, togs också upp. EU upprepade sin uppmaning om att utfärda en stående inbjudan till FN:s särskilda förfaranden, och i synnerhet till den särskilda rapportören om yttrandefrihet och den särskilda rapportören om situationen för människorättsförsvarare.

I både formella och informella sammanhang och i nära samordning med EU-medlemsstater och likasinnade länder, uttryckte EU sin oro över de fortsatta trakasserierna och fängslandet av allt fler människorättsförsvarare och aktivister. EU upprepade sin begäran att alla personer som hålls fängslade för att fredligt ha utövat sin yttrandefrihet ska frigges. Dessutom betonade EU vikten av att alla fångar ska kunna ta emot besök, i linje med den vietnamesiska konstitutionen och internationella bestämmelser om mänskliga rättigheter. Europaparlamentet underströk också alla dessa farhågor i sin brådskande resolution av den 9 juni 2016. Europeiska unionens delegation deltar aktivt i åtgärder till stöd för människorättsförsvarare, har regelbundna möten med dem och deras familjer och tar upp enskilda fall med myndigheterna.

Genom det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR) finansierar EU åtta pågående projekt som genomförs av icke-statliga organisationer. Projekten omfattar frågor gällande tvåspråkig utbildning av barn från etniska minoriteter, religionsfrihet, ökad egenmakt för hbtqi-personer, deltagande av kvinnor från etniska minoriteter, markrättigheter och förvaltning av naturresurser. Projekt som finansieras genom andra budgetposter (CSO-LA och programmet för miljö och hållbar förvaltning av naturresurser) behandlar också civilsamhällets organisationers kapacitet att verka för ökad ansvarsskyldighet för tjänstekvalitet, tillgång till information, insyn i budgeten, skogsförvaltning och bättre representation via civilsamhällets nätverk och medborgarnas deltagande i beslutsfattandet.

I juni 2016 arrangerade EU den första dialogen med civilsamhället med stödmottagande icke-statliga organisationer i Hanoi. EU har också ställt sig bakom en dialog mellan regeringen, det civila samhällets aktörer och allmänheten för att öka insikterna om det positiva bidrag som det civila samhället kan ge till Vietnams utveckling.

Fortsatta framsteg krävs inom den närmaste framtiden i arbetet med att förstärka samarbetet med människorättsmekanismer, förbättra efterlevnaden av konventionsorganens rapporteringsmekanismer och genomföra rekommendationerna från den allmänna återkommande utvärderingen.

VIII. OCEANIEN

Samväldet Australien

Australiens resultat på området för mänskliga rättigheter är **i allmänhet** fortsatt goda inom landet, som är en stark förespråkare för mänskliga rättigheter både inom regionen Indiska oceanen/Stilla havet och på det internationella planet. Vissa brister har konstaterats (inte minst i samband med den allmänna återkommande utvärderingen) bland annat vad gäller flyktingpolitiken, ursprungsbefolkningars rättigheter samt ratificeringen av ett antal internationella konventioner.

EU:s prioriteringar är att samarbeta med Australien om främjandet av mänskliga rättigheter i regionen Indiska oceanen/Stilla havet, om hur problemet med våld i hemmet bäst kan hanteras, om främjandet av ursprungsbefolkningars rättigheter och människorättsliga aspekter av politiken för flyktingar och asylsökande.

Australiens federala och statliga regeringar har fastställt våld i hemmet som ett problemområde (en av tre kvinnor kommer att utsättas för våld under sin livstid). Sociala indikatorer för ursprungsbefolkningarna visar att de halkar efter den inflyttade befolkningen. De är fortfarande överrepresenterade i fråga om fängelsestraff och dödsfall i fängsligt förvar. Även om Australien har ratificerat FN:s flyktingkonvention har landets politik när det gäller irreguljära inresor per båt kritiserats. Vissa aspekter av politiken, som bland annat s.k. push backs (tillbakatvinganden) och situationen när det gäller förvarsenheterna i Papua Nya Guinea och Nauru, är fortfarande kontroversiella både inom och utanför landet.

EU deltar inte i australiska inhemska förfaranden, men uppmanar landet att ratificera ett antal internationella människorättsliga instrument (t.ex. det fakultativa protokollet till FN:s tortyrkonvention, den internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden och den internationella konventionen om skydd för alla migrerande arbetstagares och deras familjemedlemmar).

Australien och Europeiska unionen har paraferat och kommer att underteckna ett ramavtal under 2017. Avtalet innehåller ett åtagande om demokratiska principer, mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen samt motsvarande samarbete inom den gemensamma kommittén.

Både Australien och Europeiska unionen är starka förespråkare för mänskliga rättigheter i regionen Indiska oceanen/Stilla havet och, internationellt, för ett globalt avskaffande av dödsstraffet, bekämpning av könsrelaterat våld och genomförande av FN:s vägledande principer för företagande och mänskliga rättigheter.

Australiens andra allmänna återkommande utvärdering genomfördes i november 2015. Den australiska regeringen gjorde ett frivilligt åtagande om att förbättra övervakningen av rekommendationerna från utvärderingen. Den australiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna håller på att inrätta en webbplats som ska vara öppen för allmänheten och användas för att övervaka framstegen med genomförandet av rekommendationerna. Ett interministeriellt organ har också inrättats för att samordna och stärka den australiska regeringens övergripande deltagande i FN:s rapportering om mänskliga rättigheter.

Republiken Fiji

Fiji gjorde under 2016 vissa framsteg med att befästa ett demokratiskt styre, men mer insatser behövs för att garantera de mänskliga rättigheterna i praktiken och förbättra dialogen mellan regeringen, oppositionen, det civila samhället, medierna, den privata sektorn och fackföreningar.

Den andra politiska högnivådialogen mellan EU och Fiji enligt artikel 8 i AVS–EU-partnerskapsavtalet sedan Fijis återgång till demokrati hölls i Bryssel i december 2016 och öppnades på Fijis sida av premiärministern Josaia Voreqe Bainimarama. Mötet innefattade diskussioner om kvarstående frågor rörande de mänskliga rättigheterna och demokrati samt förberedelserna inför de allmänna valen 2018.

Fiji har åstadkommit viss utveckling när det gäller att övervinna motsättningar mellan olika befolkningsgrupper och upprätta en gemensam nationell identitet såsom garanteras av konstitutionen. Fijis återgång till demokrati har möjliggjort ett förnyat engagemang och partnerskap mellan fackföreningar, civilsamhällets organisationer och statliga institutioner, vilket bland annat lett till att ett trepartsavtal med Internationella arbetsorganisationen (ILO) undertecknats och omfattande samråd hållits om flera lagförslag i parlamentets ständiga utskott. Ett trepartsuppdrag från ILO besökte Fiji i januari 2016 och genom undertecknandet av en gemensam genomföranderapport undveks en undersökningskommission om förhållandet mellan arbetsmarknadens parter och föreningsfriheten i Fiji. Fiji har ratificerat samtliga ILO:s åtta centrala konventioner och 25 andra konventioner.

Emellertid kvarstår ett antal demokratiska brister, främst på grund av restriktiva dekret som har företräde framför konstitutionens bestämmelser och som bland annat påverkar mötes- och mediefriheten. I september greps flera ledare för oppositionen och framträdande fackföreningsledare för att ha deltagit i ett offentligt sammanträde om 2013 års konstitution som hölls utan de tillstånd som krävs enligt 2012 års förordning om ändring av den allmänna ordningen. Efter dessa gripanden och frihetsberövanden utfärdade EU:s delegation i Stillehavsregionen tillsammans med EU:s beskickningschefer i Fiji ett lokalt uttalande om behovet av att respektera yttrandefriheten och mötesfriheten. Fångarna släpptes senare utan åtal.

Två parlamentsledamöter från oppositionen stängdes också av fram till nästa val 2018 till följd av några kontroversiella uttalanden. Interparlamentariska unionen ansåg dock att deras uttalanden omfattades av yttrandefriheten och manade till hävande av avstängningen.

Under året gjorde EU:s delegation i Stillehavsregionen démarcher och utförde utåtriktad verksamhet för att få Fiji att stödja EU:s initiativ och prioriteringar på människorättsområdet på FN-nivå.

FN:s särskilda rapportör om nutida former av rasism, rasdiskriminering, främlingsfientlighet och därmed sammanhängande intolerans besökte Fiji i december 2016 och uttryckte farhågor om att utrymmet för och möjligheterna till en konstruktiv diskussion om etnisk tillhörighet och ras inom samhället var begränsade.

FN rapporterade att 64 % av kvinnorna i Fiji någon gång under sin livstid har utsatts för någon form av våld, och ett antal initiativ har tagits för att ta itu med problemet med könsrelaterat våld (informationskampanjer).

Ett stort steg framåt var ratificeringen i mars 2016 av konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (Uncat), dock med ett antal vittgående reservationer. I oktober 2016 stod Fiji värd för ett regionalt seminarium om ratificering och genomförande av denna konvention i Stillehavsregionen. Två uppmärksammade tortyrfall har tagits till domstol: i ett fall befanns åtta poliser och en officer skyldiga och dömdes till fängelsestraff på mellan sju och nio år.

Vad gäller EU:s finansiella engagemang, finansierade EU tillsammans med Nya Zeeland, Australien och Japan stödprojektet för Fijis parlament, vilket genomförs av UNDP. Programmet för tillgång till rättslig prövning, finansierades genom elfte Europeiska utvecklingsfonden (EUF) och genomfördes av UNDP, syftade längre fram till att förbättra förvaltningssystemen, särskilt den institutionella kapaciteten hos *Legal Aid Commission* (rättshjälpskommissionen), och samtidigt stödja civilsamhällets organisationer. Projektet "Fiji i övergång: mot en hållbar konstitutionell demokrati" som genomfördes av det konstitutionella medborgarforumet syftade till att stärka den roll som civilsamhällets organisationer spelar för att främja, tillämpa och övervaka de mänskliga rättigheterna.

Ytterligare EU-stöd till civilsamhällets organisationer inriktades främst på Fijis färdplan för samarbete med det civila samhället 2014–2017, Workshopen för civilsamhällesorganisationer i november för att diskutera översynen av färdplanen samt det EU-finansierade initiativet för ökat medborgarengagemang i Fiji (som genomförs av UNDP), som har samarbetat med över 40 civilsamhällesorganisationer och samhällsgrupper för att befästa deltagandedemokrati.

Små östater i Stilla-havsområdet

Republiken Kiribati

Den allmänna människorättssituationen i landet har förbättrats och det förekommer inte några systematiska kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Kiribatis största utmaning är klimatförändringen. Landet riskerar att bli obeboeligt innan utgången av detta sekel, vilket kommer att leda till migrationsproblem. Könrelaterat våld är djupt rotat i traditionella beteendenormer.

Genom dialogen med landet och genom olika finansiella instrument verkade EU för mänskliga rättigheter, jämställdhet och ökat deltagande av kvinnor i beslutsprocessen. Insatser för att öka medvetenheten och stödja det civila samhället och icke-statliga aktörer var avgörande faktorer för genomförandet av den regionala färdplanen för civilsamhällets organisationer i Stilla-havsregionen.

Diskriminering på grund av ras eller ursprung är förbjuden enligt konstitutionen. Emellertid är det bara infödda kiribatier som får äga mark. Könsdiskriminering är bara förbjuden med avseende på anställning. Lagstiftningen förbjuder inte diskriminering på grund av funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsidentitet eller social ställning. Frivilligt sexuellt umgänge mellan män är straffbart men inga åtal rapporterades.

Könsrelaterat och sexuellt våld är fortfarande utbrett i Kiribati – 68 % av kvinnorna rapporterade att de hade utsatts för fysiskt och/eller sexuellt våld. Våld mot barn (42 % av befolkningen) och undernäring bland barn är fortfarande allvarliga problem. Även om barn sedan 2013 åtnjuter rättsligt skydd mot sexuellt utnyttjande är Kiribati fortfarande ett ursprungsland för flickor som är föremål för sexhandel. Lagföringen av människohandlare är fortfarande ett problem, liksom fysisk bestraffning av barn. En ljuspunkt är att över 70 % av de unga brottslingarna överförs från det officiella rättssystemet till skola eller samhällstjänst.

Regeringen har inte inrättat något formellt system för beviljande av asyl eller flyktingstatus. Den högste immigrationstjänstemannen har omfattande diskretionära befogenheter att tillåta utlänningar att vistas i landet.

Kvinnors deltagande i det politiska livet är relativt låg. Efter valet 2016 var endast tre av de 46 medlemmarna i den nationella lagstiftande församlingen kvinnor, en mindre än under den föregående perioden.

Under 2016 diskuterades mänskliga rättigheter under den informella politiska dialogen med Kiribatis nya regering. Bilateral möten på olika nivåer utnyttjades som en plattform för att främja respekten för mänskliga rättigheter och jämställdhet i Stillahavsregionen, inklusive Kiribati. Under året gjorde EU:s delegation i Stillahavsregionen också démarcher och genomförde utåtriktad verksamhet för att få östaterna i Stilla havet, inklusive Kiribati, att stödja EU:s initiativ och prioriteringar på människorättsområdet på FN-nivå.

I september 2016 deltog nyvalda parlamentsledamöter i en dialog om Kiribatis utmaningar, framsteg, resultat och planer på området för mänskliga rättigheter, med stöd från ett EU-finansierat projekt. EU samarbetade nära med regeringen, regionala organisationer, det civila samhället och andra givare. Under det nationella vägledande program som utformats inom ramen för elfte Europeiska utvecklingsfonden avsattes ett särskilt anslag för civilsamhällets organisationer (0,5 miljoner euro).

EU finansierar också det projekt som sekretariatet för StillaHavsöarnas forum och StillaHavsgemenskapens resursgrupp för regionala rättigheter genomför för att främja StillaHavsöarnas ratificering och genomförande av människorättsfördrag. Genom projektet genomfördes bilateral och regional verksamhet, till exempel gavs i april 2016 stöd till det regionala forumet för mänskliga rättigheter och media som antog ett uttalande om ett människorättsbaserat förhållningssätt till journalistik i StillaHavsregionen. Genom projektet genomfördes också 2016 års regionala samråd om jämställdhet och lagstiftning om genomförandet av lagstiftningen om våld i hemmet, och flera människorättsdialoger med nationella parlamentsledamöter anordnades för att främja mänskliga rättigheter, god styrning och utveckling.

Landet har inte utfärdat någon stående inbjudan till FN:s särskilda förfaranden, men den särskilda rapportören om vatten och sanitet besökte Kiribati i juli 2012.

Brister i lagstiftning och verkställighet som härrör från kulturella normer måste åtgärdas, särskilt vad gäller könsrelaterat våld. Rätten till vatten och sanitet upprätthålls inte, vilket har lett till många dödsfall bland spädbarn och barn som hade kunnat undvikas. Det finns också ett behov av att öka den administrativa rapporteringskapaciteten.

Mikronesiska federationen

I Mikronesiska federationen (Mikronesien) är problemen med våld mot kvinnor och människohandel stora.

Genom dialogen med landet och genom olika finansieringsinstrument verkade EU för mänskliga rättigheter, jämställdhet och ökat deltagande av kvinnor i beslutsprocessen. Insatser för att öka medvetenheten och stödja det civila samhället och icke-statliga aktörer var avgörande faktorer för genomförandet av den regionala färdplanen för civilsamhällets organisationer i StillaHavsregionen.

Kvinnor är välrepresenterade på mellanposter och lägre poster i regeringen, både på federal nivå och delstatsnivå, men det är få kvinnor som innehar höga poster. Inga kvinnliga kandidater ställde upp i det senaste valet 2015. Alla 14 kongressledamöter är män. Mikronesien är fortfarande ett av de få länder i världen som helt saknar kvinnor i den lagstiftande församlingen.

Kvinnor har samma lagstadgade rättigheter som män, även i fråga om egendom och sysselsättning. Kvinnornas lagstadgade rättigheter skyddas enligt Mikronesiens nationella författning och de fyra staternas författningar. Emellertid kvarstår den socioekonomiska diskrimineringen och våldet mot kvinnor som de mest utbredda människorättsproblemen. Det finns ingen nationell lagstiftning som kriminaliserar sexuella övergrepp, fast varje stat har identisk lagstiftning som kriminaliserar sexuella förbindelser med flickor under 13 år. Våld i hemmet anmäls i många fall inte. Gärningsmän ställs sällan inför rätta och får oftast milda straff. Det finns inga särskilda lagar mot våld i hemmet, även om övergrepp är ett brott.

Efter 2015 års landsrapport enligt konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor gjorde Mikronesien vissa reservationer mot konventionen som man för närvarande håller på att arbeta för att dra tillbaka.

Mikronesien är ett ursprungsland för tvångsarbete och sexhandel. Genom lagen mot människohandel från 2012 kriminaliserades all människohandel. Det är utländska migrerande arbetare och prostituerade mikronesiska kvinnor och flickor som är mest utsatta för människohandel. Många sexhandelsfall rapporteras aldrig. Mikronesien gör betydande insatser i de fyra staterna för att genomföra den nationella handlingsplanen för att bekämpa människohandeln.

Det finns inga fackföreningar, men det finns inte heller några lagar mot deras bildande. Det finns ingen specifik lagstiftning som reglerar arbetstid eller normer för hälsa och säkerhet på arbetsplatsen. Strejkrätten är inte rättsligt erkänd.

EU finansierar det projekt som sekretariatet för Stillehavsöarnas forum och Stillehavsgemenskapens resursgrupp för regionala rättigheter genomför för att främja Stillehavsöarnas ratificering och genomförande av människorättsfördrag. Genom projektet genomfördes en rad bilaterala och regionala verksamheter. I april 2016 gavs stöd till det regionala forumet för mänskliga rättigheter och media som antog ett uttalande om ett människorättsbaserat förhållningssätt till journalistik i Stillehavsregionen. Genom projektet genomfördes också 2016 års regionala samråd om jämställdhet och lagstiftning om genomförandet av lagstiftningen om våld i hemmet. Mot bakgrund av den förklaring som parlamentsledamöter från Stillehavsregionen antog 2015 om erkännande av parlamentets och parlamentarikernas viktiga uppgift att respektera, förverkliga, värna och främja alla Stillehavsregionens invånares medfödda rättigheter anordnade projektet flera människorättsdialoger med nationella parlamentsledamöter för att främja mänskliga rättigheter, goda styrelseformer och utveckling.

I december 2016 ratificerade Mikronesien, med stöd av ett EU-finansierat projekt, konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, och landet arbetar på sin politik för personer med funktionsnedsättning.

EU samarbetade nära med regeringen, regionala organisationer, det civila samhället och andra givare. Under Mikronesiens nationella vägledande program som utformats inom ramen för elfte Europeiska utvecklingsfonden har ett särskilt anslag för civilsamhällets organisationer (0,1 miljoner euro) avsatts.

Den andra allmänna återkommande utvärderingen av Mikronesien utfördes i november 2015. Framsteg kunde konstateras på vissa områden, t.ex. Mikronesiens ratificering av det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter och åtgärder för att öka jämställdheten, minska barnadödligheten och dämpa klimatförändringarnas inverkan på mänskliga rättigheter. Samtidigt tog delegationerna upp en rad aktuella problem, bland annat den omfattande människohandeln i Mikronesien, problemet med våld i hemmet, landets reservationer mot konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, samt utmaningar på området för diskriminering av hbt-personer. Till rekommendationerna hör utformningen av en nationell jämställdhetspolitik.

I oktober 2015 ratificerade Mikronesien det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter vid indragning av barn i väpnade konflikter. Många centrala internationella människorättskonventioner har emellertid fortfarande inte ratificerats. Med stöd av ett EU-finansierat projekt organiserade Mikronesien samråd och utarbetade en rapport om konventionen om barnets rättigheter. Inga besök har gjorts av de särskilda förfarandena under de år som granskats och Mikronesien har inte utfärdat någon stående inbjudan. Mikronesien har inte anslutit sig till Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen. Det finns ingen nationell människorättsinstitution i Mikronesien.

Rättsväsendet är oberoende men saknar finansiering, vilket har en negativ inverkan på domstolarnas funktion. Den lilla nationella polisstyrkan ansvarar för den lokala brottsbekämpningen medan USA står för det nationella försvaret.

Republiken Nauru

Naurus resultat har skiftat i fråga om demokrati, rättsstatlighet och mänskliga rättigheter. Den generella situationen för flyktingar och asylsökande vid det regionala *Offshore Processing Centre* (OPC) har inte förbättrats trots en policy med öppna dörrar. I maj 2016 ändrade Nauru sin strafflag och avskaffade dödsstraffet och avkriminaliserade homosexualitet.

Genom ett EU-finansierat projekt främjade EU mänskliga rättigheter och jämställdhet.

De senaste allmänna valen hölls i juli 2016, efter två års oroligheter under vilka fem av de sju parlamentsledamöterna från oppositionen stängdes av från parlamentet. Oppositionskandidaternas valkampanjer försvårades av deras begränsade tillgång till de statsägda medierna, frånvaron av utländska journalister, begränsningar av yttrandefriheten och förbud mot sociala medier.

Internationella valobservatörer noterade ett antal brister men kom fram till att valen var fria och rättvisa.

Naurus president Baron Waqa blev omvald. Det styrande partiet fick 16 av de 18 platserna och befäste därmed än mer sin makt i Nauru (det föregående parlamentet hade åtta parlamentsledamöter från oppositionen). Endast en av de fyra kvinnliga kandidaterna valdes (om).

I augusti 2016 beslutade regeringen att dra in 20 personers pass för påstådd inblandning i en av de regeringsfientliga kravallerna år 2015. Bland annat gällde det en f.d. president och andra f.d. parlamentsledamöter. Ministern för gränsskydd fick senare ökad befogenhet att dra in resehandlingar och därigenom hindra personer från att lämna landet.

I mars 2016, 1000 dagar efter OPC:s öppnande, började 144 asylsökande protestera mot att de hölls kvar där (även om de var medvetna om att de hade rätt att lämna lägret) och kräva att de skulle erkännas som flyktingar. Många av dem hade väntat i över tre år på att få sin asylansökan prövad och protesterna kom att vara i flera veckor. De senaste incidenterna med självtillfogade skador ägde rum i maj, då flera flyktingar satte eld på sig själva och en annan flykting dog av en tablettöverdos.

Nauru har länge undvikit en oberoende granskning av OPC. Utländska journalister – med undantag för särskilt utvalda samarbetsvilliga reportrar – tillåts inte ens ansöka om visering. Redan i januari 2014 hade Nauru kraftigt höjt visumavgiften för medier och företag – från 200 australiska dollar till 8 000 australiska dollar (icke återbetalningsbart) respektive från 400 australiska dollar till 6 000 australiska dollar.

I februari 2016 skärpte Nauru viseringsreglerna ytterligare för australier och nyzeeländare, som nu måste ha sponsring/garanti från en naurisk medborgare för att få besöka ön. Nauriska sponsorer/garanter riskerar upp till ett års fängelse om de bryter mot viseringsreglerna.

Under året gjorde EU:s delegation i Stillahavsregionen démarcher och genomförde utåtriktad verksamhet för att få östaterna i Stilla havet, inklusive Nauru, att stödja EU:s initiativ och prioriteringar på människorättsområdet på FN-nivå.

Med stöd från ett EU-finansierat projekt förde nyvalda parlamentsledamöter en människorättsdialog i december 2016 och diskuterade mänskliga rättigheter, god styrning och hållbar utveckling. Ett slutdokument med ett antal rekommendationer för att främja de mänskliga rättigheterna i Nauru överlämnades till regeringen.

Den andra allmänna återkommande utvärderingen av Nauru ägde rum i november 2015 och slutfördes i april 2016. Den allmänna återkommande utvärderingen visade på utmaningar när det gäller yttrandefrihet, journalisters möjlighet att resa till landet, fysiska förhållanden för asylsökande och ratificering av vissa internationella instrument. På den positiva sidan kan noteras att Nauru lovordades för sina insatser för att förbättra kvinnors och barns rättigheter och för sin ratificering av FN:s tortyrkonvention och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Regeringen ansåg att den redan hade genomfört 19 av de 108 mottagna rekommendationerna. Nauru godtog 60 rekommendationer och noterade 29. Bland dem som godtogs märktes rekommendationerna att ratificera centrala konventioner om mänskliga rättigheter, till exempel konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering och konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, och att inrätta en nationell människorättsinstitution. Till de "noterade" rekommendationerna hörde de som handlar om att avkriminalisera sexuella förbindelser mellan personer av samma kön, avskaffa dödsstraffet, upprätthålla informationsfrihet, pressfrihet och yttrandefrihet i landet samt rekommendationerna om asylsökande, flyktingar och migranter.

I maj 2016 ändrade Nauru sin strafflag, avskaffade dödsstraffet och avkriminaliserade homosexualitet. Dessutom inlämnade Nauru samma år, med stöd från ett EU-finansierat projekt, sina försenade rapporter om konventionen om barnets rättigheter och konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor. Projektet gav också tekniskt stöd till Nauru för ratificeringen av de fakultativa protokollen till konventionen om barnets rättigheter, som Nauru undertecknade 2010.

Till skillnad från flera andra länder i Stilla-havsområdet har Nauru undertecknat och ratificerat flera viktiga internationella människorättsfördrag. Trots detta är det rättsliga skyddet av de mänskliga rättigheterna fortfarande svagt. Detta beror främst på bristande införlivande av människorättsfördrag i den inhemska lagstiftningen och på avsaknad av inhemska lagstiftningsbestämmelser för att säkra skyddet av de mänskliga rättigheterna. Naurus förmåga att genomföra internationella människorättsfördrag begränsas av ekonomiska överväganden och av rapporteringsbördan. Den översyn av konstitutionen som de nauriska företrädarna ofta framhöll under den förra allmänna återkommande utvärderingen har inte slutförts.

Inrättandet av en oberoende nationell människorättsinstitution skulle vara ett stort steg framåt i fråga om främjande och skydd av de mänskliga rättigheterna i Nauru.

Det politiska utrymmet för oppositionen är begränsat på grund av avsaknaden av oberoende medier, begränsningar för utländska journalister, ett förbud mot sociala medier och straffåtgärder som regeringen vidtagit (t.ex. annullering av pass).

Konfliktlösning är ett område där EU-åtgärder potentiellt sett skulle kunna få störst effekt när det gäller att ta itu med demokratiska brister i Nauru. Det betydande ekonomiska stöd som Nauru erhåller från Australien gör dock att EU saknar incitament för att uppmuntra regeringen till att samarbeta om mänskliga rättigheter och demokrati.

Republiken Palau

Även om regeringen i allmänhet respekterar sina medborgares mänskliga rättigheter kvarstod problem på vissa områden, såsom våld i hemmet, människohandel och övergrepp mot och diskriminering av utländska arbetstagare.

Genom dialog med landet och genom olika finansieringsinstrument verkade EU för mänskliga rättigheter, jämställdhet och ökat deltagande av kvinnor i beslutsprocessen. Insatser för att öka medvetenheten om och stödja det civila samhället och icke-statliga aktörer var avgörande faktorer för genomförandet av en regional färdplan för civilsamhällets organisationer i Stillaohavsregionen.

Under 2013 ratificerade Palau konventionen om rättigheter för **personer med funktionsnedsättning** och landet har färdigställt sin kombinerade andra och tredje rapport om konventionen om **barnets rättigheter**. Efter ratificeringen hölls en rad samråd i partnerskap med Stillaohavsregionens funktionsnedsättningsforum och sekretariatet för Stillaohavsöarnas forum, där en nationell funktionsnedsättningspolitik utarbetades. Palau har emellertid ännu inte antagit någon lagstiftning om fullständigt skydd av barn och funktionshindrade.

Trots att det palauiska samhället är matriarkaliskt och matrilineärt är **kvinnorna** fortfarande underrepresenterade i parlamentet och regeringen och på de högre posterna i den offentliga förvaltningen. Sedan valet 2016 har fyra av parlamentets 29 ledamöter varit kvinnor. Kvinnors ställning är nästintill jämställd med mäns vad gäller anställning inom offentlig och privat sektor, utbildning och offentligt liv. Sexuella trakasserier och våldtäkt, inbegripet våldtäkt inom äktenskapet, är olagliga. Våld i hemmet omfattas inte av någon specifik lagstiftning och är fortfarande en utmaning. Regeringen har emellertid genomfört folkupplysningsinsatser för att bekämpa övergrepp mot kvinnor och barn. Palau har ännu inte ratificerat konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor och har lagt fokus på program för ökad medvetenhet och samråd med viktiga intressenter, inklusive traditionella kvinnogrupper.

Regler som gör det ytterst svårt för utländska arbetstagare att byta arbetsgivare när de väl anlänt till Palau gör att utländska arbetstagare löper ökad risk för ofrivillig träldom och skuldslaveri. Detta leder till att utländska arbetstagare diskrimineras och utsätts för småbrott och ibland våldsbrott och andra skadliga handlingar mot personer och egendom.

Palaus lagstiftning innehåller inga bestämmelser om beviljande av **asyl eller flyktingstatus** och regeringen har inte inrättat något formellt system för att erbjuda flyktingar skydd. I praktiken har regeringen emellertid erbjudit visst skydd mot utvisning och återvändande av flyktingar till länder där deras liv eller frihet skulle hotas.

EU finansierar det projekt som sekretariatet för Stillehavssöarnas forum och Stillehavsgemenskapens resursgrupp för regionala rättigheter genomför för att främja Stillehavssöarnas ratificering och genomförande av människorättsfördrag. Genom projektet genomfördes en rad bilaterala och regionala verksamheter. I april 2016 gavs stöd till det regionala forumet för mänskliga rättigheter och media som antog ett uttalande om ett människorättsbaserat förhållningssätt till journalistik i Stillehavssregionen. Genom projektet genomfördes också 2016 års regionala samråd om jämställdhet och lagstiftning om genomförandet av lagstiftningen om våld i hemmet. Mot bakgrund av den förklaring som parlamentsledamöter från Stillehavssregionen antog 2015 om erkännande av parlamentets och parlamentarikernas viktiga uppgift att respektera, förverkliga, värna och främja alla Stillehavssregionens invånares medfödda rättigheter anordnade projektet flera människorättsdialoger med nationella parlamentsledamöter för att främja mänskliga rättigheter, goda styrelseformer och utveckling.

EU samarbetade nära med regeringen, regionala organisationer, det civila samhället och andra givare. I Palaus nationella vägledande program som utformats inom ramen för elfte Europeiska utvecklingsfonden har ett särskilt anslag avsatts för civilsamhällets organisationer (0,2 miljoner euro).

Palau saknar en **nationell människorättsinstitution**, men regeringen har uttryckt sin avsikt att inrätta en sådan och konstaterade under den andra allmänna återkommande utvärderingen att landet skulle söka stöd från sina partner för att skaffa de specialiserade resurser som krävs. Palau har en kommitté för rapportering om FN:s människorättskonventioner.

Den andra **allmänna återkommande utvärderingen** av Palau utfördes i januari 2016.

Rekommendationerna omfattade ratificering av **centrala människorättsfördrag** som redan har undertecknats, bland annat konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och FN:s tortyrkonvention. Palau har inte anslutit sig till Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen.

Problemet med **våld mot kvinnor** betonades i den aktuella studien *Belau Family Health and Safety Study*. Dessutom håller man på att utforma en jämställdhetsintegreringspolitik som väsentligen ska integrera jämställdhet i politiken och programmen på nationell och statlig nivå.

Det finns ingen lagstiftning om **sexuell läggning** eller könsidentitet. Sexuella förbindelser mellan personer av samma kön legaliserades år 2014.

Höga offentliga tjänstemän (representanthusets delegat och förre vicepresidenten) har under de senaste åren anklagats för **korruption**. I augusti 2016 begärde ombudsmannen ett tydligare rättsligt mandat och ökat oberoende. I januari 2016 höll FN antikorrupsionssamråd i syfte att uppmuntra Palau att ta mer aktiv del i Förenta nationernas konvention mot korruption.

Palau har antagit rättsliga åtgärder och verkställighetsstrategier för att bekämpa människohandel. Lagstiftningen omfattar skydd i fråga om sysselsättning och olaglig konfiskering av resehandlingar. Emellertid krävs ytterligare åtgärder för att se till att den nationella lagstiftningen efterlevs eftersom Palau fortfarande är ett destinationsland för kvinnor som är föremål för sexhandel och för kvinnor och män som utsätts för tvångsarbete.

Tuvalu

Den allmänna människorättssituationen i landet har förbättrats och det förekommer inga systematiska kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Könrelaterat våld är djupt rotat i traditionella beteendenormer. Tuvalus största utmaning är klimatförändringen. Landet riskerar att bli obeboeligt vid utgången av detta sekel, vilket kommer att leda till migrationsproblem.

Den administrativa kapaciteten begränsas av den låga befolkningen (10 000 personer), något som orsakar särskilda begränsningar när det gäller tillhandahållandet av regelbundna rapporter inom ramen för FN:s instrument, vilket leder till otillräckliga data för bedömning av situationen.

Genom dialogen med landet och genom olika finansieringsinstrument har EU verkat för mänskliga rättigheter, jämställdhet och ökat deltagande av kvinnor i beslutsprocessen. Insatser för att öka medvetenheten om och stödja det civila samhället och icke-statliga aktörer var avgörande faktorer för genomförandet av en regional färdplan för civilsamhällets organisationer i Stillaohavsregionen.

Med stöd från ett EU-finansierat projekt förde nyvalda parlamentsledamöter en människorättsdialog i augusti 2015. Som ett resultat av dessa diskussioner godkände Tuvalus regering i oktober 2016 den nationella handlingsplanen för mänskliga rättigheter 2016–2020. Planen skulle börja genomföras i början av 2017.

EU samarbetade nära med regeringen, regionala organisationer, det civila samhället och andra givare. Under det nationella vägledande program som utformats inom ramen för elfte Europeiska utvecklingsfonden avsattes ett särskilt anslag för civilsamhällets organisationer (0,3 miljoner euro).

EU finansierar också det projekt som sekretariatet för Stillehavsöarnas forum och Stillehavsgemenskapens resursgrupp för regionala rättigheter genomför för att främja Stillehavsöarnas ratificering och genomförande av människorättsfördrag. Genom projektet genomfördes en rad bilaterala och regionala verksamheter. I april 2016 gavs stöd till det regionala forumet för mänskliga rättigheter och media som antog ett uttalande om ett människorättsbaserat förhållningssätt till journalistik i Stillehavsregionen. Genom projektet genomfördes också 2016 års regionala samråd om jämställdhet och lagstiftning om genomförandet av lagstiftningen om våld i hemmet.

Tuvalu är part i tre centrala människorättskonventioner: konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, konventionen om barnets rättigheter och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. En politik för funktionsnedsättning har utarbetats och nationella samråd om politiken inleddes i mars 2016. Tuvalu arbetar med stöd från EU för inrättandet av en nationell människorättsinstitution. Hittills har parlamentet gjort det möjligt för ombudsmannens kommission att behandla flera olika sorters klagomål. Tuvalu har också inrättat flera kommittéer och arbetsgrupper för att övervaka genomförandet av internationella instrument och arbeta för att främja dem. I nuläget finns två arbetsgrupper som inrättats för att övervaka efterlevnaden av konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor och se till att rapporteringskraven för den allmänna återkommande utvärderingen uppfylls.

Självständiga staten Samoa

Den **allmänna människorättsituationen** i landet har förbättrats något jämfört med tidigare år. I regel skyddas de mänskliga rättigheterna i Samoa av lagen, men detta skydd verkställs inte i tillräcklig grad i praktiken. **Könsrelaterat våld** och diskriminering av kvinnor är fortfarande stora problem.

Genom dialogen med landet och genom olika finansiella instrument har EU verkat för mänskliga rättigheter, jämställdhet och ökat deltagande av kvinnor i beslutsprocessen. Insatser för att öka medvetenheten om och stödja det civila samhället och icke-statliga aktörer var avgörande faktorer för genomförandet av en regional färdplan för civilsamhällesorganisationer i Stillehavsregionen.

I parlamentsvalet den 4 mars 2016 fick Human Rights Protection Party (HRPP) 44 av de 49 platserna i parlamentet. Jordskredssegern orsakade viss oro och belyste behovet av ett reellt civilsamhälle som kan bedriva opinionsbildning gentemot regeringen.

Samoaas regering godkände 2013 ändringar av konstitutionen som innebar att minst 10 % av **parlamentsledamöterna ska vara kvinnor**. Vid valen i mars 2016 valdes endast fyra kvinnor in i parlamentet. Den kvinna som stod näst på tur, Faaulusau Rosa Duffy-Stowers, valdes sedan genom kvotsystemet, vilket innebar att antalet kvinnor steg till fem av totalt 50 parlamentsledamöter.

Under 2016 ratificerade Samoa samtliga tre fakultativa protokoll till barnkonventionen: protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi, protokollet om en klagorättsprocedur och protokollet om indragning av barn i väpnade konflikter.

Våld mot barn är fortfarande ett problem och är i allmänhet accepterat som uppfostringsmetod. Stränga kroppsstraff betraktas traditionellt som en förälders rättighet snarare än som en människorättsfråga. En relaterad fråga är sexuella övergrepp mot barn, särskilt inom familjen. Skolbarn anställs ofta som gatuförsäljare, men under de senaste åren har regeringen vidtagit flera åtgärder för att skydda barn genom att införa nationell lagstiftning, inrätta en arbetsgrupp och ratificera samtliga grundläggande ILO-konventioner.

Även om **mediefriheten** på det hela taget respekteras i Samoa har det kommit flera rapporter om enskilda hot mot journalister. I juli 2016 inrättade regeringen Samoa Media Council (Samoaas medieråd) som har kontroll över alla medieföretag i landet oavsett om de är medlemmar i rådet eller inte, vilket leder till farhågor om alltför långtgående statlig kontroll.

Bilaterala möten på olika nivåer användes som plattform för att främja respekten för mänskliga rättigheter och jämställdhet mellan kvinnor och män i Stillahavsregionen, inklusive Samoa.

Den första **förstärkta politiska dialogen mellan EU och Samoa** enligt artikel 8 i Cotonouavtalet hölls i Apia den 4 oktober 2016. I dialogen deltog företrädare för det civila samhället och den privata sektorn. EU lovordade Samoa för dess senaste framsteg på området mänskliga rättigheter och parterna diskuterade de kvarstående utmaningarna, inbegripet ratificeringen av de ovannämnda internationella människorättsfördragen. EU uppmanade Samoa att undersöka möjligheten att avkriminalisera mäns homosexualitet.

EU ger ekonomiskt stöd till det **civila samhället** inom ramen för den elfte europeiska utvecklingsfondens program för stöd till det civila samhället. Ett av dess mål är att stärka det civila samhällets röst och övervakande roll i Samoa för att öka respekten för de mänskliga rättigheterna, i synnerhet kvinnors rättigheter, med särskilt fokus på att minska våld mot och diskriminering av kvinnor.

Tack vare EU-finansiering kunde Unicef och Stillehavsgemenskapens resursgrupp för regionala rättigheter i samarbete med Samoas regering under 2016 ge utbildning om rapportering om konventionen om barnets rättigheter och ratificeringen av konventionens fakultativa protokoll. Genom dialogen med länderna och genom olika finansiella instrument verkade EU för mänskliga rättigheter, jämställdhet mellan kvinnor och män och ökat deltagande av kvinnor i beslutsprocessen. Kampanjer för att öka medvetenheten och stöd till det civila samhället och icke-statliga aktörer var avgörande faktorer för genomförandet av en regional färdplan för civilsamhällesorganisationer i Stillehavsområdet. I detta syfte bedrev EU också ett nära samarbete med regeringen, regionala organisationer, det civila samhället och andra givare. I de nationella vägledande program som utformats inom ramen för EUF 11 har ett särskilt anslag avsatts för civilsamhällesorganisationer i Samoa (2 miljoner euro).

Samoa var föremål för sin andra **allmänna återkommande utvärdering** i maj 2016. Bland rekommendationerna fanns ratificering av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, konventionen mot tortyr och den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Efter sin första allmänna återkommande utvärdering (2011) gav Samoa under 2013 ombudsmannen i uppdrag att hantera frågor som rör mänskliga rättigheter och uppfyllde därigenom sitt åtagande att inrätta en nationell människorättsinstitution. Ombudsmannen anses vara effektiv och fungerar utan inblandning från regeringen eller politiska partier, och i juli 2016 ackrediterades den som nationell människorättsinstitution med A-status av GANHRI (Global Alliance of National Human Rights Institutions) – en betydande bedrift i det regionala sammanhanget.

Republiken Marshallöarna

Marshallöarna fortsätter att göra framsteg avseende mänskliga rättigheter och samhällsstyrning men hindras liksom de flesta östater i Stilla havet av brist på mänskliga resurser. Klimatförändringar och naturkatastrofer förblir de mest grundläggande hoten. Om havsnivån stiger i nuvarande takt riskerar Marshallöarna att vara obeboeliga i slutet av århundradet. Landet var bland de första att ratificera Parisavtalet i februari 2016.

Genom dialogen med landet och genom olika finansiella instrument verkade EU för mänskliga rättigheter, jämställdhet och ökat deltagande av kvinnor i beslutsprocessen. Kampanjer för att öka medvetenheten och stöd till det civila samhället och icke-statliga aktörer var avgörande faktorer för genomförandet av en regional färdplan för civilsamhällesorganisationer i Stillahavsområdet.

Den 27 januari 2016 blev Hilda Heine landets första kvinnliga president (och Stillahavsområdets första kvinnliga valda statschef).

Kvinnor är fortfarande underrepresenterade på alla områden av det politiska livet men efter de allmänna valen ökade antalet kvinnliga parlamentsledamöter från en till tre. Aktivister har föreslagit att konstitutionen ska ändras så att det föreskrivs att sju platser ska reserveras för kvinnor, men en förändring av konstitutionen skulle kräva en folkomröstning och två tredjedels majoritet.

Könsrelaterat våld fortsätter att vara ett problem i Marshallöarna. Ungefär 22 % av alla kvinnor i Marshallöarna rapporterar att de har upplevt fysiskt våld under de senaste 12 månaderna.

Parlamentet har sedan dess antagit en lag om förebyggande av och skydd mot våld i hemmet.

Kroppsstraff är olagligt i skolor men fortfarande tillåtet i hemmet. Det finns ingen minimiålder för anställning av barn. Endast 80 % av eleverna i grundskolan når åttonde klass och endast 70–75 % av dessa börjar gymnasiet. Det finns få organ för skydd av barn; och kontoret för mänskliga rättigheter vid inrikesministeriet är underbemannat.

Under året gjorde EU:s delegation i Stillahavsregionen démarcher och genomförde utåtriktad verksamhet för att få östaterna i Stilla havet, inklusive Marshallöarna, att stödja EU:s initiativ och prioriteringar på människorättsområdet på FN-nivå.

Med stöd av ett EU-finansierat projekt höll de nyvalda parlamentsledamöterna en dialog om mänskliga rättigheter i februari 2016. De rekommenderade att man ska utarbeta en nationell handlingsplan för mänskliga rättigheter och arbeta för att inrätta en nationell människorättsinstitution. Under dialogen gjorde regeringen ett åtagande om ett årligt anslag av medel till Marshallöarnas nationella kvinnorörelse, för att tillhandahålla tjänster för dem som överlevt våld i hemmet.

I maj 2016 diskuterades mänskliga rättigheter under en informell politiska dialog med den nya regeringen.

EU samarbetade nära med regeringen, regionala organisationer, det civila samhället och andra givare. I Marshallöarnas nationella vägledande program som utformats inom ramen för elfte Europeiska utvecklingsfonden har ett särskilt anslag avsatts för civilsamhällesorganisationer (0,4 miljoner euro).

EU finansierar också det projekt som sekretariatet för Stillehavsöarnas forum och Stillehavsgemenskapens resursgrupp för regionala rättigheter genomför för att fler Stillehavsöar ska ratificera och genomföra människorättsfördrag. Genom projektet genomfördes en rad bilaterala och regionala verksamheter. I april 2016 gavs stöd till det regionala forumet för mänskliga rättigheter och media som antog ett uttalande om ett människorättsbaserat förhållningssätt till journalistik i Stillehavsregionen. Genom projektet genomfördes också 2016 års regionala samråd om jämställdhet och lagstiftning om genomförandet av lagstiftning om våld i hemmet. Med beaktande av att parlamentsledamöter från Stillehavsregionen under 2015 antog en förklaring om erkännande av parlamentets och parlamentarikernas viktiga uppgift att respektera, förverkliga, värna och främja alla Stillehavsregionens invånares medfödda rättigheter, anordnades inom ramen för projektet flera människorättsdialoger med parlamentsledamöter för att främja mänskliga rättigheter, god samhällsstyrning och utveckling.

Människohandel förblir en fråga som kräver ökade insatser för att skydda offren och förbättra tillämpningen av den nationella lagstiftningen.

Nya Zeeland

Under 2016 förblev den **övergripande människorättssituationen** i landet positiv. Nya Zeelands regering har en stabil institutionell ram för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna.

Människorättsproblem förblev relativt marginella i Nya Zeeland, med vissa sedan länge problematiska situationer som kräver förbättring, såsom barnfattigdom, våld inom familjen och socioekonomiska problem som är relaterade till maori- och pasifikasamhällena.

EU-delegationen i Wellington fastställde två prioriterade frågor för perioden 2016–2020: våld i hemmet, inbegripet våld mot kvinnor, samt maoriernas situation.

De huvudfrågor som granskades under 2016 var våld i hemmet, maoriernas situation, barns rättigheter, rättigheter för personer med funktionsnedsättning, självmordstalen (högsta självmordsfrekvensen bland tonåringar), hbtqi-personer, löneskillnaderna mellan män och kvinnor, kvinnor i ledande befattningar (antalet kvinnliga bolagsdirektörer minskar), exploatering av arbetstagare (migrerande arbetstagare främst inom byggsektorn, hotell- och restaurangsektorn samt mejerisektorn), mobbning, rätten till integritet (vissa lagstiftningsreformer behövs), nyzeeländska medborgare som kvarhålls utan grund i australiska förvarsenheter utanför landets territorium.

Delegationen träffade den oberoende människorättskommissionen vid tre tillfällen för att diskutera den övergripande situationen i Nya Zeeland samt landets operativa verktyg. Nya Zeelands kommissarie för mänskliga rättigheter, David Rutherford, bjöds in till ett möte för beskickningschefer i juni 2016 och redogjorde i detalj för situationen i Nya Zeeland och kommissionens framtida prioriteringar och besvarade också frågor. Förbindelserna mellan delegationen och kommissionen är utmärkta.

Med utgångspunkt i de reformer som genomfördes 2015 har den nyzeeländska regeringen infört över 50 ändringar i 1995 års lag om våld i hemmet. Dessa ändringar gäller både civil- och straffrättslig lagstiftning, inbegripet främjande av effektiva insatser på ett tidigt stadium och förbud mot tvångsäktenskap. För att ta itu med problem som FN:s kommitté för barnets rättigheter identifierat har den nyzeeländska regeringen också genomfört ett paket till ett värde av 790 miljoner nyzeeländska dollar till förmån för barn med materiella svårigheter.

I oktober 2016 undertecknade EU och Nya Zeeland ett partnerskapsavtal om förbindelser och samarbete. I det sistnämnda ingår människorättsfrågor och jämställdhetsfrågor som samsarbetsområden. I linje med EU:s politik har jämställdhetsfrågor (inbegripet människorättsrelaterade frågor) också behandlats vid regelbundna samråd på hög nivå, inbegripet vid det trilaterala samrådet om StillaHavsområdet mellan Australien, Nya Zeeland och EU i februari 2016 och den senaste säkerhetsdialogen mellan EU och Nya Zeeland som ägde rum i juni 2016.

EU bedriver inte någon aktiv offentlig diplomati i Nya Zeeland på människorättsområdet eftersom rättigheterna respekteras till en grad som motsvarar standarderna i västerländska samhällen och relevanta internationella rättsliga ramar. Däremot hålls regelbundna kontakter med berörda aktörer i landet, bland annat Nya Zeelands människorättskommission. Då och då anordnar EU:s delegation och medlemsstaternas diplomatiska beskickningar på plats i landet offentliga informationskampanjer om sådana ämnen som jämställdhet eller kvinnors rättigheter.

På det hela taget har den största utmaningen varit de ibland blygsamma tilldelade medlen för ett effektivt genomförande av reformer och handlingsplaner. Våld i hemmet och maoriernas situation kommer att förbli de främsta problem som man måste ta itu med under de kommande åren. Maorierna utgör drygt 50 % av Nya Zeelands fängelsepopulation (60 % av de kvinnliga internerna).

Den oberoende staten Papua Nya Guinea

Papua Nya Guinea genomgår en dynamisk samhällsomvandling och tar itu med många utmaningar när det gäller mänskliga rättigheter. Däremot är de statliga organens insatser fortfarande alltför blygsamma och långsamma. Även om betydande ansträngningar gjorts när det gäller utarbetande av politik under de senaste åren finns det utrymme för förbättringar vad beträffar politikens genomförande och den institutionella kapaciteten.

Det könsrelaterade våldet måste minska, kampen mot övergrepp mot barn måste stödjas och internationella konventioner måste genomföras.

De största människorättsproblemen i landet rör könsrelaterat våld, våld mot barn och tortyr och mord i samband med trolldom. Antalet våldtäkter och fall av våld inom familjen är ett av de högsta i världen. Det är fortfarande många fall som inte rapporteras och få av dem som rapporteras följs upp på lämpligt sätt.

Det sedan länge emotsedda viktiga nationella strategidokumentet om könsrelaterat våld godkändes av det nationella verkställande rådet den 13 december 2016. Som en del i den nationella strategi som ska lanseras i februari 2017 inrättades ett särskilt parlamentsutskott för könsrelaterat våld samt ett nationellt råd och ett sekretariat för könsrelaterat våld.

Under 2016 ökades mediebevakningen och medvetenheten om könsrelaterat våld, och denna intensifierades under U20-världsmästerskapet i fotboll för damer i Papua Nya Guinea i november och december, som var en utmärkt plattform för att öka medvetenheten och främja beteendeförändringar.

Av kulturella och religiösa skäl tillämpas dödsstraff inte i Papua Nya Guinea, men det upprätthålls i lag för att ha en avskräckande effekt (den senaste avrättningen ägde rum 1954). Allmänhetens åsikter är fortfarande delade när det gäller dess avskaffande. Dödsstraffet infördes genom en lag 1902, och när Papua Nya Guinea blev självständigt 1975 var tre brott belagda med dödsstraff, men sedan 2013 har de varit sex (förräderi, piratdåd och försök till piratdåd med våld, mord i samband med trolldom, grov våldtäkt och grovt rån). I februari 2016 gjorde premiärministern ett offentligt uttalande om att översynen av förfarandena för genomförande av avrättningar skulle läggas på is.

När det gäller lagföring av förövare respekteras inte domstolsbeslut alltid eller så verkställs de inte av de brottsbekämpande organen. Det har rapporterats om fall där bevis "försvunnit" eller manipulerats, framför allt när det gäller kontroversiella eller uppmärksammade mål.

Förstärkt samarbete mellan regeringen och civilsamhällesorganisationer, i egenskap av partner för landets fortsatta utveckling, och behovet av detta samarbete inom de specifika områdena grundläggande hälso- och sjukvård, utbildning, vatten och sanitet, lag och ordning, politik och samhällsstyrning, mänskliga rättigheter och ekonomisk egenmakt, kommer att förbättra civilsamhällesorganisationernas engagemang i utformningen av politik och politiska reformer samt deras möjlighet att få tillgång till offentliga finansieringsmekanismer.

Ändringen av lagen om förvaltning av de offentliga finanserna, som träder i kraft den 1 januari 2017, anses som ett viktigt steg i kampen mot korruption (och är kopplad till EU:s stöd till reformen av förvaltningen av de offentliga finanserna).

Den politiska dialogen hölls den 22 november 2016. Papua Nya Guinea uppmanades att göra påskynda ratificeringen av konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, att överväga en ratificering av Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen och att överväga att avskaffa dödsstraffet (som har avskaffats av de flesta andra öländer i Stilla havet). EU underströk också betydelsen av att inrätta en nationell människorättsinstitution som kan påskynda genomförandet av människorättspolitik och rekommendationerna från den allmänna återkommande utvärderingen.

EU-delegationen anordnade under 2016 flera bilaterala möten på alla nivåer med statliga aktörer, diplomatiska beskickningar, internationella organisationer och civilsamhället om mänskliga rättigheter, agerade medarrangör för Yumi Olgeta i april och deltog i Papua Nya Guineas sjunde festival för mänskliga rättigheter i oktober. EU överlämnade en démarche till regeringen om moratoriet för dödsstraffet.

I december 2016 undertecknade EU-delegationen ett avtal med Consultative Implementation & Monitoring Council som kommer att stödja en landsomfattande plattform för dialog med icke-statliga aktörer och uppmuntra ett aktivt deltagande av icke-statliga aktörer både på nationell och regional nivå, med fokus på offentliga utgifter i distrikten, provinsregeringen samt partnerskap med civilsamhället, öppen förvaltning och allmänhetens deltagande, våld inom familjen och sexuellt våld, hiv/aids samt Extractive Industry Transparency Initiative.

Inom ramen för en ansökningsomgång till ett värde av mer än 900 000 euro tilldelades kontrakt för projekt inriktade på att främja kvinnors och barns rättigheter, motverka övergrepp mot barn, bekämpa människohandel och stärka lagföringsinsatserna.

Andra projekt befinner sig i genomförandefasen: Papua New Guinea Leadership Against Gender-Based Violence som syftar till att bygga upp kapaciteten hos beslutsfattare inom regeringen och det civila samhället, HOPE-A House for Protection and Empowerment som syftar till att främja det arbete som utförs av försvarare och förespråkare av mänskliga rättigheter och Addressing Violence Against Women in Papua New Guinea som syftar till att öka medvetenheten bland landsbygdsbefolkningen om effekterna av könsrelaterat våld med hjälp av en rad olika kommunikationsmetoder.

Papua Nya Guinea lade fram rapporten om sin andra allmänna återkommande utvärdering till FN:s råd för mänskliga rättigheter den 6 maj 2016. Papua Nya Guinea godtog 101 av de 161 rekommendationerna och noterade de övriga.

Rekommendationerna avsåg kampen mot könsrelaterat våld och våld i samband med trolldom, stärkandet av jämställdhet, inrättandet av en oberoende människorättsinstitution, ratificeringen av viktiga internationella konventioner och efterlevnad av rapporteringsskyldigheter, förbättrad tillgång till utbildning och hälso- och sjukvård, företagens ansvarsskyldighet, avkriminalisering av hbt-personer, avskaffande av dödsstraffet, polisbrutalitet samt avsaknaden av värdig kriminalvård. Den gemensamma nämnaren var de långsamma framstegen med genomförandet av rekommendationerna från den tidigare utvärderingen.

Den viktigaste utmaningen blir nu att visa påtagliga framsteg i fråga om åtagandena i den allmänna återkommande utvärderingen, särskilt genom att motverka det könsrelaterade våldet, förbättra lag och ordning samt förbättra tillgången till sådana grundläggande tjänster som utbildning, hälsa, bostäder och anständiga arbetstillfällen. Problem på området lag och ordning fortsätter att dämpa investerarnas förtroende och utgör det allra största hindret för ekonomisk utveckling och välbefinnande.

Salomonöarna

I likhet med vad som är fallet för andra länder i Stillehavsområdet är klimatförändringar och relaterade människorättsproblem av särskild relevans. Under 2016 förbättrades den övergripande människorättssituationen. Ojämlighet mellan kvinnor och män, inbegripet könsrelaterat våld och våld mot barn, är fortfarande ett problem.

Insatser behövs för att minska det könsrelaterade våldet, stödja kampen mot övergrepp mot barn och genomföra internationella konventioner.

Salomonöarna har ännu inte antagit någon övergripande politik för mänskliga rättigheter. De efterlängttade tillämpningsförfordningarna till 2014 års familjeskyddslag antogs och trädde formellt i kraft i april 2016. I lagen kriminaliseras våld i hemmet, överlevare skyddas och domstolar, polis och hälso- och sjukvårdspersonal ges behörighet att hjälpa överlevare att få tillgång till sådana tjänster som sjukvård och rättslig prövning. Det finns emellertid för närvarande ingen lagstiftning som förbjuder kroppsstraff av barn.

Våld i hemmet utgör fortfarande en källa till nationell oro. Studier visar att omkring två tredjedelar av alla kvinnor i åldrarna 15–49 som haft ett förhållande rapporterat att de drabbats av fysiskt och/eller sexuellt våld i en nära relation.

Rättshjälp är allmänt tillgänglig i straffrättsliga, familjerättsliga och civilrättsliga frågor genom Public Solicitor's Office, men man har noterat att kontoret rutinmässigt är överbelastat och saknar tillräckliga resurser. Stora ansträngningar har gjorts för att förbättra tillgången till rättslig prövning för kvinnor som utsatts för våld i hemmet, i synnerhet sedan 2014 års lag om familjeskydd började tillämpas i april 2016.

Genom 2015 års (ändrings)förslag till straffrättslag (sexualbrott) infördes nya kategorier av sexualbrott. Bland dessa återfinns kontinuerliga sexuella övergrepp mot ett barn under 18 år, sexuella övergrepp mot ett barn över 15 men under 18 år, som utförs av en person som barnet står i förtroende-, makt eller beroendeställning till, kommersiell sexuell exploatering av barn och deltagande, användning, distribution och lagring av material som innehåller sexuell exploatering av barn (visuellt innehåll, ljudupptagningar, tryckmedia samt data).

Regeringen godkände också den nationella fredsbyggande politik som lanserades 2015 som en del av dess initiativ för att uppnå en hållbar och stabil fred efter en konflikt. En nationell handlingsplan mot människohandel och människosmuggling slutfördes och operativa riktlinjer för tillämpning av lagen om immigration håller på att utarbetas.

Kvinnors engagemang och deltagande i det politiska livet är fortsatt mycket lågt. Enligt lagen om politiska partiers integritet, som utarbetades med bistånd från EU, måste registrerade politiska partier säkerställa att minst 10 % av deras kandidater är kvinnor. För att undanröja sådana hinder som parlamentsledamöternas ekonomiska, kulturella och andra intressen diskuterades och tillkännagavs på högsta nivå, med stöd från EU-delegationen inom ramen för den politiska dialogen och offentliga uttalanden, tillfälliga särskilda åtgärder, bland annat att ett antal platser i parlamentet har reserverats för kvinnor. Hittills har dock avsaknaden av specifika åtgärder varit nedslående.

I den politiska dialog som hölls i juni 2016 uppmanade EU regeringen att underteckna och ratificera viktiga människorättsinstrument (bland annat ratificering av Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen som hade undertecknats i slutet av 1990-talet). EU uppmanade landet att skydda hbtqi-personers rättigheter.

Landet erkände vikten av ett snabbt genomförande av rekommendationerna från sannings- och försoningskommissionen. Sannings- och försoningskommissionen planerar att lägga fram en färdplan för det nationella parlamentet senare i år.

EU:s delegation har fortsatt dialogen med civilsamhällesorganisationer såsom Solomon Transparency International om korruption, och med ombudsmannen om människorättsfrågor.

I juli 2016 deltog EU:s delegation i Salomonöarna och Vanuatu aktivt i klimatdiplomatieckan. Delegationen marknadsförde flera publikationer och tog kontakt med skolor och medier.

I Stillahavsregionen är klimatförändringar och mänskliga rättigheter mycket nära sammankopplade.

EU:s delegation har haft en ledande roll sedan 2016 genom att sammankalla till dialog om en färdplan för det civila samhällets organisationer, som kommer att följas av tematiska budgetposter (0,6 miljoner euro från EIDMR och 1,5 miljoner euro från programmet för det civila samhällets organisationer och lokala myndigheter) inom ramen för ansökningsomgångarna under 2017. För närvarande finns 68 icke-statliga organisationer registrerade hos Piango (Pacific Islands Association of Non-Governmental Organisations).

EU finansierar för närvarande en åtgärd för stöd till initiativ och insatser för att skydda barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp. EU har också finansierat projekt om kvinnors rättigheter, våld mot kvinnor, kvinnors egenmakt och kvinnors deltagande.

Salomonöarna bekräftade att landet fått 139 rekommendationer i den allmänna återkommande utvärderingen i januari 2016, varav man slutligen godtog 89, bl.a. ratificeringen av den internationella konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och rekommendationerna som avser skydd av barn, kroppsstraff, människohandel, utbildning och kriminalisering av sexuellt våld samt inrättande av en nationell institution för mänskliga rättigheter. Regeringen har åtagit sig att inom fem år upprätta en nationell mekanism för övervakning, rapportering och uppföljning.

Konungariket Tonga

Det övergripande människorättsläget i landet förblev positivt. Regeringen står dock inför ett eventuellt misstroendevotum och har inte gjort några framsteg när det gäller ytterligare demokratisering eller en ratificering av konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor. Våld i hemmet är fortfarande ett stort problem liksom bristen på kvinnor i Tongas politik.

EU stöder kapacitetsuppbyggnad för civilsamhällesorganisationer och för jämställdhet.

Kvinnor är underrepresenterade i beslutsprocessen. I fyllnadsvalet i juli 2016 fick en kvinna en plats i parlamentet och blev därmed den femte kvinnliga parlamentsledamoten i Tongas historia.

I konstitutionen stadfästs visserligen jämställdheten formellt men det innebär inte att det i praktiken råder jämställdhet mellan kvinnor och män. Män behandlas i allmänhet mer förmånligt i enlighet med den traditionella tonganska kulturen. Det finns en allmänt utbredd ojämlikhet mellan könen i familjelivet, där den dominerande rollen innehas av den äldste mannen. Kvinnor får inte äga mark och möter fortfarande problem när det gäller åtnjutande av fullständiga ekonomiska rättigheter. Våld i hemmet är också ett stort problem.

I november 2016 utsågs Tongas första ombudsman: denne kan genomföra utredningar om den statliga förvaltningen antingen på grundval av ett klagomål som någon framställer eller på eget initiativ. Lagförslaget lades fram för parlamentet tillsammans med ett lagförslag för att äntligen utse en kommissionär med ansvar för korruptionsbekämpning - en tjänst som varit vakant sedan 2007.

Trots flera försök från EU:s delegation i Stilla-havsregionen ägde ingen politisk dialog på hög nivå rum med Tonga under 2016.

Under året gjorde EU:s delegation i Stilla-havsregionen démarcher och genomförde utåtriktad verksamhet för att få östaterna i Stilla havet, inklusive Tonga, att stödja EU:s initiativ och prioriteringar på människorättsområdet på FN-nivå. Vid sitt besök i Tonga tog den brittiska ambassadören till Tonga upp människorättsfrågor och betonade behovet av en bättre tillämpning av FN:s människorättsinstrument.

EU uppmuntrar en mer strukturerad och effektiv politisk dialog mellan regeringen, de lokala myndigheterna och civilsamhällesorganisationer. I det nationella vägledande programmet inom ramen för den elfte Europeiska utvecklingsfonden (undertecknat 2015) avsätts 0,6 miljoner euro för civilsamhällesorganisationer i Tonga.

Som en del av genomförandet av den regionala färdplanen för civilsamhällesorganisationer i Stillahavsområdet stödde EU i mars 2016 ett tre dagar långt nationellt samråd om skydd av barn i Tonga, som ledde till att det inrättades en särskild rådgivande arbetsgrupp för barns rättigheter bestående av företrädare för regeringen och icke-statliga organisationer, vars uppgift ska vara att verka för att utbildningsministeriet ska göra framsteg med rapportering och genomförande av konventionen om barnets rättigheter.

Projektet har också samarbetat med inrikesministeriets enhet för kvinnofrågor för att ge teknisk stöd för utarbetandet av strategiska planer för genomförandet av lagen om familjeskydd (2014) och den reviderade jämställdhetspolicyn, och för att inleda en serie gemenskapssamråd om skydd och ersättning som erbjuds inom ramen för den nya lagen.

Tonga är inte någon särskilt aktiv medlem i internationella människorättsforum och har hittills endast ratificerat två av de viktigaste FN-konventionerna om mänskliga rättigheter (den internationella konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering och konventionen om barnets rättigheter). Betecknande nog blev Tonga emellertid medlem av Internationella arbetsorganisationen år 2016.

Republiken Vanuatu

Under 2016 vidtogs ytterligare åtgärder för att främja ett stabilare system för samhällsstyrning med större öppenhet, insyn och möjlighet till ansvarsutkrävande. Framsteg med fullgörandet av människorättsskyldigheter konstaterades också vid granskningen av Vanuatu i Kommittén för avskaffande av diskriminering av kvinnor.

Den prioriterade frågan för EU är inrättandet av en fullvärdig nationell institution för mänskliga rättigheter i överensstämmelse med Parisprinciperna (för att garantera jämställdhet för kvinnor och flickor och för personer med funktionsnedsättning) och ratificeringen av det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr.

Det finns fortfarande **ett antal problem**, särskilt på områdena jämställdhet, våld mot kvinnor, våld i hemmet, våldtäkter och diskriminering av hbtqi-personer. Det förekommer också regelbundet korruption, bl.a. påstådd förskingring av offentliga medel och/eller givarmedel.

Under 2016 blev regeringen mer aktiv när det gäller att **främja kvinnors deltagande i det politiska livet**. I november höll president Baldwin Lonsdale ett möte med National Council of Women och upprepade då sin önskan att se kvinnor invalda i parlamentet och ställa upp i presidentval. Mot bakgrund av detta diskuterade regeringen införandet av tillfälliga särskilda åtgärder genom författningsändringar. Detta följer på ett framgångsrikt användande av tillfälliga särskilda åtgärder vid kommunalvalen 2014. En delegation från National Council of Women närvarade vid invigningen av parlamentssessionen i december 2016.

En annan positiv aspekt är att det har **bekräftats att domstolsväsendet i hög grad är oberoende**. I oktober 2015 fann Vanuatus högsta domstol att 14 parlamentsledamöter var skyldiga till tagande och givande av muta och korruption enligt strafflagen och dömde dem till 3 eller 4 års fängelse. Appellationsdomstolen bekräftade efter överklagande domen och visade därigenom att domstolsväsendet är oberoende och att det intar en fast hållning mot korruption.

EU-ambassadören som är ackrediterad i Vanuatu är baserad i Honiara (Salomonöarna) och sörjer, med hjälp av sina övriga kolleger, för en regelbunden och verkningsfull politisk och operativ närvaro i Vanuatu. Den fjärde förstärkta politiska dialogen inom ramen för artikel 8 i Cotonouavtalet hålls i Bryssel den 24 januari 2017, med människorättsläget, jämställdhet och god samhällsstyrning i landet på dagordningen.

Vanuatu ställde sig bakom resolutionen om ett moratorium för dödsstraffet såväl i FN:s generalförsamlings tredje utskott som vid generalförsamlingens plenarsammanträde i december. Landet röstade vid mötet i det tredje utskottet också för andra landsspecifika eller tematiska resolutioner om mänskliga rättigheter som EU stött.

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom Europeiska utvecklingsfonden (EUF), men fokus har legat på landsbygdsutveckling, eftersom jordbruksverksamhet kan spela en viktig roll när det gäller att stimulera tillväxt, skapa arbetstillfällen och förbättra försörjningen på landsbygden. Projekten kan bidra till att bekämpa fattigdomen i Vanuatu och begränsa urbaniseringen och dess oönskade konsekvenser, t.ex. arbetslöshet i städer, narkotikamissbruk och våld.

Vanuatu har med framgång slutfört den andra omgången i människorättsrådets allmänna återkommande utvärdering och utarbetat en nationell ram för integreringen av rekommendationerna i statlig planering och statliga utvecklingsprogram. Syftet är att skydda de mest utsatta – kvinnor, barn och personer med funktionsnedsättning. Vanuatu håller på att genomföra den nationella handlingsplanen för genomförande som följer av de rekommendationer som accepterades i juni 2014.

Trots dessa framsteg kvarstår utmaningar när det gäller den faktiska tillämpningen av mänskliga rättigheter, särskilt på de mest avlägsna öarna. Utmaningarna innefattar tillgång till rättslig prövning, i synnerhet för utsatta grupper, och stärkande av konstitutionella och lagstiftade garantier.

IX. AMERIKA

Antigua och Barbuda

Flera åtgärder som syftar till att förbättra skyddet av kvinnors och barns rättigheter började gälla under 2016, men motverkande av våld i hemmet och övergrepp mot barn är fortfarande en central utmaning.

Bland EU:s prioriterade frågor märks också icke-diskriminering av hbtqi-personer, avskaffande av dödsstraffet och andra förbättringar när det gäller rättsstatsprincipen, i synnerhet behovet av att ta itu med överbeläggning i fängelser och eftersläpningen i domstolarna.

En ny lag om våld i hemmet började gälla 2016, med en skyldighet att utreda samtliga anmälda händelser. Berörd personal fick utbildning om lagstiftningen. Människohandel fortsätter att vara ett stort problem, i synnerhet vad gäller utländska kvinnor som värvas för prostitutionsändamål.

Vanvård och fysisk misshandel betraktas som de vanligaste formerna av övergrepp mot barn. En studie i mars 2016 visade på en allmän förekomst av händelser där tonåringar utsatts för sexuella övergrepp för materiell vinning. Kroppsstraff utdelas fortfarande i skolor. Det föredömliga lagförslaget om rättsskipning för barn (Child Justice Bill) från 2015 började tillämpas 2016, med syftet att dirigera om mål från formella domstolar till reparativ rättvisa, att avskaffa kroppsstraff som möjlig påföljd och bestämmelser om frihetsberövande i säkert boende för barn som ett alternativ till fängelse. En familjerätt har inrättats som enbart ska handlägga ungdomsfrågor.

Inga framsteg har noterats i hbti-frågor. Frivilliga homosexuella handlingar är olagliga och homosexuella är föremål för diskriminering (bl.a. vad gäller anställning, bostäder och tillgång till utbildning och hälso- och sjukvård), verbala trakasserier och, även om det är mindre vanligt, fysiskt våld. Antigua och Barbuda har kvar dödsstraffet, men inga avrättningar har ägt rum sedan 1991. Landets enda fängelse lider alltså av en extrem överbeläggning.

Under 2016 fortsatte EU att ta upp särskilt viktiga människorätsfrågor med myndigheterna. Formella démarches gjordes i samband med mötet i FN:s generalförsamlings tredje utskott. Antigua och Barbuda är som en del av den östkaribiska underregionen mottagare av EU-stöd inom ramen för EIDMR och programmet för civilsamhällesorganisationer. I det sammanhanget är de redan inledda projekten bl.a. inriktade på att motverka våld i hemmet. Ett annat projekt som särskilt avser Antigua och Barbuda valdes ut i slutet av 2016 för genomförande och syftar till att minska återfall i brottslighet genom att öka sysselsättningsmöjligheterna för ungdomar i riskzonen.

I maj 2016 gjordes en allmän återkommande utvärdering av Antigua och Barbuda. Människorättsrådet antog slutrapporten i september. Antigua och Barbuda accepterade 37 av de 115 rekommendationerna och noterade de övriga 78. Människorättsrådet välkomnade ratificeringen år 2016 av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, framstegen i fråga om rättsliga åtgärder för att bekämpa människohandel och antagandet av lagar om ungdomsrättsvården. Antigua och Barbuda rekommenderades att fortsätta sina insatser för att utrota fattigdom, främja vårdtjänster genom en ökad tilldelning av medel, fortsätta att stoppa våldet mot kvinnor samt göra åtaganden om icke-diskriminering av hbti-personer.

Republiken Argentina

Sammantaget är den människorättsliga situationen i Argentina positiv. Sedan återinförandet av demokrati 1983 har det funnits ett ständigt engagemang för de mänskliga rättigheterna. Ambitiös lagstiftning mot diskriminering, däribland om hbti-personers mänskliga rättigheter, har införts, men det förekommer fortfarande viss diskriminering i samhället. Argentina har fortfarande internationella människorättsåtaganden, bl.a. en uttalad beredvillighet att ta emot syriska flyktingar.

EU:s viktigaste prioriterade frågor är stöd till civilsamhällets deltagande i beslutsprocessen och till berörda statliga organ och civilsamhällesorganisationer som medverkar till skyddet av de mänskliga rättigheterna och främjandet av kvinnors egenmakt. EU har också bedrivit verksamhet i fråga om stöd till social delaktighet och fattigdomsminskning, bekämpning av könsrelaterat våld och åtgärder mot institutionellt våld.

De mest angelägna frågorna som avser skyddet av de mänskliga rättigheterna i Argentina avser den ojämlika inkomstfördelningen och den därav följande höga fattigdomen, könsrelaterat våld samt en tolerans för institutionellt våld som härrör från bristande effektivitet inom rättsväsendet och korruption inom säkerhetsstyrkorna. Bland människorättsfrågor som fick uppmärksamhet i utlandet under 2016 märks fallet med Milagro Sala (en ursprungsbefolkningsledare som satt fängslad före rättegång i nästan ett år, hade nära kopplingar till den tidigare provinsledningen i Jujuy och anklagades för bl.a. förskingring) och framväxten av främlingsfientlig och invandrarfientlig retorik i den politiska mittfåran.

Dessutom har den omfattande fattigdomen (32 %) utgjort en rik grogrund för narkotikarelaterat våld och en ökning av brottsligheten, vilket lett till krav på hårdare motåtgärder mot brottsligheten. Rättsväsendet och säkerhetsstyrkorna genomgår en modernisering, som främst syftar till att göra dem effektivare.

Könsrelaterat våld och kvinnomord är också fortfarande vanligt, trots framsteg på lagstiftningsområdet och stora demonstrationer med krav på åtgärder för att skydda kvinnor. Dessutom ger institutionellt våld med koppling till korruption och ett dåligt fungerande rättsväsende anledning till oro.

Lagen om tillgång till offentlig information och inrättandet av ett fristående organ för att främja lagens tillämpning har, liksom ett projekt med målet att stärka öppenheten, insynen och möjligheten till ansvarsutkrävande inom valsystemet, stor potential att förbättra kvaliteten på den demokratiska samhällsstyrningen. Dessutom bedriver myndigheterna informationskampanjer om jämställdhet, könsrelaterat våld och hbtqi-personers mänskliga rättigheter.

Hur delaktigt det civila samhället är i den offentliga beslutsprocessen varierar mellan olika delar av landet. De allra fattigaste befolkningsgrupperna har begränsad tillgång till beslutsprocessen och klientelismen är fortfarande utbredd, i synnerhet i provinserna. Grupper som består av fattiga, migranter och ursprungsbefolkningen har mycket begränsad tillgång till beslutsfattande organ.

EU och Argentina kommer att hålla sin människorättsdialog under början av 2017. Dialogen kommer att föregås av ett öppet samråd med det civila samhället och båda kommer att bilda underlag till en människorättsstrategi.

EU:s delegation i Argentina har arbetat tillsammans med olika argentinska icke-statliga människorättsorganisationer, som fritt kan bedriva sin verksamhet. Dessutom är den samlade situationen i fråga om yttrandefrihet positiv. EU fäster mycket uppmärksamhet vid ursprungsbefolkningarnas situation i de fattigare nordliga provinserna genom flera biståndsprogram. Stödet inom ramen för EIDMR består av fem redan inledda projekt som tillsammans uppgår till 3,2 miljoner euro och är inriktade på social delaktighet, bekämpning av fattigdom och av könsrelaterat våld, deltagande för och kapacitetssuppleering av det civila samhället, stärkande av samarbetet mellan institutioner, främjande av kvinnors egenmakt samt utformande och verkställande av offentlig politik. Samtliga fem projekt kommer att slutföras under 2017.

EU-delegationen deltog i seminarier om jämställdhet och kvinnors egenmakt. Delegationschefen invigde Emar Acosta-priset för hållbart ledarskap inom den offentliga förvaltningen, ett pris som ger ett erkännande åt kvinnors egenmakt i den offentliga förvaltningen och i politiken.

EU och Argentina har nästan alltid samma ståndpunkter i globala forum såsom FN:s människorättsråd och FN:s generalförsamling. Nästa allmänna återkommande utvärdering är planerad till november 2017.

Omedelbara utmaningar innefattar att förbättra genomförandet av den övergripande människorättslagstiftningen. Avsaknaden av tillförlitlig statistik, något som hindrat övervakningen och fastställandet av riktmärken för genomförandet, behöver åtgärdas under de kommande månaderna.

Samväldet Bahamas

Frågor med koppling till jämställdhet och behandling av migranter utgjorde stora orosfrågor under 2016. Det kraftfulla avvisandet i en folkomröstning av ändringar som yrkade på större jämställdhet i fråga om barns och makars rättigheter var en besvikelse och skulle kunna ses som ett steg tillbaka när det gäller kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

De strategiska prioriteringarna för EU i Bahamas under 2016 var främjande av jämställdhet, respekt vid behandlingen av migranter och i fråga om medborgarskap, förbättrade villkor i fängelser och avskaffande av dödsstraffet. Andra utmaningar avsåg eftersläpningar i domstolarna, barns rättigheter och ratificeringen av alla relevanta FN-instrument.

Bahamas är ett av få länder i världen som fortfarande i lag tillåter könsbaserad ojämlikhet och diskriminering. Det mest slående exemplet i grundlagen är ojämlikheten när det gäller möjligheten att föra vidare bahamanskt medborgarskap och ojämlikheten mellan barn till gifta och barn till ogifta. En folkomröstning och en omröstning i parlamentet som krävdes för att fyra ändringar i grundlagen om jämställdhet mellan kvinnor och män skulle kunna antas hölls den 7 juni 2015. Trots oförbehållsamt stöd från regeringen, oppositionen och internationella organisationer avvisade bahamanerna med stor majoritet de föreslagna ändringarna.

Verkställandet av en invandringspolicy som antogs i november 2014 är fortfarande kontroversiell på grund av anklagelser om polisövergrepp och andra människorättskränkningar. Det finns välgrundade farhågor om att haitiska migranter är särskilt utsatta. Uppskattningsvis 30 000–50 000 haitiska invandrare och deras barn nekas enligt uppgift bahamanskt medborgarskap – trots att en del av dem är födda i Bahamas – och saknar dessutom haitiskt medborgarskap, vilket i praktiken gör att de är statslösa.

Det finns ett enda fängelse i Bahamas, med ett häkte för intagna som inväntar rättegång, en avdelning för kvinnliga fångar, en avdelning med lägsta säkerhetsnivå och en avdelning med högsta säkerhetsnivå, som har en enhet för dömda mördare. Enligt regeringen har ekonomiska begränsningar lett till allvarlig överbeläggning som man delvis har lyckats avhjälpa genom att bygga en förvarsenhet för invandrare utanför fängelseområdet och ett häkte med 80 celler. Emellertid kommer fortfarande rapporter om dåliga förhållanden vid häktet, som begränsad tillgång till basförnödenheter och sjukvård, och om frekventa fysiska övergrepp från personalens sida.

De bahamanska myndigheterna håller fast vid dödsstraffet, även om det inte utförts några avrättningar sedan år 2000. En person sitter i dödszell. Privy Council i Storbritannien är fortfarande bahamanernas högsta appellationsdomstol, vilket medför ett de facto-moratorium eftersom rätten att överklaga förhindrar verkställandet.

EU fortsätter att ta upp människorätsfrågor med regeringen och andra berörda parter, såsom frågan om behandlingen av migranter, i synnerhet haitier. Till de frågor som tagits upp på jämställdhetsområdet hör kommande åtgärder för att främja jämställdhet efter det att de fyra förslagen till grundlagsändringar avvisades i folkomröstningen. EU kommer att fortsätta att verka för dödsstraffets avskaffande i Bahamas.

Till den närmsta tidens främsta utmaningar hör kvinnors och barns rättigheter, rättigheter för migranter och andra utsatta grupper, fängelseförhållandena och dödsstraffets avskaffande.

Barbados

Den allmänna situationen medför fortsatta utmaningar i fråga om kvinnors och barns rättigheter, våld i hemmet, jämställdhet och sexuell läggning, fängelser och rättvisa. Under 2016 vidtogs lagstiftningsåtgärder för att bekämpa könsrelaterat våld och stärka skyddet för kvinnor och barn, och andra åtgärder håller på att utarbetas.

EU stöder de insatser som Barbados regering gör för att bekämpa våld i hemmet och fysiska och sexuella övergrepp mot barn, och för att stärka rättsstaten. Dessutom har EU arbetat hårt för ett avskaffande av dödsstraffet och mot diskriminering av hbt-personer.

Bristen på specifik information och otillräckliga mekanismer för insamling och utvärdering av uppgifter anses vara ett stort hinder för kampen mot könsrelaterat våld. Försummelse är den vanligaste formen av övergrepp mot barn, följt av fysisk misshandel. Det saknas resurser för att hantera de cirka 700 fall som rapporteras varje år. Domstolsväsendets största problem är systematiska förseningar och det stora antal personer som sitter frihetsberövade i väntan på rättegång. Hbti-personer utsätts fortfarande för stigmatisering, diskriminering och – om än mer sällan – fysiskt våld. Men stödet för homosexuellas rättigheter växer sig allt starkare i media. Vissa inhemska politiker har gjort stödjande uttalanden, men aktivister inom det civila samhället anklagar regeringen för falskhet gentemot det internationella samfundet när det gäller hbti-personers mänskliga rättigheter. Obligatoriskt dödsstraff är fortfarande i kraft i Barbados även om ett de facto-moratorium föreligger. Parlamentet inledde år 2015 en debatt om avskaffande av det obligatoriska dödsstraffet för förräderi och mord, men den har skjutits upp.

I januari 2016 antog parlamentet en lag om förebyggande av människohandel som ger verkan åt FN:s protokoll om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn. Samtidigt antog parlamentet en ändring av lagen om sexualbrott som innebär att våldtäkt inom äktenskapet definieras. Lagen om våld i hemmet som antogs i februari 2016 syftar till att stärka skyddet av offren och öka förövarnas ansvarsskyldighet. Lagförslaget om rättsskipning för unga har ännu inte antagits.

På lokal nivå för EU en regelbunden politisk dialog samt informella diskussioner med regeringen, oppositionen, det civila samhället och andra berörda parter och tar aktivt upp viktiga människorätsfrågor. Formella démarches gjordes i samband med mötet i FN:s generalförsamlings tredje utskott. Dialogen om dödsstraffet fortgår och regeringen har vidtagit åtgärder för att ändra lagen om brott mot person, i syfte att avskaffa det obligatoriska dödsstraffet för mord.

Barbados får regionala anslag inom ramen för det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter och programmet för civilsamhällesorganisationer. Pågående projekt är inriktade på att bekämpa våld i hemmet och att integrera personer med intellektuella funktionsnedsättningar i arbetslivet genom yrkesutbildning och arbetsförmedling. Man kom 2016 överens om ett nytt projekt för att skapa hållbara försörjningsmöjligheter för jordbrukare på landsbygden.

Belize

Under 2016 var de största problemen bland annat korruption, barns rättigheter och diskriminering av utsatta grupper. Högsta domstolens avgörande som ogiltigförklarade sodomilagen är ett steg i rätt riktning.

Till EU:s prioriterade områden i Belize hör främjande av icke-diskriminering av utsatta grupper och urbefolkningar, skydd av barns och ungdomars rättigheter, främjande av jämställdhet och förebyggande av våld mot kvinnor samt att verka för att dödsstraffet avskaffas.

Det förekom rapporter om att förfarandet för erhållande av medborgarskap inte följdes och att falska viseringar och pass utfärdades, i vissa fall till internationellt misstänkta penningtvättare och människohandlare. Även oegentligheter och missbruk vid fördelningen av mark som inverkar negativt på de fattiga rapporterades. Förtroendet för regeringen har minskat på grund av ovannämnda invandrings- och markskandaler, den försämrade ekonomin och det ökade gängvåldet.

Diskussioner med regeringen fortgår i syfte att främja politik- och lagändringar som förbättrar situationen för barn, och för att det ska inrättas mekanismer för klagomål och prövning för barn. I december förde delegationen omfattande diskussioner med civilsamhällesorganisationer för att uppmuntra dem att utnyttja de möjligheter som EU:s EIDMR-förslagsinfordran erbjuder. Man vände sig särskilt till organisationer som kan främja barns och ungdomars säkerhet, med fokus på ungdomar i riskzonen från fattiga samhällen.

Enligt FN:s drog- och brottsbekämpningsbyrå var förekomsten av sexuellt våld i Belize under 2010 Centralamerikas näst högsta. Kvinnor utsätts för övergrepp och våld i hemmet, jämställdheten brister, tonårsgraviditeter är vanliga och kvinnors möjligheter är begränsade. Diskussioner hölls under 2016 med presidenthustrun Kim Simplis Barrow, som är Belizes särskilda sändebud för kvinnor och barn, om att samarbeta om initiativ för att främja jämställdhet och öka medvetenheten om könsrelaterat våld i Belize. Under 2017 kommer evenemang att anordnas i samband med olika särskilda dagar såsom Internationella kvinnodagen och 16 Days of Activism.

Människorättsfrågor, inbegripet jämställdhetsupplysning, ingår som en integrerad del i EU:s biståndsprogram i Belize. Under 2016 genomförde Unicef ett projekt för att skapa en gynnsam miljö för skydd av barn som finansierades av EU genom EIDMR.

Till den närmaste tidens utmaningar hör elimineringen av diskriminering mot utsatta grupper, skydd och främjande av barns och ungas rättigheter samt jämställdhet, kampen mot könsrelaterat våld, ratificeringen av återstående FN-konventioner och genomförande av lagstiftning.

Mångnationella staten Bolivia

Bolivia har i allmänhet en god officiell grund för skyddet av de mänskliga rättigheterna. Under det senaste årtiondet har det skett en positiv utveckling i fråga om mänskliga rättigheter. 2009 års konstitution garanterar ett rekordstort antal mänskliga rättigheter, fattigdomen har minskat och urbefolkningen, som är landets största befolkningsgrupp, har ökat sitt deltagande i det politiska systemet avsevärt.

Under 2016 återstod emellertid fortfarande utmaningen att säkerställa att lagstiftningen genomförs på ett systematiskt och effektivt sätt. I juni genomfördes ett nationellt toppmöte om rättvisa för att ge vägledning för reformeringen av rättsväsendet, men rättssystemet och den institutionella kapaciteten behöver fortfarande stärkas. Att garantera full respekt för de grundläggande friheterna förblev en stor utmaning. 2016 präglades av sociala protester och demonstrationer, som ibland ledde till våld.

EU:s prioriteringar är att stärka rättsstaten, förbättra tillgången till rättslig prövning och värna urbefolkningars rättigheter. EU ger även stöd för att eliminera våld mot kvinnor, flickor och pojkar och för stärkta rättigheter för hbtqi-personer. EU:s delegation i Bolivia är en av de delegationer som valts ut till pilotprojektet för att göra EU:s demokratistöd mer konsekvent och effektivt i linje med EU:s agenda för åtgärder för demokratistöd.

Ett allvarligt problem i Bolivia är att minimiåldern för arbete (som i vissa fall är 10 år) strider mot ILO:s konvention nr 138. Även våld mot kvinnor är vanligt förekommande, och det förekommer i alltför stor utsträckning att människor frihetsberövas före rättegång. Det finns ingen deltagandemekanism för samråd med urbefolkningar. FN:s särskilda rapportör om rätten att delta i fredliga sammankomster och om föreningsfrihet beskrev 2013 års lag om rättskapacitet för civilsamhällets organisationer som en begränsning av föreningsfriheten.

Under 2016 vidtog Bolivia vissa åtgärder för att stärka de rättsliga ramarna för mänskliga rättigheter. Skyddet av kvinnors rättigheter stärktes i och med antagandet av 2016 års förordning om genomförande av 2012 års lag mot trakasserier och könsrelaterat politiskt våld. Hbti-personers mänskliga rättigheter stärktes genom 2016 års lag om könsidentitet, som ger transsexuella och transpersoner rätt att ändra sitt namn och kön i officiella identitetshandlingar.

EU fortsatte att delta i diskussioner om mänskliga rättigheter och demokrati med Bolivia i olika sammanhang, bland annat i samband med övervakningen av Bolivias åtaganden på människorättsområdet enligt det allmänna preferenssystemet (GSP +). EU upprätthöll också sin dialog med civilsamhällets organisationer.

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete och EIDMR. Sex avtal inom ramen för EIDMR (till ett värde av 2,5 miljoner euro) pågick under 2016 med inriktning på hbti-personers mänskliga rättigheter, målsättningar på det rättsliga området liksom handel med och våld mot kvinnor. Dessutom började EU stödja kapacitetsuppbyggnad för parlamentsledamöter i syfte att förbättra lagstiftningens kvalitet.

I multilaterala sammanhang har Bolivia ratificerat alla centrala internationella och regionala människorättskonventioner. Bolivia är medlem i FN:s råd för mänskliga rättigheter under perioden 2015–2017.

Till de framtida utmaningarna hör konkreta åtgärder för att avskaffa barnarbete och eliminera dess orsaker i samarbete med ILO. Bolivia måste också vidta ytterligare åtgärder för att eliminera våldet mot kvinnor och flickor och anta lagstiftning om en deltagandemekanism för samråd med urbefolkningar. Det finns ett fortsatt behov av att stärka den institutionella kapaciteten och rättssystemet och vidta konkreta åtgärder för att förbättra fängelseförhållandena och få slut på den överdrivna tillämpningen av frihetsberövande före rättegång.

Förbundsrepubliken Brasilien

Under det senaste decenniet har Brasilien gjort avsevärda framsteg när det gäller skyddet av de mänskliga rättigheterna, men det återstår många utmaningar och den nuvarande ekonomiska nedgången kan äventyra vissa av de framsteg som gjorts. Brasilien har ratificerat nästan alla viktiga internationella människorättskonventioner och går i bräschen när det gäller att skydda medborgerliga rättigheter på internet.

EU:s prioriteringar i Brasilien omfattar föreningsfrihet, människorättsförsvarare inbegripet ledare för ursprungsbefolkningar, icke-diskriminering, företag och mänskliga rättigheter, rättsstatsprincipen och god samhällsstyrning.

Under 2016 fortsatte rapporterna om problem på människorättsområdet i Brasilien att strömma in särskilt i fråga om våld mot kvinnor; hot och våld mot journalister, ledare för urbefolkningar och människorättsförsvarare – i vissa fall t.o.m. mord; våldsamma markkonflikter, ofta mellan urbefolkningar och näringslivet; vräkningar i samband med större infrastrukturprojekt, såsom dammbyggen, eller, i samband med OS, överfulla fängelser där de grundläggande mänskliga rättigheterna och den fysiska integriteten för de intagna inte garanteras samt fall av överdrivet våld från polisens sida. De fattigare delstaterna tenderar att hamna på efterkälken när det gäller att garantera mänskliga rättigheter.

Mot bakgrund av den ekonomiska recessionen förvärrades spänningarna på den politiska scenen under 2016, vilket kulminerade i riksrettsförfarandet mot president Dilma Rousseff för brott mot lagen om finanspolitiskt ansvar.

Undersökningar av Petrobras verksamhet avslöjade utbredd korruption som involverade den ekonomiska och politiska eliten. Ett betydande antal politiker är under utredning, bland annat deputeradekammarans talman, som stängdes av och senare anhölls efter anklagelser om korruption. Flera regeringsmedlemmar misstänks för att ha dragit fördel av systemet med mutor. President Michel Temer och f.d. president Dilma Rousseff utreds av högsta valdomstolen efter påståenden om att de mottagit illegala kampanjbidrag under presidentvalskampanjen 2014.

Vissa kontroversiella lagstiftningsförslag har mött stark kritik, i synnerhet förslaget till antikorrupsionslag, som uppfattas som ett försök att påverka domstolarnas oberoende och fördröja korrupsionsutredningarna, och förslaget att ändra konstitutionen och ge kongressen befogenhet att avgränsa mark som tillhör urbefolkningen. Detta uppfattas som ett hot mot urbefolkningarnas rättigheter, eftersom företrädare för jordbruksindustrin har en stark representation i kongressen.

EU fortsatte att stödja de mänskliga rättigheterna genom alla tillgängliga instrument i de bilaterala förbindelserna med Brasilien, bland annat genom politisk dialog, samarbetsprojekt, seminarier och besök. Dessutom har en session inom dialogen om mänskliga rättigheter planerats till 2017.

EU och dess medlemsstater anordnade flera besök på plats hos människorättsförsvarare och grupper av urbefolkningar, och deltog också vid sammanträden i den undersökningskommitté som utreder konflikter mellan urbefolkningar och markägare. Europaparlamentet antog en resolution om situationen för urbefolkningen Guarani-Kaiowá i den brasilianska delstaten Mato Grosso do Sul, och ledamöter från Europaparlamentet besökte också folkgruppen. Dessutom genomförde EU, i samordning med medlemsstaterna, informella initiativ inom den uppsökande verksamheten riktade till de nationella myndigheterna i samband med ett människorättsrelaterat rättsfall.

Medlemmar i den brasilianska nationella förebyggande mekanismen mot tortyr bjöds in för att besöka EU och Europarådet i syfte att utbyta erfarenheter om hur tortyr i förvarsenheter kan förebyggas.

EU fortsatte att föra en dialog med civilsamhällesorganisationer i Brasilien och att främja ett öppet utrymme för dessa. Vidare anordnades aktiviteter i syfte att främja jämställdhet och medvetenhet om de mänskliga rättigheterna, stödja urbefolkningarnas och människorättsförsvararnas rättigheter, förbättra villkoren för hbt-personer och förhindra våld mot barn och ungdomar. EU fortsatte också sitt arbete om företagens sociala ansvar samt om företag och mänskliga rättigheter, och underlättade utbyten mellan brasilianska och europeiska företag i syfte att dela bästa praxis om ansvarsfullt företagande och mänskliga rättigheter.

Under 2016 beviljades 19 nya bidrag på totalt 19,7 miljoner euro till civilsamhällesorganisationer på olika prioriterade områden. Av dessa är 2,5 miljoner euro öronmärkta till stöd för jämställdhet mellan könen och kvinnors egenmakt, och kompletterar pågående projekt värda 2,4 miljoner euro, 0,8 miljoner euro till stöd för invånare av afrikanskt ursprung, utöver pågående projekt på totalt 2,3 miljoner euro till stöd för urbefolkningar och invånare av afrikanskt ursprung, 0,9 miljoner euro till stöd för hbt-personers rättigheter, 8,3 miljoner euro till stöd för barn och ungdomars rättigheter och 0,5 miljoner euro till stöd för mänskliga rättigheter i förvarsenheter.

EU har ett gott samarbete med Brasilien i internationella forum, framför allt i FN:s råd för mänskliga rättigheter där Brasilien är en viktig aktör. Nästa allmänna återkommande utvärdering äger rum i maj 2017.

En av de största utmaningarna för Brasilien rör urbefolkningarnas rättigheter. FN:s särskilda rapportör om urbefolkningars rättigheter, som besökte Brasilien i mars 2016, drog slutsatsen att Brasilien visserligen har en rad föredömliga konstitutionella bestämmelser som stöder urbefolkningarnas rättigheter, men att skyddet av dessa rättigheter ändå har försvagats. Den särskilda rapportören uppmanade regeringen att garantera urbefolkningarnas ledares fysiska säkerhet, att utreda alla angrepp och mord på urbefolkningar, ställa gärningsmännen inför rätta och slutföra gränsdragningsprocessen.

Kanada

Kanada är liksom tidigare en likasinnad och strategisk partner för EU och en nära allierad inom området mänskliga rättigheter, och ett nära samarbete förs i FN och FN:s högkvarter. Efter undertecknandet av det strategiska partnerskapsavtalet EU–Kanada den 30 oktober 2016 finns det stort utrymme för att förbättra samarbetet mellan EU och Kanada när det gäller att främja mänskliga rättigheter i tredjeländer men också på inhemska problemområden.

Kanada har sedan länge haft ett grundmurat rykte som förespråkare och försvarare av mänskliga rättigheter världen över. Detta har ytterligare förstärkts genom valet i oktober 2015 av den liberala premiärministern Justin Trudeau, som har arbetat för att främja de mänskliga rättigheterna.

Den nya regeringen antog en inkluderande och progressiv agenda, och på hemmaplan var den viktigaste människorättsliga frågan liksom tidigare vissa urbefolkningars situation. Trots omfattande rättsliga ramar med flera rättigheter, ställs några av Kanadas urbefolkningar alltjämt inför olika problem, t.ex. dåliga levnadsförhållanden, sämre tillgång till utbildning, olika former av diskriminering och större utsatthet, särskilt för kvinnor.

Under 2016 vidtog regeringen två betydelsefulla åtgärder som rör urbefolkningarnas rättigheter:

1) upphävandet av Kanadas reservationer mot FN:s förklaring om urbefolkningars rättigheter och det nya åtagandet att fullt ut genomföra förklaringen, 2) lanseringen av en offentlig utredning av fall med försvunna och mördade kvinnor ur urbefolkningar – båda dessa åtgärder beaktar några av de rekommendationer och kritiska synpunkter som FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna formulerade vad gäller Kanada 2015.

I en strävan att ta itu med frågan öronmärktes 8,4 miljarder kanadensiska dollar i den federala regeringens budget från mars 2016 för nya satsningar under de kommande fem åren på program för urbefolkningar, bland annat för finansiering av utbildning, reservvatten och barn- och familjetjänster. I nuläget ser urfolksorganisationen First Nations visserligen positivt på regeringens förnyade engagemang, men är dock inte optimistiska när det gäller dessa tillfälliga åtgärders effektivitet. Organisationen ser också ett problem i att större delen av de öronmärkta medlen enligt planerna ska utbetalas efter 2019 (dvs. efter nästa ordinarie parlamentsval), och därigenom riskerar att dras in om den nya regeringens politiska prioriteringar skulle vara annorlunda.

Denna fråga faller också inom provinsernas och territoriernas behörighet (människorättskommittéer och domstolar).

Andra klagomål som rör mänskliga rättigheter kommer huvudsakligen från andra minoritetsgrupper. Den kanadensiska människorättskommittén, som administrerar den kanadensiska lagen om mänskliga rättigheter och även säkerställer överensstämmelse med Employment Equity Act, rapporterade att av de 1207 klagomål som inkom år 2015 byggde 58 % på diskriminering på grund av funktionsnedsättning och 16 % på diskriminering på grund av nationellt eller etniskt ursprung.

Jämställdhetsfrågor är också centrala i Kanadas inhemska politik. Viktigast här är den förnyade uppmärksamhet som riktas mot våld mot kvinnor (särskilt kvinnor inom urbefolkningen).

På internationell och multilateral nivå är Kanadas människorättsarbete inriktat på jämställdhet och kvinnors och flickors mänskliga rättigheter, barn och ungdomar, internationella urbefolkningsfrågor, religions- och trosfrihet, hbtqi-personers mänskliga rättigheter, människorättsförsvarare, flyktingar, personer med funktionsnedsättning, klimatförändringar och mänskliga rättigheter, och friheten på internet.

Kanada har traditionellt varit världsledande när det gäller att främja och skydda kvinnors rättigheter och jämställdhet mellan kvinnor och män. Regeringen uppfattar jämställdhet som en människorättsfråga och som ett väsentligt inslag i hållbar utveckling, social rättvisa, fred och säkerhet. Jämställdhetsaspekten har integrerats i Kanadas internationella utvecklingspolitik.

I mars 2016 lade regeringen fram sin immigrationsplan för parlamentet. Planen, som innebär att liberalerna uppfyller sitt vallöfte, var fokuserad på ökad familjeåterförening och ökat antal flyktingar, samtidigt som den ekonomiska migrationen reducerades något. Inom dessa ramar innebar regeringens plan en vidarebosättning av 44 800 flyktingar, varav 25 000 från Syrien. I slutet av februari 2016 hade regeringen lyckats vidarebosätta 25 000 syrier, och i december 2016 hade över 35 000 flyktingar vidarebosatts.

I oktober 2016 lade regeringen fram 2017 års immigrationsplan, där prioriteringarna jämfört med 2016 hade ändrats: mer omfattande ekonomisk invandring och en betydande minskning av flyktingmottagningen – planen för 2017 innebär en vidarebosättning av ytterligare 25 000 personer, vilket ska jämföras med 44 800 (minskningen är särskilt markant för statsfinansierade flyktingar).

Under 2016 tog EU i relevanta fall regelbundet upp människorättsfrågor med samarbetspartner och berörda aktörer. EU:s delegation har lyft fram EU:s principer om respekt för de mänskliga rättigheterna i all offentlig diplomatisk verksamhet, t.ex. i tal, på webbplatser och i publikationer och sociala medier. En regelbunden dialog om mänskliga rättigheter har etablerats, och det senaste mötet ägde rum i Toronto den 28 juni 2016.

Republiken Chile

Den allmänna människorättssituationen i Chile är god. Chile är ett demokratiskt land och har ratificerat de viktigaste internationella och regionala människorättskonventionerna. Våld mot kvinnor utgör fortfarande ett problem, liksom bristen på standardiserade förfaranden för behandling av frihetsberövade personer.

Regeringen har inlett en reform av konstitutionen, baserad på en inkluderande process, med det potentiella målet att införliva en fullständig och balanserad katalog över rättigheter, förpliktelser och garantier i linje med de rättigheter som fastställs i principerna för och förklaringarna och konventionerna om de mänskliga rättigheterna.

Under 2016 inbegrep EU:s prioriteringar jämställdhet, urbefolkningars rättigheter, hbt-personers mänskliga rättigheter, åtgärder för att bevara det kollektiva minnet av militärdiktaturen 1973–1990, företag och mänskliga rättigheter, samt olika övergripande frågor, t.ex. att stärka det civila samhället och samarbetet inom ramen för internationella forum.

Associeringsavtalet mellan EU och Chile har varit i kraft sedan 2003. Avtalet grundas på respekten för demokratiska principer, grundläggande mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen, som utgör grundläggande inslag i avtalet. Inom ramen för genomförandet av detta avtal etablerades en särskild dialog om mänskliga rättigheter under 2009, och möten äger regelbundet rum på årlig basis. År 2016 hölls det första sammanträdet inom den gemensamma rådgivande kommittén EU–Chile, i syfte att se till att synpunkter från det civila samhället och arbetsmarknadens parter tydligt beaktas i samband med genomförandet av associeringsavtalet.

Dialogen och det nära samarbetet med Chile om människorätsfrågor fortsatte under 2016. Den 7:e dialogen mellan EU och Chile om mänskliga rättigheter hölls den 12 december.

EU bidrog med över 1 miljon euro i stöd till människorätsrelaterade projekt. Projekt samfinansierade under budgeten för programmet för icke-statliga aktörer och lokala myndigheter och för EIDMR slutfördes under 2016. Nya ansökningsomgångar med fokus på de nya prioriteringarna i EU:s och Chiles människorätsstrategi för 2016–2020 kommer enligt planerna att publiceras under 2017.

Chile har ett gott samarbete med FN:s mekanismer, lämnar regelbundet rapporter till konventionsorganen, människorättsrådet (den allmänna återkommande utvärderingen – nästa utvärdering äger rum i januari 2019) och interagerar inom ramen för människorättsrådets särskilda förfaranden.

Republiken Colombia

Den allmänna människorättssituationen har förbättrats sedan fredsförhandlingarna inleddes, men stora utmaningar kvarstår. Vid sidan av strukturella problem orsakade av statens begränsade kapacitet att säkerställa ett effektivt skydd i vissa områden, kan genomförandet av fredsavtalet med Farc komma att leda till en försämring av utsikterna för de mänskliga rättigheterna på kort sikt, särskilt vad gäller människorättsförsvarens situation, i ett läge då andra grupper kämpar för att fylla det tomrum som Farc lämnar efter sig.

Kvinnor och barn står liksom tidigare inför särskilt stora problem. När det gäller ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, påverkar höga fattigdomsnivåer tillgången till hälso- och sjukvård, utbildning, vatten och sanitet. Grupper av afro-colombianska medborgare och urbefolkningar är särskilt utsatta. ILO fortsatte att granska olika brister i genomförandet av grundläggande arbetstagarrättigheter, t.ex. föreningsfriheten. Dessutom är det nödvändigt att olika mekanismer för situationen efter konflikten att hantera komplexa problem, t.ex. frågor om offrens rättigheter, utomrättsliga avrättningar, tvångsförflyttningar, återlämnande av mark och övergångsrättvisa.

Det råder dock bred enighet om att fredsavtalet på lång sikt kommer att leda till en mer omfattande statlig närvaro och en långsiktig förbättring av människorättssituationen i landet. Regeringen har redan lämnat positiva signaler om att skyddet av de mänskliga rättigheterna kommer att stå i centrum för de fredsbyggande insatserna och integreras i alla regionala utvecklingsplaner i samband med fredsavtalets genomförande, vilket också väntas leda till ett större erkännande av offrens rättigheter till rättslig prövning och ersättning, samt underlätta återlämnande av mark till fördrivna personer och återintegrering av barnsoldater.

Colombia har visserligen en rad olika institutioner som antingen direkt eller indirekt arbetar med mänskliga rättigheter, men många av dem är underfinansierade, underbemannade och underrepresenterade i många delar av landet.

Framstegen fortsätter när det gäller reformer av lagar och förordningar, men samtidigt måste den effektiva tillämpningen och efterlevnaden av dessa reformer, särskilt på regional och lokal nivå, förbättras, och olika problem kvarstår. Korruption, byråkrati och bristande institutionell muskelstyrka i många delar av landet utgör fortfarande ett hinder för ett adekvat svar på kränkningarna av de mänskliga rättigheterna och leder till höga nivåer av strafflöshet (en situation som särskilt drabbar människorättsförsvarare, fackföreningsföreträdare och personer som återkräver markrättigheter).

EU:s prioriterade områden inbegriper människorättsförsvarare, kvinnors rättigheter, barn i väpnade konflikter, strafflöshet och minoritetsgrupper (främst afro-colombianer och urbefolkningar). Framtida prioriteringar kommer också att inbegripa företag och mänskliga rättigheter, övergångsrättvisa och offrens rättigheter.

EU fortsätter att arbeta tillsammans med de colombianska myndigheterna när det gäller skydd av de mänskliga rättigheterna, i första hand inom ramen för människorättsdialogerna och EU:s stöd till fredsprocessen. Den tionde omgången av den årliga dialogen ägde rum i Bryssel den 13 juli 2016. Många viktiga frågor diskuterades, t.ex. främjande av och respekt för kvinnors och barns rättigheter, skydd av människorättsförsvarare, kamp mot strafflöshet samt företag och mänskliga rättigheter.

Stöd till människorättsförsvarare är fortsatt ett av de viktigaste områdena för EU, eftersom deras situation fortfarande är kritisk. Personer som återkräver markrättigheter och inhemska och lokala ledare är särskilt utsatta grupper av människorättsförsvarare. Regeringen har intensifierat skyddsinsatserna, särskilt efter det att mord på människorättsförsvarare ökade på ett oroväckande sätt under 2016. EU har offentligt uttryckt sin oro och utfärdat två lokala uttalanden under 2016 (den 17 mars och den 22 november). EU har också uppmanat de behöriga myndigheterna att utreda alla dödsfall och ställa de ansvariga inför rätta, och välkomnat de åtgärder som presidenten har vidtagit för att åklagarmyndigheten ska påskynda utredningar och rättsliga förfaranden.

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som syftar till att stärka skyddet av de mänskliga rättigheterna, med särskild inriktning på människorättsförsvarare, kvinnor och barn. EU:s stöd via EIDMR, som sedan 2014 i genomsnitt uppgår till 1 miljon euro per budgetår, har bidragit till att stärka civilsamhällesorganisationerna och stödja främjandet och försvaret av människorättsförsvarare samt kollektiva rättigheter och återlämnande av mark. Två ansökningsomgångar, på nationell och global nivå, publicerades 2016 och kommer att stödja verksamhet för barn i väpnade konflikter och i situationer efter konflikter.

Inom ramen för EU:s stöd till fredsprocessen kommer instrumentet som bidrar till stabilitet och fred också att bidra till den övervakning av mänskliga rättigheter som kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR) genomför för perioden efter konflikten (1,5 miljoner euro). Detta är av avgörande betydelse, särskilt i de områden där Farc-medlemmar kommer att vara koncentrerade.

Colombias regering samarbetar fullt ut med internationella människorättsmekanismer och är generellt en konstruktiv och aktiv deltagare i de multilaterala förhandlingarna i FN:s tredje utskott. FN:s rapportörer har lovordat Colombia för landets samarbetsvilja. År 2016 beslutade Colombia att förlänga mandatet för kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, som funnits i landet sedan 1996. Colombia framförde 2003 en stående inbjudan till FN:s särskilda förfaranden.

Colombia samarbetar också med det interamerikanska systemet för mänskliga rättigheter. Den interamerikanska domstolen för de mänskliga rättigheterna har tagit upp 27 ärenden rörande Colombia och landet har fällts vid 16 tillfällen. De senaste domstolsbesluten mot Colombia är relaterade till påtvingade försvinnanden i justitiepalatset i Bogotá år 1985 (dom av den 14 november 2014) och hbt-personers mänskliga rättigheter (dom av den 26 februari 2016). Sex falska positiva fall behandlas just nu av domstolen.

Även om den föreliggande arbetsuppgiften är överväldigande, erbjuder fredsprocessen nya hoppgivande förutsättningar. EU bör fokusera på viktiga områden som är särskilt relevanta under de kommande 3–4 åren där insatserna kan omsättas i praktisk handling, nämligen människorättsförsvarare, kvinnor och jämställdhet mellan könen, offer och övergångsrättvisa, företag och mänskliga rättigheter, och afro-colombianer, urbefolkningar och andra utsatta grupper.

Republiken Costa Rica

Costa Rica är en stabil demokrati med en relativt hög grad av politisk och social välfärd med generellt sett goda resultat i fråga om mänskliga rättigheter. Det finns dock fortfarande problem, särskilt när det gäller socioekonomiska rättigheter, medborgarnas säkerhet, diskriminering av utsatta grupper, jämställdhetsfrågor och fängelseförhållanden. Costa Rica är en konstruktiv partner när det gäller multilaterala människorättsfrågor.

Huvudkontoren för den interamerikanska domstolen för de mänskliga rättigheterna, Interamerikanska institutet för mänskliga rättigheter och FN:s fredsuniversitet är alla belägna i Costa Rica. Costa Rica har varit en aktiv och konstruktiv deltagare i multilaterala forum och har ratificerat samtliga FN-konventioner (med undantag av den internationella konventionen om skydd för alla migrerande arbetare och deras familjemedlemmar). Costa Rica är en stark partner till EU i FN:s tredje utskott.

Bland EU:s prioriteringar återfinns kamp mot fattigdom och ojämlikhet, stärkt medborgarsäkerhet (genom en människorättsbaserad strategi) och förbättrad situation i fängelser med särskilt fokus på utsatta grupper, främjande av antidiskriminering, mer omfattande deltagande från utsatta gruppers sida och en förstärkning av Costa Ricas roll som en central partner i människorättsfrågor i internationella forum, samt jämställdhetsfrågor.

Landet har åtagit sig att genomföra kraftfulla politiska åtgärder på detta område (framför allt genom 2015 års författningsreform, där Costa Rica förklaras vara en multietnisk och mångkulturell stat), men står alltjämt inför ett antal utmaningar som ofta är förknippade med bristerna i genomförandet av en del av den befintliga lagstiftning som rör människorättsfrågor. Allmänhetens och politikernas oro över säkerhetssituationen har ökat avsevärt under senare år, då Costa Rica har uppvisat en långsam men stadig försämring av säkerheten (i synnerhet kopplad till narkotikahandel, organiserad brottslighet och tillgång till lätta vapen). Till de viktigaste sociala och politiska prioriteringarna hör garantier för säkerhet och trygghet och åtgärder mot strafflöshet.

Trots de framsteg som rapporterats vad gäller institutionell förstärkning och nya politiska insatser är det av avgörande betydelse att fortsätta och stärka ansträngningarna för att åtgärda de förhållanden som undergräver de grundläggande rättigheterna för utsatta grupper (t.ex. fängelseinterner, migranter, urbefolkningar och kvinnor som fallit offer för våld, samt hbtj-personer). I detta sammanhang signalerar den sjätte allmänna återkommande utvärdering för 2016 en ihållande strukturell diskriminering av urbefolkningar och personer av afrikanskt ursprung, som hindrar deras tillgång till utbildning, sysselsättning och bostäder. Hbtj-personer är en utsatt grupp som möter sociala fördomar och diskriminering, bland annat vad gäller sysselsättning, polisövergrepp, utbildning och hälso- och sjukvård. FN:s råd för mänskliga rättigheter gav också uttryck för sin oro över stigmatiseringen av migranter, asylsökande och flyktingar, och uppmanade Costa Rica att höja ribban när det gäller avskaffande av människohandeln och stöd till dess offer.

Costa Rica är en av de mest likasinnade länderna i Latinamerika i jämställdhetsfrågor och är ett av ordförandeländerna i FN:s högnivåpanel för kvinnors ekonomiska egenmakt, men klyftan mellan lagens bokstav och dess genomförande är och förblir det viktigaste jämställdhetsproblemet. En hög grad av våld mot kvinnor, bristande tillgång till anständiga arbetsvillkor, betydande löneskillnader och mycket höga arbetslöshetsnivåer bland kvinnor existerar alltjämt. När det gäller reproduktiva rättigheter lämnar Costa Ricas lagstiftning endast utrymme för terapeutisk abort (då moderns liv är i fara). Landet har ett stort antal tonårsgraviditeter, främst inom utsatta grupper och grupper med begränsad tillgång till utbildning. Ett presidentdekret som möjliggör provrörsbefruktnings godkändes i december 2016 av den interamerikanska domstolen för de mänskliga rättigheterna och förlikning nåddes i en relaterad rättstvist. En lag om sanktioner mot olämpliga sexuella relationer antogs också. Den innebär att förbindelser mellan vuxna och barn under år 15 bestraffas (om åldersskillnaden är större än 5 år) och att äktenskap med minderåriga och mellan adopterade barn och deras vårdnadshavare eller vårdnadshavarnas barn förbjuds. Vårdnaden ska upphävas om ett barn överges, våldtas eller utsätts för sexuella övergrepp.

Vid sidan av en regelbunden dialog med myndigheterna, arbetar EU för en strukturerad dialog med samtliga berörda parter. Den plattform som prioriteras är rundabordskonferensen Donors Roundtable, som regelbundet håller möten med det civila samhället och med människorättsförsvarare. Utöver specifika démarches deltog EU och dess medlemsstater i offentliga evenemang och uppsökande verksamhet på människorättsområdet. EU fortsatte att bedriva ett betydande antal samarbetsprojekt. EU-programmet Prosec (sektorsspecifikt stöd till reform av säkerhetssektorn i Costa Rica) stöder till exempel polismaktens utbildning och organisation. Proeduca (övergripande strategi för minskning av andelen avhopp från skolan inom offentligt finansierad sekundärutbildning) ger stöd till utbildningsväsendets kapacitet att motverka elevers avhopp från sekundärutbildning. Emprende (främjande av kvinnors kapacitet som företagare för att stärka deras ekonomiska oberoende) bidrar till att öka det ekonomiska oberoendet hos ekonomiskt utsatta kvinnor. Pågående projekt som finansieras av EIDMR syftar till att motverka diskriminering av utsatta personer som är frihetsberövade, med särskilt fokus på dubbel diskriminering: unga och vuxna kvinnor, migranter och internerade hbtqi-personer.

Andra utmaningar framöver är frågorna om fattigdom, ojämlikhet och socioekonomiska rättigheter, medborgarnas säkerhet, diskriminering av utsatta grupper, inbegripet urbefolkningar, kvinnor, barn, hbtqi-personer och migranter, jämställdhetsfrågor och fängelseförhållanden. Ett korrekt och effektivt genomförande av lagstiftningen utgör alltså en utmaning på alla områden.

Republiken Kuba

Kuba befinner sig i ekonomiska svårigheter som beror på att landets allierade, Venezuela, får allt mindre kapacitet att ge stöd. Öppningen gentemot USA och den osäkerhet som sammanhänger med den nya amerikanska regeringen, skapar både höga förväntningar och stora farhågor. Mot denna bakgrund fortsatte och ökade de kortvariga frihetsberövandena av oppositionsmedlemmar, aktivister och människorättsförsvarare under 2016.

EU har som en prioriterad fråga för avsikt att bidra till reformer som förbättrar förenings- och mötesfriheten, att verka för lika möjligheter (för kvinnor och män, hbtqi-personer, personer utsatta för rasism och funktionsnedsatta personer), att främja ekonomiska rättigheter, att stödja åtgärder för större mediefrihet och tillgång till information, samt att öka människorättsförsvararnas inflytande. Dessutom övervakar EU aktivt utvecklingen när det gäller det straffrättsliga systemet.

De främsta problemen i Kuba är begränsningarna av yttrandefriheten, föreningsfriheten och mötesfriheten, liksom avsaknaden av en oberoende press. Aktivister i det civila samhället och oppositionspolitiker har trakasserats, särskilt genom kortvariga frihetsberövanden, ibland i kombination med en behandling som ska ha varit kränkande eller våldsam. Kuba är en enpartidemokrati, där valen äger rum på kommunal, regional och nationell nivå. På kommunal nivå kan kandidater föreslås av väljarna, och delegaterna utses av alla väljare i valkretsen. Nomineringar av delegater på provinsnivå och nationell nivå görs av en nomineringskommitté, sammansatt av företrädare för de politiska organisationerna och massorganisationerna och ledd av en partiföreträdare. Varken juristkåren eller domstolsväsendet är tillräckligt oberoende av de politiska myndigheterna. Regeringen håller på att utarbeta förslag till en ny vallag och en ändrad föreningslagstiftning. Lagförslagen har dock ännu inte lagts fram för nationalförsamlingen. Förnyelsen av landets ledning är ett annat positivt framtidsscenario, med tanke på att president Raúl Castro offentligt har annonserat att han ska avgå under 2018.

Deltagandet är omfattande i den politiska processen och de lokala, regionala och nationella valen, men med den nuvarande vallagstiftningen kan kandidater som inte företräder partiets eller massorganisationernas ståndpunkter inte bli kandidater till positionen som regionala eller nationella delegater.

Under 2016 intensifierades det politiska närmandet mellan USA och Kuba, och avtalet om politisk dialog och samarbete mellan EU och Kuba undertecknades, vilket signalerar Kubas politiska vilja att engagera sig. Till exempel hölls de första formella människorättsdialogerna med både EU och USA på ön under 2016. Dessutom gjorde president Obama ett historiskt besök i Kuba i mars 2016. Tillgången till information håller på att förbättras genom ökad användning av internet, bland annat tack vare wifi på offentliga platser och lägre priser för internetanvändning.

Undertecknandet av avtalet om politisk dialog och samarbete mellan EU och Kuba, med särskilt fokus på dialog och samarbete för att främja de mänskliga rättigheterna, utgör ett viktigt genombrott i de bilaterala politiska förbindelserna. Människorättsdialogen mellan EU och Kuba möjliggjorde en öppen diskussion om föreningsfrihet, jämställdhet mellan kvinnor och män i anslutning till målen för hållbar utveckling och 2030-agendan, rasism och främlingsfientlighet, samt om behandlingen av utsatta grupper, t.ex. migranter, flyktingar och asylsökande. Människorättsdialogen gjorde det också möjligt att etablera kontakter med rättsväsendet (justitieministeriet och det nationella advokatsamfundet). Slutligen bör åklagarmyndighetens deltagande i programmet för expertutbyte också noteras i anslutning till det bilaterala samarbetet.

EU:s delegation till Kuba upprätthöll regelbundna kontakter med alla delar av det oberoende civila samhället. Ett besök gjordes hos Guillermo Fariñas, dissident och mottagare av Europaparlamentets Sakharovpris, under dennes hungerstrejk. EU gav också vid flera tillfällen uttryck för sin oro till de kubanska myndigheterna över förtrycket av fredliga demonstranter och aktivister, t.ex. Cubalex, en grupp av advokater som försvarar offren för människorättskränkningar.

På människorättsdagen anordnade EU och Sverige ett evenemang om jämställdhet och våld mot kvinnor. EU:s delegation och Nederländerna samorganiserade också ett seminarium för unga egenföretagare i syfte att stärka deras ställning och stödja deras verksamhet. EU har fortsatt att finansiera människorättsrelaterade projekt som syftar till att utbilda och stärka ungdomar och att ge stöd till äldre och funktionsnedsatta.

Framtida utmaningar och områden där ytterligare framsteg krävs inbegriper förenings- och mötesfriheten, yttrandefriheten och mediefriheten, samt rättsväsendets sätt att fungera.

Samväldet Dominica

En viktig händelse på människorättsagenda för 2016 var antagandet av en ny sexualbrottslag som syftar till att bekämpa könsrelaterat våld, som tillsammans med övergrepp mot barn fortfarande ger anledning till allvarlig oro i Dominica. Den nya sexualbrottslagen trädde i kraft den 24 november 2016, med omfattande ändringar jämfört med den tidigare lagstiftningen, t.ex. införandet av strängare straff, bland annat livstidsstraff för våldtäkt, och en definition av våldtäkt inom äktenskapet. I en färsk undersökning framhölls den höga förekomsten av "transaktionella" sexuella övergrepp som främst drabbar ungdomar. Kroppsstraff har ännu inte förbjudits, men har regeringen att främjat alternativa bestraffningsmetoder genom sitt initiativ Child-Friendly Schools. I likhet med andra östkaribiska länder är frivilliga homosexuella handlingar olagliga i Dominica. Även om den sista kända avrättningen ägde rum 1986, förefaller det vara osannolikt att dödsstraffet avskaffas inom den närmaste framtiden.

EU stöder ansträngningarna att bekämpa könsrelaterat våld och andra prioriterade frågor vad gäller mänskliga rättigheter, i synnerhet avskaffande av dödsstraffet, diskriminering mot hbtqi-personer och ett bättre fungerande rättsväsende, som kännetecknas av eftersläpningar i handläggningen av ärenden.

Dominica är det enda östkaribiska landet med en urbefolkning, Kalinago, som beräknas uppgå till 3 000 personer och som lever i det drygt 15 kvadratkilometer stora karibterritoriet. Kalinagofolkets rättigheter är rättsligt skyddade, och de deltar aktivt i det beslutsfattande som direkt påverkar dem, deras mark och resurser. Territoriet kännetecknas dock av en särskilt hög fattigheds- och arbetslöshetsnivå. En kontroversiell fråga är att jordbrukare fortsätter att inkräkta på territoriet i de områden där gränserna ännu inte är klart utstakade, liksom frågan om laglig bosättning inom territoriet och problemet med att personer som inte tillhör Kalinago exproprierar deras mark.

Under 2016 har EU via sin delegation i Barbados fört en fortlöpande dialog med myndigheterna i Dominica om viktiga människorättsfrågor. Formella diskussioner har också förts genom människorättsresolutioner i FN:s generalförsamlings tredje utskott. Liksom andra östkaribiska länder erhåller Dominica EU-stöd via tematiska budgetposter (inom ramen för EIDMR och programmet för civilsamhällesorganisationer och lokala myndigheter), bland annat för att bekämpa våld i hemmet.

Dominikanska republiken

De senaste valen har förklarats vara generellt sett fria och rättvisa, och Dominikanska republiken betraktas därför som en representativ demokrati som följer rättsstats- och maktdelningsprinciperna. Lagen innehåller bestämmelser om de grundläggande friheterna. De mänskliga rättigheterna respekteras formellt, och de flesta relevanta konventionerna har ratificerats, med undantag konventionerna om migrerande arbetstagare och deras familjer, om undvikande av statslöshet och om skydd av människor mot påtvingade försvinnanden.

I praktiken finns det dock fortfarande utrymme för ytterligare framsteg. Statslöshet och övergrepp mot migranter, strafflöshet och svaga rättsstatsbestämmelser, utomrättsliga avrättningar utförda av säkerhetsstyrkorna, överfulla fängelser, farliga och undermåliga fängelseförhållanden och långa frihetsberövanden, kroniskt våld mot kvinnor och barn, kriminalisering av abort oavsett omständigheterna, och diskriminering mot personer på grund av funktionsnedsättning eller sexuell läggning är viktiga människorättsfrågor som alltjämt är aktuella. Hatrelaterade incidenter och angrepp mot människorättsförsvarare ökad något under 2016, vilket föranledde en utfrågning i den interamerikanska kommissionen för de mänskliga rättigheterna.

Dominikanska republiken har gjort vissa ansträngningar för att öka människorättsskyddet. Inom åklagarmyndigheten finns en särskild enhet för mänskliga rättigheter som övervakar och utreder människorättsbrott och diskrimineringsfall, men bristen på resurser omöjliggör en landsomfattande verksamhet. En positiv utveckling var att Dominikanska republiken slutligen utarbetade en nationell plan för mänskliga rättigheter för perioden 2015–2020, efter en omfattande samrådsprocess som leddes av utrikesministeriet och av den interinstitutionella kommissionen för mänskliga rättigheter. Myndigheterna har dock ännu inte lanserat planen, enligt uppgift på grund av det tryck som utövades mot presidenten av vissa maktgrupperingar, bland annat den katolska kyrkan, som öppet motsätter sig skyddet av hbt-personers mänskliga rättigheter. Dessutom har många dominikanska medborgare fortfarande inte tillgång till den interamerikanska domstolen för de mänskliga rättigheterna, eftersom den dominikanska författningsdomstolen, efter det att den interamerikanska domstolen slagit fast att författningsdomstolens dom från 2013 i praktiken hade berövat tusentals dominikaner av haitiskt ursprung deras dominikanska nationalitet och inte var i enlighet med den interamerikanska människorättskonventionen, reagerade genom att vägra acceptera den interamerikanska domstolen behörighet.

I nära kontakt med dominikanska myndigheterna och människorättsförsvarare har EU uppmanat regeringen att öka människorättsskyddet och gett den fortsatt stöd genom olika projekt och politiska insatser. Inom ramen för Cotonouavtalet för EU och Dominikanska republiken en regelbunden politisk dialog som alltid inbegriper mänskliga rättigheter, eftersom detta är en prioriterad fråga för EU-samarbete på detta område. Relationerna har också varit goda med många större människorättsorganisationer och stöd i olika former har tilldelats viktiga organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter. EU fortsätter att ge ett betydande bidrag i syfte att stärka rättsstaten och institutionerna, och för att motverka strafflöshet och skydda utsatta befolkningsgrupper.

De prioriterade områden för framtiden är bland annat att se till att säkerhetsstyrkornas uppför sig på vederbörligt sätt och att tortyr och misshandel upphör, att förhållandena i fängelser och frihetsberövanden före rättegång förbättras, att kroniskt våld mot kvinnor och barn bekämpas och rättigheterna skyddas för utsatta minoriteter, inklusive migranter, att människohandel bekämpas, att könsbetingad, etnisk och hbt-relaterad diskriminering upphör och att korruption och strafflöshet bekämpas.

Republiken Ecuador

Ecuador har en av de mest progressiva författningarna och har gjort goda framsteg i fråga om sociala och ekonomiska rättigheter under senare år, men när det gäller de medborgerliga och politiska rättigheterna förbättrades inte människorättssituationen under 2016. Den politiska och rättsliga utvecklingen sedan 2014 har inverkat särskilt negativt på yttrandefriheten och föreningsfriheten, och nya rättsliga förfaranden inleddes 2016 mot organisationer i det civila samhället. Social oro och konflikter med urbefolkningar och lokalsamhällen om koncessioner för gruvdrift och oljeutvinning ökade under året.

Olika människorätsfrågor aktualiserades under 2016. De viktigaste rör de grundläggande friheterna, domstolsväsendets oberoende och ett korrekt rättsförfarande, samt det krympande handlingsutrymmet för det civila samhället, medierna och de sociala nätverken. EU:s strategi för mänskliga rättigheter och demokrati reviderades i juli 2016. EU:s målsättningar för mänskliga rättigheter och demokrati inbegriper i detta sammanhang att främja människorättsförsvarens arbets legitimitet, att uppmuntra och lyfta fram det civila samhällets deltagande i offentlig politik, att stödja yttrandefrihet och att säkerställa ett bättre skydd för utsatta grupper, inbegripet urbefolkningar och minoriteter, migranter, kvinnor och barn.

Förbindelserna mellan EU och Ecuador tog ett viktigt steg framåt i och med ratificeringen i december 2016 av Ecuadors anslutning till EU:s handelsavtal med Colombia och Peru. I detta sammanhang kommer EU att utarbeta en dialog med Ecuador om genomförandet av kapitlet om hållbar utveckling, arbetstagares rättigheter och miljöskydd.

EU och Ecuador höll sitt tredje samråd på hög nivå i Bryssel den 24 november 2016. Bland annat diskuterades frågan om mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. EU uttryckte oro över de ökande begränsningarna av yttrande- och föreningsfriheten, kriminaliseringen av sociala protester, rättsväsendets oberoende och det allt mindre utrymmet för det civila samhället.

Lokalt har EU:s delegation i Ecuador under året fortlöpande övervakat och rapporterat om människorättssituationens utveckling. Möten i särskilda frågor hölls med regeringsföreträdare, människorättsförsvarare och civilsamhällesorganisationer. Démarcher gjordes för att främja EU:s ståndpunkter på multilateral nivå. Ecuador är föremål för sin andra allmänna återkommande utvärdering i FN:s råd för mänskliga rättigheter i maj 2017.

EU:s färdplan för samarbete med det civila samhället, som antogs 2014, är alltjämt av intresse för de civilsamhällesorganisationer som deltar aktivt i färdplanens genomförande. Trots att fonderna för bilateralt samarbete har minskat under de senaste åren har EU fortsatt att ge medel för att stödja EU:s prioriteringar när det gäller mänskliga rättigheter i landet: det pågår projekt till ett värde av mer än 2,5 miljoner euro, och i december 2016 fattades beslut om ytterligare 5,48 miljoner euro för nya projekt som kommer att genomföras under 2017 och 2018.

Republiken El Salvador

Under 2016 präglades den allmänna människorättssituationen av de salvadoranska myndigheternas starka engagemang för att genomföra internationella standarder, samtidigt som arbetet med att hantera säkerhetsfrågor relaterade till det endemiska gängvåldet alltjämt gav anledning till allvarlig oro.

EU:s prioriteringar för mänskliga rättigheter och demokrati i El Salvador är att stödja offentliga politiska åtgärder som syftar till social sammanhållning och förebyggande av våld och som säkerställer respekten för mänskliga rättigheter och skydd av brottsoffer, att stödja jämställdhet, barn och ungdomar, social utveckling och deltagande i den demokratiska dialogen, samt att minska fattigdomen och samtidigt stödja allmän tillgång till grundläggande tjänster och motståndskraft mot klimatförändringarnas effekter.

Människorättssituationen i El Salvador fortsatte att förbättras på ett antal områden under 2016, även om det fortfarande finns stora och allvarliga problem som rör medborgarnas säkerhet. Regeringen har engagerat sig i arbetet med att främja mänskliga rättigheter genom att delta i en övergripande dialog med det civila samhället och det internationella samfundet. Man har inrättat två nya nationella råd (Consejo Nacional de Educación och Consejo Nacional de Desarrollo Sostenible), där företrädare för alla delar av det salvadoranska samhället samverkar för att hantera de nationella utmaningarna. När det gäller säkerhetsfrågor firade Consejo Nacional de Seguridad Ciudadana y Convivencia sitt tvåårsjubileum, och planen "El Salvador Seguro" som syftar till att ta itu med våldets bakomliggande orsaker har börjat visa resultat – bland annat har en väsentlig minskning av mordfrekvensen rapporterats, även om denna fortfarande är skrämmande hög. När det gäller kampen mot strafflöshet har den nya riksåklagaren visat stort engagemang genom att främja inrättandet av en särskild arbetsgrupp och inleda en undersökning på hög nivå mot före detta regeringsmedlemmar, inbegripet tidigare presidenter, samt för första gången fokusera på de kriminella gängens ekonomiska system och därigenom angripa dem på ett aldrig tidigare skådat sätt. På liknande sätt har högsta domstolens kammare för integritetsfrågor fortsatt arbete mot korruptionen inom rättsväsendet och inlett flera utredningar av administrativa olagliga handlingar som dess personal enligt uppgift skulle ha begått. En annan betydelsefull och positiv utveckling under 2016 var El Salvadors anslutning till Internationella brottmålsdomstolen (ICC), vilket gör landet till den 124:e avtalsslutande parten i Romstadgan.

Landet står dock fortfarande inför stora utmaningar. Trots de positiva utvecklingstendenserna under 2016 innebar ett utbrett våld och gängrelaterad otrygghet att de mänskliga rättigheterna fortsatte att påverkas. Regeringens beslut att prioritera kortsiktiga repressiva åtgärder (t.ex. extraordinära säkerhetsåtgärder) framför långsiktiga förebyggande program gav anledning till oro, särskilt med tanke på de extremt svåra förhållanden som interner lever under till följd av säkerhetsrestriktionerna och på risken för en ökning av utomrättsliga avrättningar. År 2016 inrättades en mekanism för intern kontroll av säkerhetsinstitutionerna, och detta utgjorde ett positivt steg i riktning mot att minska denna risk, men ytterligare insatser krävs. När det gäller kvinnors rättigheter uppvisade de salvadoranska myndigheterna ett liknande engagemang. Bland annat undertecknades i mars 2016 en pakt för jämställdhet, men finns alltså en betydande klyfta mellan könen i fråga om tillgång till grundläggande rättigheter.

Människorättssituationen för andra utsatta grupper, till exempel barn, urbefolkningar och fångar förbättrades endast i ringa utsträckning. När det gäller hbt-personers rättigheter har visserligen lagstiftningen generellt förbättrats, men genomförandet av den är ännu ofullständigt, och säkerhetsstyrkorna är fortfarande ovilliga att betrakta morderna och angreppen på hbt-personer som hatbrott. ILO fortsatte att granska olika brister i genomförandet av grundläggande arbetstagar rättigheter, t.ex. föreningsfriheten och den kollektiva förhandlingsrätten, och samråd på trepartsbasis. Internationella arbetskonferensen ansåg att föreningsfriheten i El Salvador var en av de två mest allvarliga fall som den undersökt under 2016 (det så kallade särskilda avsnittet). Andra viktiga problemområden är begränsad tillgång till vatten och ett ökande antal internflyktingar orsakat av de otrygga omständigheterna. Migration och påtvingat återvändande innebär utmaningar som regeringen försöker hantera genom stärkt regionalt samarbete, men dessa frågor håller på att bli alltmer problematiska. Kvinnor och flickor drabbas särskilt hårt av kriminaliseringen av abort, som innebär att företeelsen i domstol ofta behandlas som mord och leder till straff på ibland upp till 30 års fängelse.

EU har reagerat på människorättsutvecklingen med privata och offentliga uttalanden och har stöttat olika initiativ som syftar till att öka befolkningens medvetenhet i samordning med FN:s organ och det civila samhället. Under veckan för mänskliga rättigheter lanserade EU också en kampanj för ökad jämställdheten och ett slut på våldet mot kvinnor. Inom ILO uppmanade EU regeringen att ställa dem som är ansvariga för mordet på en fackföreningsledare inför rätta samt verkningsfullt genomföra ILO:s grundläggande konvention om föreningsfrihet genom att respektera arbetsgivar- och arbetstagarorganisationernas autonomi. I augusti gav EU politiskt och ekonomiskt stöd till regionala samråd om strafflöshet anordnade av FN:s särskilda rapportör om situationen för människorättsförsvarare. Under hela året fortsatte EU sin dialog med civilsamhällesorganisationer genom att anordna samråds-sessioner före inbjudningar att lämna projektförslag och genom regelbundna möten med människorättsförsvarare, kansliet för ombudsmannen för mänskliga rättigheter och andra motparter.

Inom ramen för sitt bilaterala samarbete satte EU under 2016 fokus på att fortsätta stödja utvecklingen av landets universella socialförsäkringssystem. El Salvador mottog också finansiering från EIDMR för tre projekt till ett värde av 1,5 miljoner euro samt genom instrumentet som bidrar till stabilitet och fred och den tematiska budgetposten för programmet för icke-statliga aktörer och lokala myndigheter. Inom ramen för denna budgetpost lanserades i slutet av 2016 en inbjudan att lämna förslag till ett värde av 2,6 miljoner euro för finansiering av fem projekt. Dess främsta prioriteringar är att främja ekonomiska rättigheter i landsbygdsområden, med fokus på småbrukare, och arbeta med utsatta ungdomar och barn, främja kvinnors och ungdomars företagande och ekonomiska egenmakt samt att utveckla en fredskultur.

På multilateral nivå visade El Salvadors deltagande i FN:s råd för mänskliga rättigheter och det sätt på vilket landet röstar i generalförsamlingens tredje utskott samtidigt på ett starkt engagemang för skyddet av mänskliga rättigheter världen över, även om El Salvador lade ner sin röst vid omröstningen om människorättsrådets resolution om skydd av försvarare av ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter som antogs i mars 2016. År 2016 fick El Salvador besök av den särskilda rapportören om nutida former av slaveri, inklusive deras orsaker och konsekvenser, och den särskilda rapportören för den mänskliga rätten till säkert dricksvatten och sanitet.

Kommande utmaningarna för en förbättrad människorättssituation inbegriper bland annat garantier för tillräckliga resurser på lång sikt för finansiering av socialpolitiska åtgärder, fortsatt kamp mot otrygghet och kriminalitet, samtidigt som rättsstatsprincipen upprätthålls full ut och de mänskliga rättigheterna respekteras, och förbättrad situation för utsatta grupper, bland annat kvinnor och barn. Framsteg i kampen mot korruption och strafflöshet förutsätter också en förnyad uppslutning kring maktfördelningsprincipen, inte minst eftersom högsta domstolen i juni 2016 förklarade att 1993 års amnestilag stred mot konstitutionen.

Grenada

År 2016 präglades av förberedelserna inför den konstitutionella folkomröstning som hölls den 24 november. Valdeltagandet uppgick till 30 % och grenadierna avvisade med överlägsen majoritet alla de sju lagförslag som syftade till att ändra 1973 års konstitution, inklusive Freedoms Amendment Bill. Oppositionen, som inte har varit företräd i representanthuset sedan valet 2013, bojkottade processen och hävdade att den inte var inkluderande.

Den misslyckade konstitutionella folkomröstningen var bland annat avsedd att fastställa tidsgränser för premiärministerns mandat, att inrätta en oberoende val- och gränskommission, samt att införa en fast valdag. Freedoms Amendment Bill syftade till att utvidga de grundläggande rättigheterna och friheterna för de enskilda, inbegripet fängslade personer, att skydda immateriella rättigheter, att stärka barnets skydd, att garantera en offentlig utbildning för alla barn som är under 16 år och för alla med funktionsnedsättning som är under 18 år, att garantera jämställdhet, och säkerställa miljöskyddet och skyddet av personer med funktionsnedsättning. Lagförslaget fick 5 069 ja-röster och 16 355 nej-röster. En debatt om huruvida paragrafen om jämställdhet i slutändan skulle kunna leda till en legalisering av samkönade relationer verkar ha bidragit till det negativa resultatet.

EU:s viktigaste människorättsprioriteringar inbegriper frågorna om våld i hemmet, övergrepp mot barn och diskriminering av hbtj-personer, avskaffande av dödsstraffet, förbättrat rättssystem, säkerställande av rätten till en rättvis rättegång och värdiga fängelseförhållanden.

Våld i hemmet och övergrepp mot barn, särskilt fysiska övergrepp, utgör alltför allvarliga samhällsproblem. Kroppsstraff har ännu inte avskaffats. Programmet Child-Friendly Schools har ännu inte utvidgats till att omfatta alla skolor. Frivilliga homosexuella handlingar är olagliga och hbtj-personer i Grenada utsätts för diskriminerande rättsliga åtgärder. Även om den senaste avrättningen ägde rum 1978 har Grenada kvar dödsstraff i sin lagstiftning. Strafflagens bestämmelse om obligatoriskt dödsstraff för alla typer av mord står i kontrast till den östkaribiska högsta domstolens avgörande att dödsstraffet bör begränsas till exceptionella och skäliga fall, som har varit föremål för en effektiv domstolsprövning. Landets enda fängelse är fortfarande extremt överbelagt, med en av de högsta belägningsnivåerna i regionen och i världen.

Ett positivt inslag är att Grenada strävar efter att inrätta en nationell människorättskommission i enlighet med Parisprinciperna. I december 2016 antogs den nya budgetlagen, varigenom de nödvändiga medlen avsattes för att inleda samråd i denna fråga.

Under 2016 har EU via sin delegation i Barbados fortsatt att samarbeta med de lokala myndigheterna i människorättsfrågor, bland annat när det gäller avskaffande av dödsstraffet och stärkta rapporteringsmekanismer kopplade till internationella människorättskonventioner. Formella kontakter upprättades inom ramen för FN:s generalförsamlings tredje utskott.

Landet får direkt stöd genom tre av de projekt som finansierats inom ramen för EIDMR:s tematiska budgetposter och programmet för civilsamhällesorganisationer. Av dessa är två riktade mot våld i hemmet medan det återstående, som nyligen godkänts, syftar till att främja hållbara försörjningsmöjligheter för utsatta jordbrukare på landsbygden i Grenada.

Republiken Guatemala

Människorättsförsvarare, och framför allt journalister, fackföreningsföreträdare och personer verksamma inom rättsväsendet, har under 2016 drabbats av ett ökande våld (14 aktivister dödades jämfört med 10 under 2015). Utvecklingen mot en kriminalisering av människorättsförsvarare och personer verksamma inom rättsväsendet som medverkar i rättegångar var ett annat stort problem, och respekten för föreningsfriheten, urbefolkningarnas (60 % av befolkningen) rättigheter och kvinnors och barns rättigheter är kritiska frågor som återstår att lösa. Gängvåld och organiserad brottslighet är fortfarande två viktiga anledningar till den prekära säkerhetssituationen i landet. Ett positivt inslag är att framsteg i kampen mot korruption gjordes under 2016.

EU:s viktigaste människorättsprioriteringar i Guatemala inbegriper frågorna om att utforma en övergripande agenda för att främja ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, att eftersträva ett fullständigt genomförande av internationella konventioner och att ratificera konventioner där detta ännu inte skett, att stödja ett effektivt genomförande av den befintliga rättsliga ramen i syfte att förebygga och bestraffa våld mot kvinnor och barn, att ge riktat stöd till rättsväsendet (som har allvarliga problem när det gäller strafflöshet, tillgång till rättslig prövning, fängelseförhållandena, osv.), inbegripet övergångsrättvisa, och att stödja människorättsförsvarare,

De hot som riktats mot den allmänna åklagaren, kommissarien för den internationella kommissionen mot strafflöshet i Guatemala (Cicig) och domare som arbetar med korruptionsbekämpning var vid sidan av den växande trenden att kriminalisera människorättsförsvarare föremål för särskilt allvarlig oro under 2016. Det klagomål som fackföreningsföreträdare lade fram 2012 avseende Guatemalas underlåtenhet att respektera föreningsfriheten är fortfarande under granskning av Internationella arbetsorganisationen, som under 2017 enligt uppgift kommer att fatta beslut om att inrätta en undersökningskommission. Situationen för urbefolkningar, kvinnor och barn, som är de mest utsatta grupperna i Guatemala, har fortsatt utgjort ett allvarligt människorättsproblem relaterat till rasdiskriminering, kvinnomord, prostitution och människohandel. Den pågående rättegången mot den förre diktatorn Ríos Montt, åtalad för folkmord och brott mot mänskligheten, drabbades fortsatt av betydande förseningar, vilket också gäller andra viktiga ärenden inom ramen för övergångsrättvisan, t.ex. Creompaz och Diario Militar-fallen och fallet med Marco Antonio Molina Theissens påtvingade försvinnande.

Eftersom Guatemala är ett av de länder som har lägst skattetryck i världen (ca 10 %) utgör brist på ekonomiska resurser fortfarande en stor utmaning när det gäller att säkerställa de grundläggande ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna i landet.

Ett förnyat engagemang i kampen mot korruption kom till synes under 2016 genom en kombination av beslut av presidenten, Jimmy Morales, som utvidgade Cicigs mandat till 2019, av kongressen som antog ny lagstiftning om skattetransparens och finansiering av politiska partier, och av rättsväsendet, dvs. allmänna åklagaren i samarbete med Cicig och domare som arbetar med korruptionsbekämpning, som avslöjade och inledde rättsliga förfaranden i många andra fall av korruption. Ett annat viktigt framsteg under 2016 var att en nationell dialog och samrådsprocess om reform av rättsväsendet inleddes. Lagstiftningsresultaten av denna reform kommer att diskuteras av kongressen under 2017, eftersom kvalificerad majoritet inte kunde uppnås under 2016. Beslut under 2016 att pröva nya ärenden inom ramen för övergångsrättvisan, t.ex. Creompaz-fallet, som påstås vara det största fallet med påtvingade försvinnanden i Latinamerika, utgjorde också ett steg framåt för rättvisan i Guatemala. En lag med syftet att avskaffa dödsstraffet (för närvarande råder i praktiken ett moratorium) är föremål för behandling i kongressen.

Respekten för mänskliga rättigheter och demokrati var frågor som fortsatt stod högt på EU:s dagordning i Guatemala under 2016, och regelbundna politiska dialoger hölls med samtliga berörda parter, inbegripet den verkställande, lagstiftande och dömande makten, samt det civila samhället och arbetsmarknadens parter. EU tog också upp människorättsfrågor i internationella forum som t.ex. ILO och Världshandelsorganisationen (WTO), där unionen i olika uttalanden erinrade om att Guatemala måste göra mer för att uppfylla grundläggande internationella människorättsnormer, inbegripet arbetstagares rättigheter.

Under 2016 fortsatte EU sitt arbete för att stödja människorättsförsvarare via "filtergruppen" och i samarbete med medlemsstaterna, kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, Schweiz och Norge, där de mest problematiska fallen diskuterades och myndigheterna på högsta nivå larmades. EU reagerade också på ökningen av mord på människorättsaktivister i två uttalanden (ett lokalt uttalande av givargruppen G13 och ett av den höga representanten/vice ordförandens talesperson) som fördömer dessa handlingar och uppmanar till ökade insatser för att bekämpa strafflöshet. Europaparlamentets underutskott för mänskliga rättigheter (DROI) besökte Guatemala i februari, och Stavros Lambrinidis, EU:s särskilda representant för mänskliga rättigheter, besökte landet i juni. Dessa besök visade vilken vikt EU fäster vid mänskliga rättigheter och gav möjlighet att diskutera några av de viktigaste bristerna, bland annat behovet av en rättslig ram för skydd av människorättsförsvarare, och av ökad respekt för föreningsfriheten och ursprungsbefolkningars rättigheter, inklusive rätten till förhandssamråd enligt ILO:s konvention nr 169 och vikten av att garantera en strukturerad dialog om mänskliga rättigheter mellan staten och det civila samhället.

Under 2016 förnyade EU sitt ekonomiska stöd till Cicig genom finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete och tillhandahöll stöd till korruptionsbekämpning (inventering av offentliga tjänstemän) och till program för förebyggande av våld mot kvinnor och barn. Dessutom fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till program som syftar till att utforma en offentlig politik för skydd av människorättsförsvarare i samarbete med civilsamhällesorganisationer och presidentens kommission för de mänskliga rättigheterna. Fonder för nödgärder utnyttjades också för att hantera situationen för människorättsaktivister som befinner sig i akut fara.

Att skydda människorättsförsvararnas liv och fysiska integritet, samt att åtala dem som är ansvariga för tidigare mord, inklusive på fackföreningsledare, bör vara en prioriterad fråga. Polisens uppträdande, fängelseförhållandena och påståenden om tortyr måste utredas.

Kooperativa republiken Guyana

Under 2016 präglades den allmänna situationen vad gäller mänskliga rättigheter och demokrati i Guyana av fortsatta utmaningar i kombination med framsteg på vissa områden. Situationen förblev oförändrad när det gäller lagstiftningen om dödsstraff, kriminaliseringen av samkönade relationer mellan män, våld i hemmet, sexuellt våld och kroppsstraff. Dödsstraffet finns fortfarande kvar i Guyanas nationella lagstiftning. Den senaste dödsdomen utfärdades i juli 2016, men det finns ett faktiskt dödsstraffsmoratorium sedan 1997. President Granger gjorde ett offentligt uttalande om att han inte kommer att godkänna några avrättningar under sin mandatperiod. Ytterligare en positiv händelse var att lokalval hölls den 18 mars 2016 (det senaste valet ägde rum år 1994).

Till prioriteringarna bland EU:s åtgärder för mänskliga rättigheter hör dödsstraffets avskaffande, diskrimineringsfrågor, inklusive hbt-personers mänskliga rättigheter, kvinnors och barns rättigheter.

Efter 2015 års allmänna val konstaterades positiva politiska händelser, såsom att nationalförsamlingens hemförlovning upphörde och att det hölls lokala val. Under 2016 präglades bilden dock fortfarande av vissa återstående utmaningar med koppling till den instabila koalitionsregeringen, bristen på samarbete mellan regeringen och oppositionen och allt färre möten.

En allvarlig negativ händelse var den tragiska fängelsebranden i mars 2016, där 17 interner omkom. Händelsen var avsedd som en protest mot överdrivna perioder av frihetsberövande före rättegång, överbeläggning och andra levnadsförhållanden i fängelset. Påståenden gjordes om att polisen låste in fångar eller hindrade dem från att fly undan branden. Den interamerikanska kommissionen för de mänskliga rättigheterna fördömde dödsfallen och uppmanade till vederbörliga utredningar och garantier om att händelsen inte skulle upprepas.

EU fortsatte att delta i diskussioner om mänskliga rättigheter och demokrati med Guyana i olika sammanhang, och särskilt under den fjärde omgången av den politiska dialogen mellan EU och Guyana inom ramen för artikel 8 i Cotonouavtalet mellan AVS-länderna och EU som hölls i Georgetown i juli. Dialogen mellan EU och Guyana om mänskliga rättigheter fortsatte och diskussioner fördes om dödsstraffet och hbtq-frågor, våld i hemmet och barns rättigheter. Dessutom ägde ett rättsligt seminarium om avskaffande av dödsstraffet rum i Guyana den 20 juli 2016. Lokalt genomförde EU flera olika typer av offentlig diplomatisk verksamhet till förmån för mänskliga rättigheter, inbegripet debattinlägg, brev till redaktörer, pressmeddelanden och offentliga evenemang om frågor såsom dödsstraffet, Sacharovpriset, världstoppmötet om humanitära frågor, Internationella dagen mot homofobi, transfobi och bifobi, Internationella dagen för avskaffande av våld mot kvinnor och barn, 16 Days of Activism against Gender-Based Violence, osv.

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom EIDMR, särskilt Project Hope vars syfte är att ge stöd till offer för våld i hemmet i området Sophia, ge möjligheter till barn i svåra omständigheter, skapa en modell för hantering av våld i hemmet, göra det möjligt för det civila samhället att bekämpa diskriminering i fråga om åtnjutandet av ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

I december 2016 stödde Guyana en FN-resolution om att blockera mandatet för FN:s oberoende expert om skydd mot våld och diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet. Utrikesministern hävdade senare att detta berodde på förfarandet snarare än på själva mandatet.

Till de kommande utmaningarna hör åtgärder för kvinnors och barns rättigheter, inbegripet våld i hemmet, övergrepp mot barn och kroppsstraff, diskriminering (hbtq-personer, ursprungsbefolkningar och andra utsatta grupper), förhållandena i fängelser, misshandel och överbeläggning samt dödsstraffet.

Republiken Haiti

Under 2016 var viktiga människorettsfrågor fortfarande ett problem för Haiti, och den allmänna människorättssituationen förblev i stort sett oförändrad. Den fortsatta politiska krisen, dysfunktionen och de institutionella bristerna bidrog till att förhindra betydande framsteg. I fråga om demokratisering hölls under 2016 kraftigt försenade president- och parlamentsval som bedömdes positivt av nationella och internationella observatörer. Det förekom inte några allvarliga oegentligheter eller våld, och de gjorde det möjligt för väljarna att uttrycka sina preferenser, även om det konstant mycket låga valdeltagande fortsätter att vara en stort problem, och den nästan totala avsaknaden av valda kvinnliga företrädare alltjämt är ett skrämmande faktum.

Under 2016 låg EU:s huvudsakliga politiska fokus på valet. EU fortsatte också åtgärderna för att stödja rättigheterna för särskilt missgynnade grupper i Haiti, med projekt som omfattar rättigheter för personer med funktionsnedsättning, hbtqi-personer och barn, liksom arbetet för att stärka förmågan hos civilsamhällesorganisationer att ställa myndigheterna till svars. EU är djupt engagerat i migrationsfrågan, särskilt återvändande från Haiti och Dominikanska republiken, och har ett antal projekt som syftar till att säkerställa respekten för deras grundläggande rättigheter.

Haitis viktigaste utmaningar är förankrade i dess institutionella, politiska och ekonomiska problem och instabilitet. Under hela 2016 fungerade de lagstiftande och verkställande delarna inom den offentliga sektorn endast delvis, och var oförmögna att i praktiken inrikta sig på de långsiktiga strukturella problem som landet står inför, bland annat de som rör de mänskliga rättigheterna. Omfattande och extrem fattigdom och bristande jämlikhet är både en långsiktig orsak till och en följd av människorettsproblem i Haiti och inverkar framför allt på ekonomiska och sociala rättigheter, där nyckelindikatorer, såsom förväntad livslängd, utbildning och hälsa är mycket negativa.

Naturkatastrofer, senast orkanen Matthew, har regelbundet en negativ inverkan på Haiti. Rättsväsendet ger anledning till allvarlig oro på grund av dess bristande oberoende och dess ineffektivitet. En följd av detta är fängelser som är överbelastade, underfinansierade och utgör en källa till kränkningar av de mänskliga rättigheterna, inte minst på grund av den stora procentandel som är frihetsberövade i avvaktan på rättegång, ofta i flera antal år. Utbredd korruption, inklusive korruption på hög nivå, otillåten samverkan och strafflöshet, förstärker bilden.

Utöver anordnandet av val är den huvudsakliga förbättring som bör noteras landets samarbete med den allmänna återkommande utvärderingen som genomfördes i november 2016, då Haiti lämnade alla relevanta rapporter och samarbetade fullt ut och därmed visade sitt engagemang att förbättra människorättssituationen trots den politiska övergångsperioden.

Trots avsaknaden av en formell politisk dialog under den utdragna valkrisen lyckades EU att vid olika tillfällen fortsatt uttrycka sin oro i olika tal och uttalanden, bland annat vid ett evenemang för att uppmärksamma människorättsdagen som anordnades tillsammans med FN den 9 december. Även om människorättsförsvarare inte stod i särskilt fokus för EU under 2016 reagerade EU snabbt för att ge stöd till en framstående människorättsförsvarare i slutet av året. Personen i fråga hade tagit emot hotfulla mejl och diskussionerna kring ärendet pågår.

Utöver integreringen av jämställdhetsaspekten och skyddet av kvinnor i alla sina program (inklusive relevanta indikatorer) gav EU ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom instrumentet som bidrar till stabilitet och fred och EIDMR. Dessutom har EU arbetat med migration och mänskliga rättigheter i projekt som riktar sig till de haitier som återsänds från Dominikanska republiken. Instrumentet som bidrar till stabilitet och fred finansierade ett projekt på 0,75 miljoner euro med inriktning på fredsbyggande åtgärder på gemenskapsnivå och som även omfattar åtgärder för att förstärka kvinnornas roll.

EU finansierade sju projekt till ett värde av totalt 0,9 miljoner euro till stöd för rättslig prövning för offer för tidigare brott mot mänskligheten, för främjande av hbt-personers mänskliga rättigheter, för främjande av rättigheter för barn som kommit i klammeri med rättvisan, till stöd för personer med funktionsnedsättning, för inrättande av ett övervakningsorgan inom det civila samhället med uppgift att ställa myndigheter till svars, till stöd för en bättre organisation av det civila samhället i landsbygdsområden, och till stöd för social sammanhållning och försvar av de mänskliga rättigheterna gentemot de lokala myndigheterna.

Sedan den senaste allmänna återkommande utvärderingen 2011 har Haiti gjort vissa framsteg i fråga om de rekommendationer landet fick, men eftersom det saknas en fungerande lagstiftare var det inte möjligt att ratificera internationella instrument under 2016 (däribland konventionen mot tortyr och den internationella konventionen om skydd för migrerande arbetare, och de interamerikanska konventionerna mot rasism och diskriminering).

I samband med den allmänna återkommande utvärderingen i november 2016 antogs Haitis rapport, och Haitis regering godtog omedelbart 175 av de 213 rekommendationer som gavs och noterade ytterligare 33. Haiti åtog sig att bemöta de sista fem rekommendationerna senast i mars 2017 då rapporten ska antas formellt.

Det troliga slutet på FN:s stabiliseringsuppdrag i Haiti (Minustah) under 2017 kommer att förvärra problemen som Haiti står inför, inte minst vad gäller rättsväsendet och fängelserna, vilket är särskilt oroväckande.

Republiken Honduras

2016 hamnade människorättssituationen i Honduras i internationellt fokus efter ett allt större antal mord på människorättsförfarare och miljöförkämpar, däribland mordet på en känd miljöaktivist, Berta Cáceres. Denna försämring uppmuntrade i sin tur till ansträngningar att göra framsteg inom delar av människorättspolitiken såsom den nationella mekanismen för människorättsförfarare, säkerhetsåtgärder och ILO:s konvention nr 169. Men genomförandet av viktig människorättspolitik och människorättsmekanismer har dock varit begränsade. På den positiva sidan kan noteras att FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter officiellt invigde organisationens kontor i landet och vissa viktiga reformer av valsystemet antogs.

Till EU:s centrala åtgärdsområden i Honduras hör att skydda människorättsförfarare, bland annat genom att stärka det nationella systemet för skydd av de mänskliga rättigheterna, bygga broar mellan staten och det civila samhället för att skapa förtroende och utrymme, främja jämställdhet mellan män och kvinnor och mänskliga rättigheter för hbt-personer, stärka rättsstaten och de demokratiska strukturerna, bland annat genom att genomföra rekommendationerna från EU:s valobservatörsuppdrag 2013, och stödja kampen mot korruption och strafflöshet.

Till de viktiga utmaningarna hörde att skydda människorättsförsvarare och utsatta grupper, till exempel urbefolkningar, journalister, kvinnor och hbtj-personer. Tvister om markrättigheter som berör urbefolkningar har resulterat i lokala konflikter i många delar av landet och, i extrema fall, lett till mord på lokala ledare. Bland andra människorättsproblem kan nämnas förhållandena i fängelserna, som ständigt är överfulla. Samtidigt som det har införts rättsliga och politiska ramar för mänskliga rättigheter är genomförandet fortfarande begränsat. En skör ekonomisk och social struktur som späddes på av fattigdom och stora ojämlikheter, i kombination med korruption, gjorde att våld med koppling till narkotikahandel och brottslighet spred sig och en omfattande straffrihet svärtade ned människorättsituationen allt mer. Polisens uppträdande, användningen av tortyr och misshandel och otillåten samverkan är stora och oroväckande problem. Det bör emellertid noteras att regeringen har gjort ett allvarligt försök att reformera polisväsendet, under vilket närmare 4 000 poliser har sagts upp och utbildningen och fortbildningen av polistjänstemän har förbättrats.

Överenskommelsen 2016 om utplacering av ett uppdrag från Amerikanska samarbetsorganisationen (OAS) till stöd för kampen mot korruption och strafflöshet i Honduras (MACCIH är den spanska förkortningen) utgjorde ett tillfälle att stärka kampen mot den inneboende korruptionen i Honduras. Positiva åtgärder omfattade antagandet av lagen om finansiering av politiska kampanjer, något som var en av de huvudsakliga rekommendationerna från 2013 års valobservatörsuppdrag från EU, regeringens beslut att bjuda in till en ökad närvaro i landet av kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, som invigdes 2016, och antagandet av lagstiftning som omfattar skydd av människorättsförsvarare, journalister, samhällskommunikatörer och personer verksamma inom rättsväsendet. Den nationella skyddsmekanismen gav vissa inledande resultat.

EU fortsatte att diskutera mänskliga rättigheter och en reform av valsystemet med Honduras i olika sammanhang, inbegripet formella démarches och via EU:s plattform för dialog med det civila samhället och människorättsförsvarare, Grupo Enlace. Bland de frågor som diskuteras i detta sammanhang var fallet med Berta Cáceres, genomförandet av ILO:s konvention nr 169, utarbetandet av en ny strafflag och den nationella skyddsmekanismen för människorättsförsvarare. EU:s roll i främjandet av mänskliga rättigheter och viktiga reformer av valsystemet är vida erkänd. 2016 beviljades EU den största utmärkelse som delas ut av Pergamino Rosa, en sammanslutning för hbtj-personer, som erkännande för sitt arbete.

Under året upprätthöll EU en policy med öppna dörrar för människorättsförsvarare och människorättsorganisationer och tillhandahöll ibland nödfinansiering till aktivister i akut fara. EU reagerade också officiellt mot människorättskränkningar genom uttalanden lokalt eller från den höga representantens/vice ordförandens talesperson, pressmeddelanden, tal och intervjuer för att uppmana regeringen att garantera full respekt för mänskliga rättigheter och få ett slut på strafflösheten. Besöket av EU:s särskilda representant för mänskliga rättigheter, Stavros Lambrinidis, framhöll den vikt som EU fäster vid en förbättring av människorättssituationen i landet. Detta besök var ett tillfälle att på högsta nivå, bland annat till Honduras president, förmedla EU:s politiska stöd för en oberoende internationell utredning av mordet på Berta Cáceres (på regeringens begäran) och att upprepa EU:s ståndpunkt om ett skyndsamt genomförande av lagen om skydd av människorättsförsvarare och inrättandet av en samrådsmekanism enligt ILO:s konvention nr 169. Dessutom genomförde EU, i samordning med EU-medlemsstaterna, initiativ inom den uppsökande verksamheten riktade till myndigheterna avseende flera människorättsrelaterade rättsfall. Dessa inbegrep avskedandena av domare efter kuppen 2009 och uppsägningar som den interamerikanska domstolen för de mänskliga rättigheterna inte ansåg ligga i linje med den amerikanska konventionen om de mänskliga rättigheterna.

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som finansierades genom EIDMR samt genom breda bilaterala program som finansieras genom finansieringsinstrument för utvecklingssamarbete. Programmet för stöd av mänskliga rättigheter i Honduras (PADH, 5,5 miljoner euro) fortsatte att stärka den nationella mekanismen till skydd för mänskliga rättigheter, som inledde sin verksamhet 2016, och uppvisade vissa inledande positiva resultat. Tillgången till ett rättvist och öppet rättsväsende främjades också genom programmet EuroJusticia (31 miljoner euro). Förhandlingarna om ett frivilligt partnerskapsavtal mellan EU och Honduras inom skogsbrukssektorn bidrog till att inrätta lagstiftningsåtgärder som behövs för att skydda urbefolkningars rättigheter i enlighet med ILO:s konvention nr 169.

Att sätta stopp för mord på aktivister och ställa de ansvariga inför rätta bör vara en tydlig prioritering, och hänger nära samman med kampen mot korruption, otillåten samverkan och strafflöshet. Till utmaningarna hör att med nödvändiga finansiella och mänskliga resurser och politiskt stöd genomföra lagen om skydd för människorättsförsvarare, journalister, samhällskommunikatörer och personer verksamma inom rättsväsendet. Stöd från Honduras till MACCIH kommer också att behövas så att uppdraget kan fortsätta att fullgöra sitt mandat att bekämpa strafflöshet och korruption. Till andra områden där det behövs ytterligare framsteg hör inrättandet av en effektiv mekanism för fria och välinformerade förhandssamråd enligt ILO:s konvention nr 169, och förbättrad tillämpning av säkerhetsåtgärder.

Jamaica

Under 2016 var polisens överdrivna användning av våld och de dåliga förhållandena i fängelserna fortfarande ett stort problem för landet. Det fanns höga förväntningar från den undersökningskommission som inrättats för att undersöka säkerhetsstyrkornas agerande i West Kingston 2010. Undersökningskommissionens resultat och de rekommendationer som utfärdades var positiva åtgärder när det gäller att främja medborgarnas rättigheter och erkänna deras grundläggande mänskliga rättigheter. Andra människorättsproblem är diskriminering på grund av sexuell läggning, funktionsnedsättning och samhällsklass. Den föråldrade Buggery Act (sodomilagen) kriminaliserar analsex i allmänhet. Den tillämpas i praktiken främst mot män. Jamaica har kvar dödsstraffet i sin lagstiftning, trots att den sista avrättningen ägde rum 1988. Andra problem rör domstolarnas eftersläpning och människohandel.

EU:s prioriterade utmaningar i Jamaica omfattar kampen mot den ökande kriminaliteten och våldet, däribland utomrättsliga avrättningar genomförda av säkerhetsstyrkorna, i synnerhet polisen, och att garantera de statliga institutionernas ansvarstagande. Andra viktiga prioriteringar är bland annat att förbättra tillgången till rättslig prövning och modernisering, att bekämpa diskriminering mot utsatta grupper, inklusive hbtqi-personer, att sätta stopp för våld mot kvinnor och flickor samt att verka för att dödsstraffet avskaffas.

Brottslighet och våld utgör fortfarande ett stort hot mot Jamaica. Enligt officiella uppgifter mördades 1 325 personer förra året, 11 procent fler än under 2015, och våldet mot kvinnor och flickor ökade påtagligt under 2016. Ett särskilt problem är den höga graden av straffrihet för och acceptans av könsrelaterat våld i vissa områden. En alltför hårt belastad poliskår och ett rättsväsende som är både överbelastat och saknar tillräckliga resurser försvårar tillgången till rättslig prövning, särskilt för de fattiga och utsatta. Regeringen har gjort reformen av rättsväsendet till en nationell prioritering och EU stöder dessa ansträngningar.

I februari 2016 vann Jamaica Labour Party, som leds av Andrew Holness, en knapp seger i det allmänna valet med en majoritet på en plats. Även om några våldsincidenter och dödsfall inträffade under valveckan förklarades valet i stort sett fritt och rättvist av observatörerna från Amerikanska samarbetsorganisationen.

EU och EU:s medlemsstater tog upp människorättsproblem med regeringen, även formellt genom den årliga officiella artikel 8-dialogen och genom offentlig diplomati (t.ex. på Internationella dagen för mänskliga rättigheter) och inom EU:s samarbetsprogram. EU stödde offentlig utbildning avseende antidiskriminering och initiativ till beteendeförändringar såsom HeForShe-kampanjen, aktiviteter för att uppmärksamma Internationella kvinnodagen och 16 Days of Activism, och gav ekonomiskt stöd till rättsväsendet. EU har fortsatt varit aktivt inom offentlig diplomati som syftar till att bekämpa dödsstraffet och främja effektiv rehabilitering och återanpassning av fångar, vilket i slutändan förväntas medföra ett minskat stöd för dödsstraffet.

Dessutom fortsätter EU att framföra sin oro i fråga om de mänskliga rättigheterna genom tal, uttalanden och sociala medier, bland annat på särskilda dagar och vid särskilda evenemang, samt med hjälp av gemensamma kampanjer. Stöd ges till en människorättsorganisation, J-FLAG (Jamaica Forum of Lesbians, All-Sexuals and Gays), för att främja arbetet med att skydda de mänskliga rättigheterna för hbtqi-personer i Jamaica.

Stöd till projekt finansierades genom Europeiska utvecklingsfonden (EUF) och EIDMR. EU upprätthöll sitt stöd för den oberoende utredningskommissionen (Indecom), tillsynsorganet med uppgift att utreda övergrepp från statens företrädare. Amnesty International rapporterar att antalet polisrelaterade mord är på väg nedåt och berömmar Indecom för detta positiva framsteg, samtidigt som man understryker det allmänna behovet av en omfattande reform av polisväsendet. EU tillhandahåller betydande stöd inom ramen för projektet för rättsliga frågor, säkerhet, ansvarighet och öppenhet och det program för budgetstöd om 24 miljoner euro som undertecknades 2016, vilket kommer att bidra till en reform av rättsväsendet, och mer specifikt till att förbättra tillgången till rättslig prövning för utsatta grupper, och påskynda genomförandet av programmet Child Diversion. Reformen kommer också att förbättra behandlingen av barn som kommit i klammeri med rättvisan, och integrera reparativ rättvisa i det straffrättsliga systemet. Medel kommer att tillhandahållas för att modernisera och förbättra infrastrukturen inom rättsväsendet, inbegripet domstolar och häkten. Inom ramen för sitt program för fattigdomsutrotning hjälper EU utsatta samhällsgrupper genom utveckling av infrastruktur, t.ex. byggande och renovering av skolor och samlingslokaler, och förbättring av vattenförsörjning, vägar och avloppssystem som en del av en övergripande strategi för att förbättra levnadsförhållandena.

Inom ramen för EIDMR har stöd getts för fångars utbildning och för utveckling av försörjningsmöjligheter, rehabilitering och återanpassning av pojkar intagna på kriminalvårdsanstalt, skydd av barns rättigheter inom kriminalvårdsanstalter och häkten samt utbildning av regeringstjänstemän och lokalbefolkning i att förebygga korruption.

Jamaica har ratificerat flera viktiga internationella konventioner och avtal om mänskliga rättigheter. Regeringen har åtagit sig att under det första kvartalet 2017 upprätta det sedan lång tid tillbaka utlovade nationella människorättsinstitutet. Den åtog sig också att överväga att ansluta sig till konventionen mot tortyr.

Utmaningarna framöver avser förhållandena i fängelserna, domstolarnas fortsatta eftersläpning, övergrepp mot barn, könsrelaterat våld och ojämlikhet, diskriminering av utsatta grupper (inbegripet hbt-personer) och människohandel, samt polisiära och rättsliga reformer och ansvarigheten när det gäller rapporter om utomrättsliga avrättningar, olaglig användning av våld och misshandel. Att ratificera och genomföra internationell och nationell lagstiftning är alltså en övergripande utmaning.

Mexikos förenta stater

Under rapporteringsperioden, och trots insatser från många håll, har Mexiko i allt högre grad drabbats av stora utmaningar när det gäller mänskliga rättigheter, inbegripet utomrättsliga avrättningar, tortyr och påtvingade försvinnanden, påstådd inblandning från polisens och militärens sida i sådana övergrepp, våld mot människorättsförsvare (minst 15 journalister dödade), och överträdelser med koppling till organiserad brottslighet, korruption, otillåten samverkan och strafflöshet. Det inkom rapporter om godtyckliga frihetsberövanden, dåliga fängelseförhållanden, utnyttjande av migranter och våld i hemmet. Protester från lärarföreningar i Oaxaca, Chiapas och Guerrero störces av våld och flera människor dödades.

Samtidigt fortsatte Mexiko på multilateral nivå sin aktiva roll i internationella människorättsforum där landet drev frågor av gemensamt intresse för EU och Mexiko, bland annat avseende företag och mänskliga rättigheter, kampen mot terrorism, avskaffandet av dödsstraffet, kampen mot mobbning och Agenda 2030.

Väletablerade icke-statliga organisationer släppte kritiska rapporter om användning av tortyr och sexuella övergrepp, om den svåra situation som möter migranter och om påstådda brott mot mänskligheten i kriget mot narkotika. Vidare kom den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter med en kritisk rapport om ett fall av utomrättsliga avrättningar i Michoacán.

I december 2016 gjorde den nationella människorättskommissionen en gemensam studieresa med OHCHR:s lokalkontor till Guerrero, varpå de krävde att de statliga och federala myndigheterna skulle vidta tydliga och samordnade åtgärder för att få ett slut på strafflösheten.

Efter ett besök 2015 av den interamerikanska kommissionen för de mänskliga rättigheterna offentliggjordes den 2 mars 2016 en rapport om människorättssituationen i Mexiko. Samtidigt som rapporten från den interamerikanska kommissionen erkände betydande framsteg på det rättsliga och institutionella området pekade den också på den utbredda strafflösheten (98 procent), utbrett våld (ofta kopplat till närvaron av militära styrkor i områden med hög förekomst av organiserad brottslighet, narkotikahandel och konflikter) och påtvingade försvinnanden i många delar av Mexiko.

Utredningar och rättsliga förfaranden i uppmärksammade fall (t.ex. Iguala, Tlatlaya) betraktas i stor utsträckning som om de inte lever upp till förväntningarna, med rapporter som leder till tvivel om myndigheternas versioner av händelseförloppet och ifrågasätter de rättsliga processerna.

Mot denna bakgrund verkade de mexikanska myndigheterna allt mer frustrerade över kritiska rapporter från internationella människorättsorgan eftersom granskningen, enligt deras uppfattning, inte i tillräcklig utsträckning erkände regeringens reformer och initiativ som syftar till att förbättra människorättssituationen.

Den 24 april 2016, avvisade Interdisciplinary Group of Independent Experts (IGIE) för Iguala-fallet den officiella redogörelsen för vad som hände med de 43 försvunna studenterna från Ayotzinapa och lade fram rekommendationer. I ett senare uttalande från talespersonen för EU:s höga representant/vice ordförande noterades det grundliga arbete som utförts av en tvärvetenskapliga gruppen av oberoende experter i tron att rekommendationerna skulle godtas av de mexikanska myndigheterna och att en gedigen övervakningsmekanism skulle inrättas i samråd med den interamerikanska kommissionen för de mänskliga rättigheterna. Den 9 september 2016 fastställdes formerna för deltagandet av den interamerikanska kommissionen för de mänskliga rättigheterna i Iguala-utredningen. Den nya mekanismen, som samordnas av den interamerikanska kommissionens rapportör för Mexiko, Enrique Gil Botero, gjorde ett första besök i Mexiko i november 2016. Lanseringen av uppföljningsmekanismen, som helt finansieras av Mexiko, kan betraktas som positiv utveckling, om än något begränsad.

I fråga om den nationella lagstiftningen gjordes ett antal positiva steg i utvecklingen, t.ex. ikraftträdandet av det nya straffrättsliga systemet, den nationella lagen om det övergripande straffrättsliga systemet för ungdomar, och den nationella lagen om genomförande av strafflagen. Dessutom antogs det nationella antikorruptionssystemet. Dessa åtgärder syftar till att ta itu med allvarliga problem beträffande den allmänna säkerheten och kampen mot organiserad brottslighet, strafflöshet och korruption samt till att hantera utmaningarna i fråga om mänskliga rättigheter.

Mot denna bakgrund fördubblade EU sina ansträngningar och lyckades upprätthålla ett givande samarbete både med de mexikanska myndigheterna och civilsamhällesorganisationer. EU:s prioriteringar när det gäller mänskliga rättigheter inbegriper kampen mot påtvingade försvinnanden och tortyr, skydd av människorättsförsvarare och journalister, kvinnors rättigheter och utsatta grupper, den ekonomiska, sociala, kulturella och miljömässiga agendan inbegripet frågan om företag och mänskliga rättigheter samt en utökning av det civila samhällets utrymme.

Vice ordföranden/den höga representanten diskuterade människorättsfrågor under sitt besök i Mexico City den 24–25 maj 2016, och i samband med att hon inledde den andra omgången av dialogen på hög nivå mellan EU och Mexiko om säkerhet och rättvisa, som avsåg säkerhet och bredare rättsstatsfrågor, även kampen mot organiserad brottslighet och straffrättsliga reformer. Den sjätte människorättsdialogen på hög nivå mellan EU och Mexiko under ledning av EU:s särskilda representant för mänskliga rättigheter, Stavros Lambrinidis, och Mexikos biträdande minister för multilaterala frågor, Ruiz Cabañas, ägde rum i juni 2016 i Bryssel. Diskussionerna var öppna, uppriktiga och givande och behandlade frågor om tortyr, försvinnanden, olaglig användning av våld och skydd av människorättsförsvarare.

Högnivådialogen föregicks av det fjärde seminariet mellan EU och Mexiko om det civila samhället vilket gav tillfälle till interaktiv dialog på fyra teman: förstärkning av rättsstaten, utsatta grupper (migranter och internflyktingar), företag och mänskliga rättigheter samt skydd av människorättsförsvarare och journalister. Deltagarna drog flera slutsatser och utarbetade rekommendationer som lades fram i början av högnivådialogen. Båda parter enades om att göra en uppföljning på teknisk nivå.

EU:s delegation i Mexiko förstärkte sina kontakter med icke-statliga organisationer, bland annat i frågor om godtyckliga frihetsberövanden, påtvingade försvinnanden, tortyr och skydd av journalister/människorättsförsvarare. I enlighet med relevanta lokala riktlinjer fortsatte EU:s delegation och medlemsstaternas beskickningar sina regelbundna kontakter med människorättsförsvarare. Det hölls också möten med företrädare på hög nivå för de federala myndigheterna från utrikesministeriet och inrikesministeriet.

Fallet Jyri Jaakkola, en finsk medborgare som stödde lokala människorättsförsvarare och som dödades i Oaxaca 2010, togs upp av EU-delegationen tillsammans med Finlands ambassad. EU-delegationen och medlemsstaterna gjorde två lokala uttalanden : i februari för att fördöma mordet på journalisten Anabel Flores, och i december för att fördöma mordet på journalisten Jesús Adrián Rodríguez Samaniego, samtidigt som man beklagade mordet på 14 andra journalister under året. Ett seminarium om yttrandefrihet och skydd av journalister anordnades av den svenska ambassaden i samarbete med EU:s delegation och de nordiska länderna.

Flera artiklar och uttalanden publicerades i pressen och i sociala medier vid viktiga tillfällen, såsom människorättsdagen och dagen för avskaffande av våld mot kvinnor.

Skyddet och främjandet av mänskliga rättigheter är också fortfarande en prioritering i det tematiska samarbetet mellan EU och Mexiko. Inom ramen för högnivådialogen om mänskliga rättigheter enades EU och Mexiko om att stärka sitt samarbete inom följande fem områden: förebyggandet av och kampen mot tortyr (kapacitetsutveckling och certifiering av experter för tillämpning av Istanbulprotokollet), påtvingade försvinnanden (utökning av databaser), skydd av människorättsförsvarare och journalister (utveckling av den befintliga mekanismen), mänskliga rättigheter för barn och ungdomar samt de mänskliga rättigheterna och näringslivet. EU:s delegation har samarbetat med organisationer från det civila samhället inom dessa fem områden genom olika inbjudningar att lämna projektförslag och inom ramen för Social Cohesion Laboratory II.

Till de områden där framsteg behövs hör skyddet av människorättsförsvarare och medborgare mot utomrättsliga avrättningar, påtvingade försvinnanden, tortyr och misshandel, och bekämpningen av brottslig verksamhet och effektiv lagföring av förövarna. Till de övriga utmaningarna hör kampen mot korruption, otillåten samverkan och straffrihet, säkerhetsstyrkornas och offentliga tjänstemäns uppförande, rättsliga förfaranden, kränkningar av kvinnors och barns rättigheter, människohandel samt utsatta minoriteters rättigheter. Att utveckla och framför allt genomföra lämplig lagstiftning förblir en viktig och brådskande utmaning framöver.

Republiken Nicaragua

Under 2016 stördes de framsteg som gjorts på ett antal områden, inbegripet socioekonomiska rättigheter och medborgarsäkerhet av brister i genomförandet av president- och parlamentsvalen. Avsaknaden av internationella valobservatörer och de rättsliga avgöranden som hindrade vissa politiska grupper från att delta i valet har kritiserats. Å andra sidan var den valreform som krävde att hälften av kandidaterna från varje parti till parlamentsvalen skulle vara kvinnor ett positivt steg på vägen mot jämställdhet. Även inledandet av en dialog mellan Amerikanska samarbetsorganisationen (OAS) och Nicaraguas regering om att förstärka de demokratiska institutionerna efter valet välkomnades som ett steg i rätt riktning.

EU:s prioriteringar för mänskliga rättigheter och demokrati i Nicaragua är att stödja arbetet med att ytterligare förbättra rättsstaten (öppenhet, effektivitet, ansvarsskyldighet), att främja jämställdhet mellan män och kvinnor och hbt-personers mänskliga rättigheter liksom kampen mot könsrelaterat våld och diskriminering, att aktivt uppmuntra civilsamhället att främja och skydda mänskliga rättigheter och delta i politiska diskussioner om den nationella utvecklingsagendan, att ytterligare främja sociala rättigheter och rättigheten till utbildning och hälso- och sjukvård för de mest utsatta grupperna genom utvecklingssamarbete samt att stödja initiativ för kapacitetsuppbyggnad och ökad social medvetenhet bland unga och för skydd av barns rättigheter.

Anklagelser om begränsningar av yttrandefriheten kritiserades av vissa organisationer i det civila samhället, som även klagade över en ökad koncentration av medierna och uppgav att säkerhetsstyrkorna hade gjort sig skyldiga till överdriven våldsanvändning under demonstrationer. Urbefolkningarnas rättigheter var alltså en källa till oro när det gäller situationen för Miskito-samhällena, som beviljades ytterligare skyddsåtgärder från den interamerikanska kommissionen för de mänskliga rättigheterna under 2016. Kontoret för den nya nationella åklagaren för mänskliga rättigheter anordnade en del betydande aktiviteter för att bidra till dialog och förståelse och förhindra ytterligare övergrepp. Effekterna av infrastrukturprojekt på jordbrukarnas mark utgör en källa till oro för flera civilsamhällesorganisationer och landsbygdssamhällen. Könsrelaterat våld fortsätter att vara ett problem.

Medborgarnas säkerhet säkerställs fortfarande på ett framgångsrikt sätt genom ett system som bygger på förebyggande och dialog. Insatser från myndigheternas sida för att hålla tillbaka brottsligheten i regionen har visat sig vara anmärkningsvärt effektiva, särskilt jämfört med grannländerna. Betydande framsteg har också noterats i fråga om ett antal centrala socioekonomiska rättigheter, inbegripet hälso- och sjukvård och utbildning.

EU fortsatte att använda alla tillgängliga kanaler för att inleda dialoger om mänskliga rättigheter och demokrati i Nicaragua. I fråga om rättsliga beslut som påverkar valprocessen, gjorde den höga representantens/vice ordförandens talesperson ett offentligt uttalande där vikten av rättsstatlighet, demokratisk pluralism och yttrandefrihet framhölls.⁸⁶ Ett annat uttalande gjordes om det slutliga valresultatet, där EU beklagade att valprocessen inte hade möjliggjort ett obegränsat deltagande för alla politiska krafter i Nicaragua och kritiserade avsaknaden av valövervakningsuppdrag.⁸⁷

Stöd till människorättsförsvarare har lämnats genom regelbundna kontakter med aktivister i Nicaragua och i Bryssel.

Under 2016 fortsatte EU att ge ekonomiskt stöd till projekt som finansieras genom EIDMR och det tematiska programmet för icke-statliga aktörer och lokala myndigheter inom ramen för finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete. Tre inbjudningar att lämna projektförslag publicerades med sikte på att välja ut projekt med koppling till hållbar utveckling på lokal nivå och kampen mot våld och diskriminering. Totalt pågår 45 projekt om medborgarnas deltagande, reparativ rättvisa för unga, rättigheter för personer med funktionsnedsättning, främjande av mänskliga rättigheter med inriktning på den västindiska kustregionen, kvinnors och hbt-personers mänskliga rättigheter samt barns rättigheter.

Nicaragua har anslutit sig till de flesta grundläggande människorättsinstrument och stöder generellt multilaterala åtgärder för att främja de mänskliga rättigheterna. Men bristande genomförande av säkerhetsåtgärder som beviljats av den interamerikanska kommissionen för de mänskliga rättigheterna och avsaknad av representation från regeringens sida i utfrågningar av den interamerikanska kommissionen för de mänskliga rättigheterna 2016 visade Nicaraguas förbehållsamhet inför detta organ. Nicaragua har inte undertecknat, ratificerat eller anslutit sig till Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (ICC).

⁸⁶ Europeiska utrikestjänsten, uttalande av talespersonen om det nyligen fattade rättsliga beslutet i Nicaragua, den 16 augusti 2016.

⁸⁷ Europeiska utrikestjänsten, uttalande av talespersonen om slutresultatet av valen i Nicaragua, den 19 november 2016.

Bland utmaningarna för att göra ytterligare framsteg hör en ytterligare förbättring av den demokratiska ramen för fritt deltagande av alla politiska krafter i valprocesser, särskilt med tanke på 2017 års kommunalval, utökat institutionellt stöd till offer för könsrelaterat våld, barns rättigheter och att upprätthålla respekten för yttrandefrihet och rätten till fredlig demonstration.

Republiken Panama

De mänskliga rättigheterna respekteras överlag, även om det fortfarande finns en del stora utmaningar. Panama är en fullt fungerande, stabil demokrati med ett aktivt civilsamhälle. Det hålls val med jämna mellanrum och de betraktas som fria och rättvisa. De konstitutionella och rättsliga ramarna för skydd av mänskliga rättigheter är i regel adekvata. Landets syn på dessa frågor kan liknas vid EU:s. Dock kvarstår ett antal betydande brister, bland annat i fråga om utsatta gruppers rättigheter, socioekonomiska rättigheter, korruption, eftersläpningar i de rättsliga förfarandena och förhållandena i fängelser.

Förhållandena i fängelser och häkten utgör betydande utmaningar i Panama. Enligt FN:s drog- och brottsbekämpningsbyrå (UNODC) väntar 70 % av de frihetsberövade personerna i Panama på sin dom. Detta beror främst på eftersläpningar i de rättsliga förfarandena och på utbredd tillämpning av frihetsberövande i avvaktan på rättegång, som ibland varar längre tid än maxstraffet för det påstådda brottet. Det finns dessutom ett akut behov av att minska överbeläggningen (landets vuxna fängelsepopulation överstiger vida fängelsernas kapacitet) och av att förbättra fängelseförhållandena. Klagomålen gäller i första hand medicinsk hjälp, hygien, kränkande behandling från personalens sida och brist på möjligheter till social återanpassning. Fängelsepersonalens arbetsförhållanden behöver också förbättras.

Insatser har emellertid gjorts för att förbättra situationen. Det kontradiktoriska straffrättsliga systemet – den viktigaste nyheten i Panamas straffrättsliga system – har redan minskat eftersläpningen i de rättsliga förfarandena. Det pågår en reform av kriminalvårdssystemet som bygger på respekt, säkerhet och återanpassning. En arbetsplan har fastställts och den kommer att behöva genomföras snabbt och effektivt.

EU stöder dessa ansträngningar. Prioriteringarna omfattar förbättring av förhållandena i fängelser och häkten med särskilt fokus på frihetsberövande före rättegång; de mänskliga rättigheterna för minderåriga förbrytare, rehabilitering och återanpassning; jämställdhet, våld och diskriminering; diskriminering av utsatta grupper samt internationella arbetsnormer på statlig nivå och inom den privata sektorn (företagens sociala ansvar). EU finansierar projektet Secopa (Security cooperation in Panama) på 28 miljoner euro, som ska öka kapaciteten att erbjuda rehabilitering och återanpassning, förbättra utbildningssystemet för fängelsepersonal och främja en yrkeskarriär. Projektet ska finansiera färdigställandet av ett innovativt centrum för rehabilitering av minderåriga lagbrytare och utarbeta ett modernt sätt att beräkna fängelsepopulationen i landet.

Ytterligare två projekt som finansieras genom EIDMR inleddes i december 2016: Det första ska skydda och främja de mänskliga rättigheterna, rehabilitering och återanpassning av minderåriga, medan det andra ska inriktas på rättigheter för och rehabilitering av minderåriga från ursprungsbefolkningar i konflikt med lagen. Panama är också en av mottagarna i det EU-finansierade projektet inom ramen för EIDMR om stöd till handelspartner, bl.a. GSP+-mottagarländer, för verkningsfull tillämpning av internationella arbetsnormer och fullgörande av rapporteringsskyldigheter.

Det ökade inflödet av migranter och Costa Ricas beslut att inte ta emot dem skapar ytterligare utmaningar. Panamas president har förbundit sig att se till att migranter behandlas på ett humant sätt.

Cirka 10 % av Panamas befolkning tillhör ursprungsbefolkningar. Även om det finns politik och lagstiftning som skyddar dessa befolkningsgrupper måste fortfarande mycket göras för att förbättra deras levnadsstandard och tillgång till offentliga tjänster och likabehandling, särskilt i fråga om hälso- och sjukvård och besittningsrätt till mark. Flera särskilda program håller på att genomföras. EU finansierar det bilaterala projektet för social sammanhållning "Apoyo a la Cohesión Social" (Cohesal) på 10 miljoner euro, som omfattar flera åtgärder till stöd för urbefolkningar och organisationer, och indirekt även syftar till att skydda urbefolkningarnas ekonomiska och sociala rättigheter i landets fattigaste områden genom decentralisering och finansiering av lokala projekt.

Inom ILO fortsatte brister i föreningsfriheten att granskas av de organ som granskar efterlevnaden av ILO:s normer och framhölls i november 2016 som ytterst allvarliga och angelägna.

Till de områden där utmaningar finns och där ytterligare framsteg krävs hör kampen mot korruption, förbättrade förhållanden i fängelser och häkten, socioekonomiska rättigheter samt upprätthållande av sårbara minoriteters, urbefolkningars, kvinnors och barns rättigheter.

Republiken Paraguay

Paraguays formella grund för skyddet av de mänskliga rättigheterna är i regel god. Under de senaste åren har den rättsliga ramen för tillgång till information och insyn i förvaltningen av den offentliga verksamheten förbättrats. Genomförandet av den nationella planen för mänskliga rättigheter släpar emellertid efter, vilket begränsar den nödvändiga institutionella förstärkningen. Det är fortfarande en utmaning att säkerställa att lagstiftning på människorättsområdet tillämpas på ett systematiskt sätt i praktiken.

Under 2016 har EU fokuserat på att stärka medvetenheten och opinionsbildningen, stärka skyddet av utsatta grupper, ta upp jämställdhetsfrågor och diskriminering samt stödja ett befastande av demokratin, bland annat genom förbättrade valprocesser. Andra prioriteringar för EU är att främja en institutionalisering av mänskliga rättigheter, reformera rättsväsendet, förhindra tortyr, förbättra kriminalvårdssystemet, bekämpa korruption och organiserad brottslighet och ytterligare öka insynen och öppenheten. EU:s delegation i Paraguay är en av de delegationer som valts ut på försök för att göra EU:s demokratistöd mer konsekvent och effektivt i linje med EU:s agenda för åtgärder för demokratistöd.

Våld mot och diskriminering av kvinnor, barnarbete, tvångsarbete och ett haltande rättssystem med bland annat dåliga förhållanden i fängelser och häkten tillhör Paraguays största problem på människorättsområdet. Även skyddet av minoritetsurbefolkningen måste stärkas. Den utbredda korruptionen är fortfarande ett problem.

Under 2016 vidtog Paraguay flera åtgärder för att ytterligare förbättra människorättssituationen. Efter avsevärda förseningar valde parlament i november en ny ombudsman och i december antog man lagstiftning om att skydda kvinnor mot våld.

EU fortsatte att delta i diskussioner om mänskliga rättigheter och demokrati med Paraguay i olika sammanhang, bland annat i samband med övervakningen av Paraguays åtaganden på människorättsområdet enligt det allmänna preferenssystemet (GSP +). Via sina partner i det civila samhället delade EU:s delegation också ut vägledning gällande människorättsförsvarare och andra relevanta uppgifter om EU-stöd.

EU fortsatte att föra en dialog med civilsamhällesorganisationer. I augusti publicerade EU förslagsinfordran för stöd till initiativ från civilsamhällesorganisationer för att förbättra deltagandet i den politiska processen, med särskild inriktning på att förbättra deltagandet och representationen av kvinnor, ungdomar, urbefolkningar och personer med funktionsnedsättning.

Under 2016 fortsatte EU att ge finansiellt bistånd genom finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete och EIDMR. En förslagsinfordran inleddes i juli inom ramen för EIDMR för ett projekt till ett värde av 0,9 miljoner euro med inriktning på jämställdhetsfrågor, särskilt våld i hemmet och kvinnors deltagande i politiken. I oktober gav EU stöd till ministeriet för kvinnofrågor genom två studier som bedömde inverkan av nationella och regionala vårdtjänster för kvinnor som har utsatts för våld. Demokrati, deltagande och institutionell förstärkning är också prioriterade områden för EU:s bilaterala utvecklingsbistånd till Paraguay 2014–2020. I detta sammanhang inleddes i juli ett projekt för kapacitetsuppbyggnad av valadministrationen och för ökat deltagande och starkare representation av utsatta grupper (kvinnor, ungdomar, urbefolkningar och personer med funktionsnedsättning).

Paraguay är en av mottagarna i det EU-finansierade projektet inom ramen för EIDMR om stöd till handelspartner, bl.a. GSP+-mottagarländer, för verkningsfull tillämpning av internationella arbetsnormer och fullgörande av rapporteringsskyldigheter.

Multilateralt har Paraguay ratificerat alla centrala internationella och regionala människorättskonventioner. Landet samarbetade nära med den allmänna återkommande utvärderingen i januari 2016 och godtog nära nog alla 140 rekommendationer. Paraguay är medlem i FN:s råd för mänskliga rättigheter under 2015–2017.

Till de framtida utmaningarna hör inrättandet av en deltagandemekanism för samråd med urbefolkningar och återlämnande av mark till urbefolkningar i linje med de tre avgörandena från den interamerikanska domstolen för de mänskliga rättigheterna. Paraguay måste också minska den höga andelen fångar som är frihetsberövade i väntan på rättegång och förbättra de dåliga förhållandena i fängelserna. Dessutom behövs fortsatta åtgärder för att stärka kvinnors och barns rättigheter, avskaffa tvångsarbete och barnarbete inklusive obetalt hushållsarbete (criadazgo), hantera den stora mängden tonårsgraviditeter och stärka sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i allmänhet.

Republiken Peru

För Perus del utmärktes 2016 av demokratisk förnyelse i och med att det hölls både presidentval och parlamentsval. EU stödde processen genom ett framgångsrikt valobservatörsuppdrag. Valprocessen gav upphov till en livlig debatt såväl bland allmänheten som i medierna, men resultatet godtogs som demokratiskt. Den sammanfattande slutsatsen från EU:s valobservatörsuppdrag var att Peru hade passerat den viktiga demokratiska milstolpen att genomföra landets fjärde demokratiska val i rad, ett tidigare ouppnått resultat för landet, men att en genomgående och varaktig politisk valreform krävdes för att stärka den demokratiska samhällsstyrningen och de politiska partierna och stärka tilliten och förtroendet för valinstitutionernas arbete.

EU:s prioriteringar på människorättsområdet i Peru handlade som tidigare om ekonomiska och sociala rättigheter, mot bakgrund av de ihållande stora regionala och sociala skillnaderna i landet, och förebyggande av sociala konflikter, diskriminering av kvinnor och minoritetsgrupper, i synnerhet urbefolkningar och hbtqi-personer, tillgång till rättslig prövning, människorättsförsvarare – som i vissa fall utsätts för trakasserier, hot och andra former av våld – samt människohandel och barnarbete. ILO fortsatte att granska olika brister i genomförandet av grundläggande arbetstagarrättigheter, t.ex. föreningsfriheten.

Den tekniska dialogen med Peru fortsatte under 2016 och det tredje mötet om mänskliga rättigheter hölls i oktober med den nya regeringen. Bland annat diskuterades reformprocessen efter valet; den nya regeringens arbetsplan för mänskliga rättigheter, inklusive utarbetandet av den nya handlingsplanen för mänskliga rättigheter; företagande och mänskliga rättigheter och EU:s stöd till utarbetandet av en nationell handlingsplan för företagens sociala ansvar; den fortsatta dialogen om könsrelaterat våld; flyktingars situation och migration samt frågor på den multilaterala agendan. Arbetet fortsatte även med att institutionalisera dialogen under år 2017 genom att fastställa formella mandat.

På lokal nivå upprätthöll EU:s delegation nära kontakter med civilsamhällets organisationer, ombudsmannen och statliga organ i frågor rörande människorättssituationen, människorättsförsvarare och urbefolkningar. Man stod i ständig kontakt för att följa upp enskilda fall.

EU:s finansiering inom ramen för EIDMR uppgick under år 2016 till 1,2 miljoner euro och omfattade fyra nya projekt för mänskliga rättigheter i Peru, med fokus på människorättsförsvarare och könsrelaterat våld.

Peru förblev en pålitlig partner i internationella forum och röstade i linje med EU:s ståndpunkter. Perus nästa översyn inom ramen för den allmänna återkommande utvärderingen kommer att äga rum i november 2017.

Federationen Saint Kitts och Nevis

Invånarna i Saint Kitts och Nevis möter många allvarliga säkerhetsrisker, särskilt gäller de gängrelaterad brottslighet, relativt höga självmordsnivåer och jämförelsevis många våldtäkter och småbrott. Åtgärder vidtogs under 2016 för att stärka skyddet av barn och ta itu med dåliga fängelseförhållanden, bland annat överbeläggningen som är ett ihållande problem. Andra viktiga människorättsfrågor i Saint Kitts och Nevis är våld mot kvinnor, övergrepp mot barn, diskriminering av hbtqi-personer och det lagstadgade dödsstraffet. För att åtgärda eftersläpningen av fall vid domstolarna måste rättsväsendets funktion förbättras.

Regeringen har fortsatt sina ansträngningar för att stärka systemen för skydd av barn genom att återinrätta styrelsen för barns tillsyn och välfärd, Probation and Child Welfare Board. Man fortsatte även genomförandet av sina årliga program, som bland annat omfattar subventionerna av St Christophers barnhem, fosterhemsprogrammet och en temavecka om övergrepp mot barn. Åklagarmyndigheten håller på att se över ett utkast till barnprotokoll. I Saint Kitts och Nevis är skolaga fortfarande lagligt.

Hälsoministeriet har tagit fram ett protokoll om våld i hemmet med hjälp av den panamerikanska hälsoorganisationen (Paho). Jämställdhetsministeriet har också arbetat på ett nationellt protokoll om våld i hemmet. Detta har granskats av åklagarmyndigheten och kommer att läggas fram för regeringen för godkännande under 2017. Protokollet är tänkt att fungera som resurs och referensdokument och beskriver alla berörda organs roll och ansvar. Det täcker därför polisen, jämställdhetsministeriet, hälso- och sjukvårdsinstitutioner, socialtjänst, rättshjälp, ombudsmannen, icke-statliga organisationer och domstolen.

I mars 2016 meddelade premiärminister Timothy Harris att man hade bestämt plats för uppförandet av ett nytt fängelse som ska bidra till att minska överbeläggningen och förbättra de svåra förhållandena i landets befintliga fängelse. Även om antalet intagna minskat överskrider beläggningen anläggningens kapacitet. Omkring hälften av alla fångar är frihetsberövade i väntan på rättegång eftersom det finns allvarliga eftersläpningar i det straffrättsliga systemet. Dödsstraffet ingår fortfarande i Saint Kitts och Nevis lagstiftning, även om det inte förekommit några avrättningar sedan 2008.

EU har fortsatt sina diskussioner med Saint Kitts och Nevis myndigheter om centrala människorättsfrågor. Formella kontakter togs genom FN:s generalförsamlings tredje utskott. De EU-projekt som finansieras genom tematiska budgetposter, såsom EIDMR och programmet för civilsamhällets organisationer i de östkaribiska länderna, är i nuläget inte specifikt inriktade på Saint Kitts och Nevis, även om landet indirekt kan dra nytta av utåtriktad verksamhet och bästa praxis som utvecklas genom projekt som genomförs i regionen, särskilt när det gäller våld i hemmet (t.ex. spel som kommer att finnas vid utbildningsinrättningar i hela regionen för att förändra attityder och beteenden; forskningsresultat; riktlinjer för lagstiftning och/eller handlingsplaner på området våld i hemmet och harmoniserade rapporteringsprotokoll för viktiga intressenter, utbildningsmaterial och program för yrkesverksamma.

Saint Lucia

Saint Lucia fick en ny regering efter valet den 6 juni 2016. Frågan om de utomrättsliga avrättningar som polisen anklagas för att ha utfört under 2010–2011 tog stor plats i valupptakten. Att säkerställa uppföljning och utredning av dessa påståenden var en av EU:s främsta människorättsprioriteringen för Saint Lucia under 2016. Andra utmaningar är våld mot kvinnor; diskriminering av hbt-personer; psykiska, fysiska och sexuella övergrepp mot barn samt de stora eftersläpningarna i rättsskipningen. Dödsstraffet finns fortfarande kvar i lagstiftningen. Polisens uppträdande är fortfarande ett problem.

Situationen inom den rättsliga sektorn påverkas negativt av eftersläpningen av rättsfall och underlåtenheten att utreda de påstådda utomrättsliga avrättningarna. Den nyvalda premiärministern Allen Chastanet (juni 2016) förklarade sin avsikt att inrätta en trepersoners "tribunal" (domstol) som ska hitta ett rättsligt korrekt sätt att hantera fallet. Han tillsatte sedan två viktiga befattningar inom rättsväsendet – de lediga tjänsterna som biträdande direktör och direktör för åklagarmyndigheten. Överbeläggning är fortfarande ett problem vid fängelset Bordelais Correctional Facility där omkring hälften av internerna inväntar rättegång. Saint Lucia har haft ett de facto-moratorium för dödsstraffet sedan 1995, men det finns inget som tyder på att ett avskaffande är på väg.

Våld i hemmet, barnmisshandel och våld mot hbt-personer är fortfarande stora samhällsproblem. Offren är ofta ovilliga att väcka åtal eftersom de fruktar stigmatisering, hämnd eller ytterligare våld. En särskild ungdomsavdelning inrättades vid det nationella centrumet för psykisk hälsa för psykiatrisk vård av barn. Kroppsstraff är fortfarande lagligt vilket, tillsammans med andra barn- och ungdomsrelaterade frågor som togs upp vid FN:s allmänna återkommande utvärdering 2015, är ett problem som måste åtgärdas.

I januari och april sammanträdde chefen för EU:s delegation tillsammans med ambassadörer från flera EU-medlemsstater med förre premiärministern Kenny Anthony för att förespråka ett korrekt rättsligt förfarande för de påstådda utomrättsliga avrättningarna. EU stod fast vid sina ståndpunkter i frågan gentemot den nya regeringen. Dessutom togs formella kontakter om mänskliga rättigheter inom ramen för FN:s generalförsamlings tredje utskott. Saint Lucia tillhör de länder som får stöd från pågående EU-finansierade projekt inom ramen för det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter för att bekämpa våld i hemmet.

Saint Vincent och Grenadinerna

Även om lagen om våld i hemmet har funnits sedan 2015 återstår mycket arbete för att det könsrelaterade våldet ska upphöra. Vid sidan av övergrepp mot barn utgör det fortfarande ett genomgående samhällsproblem. Fullständiga riktlinjer för genomförandet måste fortfarande antas. Frivilliga homosexuella handlingar är fortfarande olagliga även om lagstiftningen inte strikt verkställs. Dödsstraffet har varit föremål för ett de facto-moratorium sedan den sista avrättningen ägde rum 1995. I nuläget sitter en fånge i dödszell. Problemen i fängelset gäller allt från våld, personalbrist, dåligt betalda vakter, okontrollerade vapen och droger till ökade antal fall av hiv/aids och ohygieniska förhållanden. Ungdomsbrottslingar sitter tillsammans med vuxna fångar.

EU:s viktigaste människorättsprioriteringar rör våld i hemmet; psykiska, fysiska och sexuella övergrepp mot barn; diskriminering av och våld mot hbt-personer samt frågor rörande rättsstaten, inklusive bibehållandet av dödsstraffet, den rättsliga eftersläpningen och undermåliga fängelseförhållanden.

Under 2016 fortsatte EU sina diskussioner om viktiga människorätsfrågor med myndigheterna. Démarcher gjordes om avskaffande av dödsstraffet och om förbättrade rapporteringsmekanismer för internationella människorättskonventioner. Pågående EU-finansierade projekt inom ramen för EIDMR och programmet för civilsamhällets organisationer i de östkaribiska länderna tar upp våld i hemmet och underlättar integrering av personer med intellektuell funktionsnedsättning. Även om Saint Vincent och Grenadinerna inte berörs direkt av dessa projekt, kan landet indirekt dra nytta av den utåtriktade verksamheten i regionen och bästa praxis som utvecklas. Dessutom fattades under 2016 beslut om ett nytt projekt som ska genomföras direkt i landet och syftar till att skapa hållbara försörjningsmöjligheter för jordbrukare på landsbygden.

I maj 2016 genomgick Saint Vincent och Grenadinerna den andra omgången av den allmänna återkommande utvärderingen. Landet godtog 75 av de 128 rekommendationerna och noterade 53. De stater som deltog i utvärderingen välkomnade de framsteg som gjorts särskilt när det gäller kvinnors och barns rättigheter, men uttryckte oro över att dödsstraffet kvarstår i lagen, förekomsten av barnaga, kriminaliseringen av homosexualitet, våld och diskriminering mot hbt-personer, våld och diskriminering mot kvinnor samt förhållandena i fängelser. I samband med antagandet av resultatet av den allmänna återkommande utvärderingen i människorättsrådet i september noterade talarna inrättandet av en nationell mekanism för rapportering och uppföljning av rapporter från FN:s konventionsorgan.

Republiken Surinam

Den allmänna situationen vad gäller mänskliga rättigheter och demokrati i Surinam präglades under 2016 av en kombination av framsteg och misslyckanden. Även om vissa framsteg gjordes, vilket konstateras i FN:s allmänna återkommande utvärdering, fanns även en negativ utveckling.

Året utmärktes av det faktum att rättegången gällande 1982 års utomrättsliga avrättningar av 15 politiska motståndare sköts upp efter det att artikel 148 i Surinams konstitution återopats, enligt vilken regeringen i särskilda fall får ge riksåklagaren order gällande åtal av intresse för statens säkerhet. Emellertid invigde Surinam den 10 december 2016 en människorättsinstitution. Denna positiva utveckling har dock ifrågasatts eftersom det finns tvivel om institutionens oberoende från justitieministeriet och polisen.

Till EU:s prioriteringar vad gäller mänskliga rättigheter och demokrati i samband med förbindelserna med Surinam hör bland annat rättsliga frågor; våld i hemmet och sexuellt våld samt människohandel och hbt-personers mänskliga rättigheter. Det finns också farhågor när det gäller förhållandena i fängelser och häkten; utbredd korruption inom den offentliga sektorn; hot mot journalister; diskriminering mot kvinnor, maruner, indianer och andra minoriteter samt barnarbete.

EU fortsatte att delta i diskussioner om mänskliga rättigheter och demokrati med Surinam i olika sammanhang, bland annat under den fjärde omgången av den politiska artikel 8-dialogen mellan EU och Surinam som hölls i Paramaribo den 29 juni 2016. EU och Surinam diskuterar många människorätsfrågor, bland annat tog man upp synpunkter i olika rättsliga frågor, hbt-frågor, våld i hemmet, barns rättigheter och människohandel.

EU uttryckte farhågor med anledning av uppskjutandet av rättegången om 1982 års utomrättsliga avrättningar. Bland annat gjordes uttalanden av den höga representantens/vice ordförandens talesperson och EU:s delegation⁸⁸ där man erinrade om Cotonouavtalets bestämmelser om skydd och främjande av mänskliga rättigheter, demokratiska principer och rättsstatsprincipen och uppmanade regeringen att respektera rättsstats- och maktodelningsprinciperna. EU:s delegation genomförde också offentlig diplomatisk verksamhet på människorättsområdet, bland annat genom att utfärda pressmeddelanden om frågor såsom könsrelaterat våld, Sacharovpriset, Internationella dagen mot homofobi, transfobi och bifobi och genom att upprätthålla regelbundna kontakter med icke-statliga människorättsorganisationer.

EU fortsatte att ge finansiellt stöd till två program som finansieras genom EIDMR: ett program för medvetenhet och opinionsbildning om urbefolkningarnas rättigheter i Surinam och ett program för uppbyggnad av ett civilsamhälleligt ansvarsutkrävande i Surinam i fråga om mänskliga rättigheter och god samhällsstyrning. Projekten fick 95 000 euro respektive 125 000 euro i bidrag.

⁸⁸ Europeiska utrikestjänsten, uttalande av talespersonen om Surinam, den 30 juni 2016.

Den andra allmänna återkommande utvärderingen av Surinam utfördes den 2 maj 2016. Utvärderingen belyste framsteg som gjorts sedan den första utvärderingen, t.ex. att dödsstraffet tagits bort från strafflagen; att en nationell människorättsinstitution inrättats; att reformer och program för kvinnor och barn genomförts; att primärskolans avgifter avskaffats; att lagar för att minska fattigdomen införts; att åtgärder mot människohandel vidtagits samt att lagen om medborgarskap och bosättning ändrats och öppna och demokratiska val hållits under 2015. De granskande staterna framhöll emellertid att ytterligare framsteg fortfarande krävs och utfärdade rekommendationer om behovet av att avföra dödsstraffet från den militära strafflagen; ratificera det andra fakultativa protokollet till den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter; förbättra rättsväsendet och säkerställa att de som låg bakom 1982 års utomrättsliga avrättningar och 1986 års massaker åtalas; underteckna och ratificera konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning; säkerställa att den nationella människorättsinstitutionen respekterar Parisprinciperna; garantera lika rättigheter och skydd för hbtj-personer samt fortsätta arbetet för att främja och skydda kvinnors och barns rättigheter och bekämpa människohandel.

FN:s råd för mänskliga rättigheter offentliggjorde år 2016 en rapport över människorättssituationen i Surinam. Där framfördes oro över godtyckliga gripanden och misshandel av hbtj-personer, särskilt transsexuella kvinnor, som medlemmar i säkerhetsstyrkorna rapporterats ha gjort sig skyldiga till. I rapporten rekommenderades att de surinamesiska myndigheterna ska garantera adekvat skydd och ersättning, inklusive rehabilitering och inrättande av skyddade boenden för offer för människohandel.

Republiken Trinidad och Tobago

Den övergripande människorättssituationen förbättrades under 2016 något i fråga om kvinnors och barns rättigheter, men inte märkbart i fråga om fångar och hbtj-personer. Även om vissa tjänstemän uppgav att de hade för avsikt att återuppta verkställandet av dödsstraffet efter det de facto-moratorium som rått sedan 1999 har situationen förblivit oförändrad.

EU prioriterar främjande och skydd av kvinnors och barns rättigheter; avskaffande av dödsstraffet; förbättrade fängelseförhållanden och respekt för fångars rättigheter samt kampen mot diskriminering av hbtj-personer.

EU fortsatte sin dialog med viktiga intressenter om människorättsfrågor under hela året. EU:s delegation upprätthöll även nära kontakter med civilsamhällesorganisationer. EU:s stöd till civilsamhällesorganisationer gjordes tillgängligt dels genom EIDMR-finansierade bidrag och dels genom elfte Europeiska utvecklingsfonden och de tematiska budgetposterna för det civila samhällets organisationer och lokala myndigheter (CSO-LA) som syftar till att stärka civilsamhällesorganisationernas bidrag till samhällsstyrningen och utvecklingsprocessen i Trinidad och Tobago.

På människorättsdagen fick EU-delegationen alla EU-ambassadörer i landet att underteckna en debattartikel som sedan publicerades i landets tre främsta tidningar. Välkomstmottagningen för EU:s nya delegationschef anordnades i samband med den internationella dagen för avskaffande av våld mot kvinnor. Den fick stor uppmärksamhet i medierna och föregicks av publiceringen av en debattartikel i den nationella pressen.

Under 2016 fortsatte EU:s delegation att arbeta med sina prioriteringar genom två pågående EIDMR-finansierade projekt till stöd för verksamhet som syftar till att främja jämställdhet och stärka den institutionella kapaciteten för att förbättra skyddet av de mänskliga rättigheterna. Särskilt intressanta verksamheter inom ramen för dessa projekt var en informationssession för parlamentet om dödsstraffet, inrättandet av en internationell människorättsklinik, en paneldiskussion om könsrelaterat våld och en utbildningsworkshop om hbtj-personers mänskliga rättigheter. Mot bakgrund av landets utbredda problem med våld i hemmet och stagnationen när det gäller att säkerställa mänskliga rättigheter för hbtj-personer, utfärdades under 2016 ytterligare en förslagsinfordran från EIDMR för verksamhet med inriktning på jämställdhet mellan könen och mänskliga rättigheter för hbtj-personer. Detta ledde till att två nya avtal undertecknades i december. De planerades inledas under 2017.

Den andra allmänna återkommande utvärderingen av Trinidad och Tobago utfördes den 10 maj 2016. Utvärderingen belyste framsteg som gjorts sedan den första utvärderingen, t.ex. att konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ratificerats, lagen om människohandel antagits, barnlagen antagits och lagstiftningsreformer genomförts för att främja och skydda kvinnors rättigheter. De flesta av rekommendationerna var inriktade på behovet att fortsätta det pågående arbetet med kvinnors rättigheter och könsrelaterat våld, upphäva lagar mot hbt-personer, avskaffa dödsstraffet, stärka kampen mot människohandel samt ratificera vissa internationella konventioner, bland annat FN:s tortyrkonvention och det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter. Andra stora framtida utmaningar är de vidriga fängelseförhållandena och överbeläggningen, liksom skyddet av barn mot övergrepp och misshandel.

Amerikas förenta stater (USA)

Förenta staterna är en strategisk partner i Europeiska unionens arbete för att främja de mänskliga rättigheterna i hela världen. EU och USA samarbetar nära i internationella forum, särskilt i FN och FN:s råd för mänskliga rättigheter. Den regelbundna dialogen om geografiska och tematiska frågor av gemensamt intresse skapar synergieffekter för främjandet av agendan för mänskliga rättigheter runt om i världen och effektiviserar kontakterna med berörda parter på plats, när så krävs.

Under 2016 var de främsta utmaningarna i fråga om USA dödsstraffet, överföring av fångar från fängelset i Guantánamo, kvinnors rättigheter och hbt-personers mänskliga rättigheter. En positiv utveckling kunde noteras när det gäller antalet dödsdomar och avrättningar i USA och antalet fångar som är kvar i Guantánamo.

Under 2015 utdömdes 49 dödsdomar av juryer vilket är det lägsta antalet i modern tid. Under föreliggande år sjönk antalet nya dödsdomar ännu mer, till 30. Även antalet avrättningar har sjunkit ännu mer sedan förra året, till 20 – det lägsta antalet sedan 1991. Genom USA:s högsta domstols avgörande i målet Hurst mot Florida ogiltigförklarades Floridas dödsstraffslag. I efterdyningarna av domen ogiltigförklarade högsta domstolen i Delaware sin egen delstats dödsstraffslag med motiveringen att en enhällig jury måste fastställa varje faktum som är en förutsättning för en dödsdom. Nyligen ogiltigförklarade Florida på nytt lagen, efter det att delstatens lagstiftande församling antagit en ny lag som inte krävde enhällighet förutom med avseende på förövaren.

Under 2016 vann dödsstraffmotståndare flera viktiga mål i USA:s högsta domstol, bland annat i målen Foster v. Chatman, Williams v. Pennsylvania och Weary v. Cain. I delstatsdomstolarna fick de åtskilliga dödsdomar upphävida eller uppskjutna, flera av dem i de delstater som utfärdar flest sådana domar, såsom Alabama och Texas. I hela landet fortsatte rättstvisten om giftinjektioner att vara en viktig faktor för det rekordlåga antalet avrättningar och den bidrog till att de factomoratorierna upprätthölls året ut i Arizona, Arkansas, Kalifornien, Ohio och Oklahoma, och flera avrättningar sköts upp i andra delstater.

EU:s exportförbud mot läkemedel som kan användas för avrättningar har fortsatt att ha stort inflytande på diskussionerna om dödsstraffet. EU:s förbud har bidragit till att den offentliga debatten om avrättningar starkt förändrats under de senaste fyra åren, vilket framkommit under möten med viktiga organisationer för dödsstraffets avskaffande.

Kongressen fortsatte att i princip blockera Obama-administrationens ansträngningar för att stänga Guantánamolägre och flytta de kvarvarande fångarna. I den plan som administrationen lade fram i februari 2016 lyckades man inte förena president Barack Obamas strävan att stänga Guantánamo under sitt sista år i ämbetet med de rättsliga restriktioner som införts av republikanerna i kongressen och som hindrar administrationen från att skicka någon av de kvarvarande fångarna till USA.

Emellertid gjordes vissa framsteg under 2016 med avseende på överföringen av fångar till tredjeländer. Av de cirka 780 personer som har hållits fängslade i Guantánamo har 729 flyttats medan 42 fortfarande var kvar (i slutet av december 2016). Av dessa kommer 32 inte i fråga för förflyttning och har inte åtalats för något brott, sju har åtalats för brott och står inför rätta inför militärdomstol och tre har redan dömts i militärdomstolar. EU:s medlemsstater har hittills tagit emot totalt 40 f.d. fångar från Guantánamo.

I juni 2016 dödade en Isil/Daish-sympatisör 49 personer i en massskjutning på en gayklubb i Orlando som var riktad mot hbtqi-personer. Dådet riktade ljuset mot de problem som hbtqi-personer möter, bland annat hatbrott.

Ytterligare framsteg gjordes under 2016 för att stärka EU-delegationens nätverkande med de viktigaste aktörerna i människorättsfrågor, det vill säga administrationen (utrikesdepartementet och Nationella säkerhetsrådet), kongressen och det civila samhället.

EU:s delegation fortsatte tillsammans med några medlemsstater sina diskussioner med USA om kvinnors ekonomiska och politiska egenmakt genom initiativet Equal Futures Partnership som leds av utrikesdepartementet och Vita huset. Medlemmarna i partnerskapet (32 stater samt EU) satte upp ambitiösa åtaganden på nationell nivå och EU-nivå om mycket specifika jämställdhetspolitiska prioriteringar och om att sedan dela med sig av de kunskaper och erfarenheter som erhållits i processen genom initiativ där länder paras ihop och genom andra multilaterala projekt och utbyten. Partnerskapets webbplats (www.equal-futures.org) som lanserades i juni 2016 ska hjälpa till att främja medlemmarnas verksamheter och underlätta ett närmare samarbete dem emellan.

Regelbundna utbyten mellan USA, EU, medlemsstaterna och icke-statliga organisationer fortsatte att skapa möjligheter till informationsutbyte om insatser för att främja mänskliga rättigheter för hbtqi-personer, och diskutera möjligheter till samordning, inbegripet multilaterala insatser, bistånd och landsspecifika situationer. Mötena gav tillfällen till spontana utbyten i frågor på hbtqi-området och möjliggjorde framsteg i multilaterala forum.

Under 2016 gjorde EU fyra uttalanden efter avrättningar i USA och EU:s delegation gjorde fyra démarches till förmån för personer som riskerar avrättning. Under hela 2016 upprepade EU:s delegation sin begäran att Guantánamolägre skulle stängas och tog med jämna mellanrum upp människorättssituationen i Guantánamo med administrationen.

EU:s särskilda representant för mänskliga rättigheter, Stavros Lambrinidis, gjorde ett officiellt besök i USA den 18–22 april 2016. Under besöket lades starkt fokus på offentlig diplomati.

Republiken Uruguay

Den övergripande människorättssituationen i Uruguay är fortsatt positiv och stabil, även om det finns vissa anmärkningsvärda brister i fråga om könsrelaterat våld, diskriminering av personer med afrikanskt ursprung och hbtqi-personer, människohandel och långa häktningstider. Ytterligare en fråga är situationen på ungdomsanstalter, där boendeförhållandena är dåliga och det saknas initiativ till rehabilitering och återanpassning.

EU:s fokus ligger på reformer och modernisering av straffrätts- och kriminalvårdssystemet, stärkta rättigheter för kvinnor och barn, stärkt antidiskrimineringspolitik och på säkerhet för medborgarna.

Uruguay har en solid rättslig ram. Emellertid släpar genomförandet efter betydligt på flera områden. Trots de många åtgärder som vidtagits för att ta itu med våld i hemmet ökade antalet rapporterade fall under 2016. Regeringens nationella handlingsplan 2016–2019 för ett liv utan könsrelaterat våld har som mål att bekämpa könsrelaterat våld. Uruguay har hamnat på efterkälken när det gäller kvinnors deltagande i politiska processer. Rasdiskrimineringen är ett annat problem eftersom den påverkar chanserna för personer av afrikanskt ursprung redan från den dag de börjar skolan.

Uruguays regering vidtar olika åtgärder för att förbättra situationen. Bland annat har man utarbetat ett förslag till lag mot könsrelaterat våld med riktlinjer och villkor för akutinsatser och hjälp till offren, och specialdomstolar har inrättats. En debatt har inletts för att fastställa en minimikvot för kandidatlistor för framtida val. Planen för likabehandling av invånare av afrikanskt ursprung 2015–2020 kommer att ses över årligen. En omfattande lag mot exploatering och människohandel har överlämnats till parlamentet. Konsulära tjänstemän, civilsamhällesorganisationer och tjänstemän i gränsområden får utbildning för att kunna bekämpa människohandel mer effektivt. En reform av landets föråldrade strafflag, för att bland annat förbättra situationen när det gäller frihetsberövanden före rättegångar och ta itu med överbeläggningen i fängelserna, godkändes och bör träda i kraft 2017.

EU fortsätter att föra en dialog med myndigheterna och civilsamhällesorganisationer genom bilaterala och öppna åtgärder. Parallellt med detta hålls ad hoc-möten om relevanta frågor med myndigheter, civilsamhällesorganisationer och andra berörda parter. Människorättsförsvarare kan bedriva sin verksamhet i en stabil miljö, och civilsamhällesorganisationer är fria att utöva sin verksamhet. Emellertid är de ekonomiskt beroende av staten, vilket leder till brist på självständighet och kritiskt synsätt.

Under 2016 gav EU stöd till projekt inom ramen för EIDMR och till Uruguay-programmet inom ramen för finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete för att stödja reformen av Uruguays straffrätts- och kriminalvårdssystem. I mitten av 2016 inledde EU:s delegation en ny ansökningsomgång för projekt för mänskliga rättigheter och det civila samhället i enlighet med sina senaste prioriteringar. Sju projekt för medborgarnas säkerhet, kvinnors och barns rättigheter och social sammanhållning pågick fortfarande.

I ett multilateralt sammanhang valdes Uruguay i januari 2016 till en icke-permanent plats i FN:s säkerhetsråd och angav att man skulle sträva efter att integrera människorättsaspekter i FN:s säkerhetsråds dagordning. Under förberedelserna inför 2016 års extra session i FN:s generalförsamling efterlyste Uruguay en debatt om framtidens narkotikapolitik och uttryckte sitt stöd för en politik som bygger på hälsa, mänskliga rättigheter, jämställdhet och rättvisa.

Uruguays rättsliga ram säkerställer ett effektivt skydd av de mänskliga rättigheterna och en stabil tillämpning av demokratiska principer. Myndigheterna arbetar med att åtgärda de återstående bristerna. Framtidens utmaning kommer att ligga i att bättre lyckas omsätta normerna och de olika handlingsplanerna i praktiken.

Bolivarianska republiken Venezuela

Under 2016 hade den politiska, sociala, ekonomiska och säkerhetsmässiga situationen i Venezuela en negativ inverkan på medborgarnas åtnjutande av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

EU:s prioriteringar är att bidra till demokrati, rättsstatsprincipen och de grundläggande friheterna, värna om civilsamhällets utrymme och skydda människorättsförsvarare, samt bidra till jämställdhet, kvinnors egenmakt och barns rättigheter.

I februari 2016 antog Venezuela en nationell plan för mänskliga rättigheter 2016–2019 för att skydda och garantera medborgarnas grundläggande rättigheter. Landet genomgick också – och deltog aktivt i – den andra översynen inom människorättsrådets allmänna återkommande utvärdering i november 2016. Därefter utfärdades 274 rekommendationer på områdena för bland annat yttrandefrihet, politiska fångar, offentliga myndigheters oberoende, livsmedelstrygghet, tillgång till sjukvård och utomrättsliga avrättningar.

På området för medborgerliga och politiska rättigheter rapporterades fall av offentlig stigmatisering av människorättsförsvarare, attacker mot journalister, undergrävande av rättsstatsinstitutioners självständighet och utbredd strafflöshet. Farhågor kvarstod beträffande fängslade politiska motståndare och deras rätt till en rättvis rättegång och ett korrekt rättsligt förfarande. EU följde oppositionsledaren Leopoldo López överklagande, men fick inte tillstånd att närvara vid förhandlingarna. De organ som granskar efterlevnaden av ILO:s normer granskade föreningsfriheten i Venezuela fyra gånger under 2016 och ansåg fall som rör behandlingen av arbetsgivarrepresentanter vara extremt allvarliga och brådskande. Inom ILO:s styrande organ stödde EU en konstruktiv social dialog i landet.

Den svåra ekonomiska situationen, som utmärks av allvarlig brist på basvaror och läkemedel och av hyperinflation, påverkade befolkningens ekonomiska och sociala rättigheter, särskilt rätten till mat, hälsa och social trygghet.

EU har inte någon formell, strukturerad politisk dialog med den venezuelanska regeringen, men särskilda diskussioner om de mänskliga rättigheterna äger bl.a. rum vid mötena mellan EU:s delegation, medlemsstaternas ambassader och de venezuelanska myndigheterna. Det hölls även bilaterala möten på hög nivå. Ett årligt samrådsmöte anordnades också med människorättsförsvarare.

Under 2016 fortsatte EU att ge finansiellt bistånd till projekt som huvudsakligen finansieras genom EIDMR. Fokus för EU:s samarbetsverksamhet var stöd till kapacitetsuppbyggnad för demokrati (tekniskt stöd till nationalförsamlingen och institutionell kapacitetsuppbyggnad i kommunerna) och främjande av icke-våld och en demokratisk dialog, kvinnors rättigheter och egenmakt, jämställdhet, urbefolkningars rättigheter, människorättsförsvarare, informationsfrihet och flyktingar. Evenemangen inom den offentliga diplomatin inriktades på främjande av jämställdhet och icke-våld (mindre våld, leva tillsammans i fred).

EU deltar också i arbetet med att hjälpa landet att finna en fredlig och demokratisk lösning på krisen och stöder det pågående dialogarbetet.

FÖRTECKNING ÖVER AKRONYMER OCH INITIALORD

AVS	Gruppen av stater i Afrika, Västindien och Stillahavsområdet
Asean	Sydostasiatiska nationers förbund
Asem	Asien–Europa-mötet
AU	Afrikanska unionen
Gusp	gemensam utrikes- och säkerhetspolitik
GSFP	gemensam säkerhets- och försvarspolitik
DCI	finansieringsinstrument för utvecklingssamarbete
Ecosoc	FN:s ekonomiska och sociala råd
Ecowas	Västafrikanska staters ekonomiska gemenskap
EUF	Europeiska utvecklingsfonden
EIDMR	det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter
EGPI	europeiskt grannskaps- och partnerskapsinstrument
Eunavfor MED	EU-ledd marin styrka i Medelhavsområdet
Farc	Colombias väpnade revolutionära styrkor
GSP	det allmänna preferenssystemet
GSP+	EU:s allmänna preferenssystem för utvecklingsländer
ICC	Internationella brottmålsdomstolen
ICRC	Internationella rödakorskommittén
IcSP	instrumentet som bidrar till stabilitet och fred
ILO	Internationella arbetsorganisationen
IOM	Internationella organisationen för migration
IPA	Instrumentet för stöd inför anslutningen
hbtqi-personer	homosexuella, bisexuella, transpersoner och intersexuella
NSA	icke-statlig aktör
OAS	Amerikanska samarbetsorganisationen
ODIHR	kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter
OHCHR	kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter
OIF	Internationella organisationen för fransktalande länder
OSSE	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa

Kusp	kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik
SADC	Södra Afrikas utvecklingsgemenskap
UNDP	FN:s utvecklingsprogram
Unea	FN:s miljöförsamling
UNHCR	FN:s flyktingkommissariat
Unicef	FN:s barnfond
Unoca	FN:s regionalkontor för Centralafrika
UNODC	FN:s drog- och brottsbekämpningsbyrå
